

70 LET
PO CELNI

12 1963

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XIX | Dec.

VSEBINA:

SPOMENICA PLANINSKE STAFETE TRI- GLAV-JAJCE	593
UVODNA MISEL Tine Orel	593
JAN KAREL STRAKATY B. Borko	595
IUDA URA Matej Bor	595
MACESNI POD OLŠEVO Stane Perčak	596
MOJE POTI Ciril Debeljak	603
PLANJAVA Stane Plavštajner	613
K ZAČETKOM SLOVENSKE PLANINSKE PROZE Zmago Bufon	614
SE ENA VPISNA KNJIGA IZ SOLČAVE Tine Orel	617
ZAPISEK O GOROGRANSKEM Tine Orel	621
POGLED Z RADUHE Anton Mlačnik	626
OD ARHIVU SAVINJSKE PLANINSKE PODRUŽNICE Tine Orel	626
O TRENINGU ALPINISTOV Vid Mesarič	634
DVE BOTANIČNI BELEZKI Tone Vraber	639
DRUŠTVENE NOVICE	640
OBČNI ZBORI	652
ALPINISTIČNE NOVICE	654
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	656
IZ PLANINSKE LITERATURE	657
RAZGLED PO SVETU	661

NASLOVNA STRAN:

NOVI FRISCHAUF OV DOM NA OKREŠLJU

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

MARIBORSKE LEKARNE

Lekarna »CENTER«,
Gospodarska ulica 12

Lekarna »PRI GRADU«,
Partizanska cesta 1

Lekarna »GLAVNI TRG«,
Glavni trg 20

Lekarna »MELJE«,
Meljska cesta 2

Lekarna »TABOR«,
Trg revolucije 3

Lekarna »STUDENCI«,
Gorkega ulica 18

Lekarna »TEZNO«,
Ptujška cesta 33

čestitajo ob 70-letnici
slovenskega planinstva

SPOMENICA PLANINSKE ŠTAFETE TRIGLAV—JAJCE OB 20-LETNICI II. ZASEDANJA AVNOJ

Planinci Planinske zveze Slovenije, Planinarskega saveza Hrvatske in Planinarskega saveza Bosne in Hercegovine smo počastili 20. obletnico II. zasedanja AVNOJ s spominsko štafeto Triglav—Jajce. Z najvišjega vrha Jugoslavije, Triglava, ki je postal simbol NOR kot mejnik na naši severozapadni meji, je štafeta povezala najpomembnejše kraje in dogodke narodnosvobodilne borbe ter sledila po Sloveniji, Hrvatski in Bosni stopinjam odposlancev, ki so pred 20 leti v Jajcu na II. zasedanju AVNOJ postavljali politične in družbene osnove nove Jugoslavije.

Naša štafeta je imela namen, oživelci slavno zgodovino tistih dni, se pokloniti žrtvam, ki so padle za našo nacionalno in socialno svobodo, in poudariti pomen doprinosa naše Partije k svetovnemu socializmu.

Naj bo ta naša štafeta od Triglava do Jajca izraz naše predanosti ciljem naše socialistične družbe in naša obljuba, da bomo vse sile posvetili izgradnji socializma.

Naj živi predsednik naše države maršal Tito, posebejljena ideja nove Jugoslavije!

(O poteku štafete bomo poročali v naslednji številki.)

Uvodna misel

70-letnice planinstva v Savinjski dolini, v Gornji Savinjski dolini in v Celju še posebej, se spominjamo iz razlogov, ki so ob takih priložnostih povsod običajni. Ob pogledu na dosedanje uspehe in neuspehe si merimo obstoječe sile za doseganje prihodnjih ciljev in izpolnitev neposrednih nalog.

Planinsko društvo Celje je naslednik nekdanje savinjske podružnice SPD, ki je nastala v Mozirju, živelca v Gornjem Gradu in se pred dobrimi tridesetimi leti preselila v Celje. Savinjska podružnica je pred vojno skrbela za planinstvo vse Savinjske doline, po vojni pa je na njenem teritoriju vzniklo 15 planinskih društev, med njimi tudi PD Mozirje, Mozirje in Gornji Grad, delovni torišči Frana Kocbeka, sta v tridesetih letih med obema vojnama prepustila vodstvo celjski planinski skupini. Ta je začela močnejše delovati šele v letih pred prvo svetovno vojno. Med obema vojnama, posebno v zadnjem desetletju pred drugo svetovno vojno, pa se je savinjska podružnica razvila med — gospodarsko vsaj — najmočnejše podružnice SPD.

Kakor v Ljubljani in Kamniku je tudi v Savinjski dolini planinstvo vzniklo iz narodno-buditeljskih in narodno-obrambnih razlogov. Savinjska podružnica je s tem do l. 1918 doprinesla lep delež k našemu narodnemu gibanju, po l. 1918 pa s svojim delom nadaljevala na gospodarsko-turističnem, pro-

paganinem in kulturnem torišču vse do aprila l. 1941. Fašistični okupator pa je razdejal skoraj do kraja vse, kar je zgradilo, med drugim tudi lepo premoženje v Logarski dolini.

Po osvoboditvi so se celjski planinci z velikim navdušenjem vrgli na delo za obnovo in nadaljnjo izgradnjo. Obnovljen je bil izropani Kochekovi dom na Kurošici, obnovljen Frischaufov dom na Okrešlju, ko se je leta 1951 znebil obmejnih predpisov, na novo je bilo na Golteh zgrajenih kar troje večjih planinskih domov, v Logarski dolini poleg Planinskega doma še troje drugih večjih objektov, velika adaptacija Frischaufovega doma, bivak pod Ojstrico, obnovljena je bila kočica na Loki, zasnovana je bila današnja postojanka na Gori Oljki, to in ono na Celjski koči in še kaj. Poleg tega je celjsko planinstvo močno napredovalo tudi na drugih odsekih, posebno v alpinističnem.

PD Celje je po osvoboditvi zaradi polstoletne tradicije skrbelo tudi za obuditev turizma v GSD in njegove naloge vključevalo v svoj program, ne sicer kot svoj odsek, a vendar kot od društva v danih razmerah neločljivo nalogo tudi še po ustanovitvi turističnih društev v l. 1952. Vse do l. 1952 je vsako leto sklicevalo turistične konference, da bi se na GSD kot na turističen činitelj ne pozabilo, saj

planinski vestnik

70 let slovenskega planinstva

je s tem delalo tudi za razmah planinstva. Lahko rečemo, da je bilo v zadnjih letih marsikaj narejenega, kar obeta dolini lepši razvoji: Logarska dolina je, čeprav njene turistične kapacitete še niso presegle predvojnih, dobila daljnovod, cesto do slapa Rinke, modernizirano je cestišče od St. Ruperta do Okonine, zgrajenih je nekaj gozdnih turistično pomembnih cest, obujajo se iz leta v leto bolj psihološki pogoji za turizem, ki jih je prva leta po vojni odrinila miselnost, da je v GSD gozdno gospodarstvo začetek in konec vsega življenja.

Vse to je bilo doseženo s skupnimi napori okraja Celje, občine Mozirje, TD, CTZ, PD in odbora za turistično izgradnjo GSD ter seveda tudi s sredstvi republike.

Kljub stotinam milijonov dinarjev, ki so bili zadnja leta vloženi, pa GSD ne napreduje tako, kakor bi zaradi svojih prirodnih pogojev lahko. Ker so ti pogoji zgoščeni predvsem na začetku doline od Vrha Mrzlega dola do Ljubnega, je PD Celje dolžno, da si tudi v bodoče z vso silo prizadeva zoper njeno »zamudništvo«, za njen napredek in izgradnjo. Meja mesta Celja ne teče v Medlogu, ampak na Okrešlju, Celje je z vsemi svojimi umskimi silami odgovorno za ta del Slovenije, ki je našim centralnim pokrajinam nekam odmaknjen in, priznajmo, skoraj neznan. Koliko je naših ljudi, ki jim je znana panorama Savinjskih planin z »balkonas«, ki veže hribovske samine pod Olševo od Cavnika do Macesnika? Matkov kot s svojim edinstvenim pogledom s Perkove glave je še danes kljub lepi cesti, ki te pripelje do pod Cavnika, še vedno »bela lisa« na zemljevidu domovinske zavesti našega človeka.

Povedati je treba, da ima sosedna nemško govoreča zemlja tu svojo najjužnejšo točko takorekoč pred vrati Ljubljane — na Mrzli gori — da pa so na obeh straneh teh obrobnih alpskih lepotev, Grintovcev oz. Savinjecev, vsa pobočja naseljena z našim slovenskim hribovskim človekom. Dolžni smo, da ta naš malo znani in slabo razviti obmejni predel razvijemo, mu z izkoriščanjem vseh njegovih možnosti omogočimo naraščanje njegove življenjske sile in ga čimbolj aktualiziramo. Nič bistveno novega se ne da k temu še reči, o tem smo pisali in govorili vsa leta po vojni, a še posebej zadnja leta. Življenjski pulz tega predela je gotovo odvisen od moderne cestne povezave z Ljubljano in Mariborom

preko Mežiške doline in Klobaše in seveda s Celjem (kar je že nekaj let v teku).

To seveda še ni vse. Na izgradnjo moramo gledati kompleksno. Gre zato, kako bo dolina živela sama in kaj bo naši mali slovenski in vsej jugoslovanski skupnosti dajala. Ali res ne zmore ničesar drugega kot 1 milijon dolarjev letno iz izvoza lesa? Planinstvo s turizmom — to res ni začetek in konec vsega, tu je še druga gospodarka proizvodnja v procesu naše socialistične preobrazbe. Upoštevati pa je treba specifični značaj te deželice in pogoje, v katerih se ta proces v njej vrši. Tu vsak kmečki dom pomeni mnogo več kot njegovih nekdanjih 100 ali več in današnjih 60 in manj hektarjev, ne samo bistven element pokrajinske lepote in s tem neodpravljiv in nepoprašljiv pogoj za normalen planinsko-turistični razvoj, ampak tudi sociološki činitelj našega narodnega ozemlja. Zato so za življenje takega predela skupno odgovorni vsi, ki ga kakorkoli obravnavajo in bi mu morali v soglasju kazati pot v prihodnost. Ali naj ponovimo bistvene naloge iz še nedodelanega ureditvenega načrta, ki more biti le rezultat prizadevanj vseh generacij, a so danes seveda take, kakršne prinaša in terja čas? Poleg omenjenih modernih cestnih zvez bi cesta čez Pavličevo sedlo približala Celovec Logarski dolini na 30 km, modernizacija nove ceste v Logarski obvarovala dolino pred prahom, ki ga dviga vedno več avtomobilskih obiskov v dolini, okrešelski lift bi pomenil novo atrakcijo v najlepši krnici naših Alp, cesta od Pavličevega sedla do Robnika in Osojnika z odcepom v Klobašo in proti Mežiški dolini bi pomenila za Vršičem in Mangrtom našo najlepšo alpsko relacijo — te stvari so že zastavljene in ne smejo zastati. Za življenjsko aktualizacijo tega slovenskega področja je to potrebno. Če tu ne utriplje življenjski pulz tako kot drugod, je morda kriv pred davnimi desetletji avstrijski vojvoda, ki ni ustregel dr. Frischaufu, saj Avstrija ni imela interesa, da tesneje poveže Koroško s Štajersko. Mi pa smo dolžni, da gledamo na ta predel z drugimi očmi, s stališča slovenske republike in jugoslovanske države. Zato smo kot planinci dolžni, da opozarjamo na to in za to delamo.

Stvar seveda ni preprosta, naj jo že načelnjamo s katerekoli strani. Gotovo je najmanj opravičljivo — morda tudi gospodarsko neopravičljivo, pa to naj izračuna ekonomist — če jo do kraja poenostavimo, češ, naj gr

kmet v dolino, če ne more ali noče živeti v hribih, kmetija pa naj se pogozdi, zaraste, opusti. Turistična izgradnja povsod, tudi v gorskih dolinah vpliva na splošen življenjski standard. Če imamo tu nakopičene prirodne pogoje za turizem, pa se za njegovo izgradnjo ne zanimamo, smo pač slabi gospodarji.

Lotevamo se seveda zelo težavne stvari. Turistično gospodarjenje je komplicirano, zato je potrebna kompleksna in harmonična izgradnja vseh potrebnih tehničnih pogojev, za to pa občina Mozirje skupno z okrajem nima dovolj sredstev, da bi se dosedanje zamude v primernem času popravile. Prav zato je dolžnost vseh, ki so odgovorni za napredek Gornje Savinjske doline, da poskrbe za sredstva iz splošnih družbenih fondov. Pokrajina je taka, da ni samo lokalen problem.

Planinsko društvo Celje bo to odgovornost obenem z drugimi rado nosilo še naprej, saj bo s tem samo nadaljevalo delo dolgih sedemdesetih let. V tem znamenju društvu k jubileju tudi čestitamo.

Tine Orcl

Jan Karel Strakatý

Nemara se je zgodilo prvič, odkar deluje praški krematorij v Strašnicah, da je v njegovi obredni dvorani zazvenela slovenska pesem. V petek, dne 27. septembra t. l. je neki basist zapel tisto staro pesem: »*Bom šel na planince, na strme vrhe, bom slišal zvoniti zagorske zvoné...*«. To je bilo na pogrebu dne 21. septembra umrlega novinarja in prevajalca Jana Karla Strakatega, ki ga je smrt pobrala v starosti 85 let. Ta goreči prijatelj Slovencev je določil v oporoki, da se mora oglasiti kaka slovenska pesem, preden spuste njegovo truplo tja, kjer ostane za njim le nekaj pepela. Mož, ki je že v desetletju pred prvo svetovno vojno pisal v čeških listih o slovenskih pokrajinah in njihovih planinah in ki je tja do poznega večera svojega življenja prevajal iz naše literature, opozarjal na naše kulturne vrednosti in z vncmo, kakor smo jo opazili le pri redkih Čehih, zagovarjal kar najširše kulturno zblizanje med Čehi in Slovenci, je več kakor dvajsetkrat obiskal Ljubljano pa tudi druga slovenska mesta, zadnjičkrat ob svoji osemdesetletnici. V nemali meri je bila njegova zasluga, da so se Čehi v prejšnjih desetletjih čedalje bolj zanimali za slovenske Alpe in da jim, postavimo, Bled in Bohinj nista bila le geografski imeni in nič več.

J. K. Strakatý se je rodil 2. maja 1878 v Pragi kot sin znanega praškega odvetnika in poslanca. Njegov ded je bil operni pevec in Jan Karel je rad s ponosom omenjal, da je bil ta ded prvi, ki je zapel v neki Tylovi igri pesem »*Kde domov můj*«; znano je, da je le-ta postala himna prve češkoslovaške republike. Kot študent Karlovske univerje je bil eden izmed ustanoviteljev Zveze češkoslovaških študentov; že tedaj (torej okrog leta 1908) je prihajal v stike s Slovenci, ki so študirali na praškem vseučilišču. Kot tajnik Kluba za staro Prago in pozneje kot urednik raznih praških listov je bil najboljši cicerone zlasti Slovincem, ki so obiskovali starodavno češko metropolo ob Vitavi. Dolga leta je bil praški dopisnik »*Slov. Naroda*« in nekaj časa tudi »*Jutra*«. Ta stalni stik s Slovenci je Strakatemu omogočal široko dejavnost v prid resda romantično pojmovani, vendar v tedanjih razmerah tudi politično in gospodarsko pomembni češkoslovaško-jugoslovanski vzajemnosti. Iz slovenske literature je prevedel več knjig (Kersnik, Cankar i. dr.), prevajal pa je tudi iz srbohrvaščine. Bil je vnet bibliofil; svojo obsežno knjižnico je testametarno volil ljubljanski Narodni in vseučiliški knjižnici.

Z J. K. Strakatým je umrl originalen in plemenit človek, pravo posebljenje češkega rodoljuba in slovanskega entuziasta.

B. Borko

Huda ura

Matej Bor

*Vihra po strminah gospoduje,
žro in koljeju se temne sile,
strele so v krni se zapodile,
da po dnjačah rjore, vre in hruje.*

*Jezi, ki jo potajeno snuje,
je nebo odprlo vroče žile,
in dokler ne bodo se izlile
na zemljó, hudo bo in vse huje.*

*Človek sodil bi, da tam z ostenja
vihra vse, kar živo je, poruje,
toda glej, ko hrušč in trušč pojenja,*

*spel metulj se rosnih rož raduje,
spel šumlja macesen vrh grebenja,
vrvoli izvir in mir kraljuje.*

(Sonet o hudi uri v gorah je nastal v Bohinju kakor vsa Borova pesniška zbirka »Bršljan nad jezom«. Pesnik, po svoji mladosti povezan s savinjsko metropolo, je ponatis uredništvu posebej dovolil.)

Macesni pod Olševo

(Očetu v spomin)

Stane Terčak

Macesni so moji davni znanci iz prve mladosti. Komaj sem imel toliko moči, da sem prekobilil vežni prag domače hiše, mi je že pritegnil pogled vitki macesen, poln drobnih rdečih cvetov, ki so se iskriili na njegovih vejah kakor kaplje strjene krvi. Pravili smo mu farovški macesen. Rasel je sam samcat na farovški gorici nasproti naše domačije. Še sedaj, že več kot pol stoletja je minilo, mi je še vedno pred očmi prav tak, kakršen je rasel takrat: vitek, košat, po deblu od belega mahu kosmat, poln drobnih rdečih cvetov, kipeč v nebo.

Izmed vseh umetnin našega velikega slikarja Ivana Groharja mi je najbližja — prav v srce mi je prirasla — njegova oljnata podoba, ki jo je mojster imenoval Macesen. Na podobi je v ospredju macesnovo deblo in nekaj spodnjih vej, na njih pa vise majhni okrogli storžki — bicke smo jim pravili mi otroci takrat, ko smo se igrali in platno prodajali. V ozadju je drobna lesena staja, za njo pa se vzpenja v nebo sončna planinska pokrajina z gorami. To je kraj, kjer macesni domujejo. Takih krajev je pri nas več: vse od Dobrovelj do Menine planine, Mrtvega meniha in Mozirskih planin, tja do Robanovega kota, Matkovih gozdov in Covnikovega vrha preko Sv. Duha in Podolševe.

Macesni so kakor ljudje, živéči visoko v gorah; samotni in uporni branijo po tisočletnem notranjem izročilu svojih davnih prednikov, nikdar izrečenem in vendar povsod pričujočem, zlato tišino temnih gozdov

in sivih mahovnih skal — vso prelest domače grude. So kakor ljudje po saminah, sami s seboj, redko posejani po vsem pogorju. Macesni so kakor stari, kuštravi strici z dolgimi bradami, ki žive na saminah in vse vedo in povsod pomagajo, so pa sami zase in vendar družno povezani z domačijami.

Taki so macesni visoko v gozdovih, rastoči v majhnih skupinah s smrekami. Le macesni viharniki se vzpno visoko v gorski svet, kjer omahne okleščena smreka, bičana od viharjev in snežnih plazov. Macesen viharnik si poišče med kruščim se skalovjem na sirotni zemlji svoj življenjski prostor. Njegove korenine se razkrečijo okoli skal, drobirja in podrasti kakor prsti na rokah, zarijejo se v razpoke in čuvajo zemljo stoletja. V rasti zaostajajo, letnice v njihovih deblih so stisnjene druga k drugi. Nemo ti kažejo težko življenje v planinah.

Macesni so najlepši okras naših gozdov in planin, njihov les je najdragocenejši. Lesene samine so zgrajene iz macesnovih plovov, njihove strehe so iz macesnovih skodelj. Zibelke, v katerih so matere zibale rodove samorastnikov od Grohata tja do Sv. Jakoba, Sv. Duha in Podolševe pa tja do Covnikovega vrha, Matkovih samin in Plestja v Logarski dolini so bile stesane iz macesnovih desak.

Macesni viharniki ob meji, na obronkih Olševe, so kakor naši ljudje tam gori, ki čuvajo naš rod, jezik in pokrajino...

Ko sva z Doretom grizla strmino za Hudo pečjo, je soteska ob Savinji s Solčavo še dremala v lahni meglici, ki se je trudno vlekla v koševje. V ozračju nad nama je pelo jutro. Nad Olševo, ki se je leskatala v soncu, se je smehljal poletni dan.

Po cikcakasti nadelani poti sva v dobri pol uri priromala na Čelo. Na tej jasi pod Strelčevo pečjo se ti odpre razgled, le Sv. Duha, kamor sva bila namenjena, nisva videla. Središče tega najvišjega planinskega naselja, ki je raztreseno po vsem pogorju pod Olševo, ne zagledaš, da nisi tik njega.

Na Čelu se vsak ustavi. Prvi, da si sapo umirijo, drugi, da se malo razgledajo, tretji, da si nahrbtnik olajšajo, četrti... peti, no pa kaj bi govoril. Od tukaj vidiš v soncu se smehljaajočo Logarsko dolino, Matkovo in Perkovo domačijo, nekoč eno samo ogromno planinsko posestvo, ki mu ni bilo enakega v naših planinah, pa zakriva Strelčeva peč. Domačiji čepita kakor lastavičji gnezdi na

Sv. Duh pod Olševo. Pod cerkvico Strelčeva domačija

Foto S. Terčak

strmi košenici, ki sega proti Matkovi kopi. V Matkovem kotu je globača, ki je bila pred dawnimi časi jezero. Domačini ji še danes pravijo: Jezera. V njem je prebival strašen zmaj. Jezero je bilo polno najžlahtnejših rib, ki so jih vsi, od kmetov do drvarjev strastno lovili. Ribiške mreže so sušili na veliki skali ob jezeru, ki jo še danes imenujejo Ribča peč. Zmaja je to početje kmetov in drvarjev jezilo in je Ribčo peč prekljuval. Ko se je jezero razlilo po Logarski dolini in proti Solčavi, je poplava odnesla tudi zmaja. Voda je izruvala na obrčju macesen s tremi vrhovi, ki je padel na plavajočega zmaja in ga ubil. Po ustnem izročilu lahko zmaja ubije samo tak macesen. Njegove kosti in čeljusti so pozneje našli na Logarskih njivah.

Na Čelu, kjer so še vidni ostanki nekdanje hube, rase po gozdu polno orehov, ki bodo dobro obrodili. Zsrbel me je jezik, pa sem pomodroval: »Ta kraj bi se lahko imenoval tudi Orehovec.«

Dore me je začudeno pogledal s svojimi sinje-modrimi očmi in resno dejal: »Ne, to je Čelo!« Iz Logarske doline je potegnila preko Čela ostra sapa, kakor bi hotela potrditi Doretove besede. Kako bi nevednež zbiral imena tam gori, ko so že stoletja izbrana...

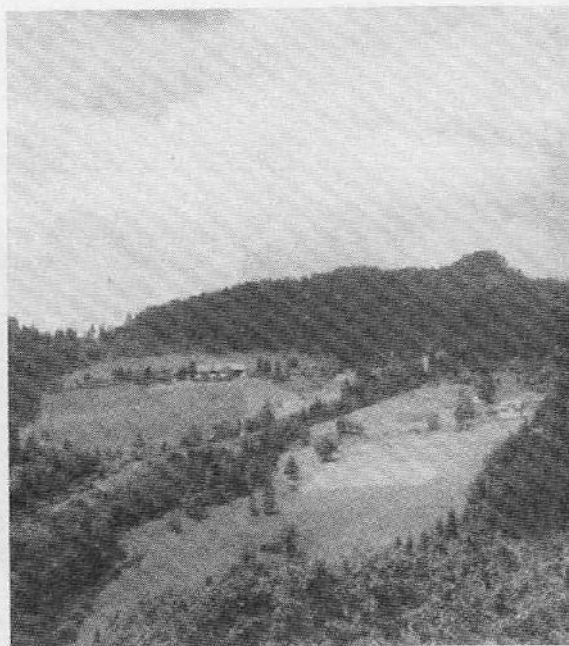
Na nasprotni strani soteske, kjer si je Savinja v tisočletjih izdolbla v skalovje svoje strugo, se dviguje Icmankova peč, desno od nje se košati Rožni dol. Nad obema čisto na desni pa kraljuje koničasti Strelcovec. Na levi nad Solčavo razteza dolgi hrbet solčavska Vaška gmajna. Sevoda niso solčavski gospodarji tukaj nikoli pasli svojih čred, pač pa je bila ta gmajna njihov skupni srenjski gozd, kjer se je vsekala marsikatera platanica in se potem spremenila v solčavskih oštarijah Šturmu, Tajčmanu, Vitezu, Kautmanu in v ostalih v iskrečega se bizelanca ali pa v »klačjo slino«, ki te je tako spekla, da si imel ves ožgan jezik in goltanec. Takoga sedaj v edini gostilni v Solčavi ne dobiš več,

pa tudi drugje ne. Le na saminah pod Olševo, kadar obrodi brinje ali pa obrode črešnje lesnače, ki so zrele šele konec avgusta, žgejo še takega.

Marsikateri drvar pa tudi kmet žaluje za tistimi časi, ko je bila v Solčavi skoraj vsaka hiša oštarija, ki mu je v nedeljah nadomestovala dom. Na podstrešjih gostiln so imeli ljudje daljnih samin škrinjje. V njih so imeli shranjeno »ta ofertno obleko«. V zgodnjih nedeljskih jutrih so klopotale coklje po skalovju in nadelanih poteh iz vseh samin in »holcarskih« bajt proti Solčavi. Za svita so bili že vsi »pobi« in »dečle« praznični. V škrinjnah pa se je valjala raševina in coklje, da jih pod noč zopet obuje lastnik. Po maši so se polnile oštarije. To se je jedlo in pilo, da je včasih teklo od mize. Pa plesalo, tako da so od podnic letele treske, ko so težko okovani kvedri sekali po njih. Proti večeru pa so »dile« po oštarijah oživele. Coklje in raševina je zopet visela na pobih. Pred gostilnami so objeti in razgreti vriskali pivci, dečle pa so pomagale »pobom« pri petju »na tretjo«. Ko se je v mraku pesem izgubila med hišami, vrtovi in plotovi, je le še oddaljeno vriskanje hlapcev in drvarjev odmevalo iz globač in sotesk, je »Žopcah«, kakor so pravili domačini Solčavi, utrujen od nedeljskega trušča, zadremal do druge nedelje.

Pogled na Sv. Duh ti zapre Strelčeva peč. Dore je ponovno pokazal na njo: »Poglej jo! Tukaj počivajo planinski orli, kadar priplavajo iz Karavank in Julijskih Alp pogledat k nam. Mogoče si bodo kdaj v tem divjem skalovju, ki navpično pada v Logarsko dolino in Matkov kot, spletli svoje gnezdo.«

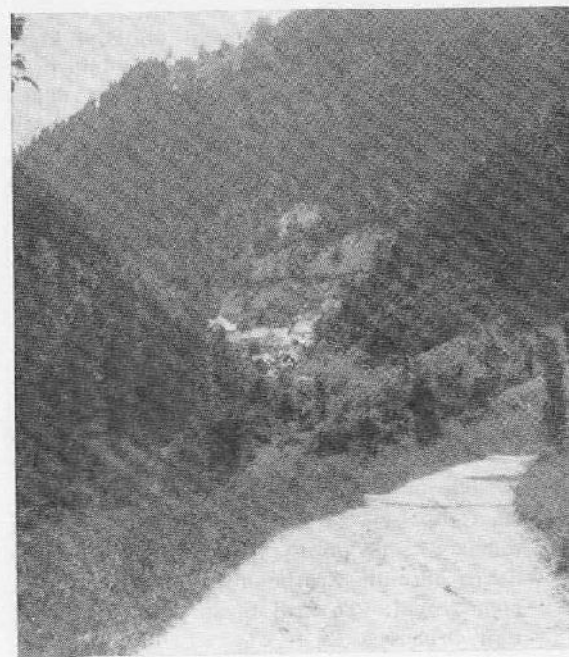
Na levo od Čela je Huda peč, ki Solčavanom zastira pogled na zapadni del Olševe. Huda peč ima že tri leta svojo veliko lovsko skrivnost. Tu so doma mufloni. Nihče prav ne ve, odkod so se pripasli na solčavsko stran. Prvi jih je dobil iz daljnih dežel, kjer je njihova domovina, grof Thurn, ki ima v lasti dobršen del planin na oni strani državne meje od Olševe preko Sv. Lenarta in dalje do Bele. Thurn je zgradil gozdovec z visoko ograjo, da bodo mufloni ostali v njih. Ko so jih pripeljali in izpustili v njihovo domovje, je največji kozel pogledal zvedavo okoli sebe, jezno udaril z zadnjo nogo ob tla in igraje preskočil visoko ograjo. Živali, navajene polne prostosti, ne moreš ukleniti v ograje. Še za državno mejo jim je malo mar. Muflonom so tudi naši gozdovi po volji. Le ob

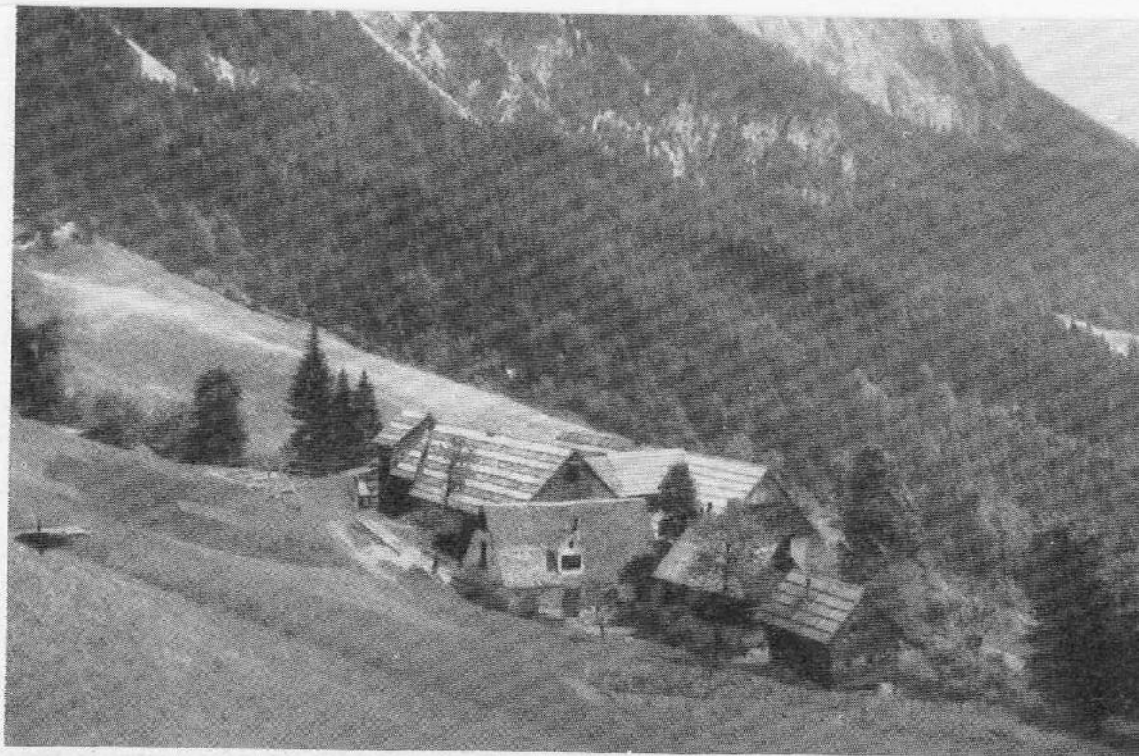
Pustota nad Macesnikom, kjer so jeseni l. 1944 spuščali Angloamerikanci koroškimi partizanom orožje in obleko

Foto S. Terčak

Pot, ki drži od Pustote proti Solčavi, — koder je šla XIV. divizija na svojem pohodu — v ozadju del Solčave

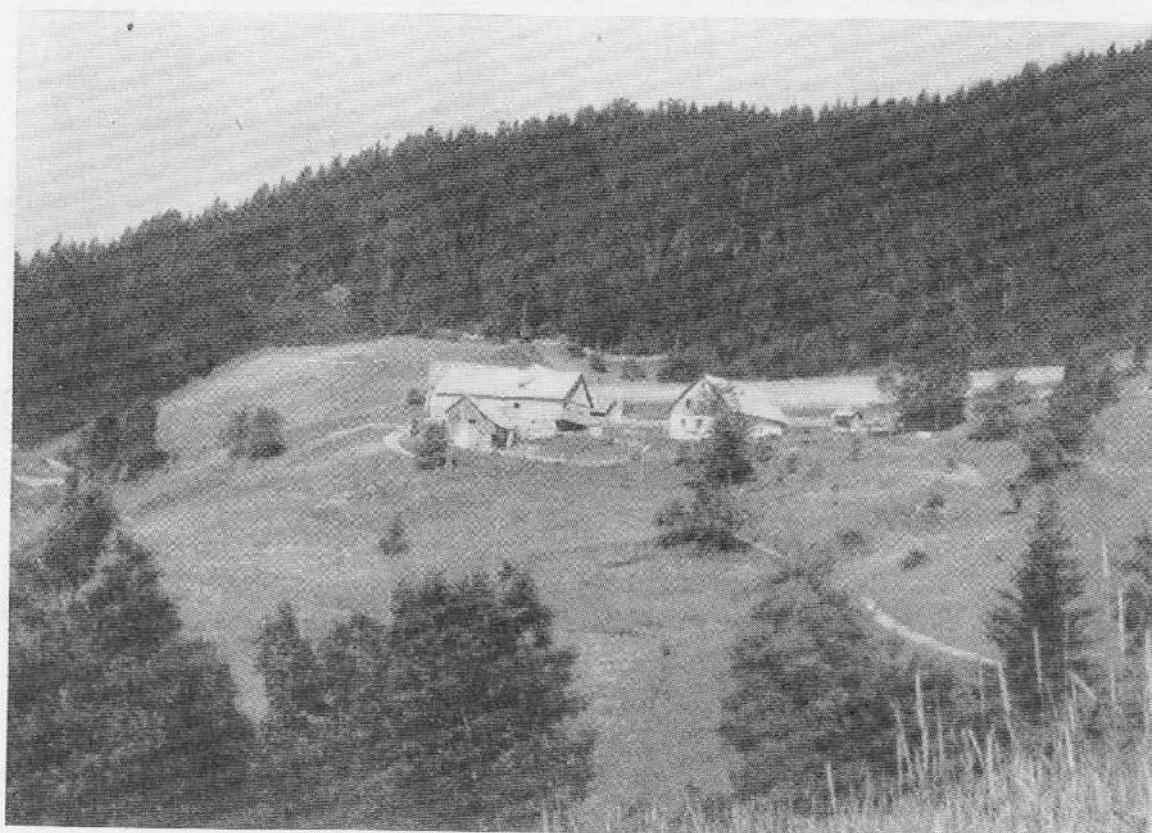

Macesnkova domačija; ena najlepših samin v naših planinah

Foto S. Terčak

Rogarjeva domačija v Podolševi (Matevž Stiflar). Partizani so jo imenovali »Pri otrokih«

prsku so se menda pomešali naši in avstrijski mufloni. Pet let je že pretcklo. Mufloni pod Hudo pečjo ne iščejo več ljubezni onstran meje. Družina ima krepkega kozla in zarod. Tja do Macesnikovih njiv v Citriji se razpo-
tegnejo te sive, kocaste živali z zavitimi ro-
govi, ovcam podobni, in so veliko veselje
solčavski lovski družini.

Dore, ki je tudi lovec, kakor so bili včasih vsi pravi Solčavani, je stegnil roko tja proti Matkovi kopi, kjer je globel pod njo temnela od ravnega smrekovja: »Tam imamo še ne-
kaj lepšega. Že nekaj let se tam rukajo je-
leni. Tudi telad že imajo. Jelen je že tak
kakor največja telica. Pa tamle,« je pokazal
proti zobati Rađuhi, kjer je nad Bukovnikovo
samino, ki je najvišja v Sloveniji, nastav-
ljala Grohat planina svoj položni hrbet bo-
žajočim sončnim žarkom. »Tudi tam jih
imamo. So se že udomačili.« Oči so se mu
zaiskrile v lovski strasti. Pri srečanju mi je po-
stalo toplo ob pogledu na lepoto gozdov in
bogato življenje v njih.

Zopet je nahrbtnik zlezal na ramena. Zavila
sva po stezi, ki naju je vodila skozi dozorel
koš. Obkrožila sva Strelčevo peč in se znašla

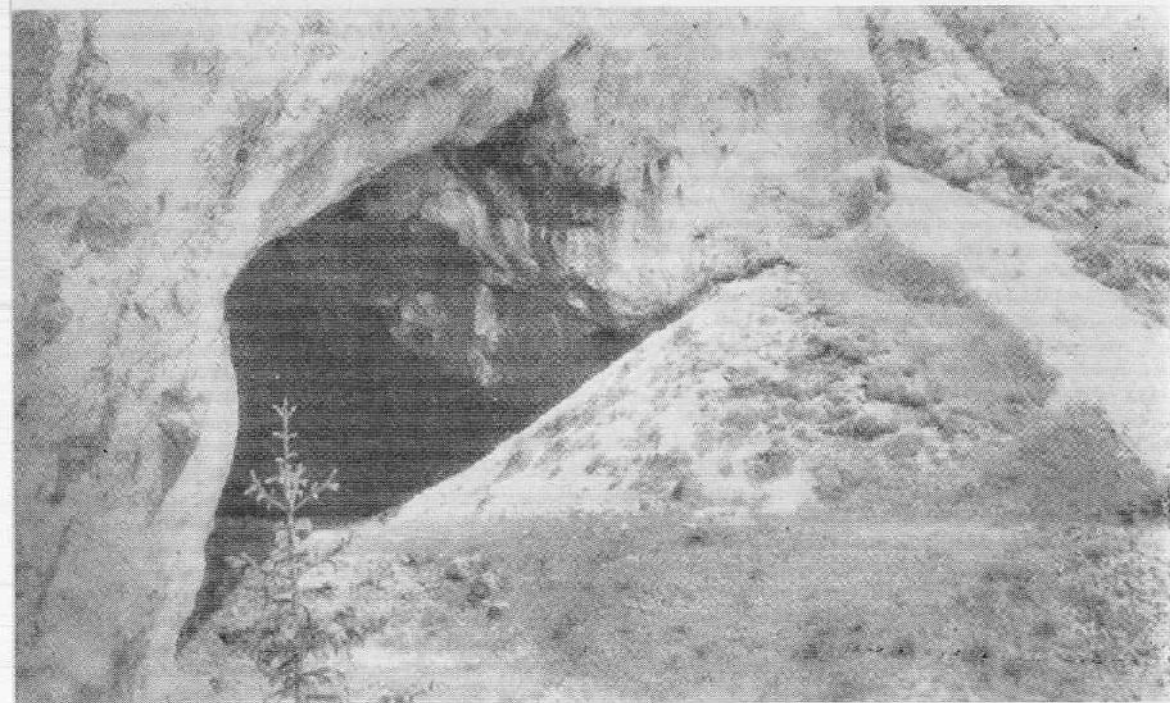
na kolovozu, ki je držal na čistino. Iz globeli
je zvenelo v ozračju redko brušenje kose. Na
drugem koncu globeli sva videla dolge redi
pokošene trave. Pod Olševo kosijo samo en-
krat na leto. Tu ni otave, ne otaviča. Ob suši
je še seno slabo.

Ob kolovozu je bila zbita klop, naslonjena
na staro črešnjo, ki je komaj dobro odcvela.
Prvi drobn, komaj zaznavni črešnjev plo-
dovi so se šele pred nekaj dnevi zalegli.
Da bi jih zobala, sva prišla dober mesec pre-
zgodaj. Zore kasno, skoraj šele takrat, ko
zmrzal v zgodnjih planinskih jutrih poškrpi
s slano leščevje, da listje kar čez noč po-
rumeni.

Pa je le prav, da so postavili tukaj klopco.
Dobro so vedeli zakaj. Pred nama je rasel
iz globeli ogromen travnik, prav tja gori do
Rogarjeve domačije, ki je s svojimi številnimi
lesenimi gospodarskimi poslopji bila podobna
mali vasici. Rogar je gospodar, ki zna pri hiši
vse sam napraviti. Vsake obrti je več. Za
hišo ima kovačijo, je sodar, krovca in žagar.
On in Macesnik, lastnik ene najlepših samin
na vsem pogorju, imata v teh hribih vsak
svojo žago kar pri hiši.

Vhod v Potočko zijalko na Olševi

Foto S. Terčak

»Ja, kam bi pa prišli, če bi morali voziti vsako platanico na žago v dolino. Potem bi mi tukaj gori pod Olševo hitro omlatili,« se Rogar modro odreže. »Pri nas mora znati vsak vse, kar je treba urediti pri hiši, če hočemo, da rinemo naprej. Pa še nekaj je važno: ne samo delati, tudi komandirati je treba znati.« In Rogarjev oča znajo. O tem sva se z Doretom lahko prav nazorno poučila kar na travniku. Kose so v rosnem jutru zvenele, rodi trave so se na travniku množile. Kosci so bili tri Rogarjeve hčerke, sin in bosopeti, še ne šoli odrasli vnuk.

»Ali se dobro kosi?« je namesto jutranjega pozdrava zazvenel preko travnika Doretov glas. Glasen, gruleč smeh deklet nama je odgovoril: »Pridi pomagat! Eh, vsaj srnač bi lahko odgnal, ko imaš puško. Glej, ob robu gozda so nam vso travo povaljali, toliko je je.« Dekleta so prenehala s košajo in se naslonila na kosišča. Njihove kodraste glave so se zvedavo ozrle na naju. Vsa tri dekleta so imela trajne. Oha, polepšanje sili tudi v Podolševo! Razlike med dolino in hribovjem zginjajo hitreje, kakor se zavedamo. Le delo tam gori še ostaja isto kakor pred stoletji. Teško delo in tesna povezanost z gozdovi, pasovniki in bornimi njivami krepi živce in telo. Krij se tod gori hitreje pretaka po žilah, bolj vroča je kakor pri dolincih. Zato je tudi tam gori ljubezen močnejša in naravnejša. Vse na svetu ima svoje težave pa prednosti. Ko si na Rogarjevem travniku, si pravzaprav že pri Sv. Duhu, eni najlepših izletniških točk v naših planinah. Zaviješ po travniku navzgor in že se ti nasmeje skrit v zelenje tak kakor šopek planinskih rož. Tik pod vrhom je Strelčeva domačija, zraven na vzvišeni jasi pa Sv. Duh. Na najlepšem mestu na jasi poleg cerkve se košati stoletni macesen, košat, z mahom obrastel, izredno debel. Njegov v nebo kipeči vrh je osmojen od strele. Pomnik davnih dni, ki bi vedel povedati zgodovino pogorja za več stoletij.

Na jasi pri macesnu lahko napaseš oči s prečudnimi lepotami planinskega sveta. Od nikjer v planinah ni Logarska dolina tako lepa in deviška kakor od Sv. Duha. Plestje in Logarjeva domačija sta sredi trat in gozdov kakor oljnata podoba najimcnitnejšega slikarja. Nad njima pa kraljujejo velikani: Mrzla gora s prečudnimi, grozotnimi prepadi, ki strmo silijo v divji Matkov kot. V njenem ozadju štrli Grintovec, ki se ga v dalji oprijemljejo prosojne meglice in ga rahlo senčijo.

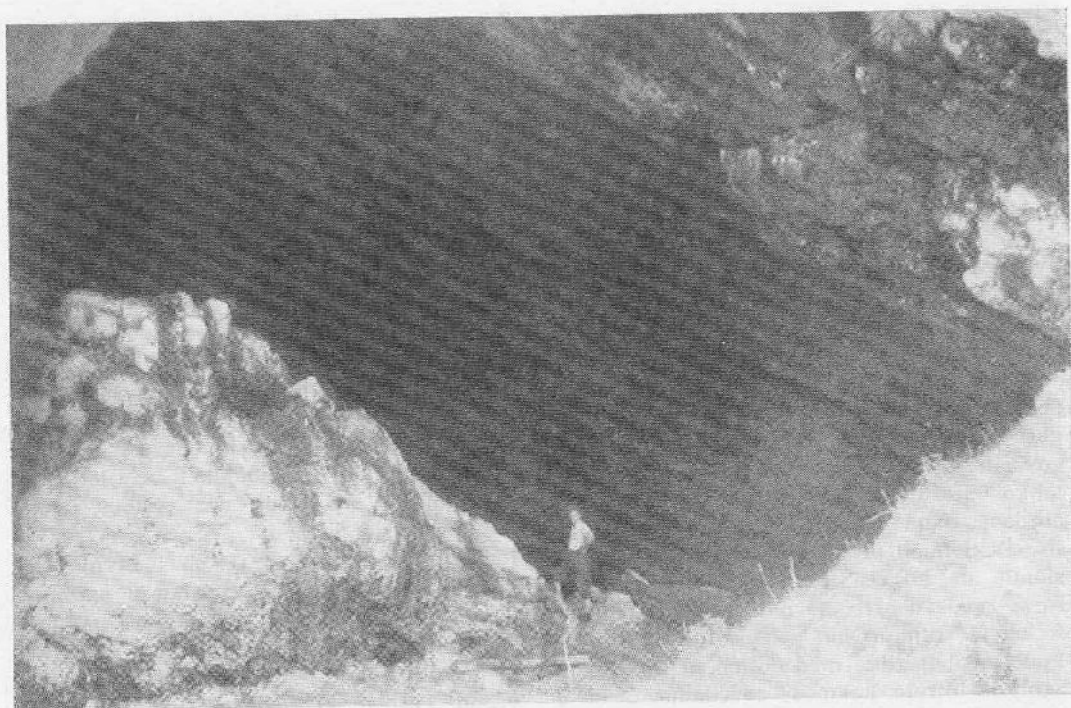
Zdi se ti, da bi Rinke, Brano, Jermanova vrata, Planjavo in Ojstrico pa Krofičko zagrabil v jasnini neba kar z rokami. Čas in prostor se zdita tukaj daljna pojma, ki zgubita vsako vrednost.

Na nasprotni strani Sv. Duha pa zaslanjajo široki, dolgi hrbet Olševe saminc, ki so stisnjene na njenem vzhodju. Na Olševi, ki je med skalovjem porasla z dehtečo planinsko travo, se rdeči natičje, ki ga hodijo skrivaj obirat tudi z avstrijske strani. Podolševski gospodarji načeno poleti ovce na Olševo. Trope ovac naženo na njeno vzhodje, da si kar same poiščejo med skalovjem pot na vrh. Vse poletje jih puste kar same brez pastirja. Jeseni gredo ponje in jih naženo v staje. Rogarjev oča so v šali dejali: »Laže je ugnati iz Olševe v stajo sto ovac kakor ugnati enega samega dekleta.«

Pod vrhom Olševe, prav ob državni meji, srepi v dolino Potočka zijalka z ogromno, temno odprtino. Tu je bilo bivališče pračloveka pred več desetisočletji.

»Potočka zijalka je palcolitska postaja pod vrhom Olševe, ki spada v Vzhodne Karavanke. Zgodovina paleolitika ne pozna do sedaj nobenega primera, po katerem bi se moglo sklepati, da je prodril mlajšepalcolitski človek globlje v alpsko gorovje... Med redkimi visoko ležečimi in izključno alpskimi postajami stare kamene dobe zavzema Potočka zijalka glede na višino (1700 m) drugo mesto. Prekaša jo v zahodnih Alpah edino le švicarska postaja Drachenloch, ki je v višini 2445 m,« pravi akademik dr. Brodar, ki je več let v zijalki kopal in znanstveno proučeval razmere in življenje takratnega pračloveka. Izkopal je poleg izredne množine kosti jamskega medveda in drugih takrat živelih živali tudi orodje pračloveka. Nekaj primerov okostja jamskega medveda in orodja takratnih ljudi se nahaja v Narodnem muzeju v Ljubljani in Mestnem muzeju v Celju. Nekaj orodja in okostja pa je bilo uničenega v Celju ob bombardiranju 1. 1944.

Potočka zijalka je dolga 115 m, v sredini 40 m široka in povprečno 6 m visoka. Vhod v jamo je veličasten, širok okoli 20 m in visok 8–10 m. V sredini vhoda je ogromna kamnita klada. Tu, kjer je pračlovek lovil jamske medvede, se sončil ob lepih poletnih dneh in se grel v mrzlih nočeh ob svetlo plapolajočem ognju, se sedaj v ujmah in plazovih zatekajo gamsi. Vhod v zijavko jim je varno zaklonišče.

Potočka zijalka

Foto S. Terčak

Kdo ve, kaj vse še skriva pračlovekov prvi kulturni dom, če ga lahko tako imenujemo. Kaj bi dali arheologi, če bi lahko odkrili zadnjo tenčico v temo zavite zgodovine človeka, ki se je tukaj boril z jamskim medvedom. Odšel je, zijalka s svojimi najdbami pa je ostala kot živa priča ugaslega življenja pred davnimi, davnimi časi.

Pri Strelcu, kjer je planinska postojanka, je gostilna že nad sto let. Tu gospodarijo po osvoboditvi Strelčeva mama s hčerkama. Gospodar Jurij, ki je bil ves čas narodno-osvobodilne vojne povezan s koroškimi partizani, si je strašno mučen od gestapovskih krvnikov, v domači hiši prerazal vrat, da bi ne izdal nikogar. To je bilo oktobra 1944. Takrat so vse samorastnike izpod Olševe odpeljali v taborišče, živino odgnali, domačije pa požgali. Kakor je bil rod pod Olševo trden v najtežjih časih, tak je tudi danes. Hiše in gospodarska poslopja so že obnovljena.

Prijazna Strelčeva mama obrišejo s predpasnikom stol, preden ga ponudijo, da sedeš. Venec sivih las jim obrobja glavo. Suhe, rjave, izdelane roke ljubeznivo strežejo gostom. Njihove zvedave črne oči te živahno opazujejo. Trudne poteze na njihovem od

brazd razoranem obrazu zasijejo, kakor bi jih sonce obsijalo, ko se začno pomenkovati. Med pogovorom so prinesli na mizo za pokušnjo, kakor so dejali, solčavskega sirjeka. To je skuta pomčšana s smetano. Najbolje se prileže domač zmesni kruh, pečen v kmečki peči.

Mati so se usedli k peči, roke so sklenili pod predpasnikom, kakor je tamkajšnja navada, in jezik se jim je razvezal. »Veste, nam manjka ceste, ki bi nas povezala z dolino. V prejšnjih časih, ko sem se primožila k Strelcu, je bilo drugače. Vsi kraji pod Olševo so bili navezani na Železno Kapljo in Belo. Ti kraji na oni strani so nam mnogo bolj pri roki kakor dolina s Solčavo. Družinske vezi imamo v Solčavi in Lučah, še več pa jih imamo na oni strani plota.«

Ob vsej meji pri Sv. Duhu so napravili Rogarjev oča plot, da živina ne uhaja na ono stran.

»Sv. Duh je bil takrat, ko sem bila mlada, mnogo živahnejši,« so se razživele mama. »V nedeljah je bilo pri nas vse živo. Drvarji, tesarji pa kmetje in žlahta, vse se je zbiralo pri nas. Toda pri nas se ni slišala nemška beseda. V Železno Kaplo smo hodili po

sodčke piva kar s koši. Vino pa smo kupovali v Sinči vesi. Povsod tam je bila takrat doma samo slovenska beseda. Da bi le kmalu zgradili do nas cesto, ki bo peljala iz Logarske doline preko Matkovega kota. Takrat se bo zopet začelo življenje pri nas.«

Materi so se v očeh začele poigravati iskricice, vsi mladostni so nadaljevali: »Veste, naši pobi so se tujim vojskam vedno odtegovali. Sedaj v naši vojski smo se borili vsi: pobi in možje, žene in dečle, še domačije same.«

»Poglejte!« s suho roko je pokazala po saminah, ki čepa po vsem vzožju Olševe. »Samo pri nas je Nemec požgal enajst domačij.

»Veste, že od časov Marije Terezije so bili po naših gorah pobi, ki jim ni bilo mar cesarske suknje. Takrat se je na Strelčevi peči skrivalo trinajst pobov od Sv. Duha in z one strani Koroške. Iblajtarji iz Želcne Kaplje so jih obkolili. Ampak so se jim zmuznili. Podobno je bilo v letih pod Hitlerjem. Fantje so uhajali iz vojske in prihajali v goro. Od Tople do Matkovega kota, povsod je bila doma Koroška četa. Na Pustoti blizu Macesnika pa so aeroplani spuščali orožje in obleko za koroške partizane.«

»Pri nas se je zadrževala tudi XIV. divizija na svojem pohodu. Veliko hudega smo pretrpeli in veliko veselega doživeli. Zame je bil najvesclejši dan, ko sem se vrnila iz taborišča domov pod Olševo. Človek, ki se je tukaj rodil in tukaj živel, ne more teh krajev nikoli pozabiti,« so Strelčeva mati zaključili svoje pripovedovanje.

Pričelo se je večeriti, ko sva se z Doretom vračala nazaj v dolino. Gozdovi so temneli, vse pogorje se je zavijalo v lahno meglico, le Mrzla gora in Grintovec sta žarela v zadnji krvavordeči večerni zarji. Veter je pričel zavijati svojo pesem. Macesni so ji prislunhili in se trepetaje majali. Ozračje je bilo polno čudnega zvoka, ki se je širil proti Sv. Lenartu, Železni Kaplji, Beli in naprej v Rož... Pesem, ki jo pojo tostran in onstran meje, še ni izpeta...

**ŠTUDENTJE,
POSKRIBITE ZA POŽIVITEV APD!**

Slovensko planinstvo vas rabi za vzdrževanje dobrih izročil in za napredek planinstva v socialistični družbi.

Moje poti

Ciril Debeljak

Napiši retrospektivni pregled tvojih inozemskih vzponov, mi je naložil urednik naše planinske pisarnice — Hm! Ponavadi to ljudje pišejo s penzionistovsko palico ob pisalni mizi ali pa drugi zanje, ko jih ni več. Pa se zmenimo na polovico, da bo obema prav. Pišem, kar je bilo, kar še bo, pa kdaj drugič.

Vzponov ne bom opisoval po vrstnem redu, niti po težavah, temveč kakor nanese. Najlepše bo kar po gorstvih. Vsega sicer ni preveč in tudi pretežkih ni vmes, debelina Vestnika pa je kljub temu občutno presuha, da bi pisal obširneje. Nekako v telegrafskem stilu bo ravno prav, da najdejo prostor še drugi.

Vsakdo od mladih danes misli, da mu dve pctici in morda še ena prvenstvena povrhu dajo garancijo in vizo za vse, kar nudi zamejski alpski svet, in so nestrpni. Afirmacija doma je polovična, samo ponavljanja, nihče več me ne vzame zares, če ponovim Čopa ali »Peharja«, da ne govorimo o Ojstrici in drugih polestremističnih plezarijah. Smo pač v dobi, ko večina cení vrednost vzpona po zavrtnih klinih in preživetih bivakih, padečih in razburljivih dogodivščinah. Čim več viharja in plazov, padajočega kamenja in »ah, oh« pod steno med hvalečnimi gledalci. Tudi to ima svoj prav in mik.

Skoraj se čutim staroverski ob svojem začrtku in prvem prestopu državne meje. Tak začetek in toliko potepanj doma ni več moderno. In zvrstilo se jih je dve sto pred mojim vizumom za Avstrijo, kjer sem prvič s spoštovanjem (me je že sram) ogledoval skoraj preveč strmo postavljene zapadne stene Lacerce in severne Velikega Kleka.

Alpinistične tehnike in plezalne šole so bile za nas španska vas, prav tako oprema, profilirana guma, nylon in bivak vreče, pa kuhalniki, razne slonove noge in kalorična hrana... sto stvari, o katerih sem slišal pozneje — k sreči še ne prepozno.

In prva tura? Sam čez slovensko v triglavski steni. Hotel sem takrat na Triglav, pa sem izstopil iz vlaka v Kranjski gori. Čez Kriško steno me je napolil pastir sredi Pišcnce, pobalina v kratkih hlačah in copatah za tenis.

Pa je šlo. Še isti dan do Aljaževega doma (mimogrede sem bil na Škrlatici) in od tam brez nahrbtnika na ogled triglavske stene. Vodil me je spomin iz knjige »V Triglavu in njegovi sosesčini«. Tu nekje vstopa slovenska smer. Sicer so pa kupi limonovih olupkov in škatal sijajen kažipot. Po nekaj prijemih sem pozabil, da sem sam, pozabil na nepoznanih tisoč metrov nad seboj, pozabil, da sem prvič v hribih. Teklo je po čelu in srajci, razburjenje nad neznanim je bilo močnejše od zavesti, da delam narobe, da tvegam, pozabil sem na odgovornost do samega sebe in ljudi, celo na lastno bit in občutke — nekaj močnejšega je križalo mojo pot. V viharju sem po dveh urah plezanja iskal Kredarico s kamnom v roki. Bilo je junija 1947.

Teden za tem zopet v triglavski — tokrat v dvoje, pa zopet brez vrvi, klinov in vsega potrebnega, tega pač ni bilo. In še deset takih plezanj v tistem letu in dve prvenstveni pozimi v vzhodni steni Ojstrice — brez vrvi, s cepini v rokah in brez derez. Stena je daleč preko tisoč metrov in strma je, pa sem sekal do onemoglosti. Bilo je februarja. Ob pol desetih zvečer smo videli Luče, ob treh zjutraj mokri in lačni sedli v avtobus za Celje, ob šestih zjutraj v ponedeljek je bil vsak na svojem mestu. In tako nešteto krat.

Naslednje leto štirideset vzponov, med njimi Čop, Ojstrica in Dedec; celo zimo ni bilo miru pred menoj — 21 prvenstvenih. Ne lahkini! Orali smo ledino v zimskem alpinizmu. Na vsak način brez bivaka. Opreme ni bilo. Ogrinova v pršiču meseca marca, raz Ojstrice, leva in desna v Dedcu, skalaška v Triglavu, pa Brojanov raz Stenarja, Šita v največjem mrazu, pet smeri v Poljskih devicah in Veliki vrh, Škarje, Mala in Štarska Rinka, same nove, druga za drugo. Ne v lepem vremenu. Ko je bil čas in prost dan. Od decembra do marca — po deset na leto. Pozabili smo tista leta, nora in nepremišljena, pa vendar najuspešnejša v našem zimskem alpinizmu, brez občutka za prestiž in prvo mesto, brez publicitete in radijskih poročil. Bil sem jezen, če sem prišel v časopis. Ne rečem, da je bilo prav. Premalo se piše, še danes. Samo čas je bil drug. Bolj enostavno smo jemali gore in plezanje, bolj prirodno, in plezali na klic lastnega hotenja, brez suflerja in tretjega — dražljaja — konkurence. Še danes je ne poznam.

Ko sva s Perkom stala prvič pod Travnikom in iskala »Peharja«, me ni bilo strah. Nisem ga še poznal. Bil sem le radoveden in vse prepričan. Povsod se nam je mudilo. Kam? Ne za rekorden čas. V službo je bilo treba v ponedeljek in bivak je nerodna zadeva, če imaš jabolko v žepu in prazen nahrbtnik. Sila kola lomi! Pa sva zaplezala preveč na levo nad kaminom in nova smer je presekala Travnik. Varianta! Nehote sva lezla po novem, neobdelancem in iskala v opisu strehe, klinc, močice. Nikjer ničesar, samo strmo, lepo in proti koncu predolgo visenje v počeh in trebuhih vse do »bunkerja« pod izstopom.

Deset ur za prvenstven vzpon. Danes bi se je lotil drugače. Vsaj s spoštovanjem in vsem, kar je treba, pa čeprav bi ponavljal lastne stopinje. Takrat sem plezal v smučarskih čevljih, obitih s plaščem za kolesa. Želja, da pogledamo zunaj našega, je bila daleč. Skoraj nedosegljiva in nismo je jemali resno. Na »sedmini« moje prostosti na Korošici še dve prvenstveni na en dan v ostenjih Vršičev in — slovo za leto in pol.

Malo je bilo storjenega vmes. Čakal sem poročil o vzponih, zima 1951-52 je bila idealna, pa nič! Mar spijo? Potolažil me je Rado z vsakotedensko pošto, da naj kar mirno »ekserciram«. Vse naju še čaka.

Končno zopet doma. Seveda takoj na Korošico. Igral sem drvarja, nosača, vodnika, plezal, kar je nanoslo, po tri na en dan s komerkoli. Rado je med tem časom zbiral v Ljubljani in Celju dokumente za najin prvi skupni odhod v avstrijske hribe, skupaj z Jeseničani. Verjel nisem dosti v ta podvig, pa je končno le prišlo tako daleč, da sem dobil na Korošico sporočilo: »Gremo jutri, pridi!« Torej jutri! Jaz pa v raztrganih hlačah na Korošici in brez najnujnejšega, pa še doma ničesar ne vedo. Zdrvel sem domov — seveda peš do Luč, na avtostop do Celja, pobral, kar je bilo uporabnega, in naslednji dan sedel v moderni mercedes jeseniške železarne. Torej gre zares.

Ob sijajni opremi jeseniških plezalcov sem se zadel sam sebi reven in neogljjen, v starih capah in angleški bluzi, bolj podoben tihotapcu kot alpinistu za Lienške dolomite in Grossglockner. Rado me je založil s cepinom, derezami, imeli smo kuhalnik. Prvič sem videl, kakšen je, kako dela, samo od daleč. Krenili smo ponoči. Pisana družina klobukov, alpske mode in različnih načrtov, polne torbe, poslavljanja in jok... prišlo se je še mene. Samo strah pred mejo, čeprav brez dinarja in tudi brez »paketa«, za hribe se ob odhodu nisem brigal. Bo, kakor kane. Drugi že vejo, kako je treba. Občutil in priznal sem v sebi začetnika, laika v ledu in tuji vertikali.

Navsczgodaj smo se razpršili ko trop prestrašenih ovc proti vsem grapam in vrhovom, znanim kaminom, in mi trije, naravnost pod zapadno steno Laserze. O vstopu smo vedeli malo, o smeri še manj. Imamo pa dober nos in ta nas je po nekaj ovinkih in vračanjih pripeljal pod dozdevni vstop. Sicer ni bil točno tam, po nekaj nerodnih prečkah smo pa le našli pravega. Junij se ne šali v teh višinah, to smo spoznali na lastni koži in drgetajoč kot nežni list v majskem jutru čakali do osmih na vsaj malo toplote in nekaj prijaznega z neba. Pa ni bilo ničesar.

Pravi, pristni led je spremljal prve dolžine. Težko je šlo s premrlimi prsti — nekaj po svoje in nekaj v smeri. Po treh urah smo stali pod znano počjo v zahodni steni, ki tvori izstopni del stene. Prvič ta dan na soneu! Kako prijetno dene! Brez vprašanja smo podaljšali zamudo in se predali lenobi,

mežikali v svetlo sonce in ogledovali severno steno, ki jo Lienčani dajejo celo pred Comicijevo smer v Cinah.

Otrdelost so pregnali klici s poti, daleč pod nami. Drobne pike so hitele navzdol, klicanje je postalo mučno in preglasno — s strahom smo se zavedeli, da je namenjeno nam: »Gremo na avtobus! Takoj dol, sicer odpeljemo brez vas!...« No, lepa reč! Sredi stene nas našenejo ko kužke, pa še dol bo šlo komaj. Vzeli so stvar zares in bili so hitrih nog. Torej naravnost čez steno, pa za njimi. Za take telovadbe nisem bil nikdar navdušen. Se danes me zaskeli po tistem delu človeškega telesa, ki je določen za spuščanje ob vrvi.

V Hoffmanshütte nad ledenikom so se razvezali jeziki in je minila otrdelost. Neskončne ride glocknerske ceste so zlezle v kosti in čakanje na parkirnih prostorih. V trdi temi smo zasedli zgornjo fronto pogradov za 1 šiling.

Droben pramen čukca je risal gibke sence po ledeniku Pasterzi proti vstopu. Bila sva sama z Radom, pred nama jeseniška naveza. Stalnetu je čevclj napovedal gladovno stavko in spredaj zazijal na dobre tri centimetre. Ostal je v koči in s sočnimi izrazi blagrovat svojo in svojih čevcljev usodo.

Do gornje ledeniške krnice pod severno steno smo hodili skupaj, tam sva z Radom zavila na desno v Welzenbachovo smer. Jeseničani pa naravnost v Palavicinijev žleb. »Na svidenje na vrhu!...« — »Pa še danes!« je pribil Janez. In začela se je nehote divjša gonja v strmino, ki so jo sprovočirali nemški plezalci v smeri levo od naju dveh. Večraj so nam še dajali nasvete in s čudnim nasmehom ogledovali našo »sijajno« opremo, dancs pa sekajo petdeset metrov mimo nas v peklenskem tempu naravnost na severozapadni greben. Pa dajmo! Z Radom sva skrajšala vrv na 10 metrov in sekala brez varovanja v mučni strmini brez konca in kraja proti zlatemu grebenu. Tam je sijalo sonce, tu pa je peklenški mraz in veter. Včasih švigne mimo za glavo debela sveča ali črn granitni kos, pa se še ozreva ne za njim. Ni časa! V eni uri smo vštric, na koncu druge pa za dolžino nad Nemci že v izstopnem granitu na grebenu. Tam sva jo ubrala po svoje mimo stebrov na južno stran in po razbitem grebenskem hrbtu do piramide in križa na vrhu. Zadnje metre sva hodila vštric, bilo je lahko, lepo in strmo na obe strani, brez sapice in prijetno toplo. Še dva metra, ko se pokažejo z druge strani kuštrave glave, nekam sumljivo po slovensko počesane in takoj nato Janezov rdeči obraz. Kakšno snidenje! Na minuto točni kot po voznem redu z obeh smeri. Smeh in lep dan, razgled od Julijcev do Salzburga.

Gneča na vrhu je postajala nemogoča. Drug za drugim so prisopihali vodniki s svojim živim in tudi na pol živim priključkom do križa in končno še Nemci iz svoje smeri. »Verfluchte Läufer!« Lep pozdrav. Kar za pol glave sva zlezla kvišku. V grebenu smo

čakali paternošter in po nogah drugih in nekaj po skalah končno dosegli vzhodni vrh in strmo pobočje proti Adlersruhe. Tu so čepeli vodniki, zaplčeni s cepini v sneg in varovali, varovali... Mi pa na zadnjice in s polno paro do kotla. »Teufel« so leteli za nami in še kaj bolj nežnega — v desetih minutah smo viseli na ograji pred zasneženo bajto.

Moja prva ledna tura v tujini. Šlo je. Lepše in lažje, kot sem pričakoval. Žal se je končalo za isto leto. Naslednji dan še skok na beli Johannesberg in po ridah glocknerske ceste proti domu. Štiri dni, pa toliko novega! Kako smo nevaležni. Kar naenkrat bi pograbili, kar je narava klesala tisočletja. Počasi, po obrokih. Saj smo jih navajeni. Drugo leto pa kam drugam.

DOLOMITI

Brez dvoma je to gorstvo, ki sem ga od vseh Jugoslovanov obiskal največkrat. Nekajkrat s srečo, drugič premočen do kože in brez enega samega vzpona. Pa se jih je le nabralo dobra vrsta. Lepih in nekaj pretežkih vmes. Morda drugi sodijo drugače, toda meni včasih v najtežjem ni ravno tudi najlepše. Plezaš pa kljub temu. Z malo tesnobe in premagovanja. Na vrhu pa je tudi po takem vzponu lepo, morda prav tam res najlepše. Prvič sva šla z Nadjo trkat na vrata. Da sva nekaj posebnega, so razodevale debele oči karabinerjev na obmejnem prehodu pri Silianu. Po ogledu kovčkov so si bili edini, da ima to hrano njihova postojanka za celo sezono. Pa cigarete in slivovka! Trikrat so klicali višje komisarje in kapote, pošiljali rdeče vizumc od urada pa do naju, končno pa težkih src pustili kovčke pri miru. »Drugič greva čez Trst. Tu je prevročel!« je bil skupen komentar.

Še isti večer prva nevihta za železniško progo v Dobbiaccu, nato s bussonijem pod Cine. Videla sva jih šele naslednji dan, ker so bile takrat zavite v meglo in grozeče črne oblake. Da je prijetneje pod južno steno, takrat še nisva vedela. Obložena kot muli sva obšla Zapadno Cino in postavila šotor ob jezerih v prvih deževnih kapljah. »Odrpla se je zemlja,« bi lahko imenoval naslednjo uro. Vihar je rual najin mali šotor, držala sva ga vsak na svojem koncu, do kolen v vodi in med plavajočimi kovčki, nahrbtniki in kantami za bencin. S stene, nekje navpično nad nama, je otožno tulilo »na pomoč«.

V zadnjem zahajajočem soncu sva bila priča prvemu reševanju s Comicijeve smeri v Veliki Cini. Slab začetek... Nadja je čepela v dveh gubah, jaz v treh. Le pogleda nisva mogla odtrgati od te nesrečne strmine. Tu ne bo kruha za naju. Šele pastir je popravil

razpoloženje, ker sva za pritihotapljeni vžigalnik dobila mleka za vse dni tabora pod Cinami.

Sedaj pa na vzponc. Dolomite poznam kot najhvaležnejšo gorsko skupino sploh. Opevana dolomitska trdota in plezalska eleganca sicer nista pravilo, v glavnem pa drži, da je skala trdna in kar je najznačilnejše za dolomit: od tretje stopnje naprej redno zaide iz vertikale. Proti šesti postreže še s stehicami in če ne svedraš, z delikatnim prostim plezanjem na mejah tveganja in varnosti. Danes tega skoro več ne poznajo. Lahko rečem, da sem doživel tam dvojic generacij. Prvič mojstrstvo klasičnih plezalcev in soliste, lani, po desetih letih, cirkuško akrobacijo z ravnilom potegnjenih smeri, ob čemer je prosto plezanje in normalna klinska tehnika v »starih« smereh stvar preteklosti. Kam to drži, ne vem. Sedaj, ko je narejena »superdirtissima«, potegnjena z ravno črto od vstopa do vrha in preplezana pri temperaturi minus 30 stopinj, ne poznam več napredka. Morda še z glavo nazdol ali naveza vštric. Ne bom med njimi in mi ni žal za to. Doživetja po »normalah« ne bodo nikdar dosežena, pa čeprav bo plezalec visel v steni ves svoj dopust.

Prvo turo sva izbrala narobe. Plezalna tehnika v Dolomitih se od naše razlikuje. Morda je podobna oni v Ojstrici in Špiku zaradi trde skale, gostih a majhnih oprimkov in velike strmine. Takoj drugo jutro sva vstopila v Rumeni raz Male Cine (VI —). (Ocene dajem po plezalnih vodnikih, ki so bili tedaj v uporabi.) Značilno za Rumeni raz je takojšnja vertikala in varovanja na ravnih tleh, v srednjem delu raza pa je velika možnost, da se zaplezaš. Videl sem vsaj deset navez ob sestopu, ker niso našle police iz jugovzhodne stene nazaj na raz v drugi tretjini. Lani kar dve navezi druga za drugo. Midva sva našla pravo kar vprvo in brez ovinkov, samo da se mi je cela stvar zdela malce pretežka, predvsem glede na najboljši čas v tej steni — 1 uro! Rabila sva 6 ur in takrat sem si bil na jasnem, da dosti težjega ne zmorem. Pač rezultat prvih vtisov in prevelike strmine, pa nezaupanja v skalo. Lani sem smer zopet ponavljal v navezi z Vančem in Lilom. Primerjava obeh vzponov v razmaku desetih let je zame težka, ker sem plezal Rumeni raz drugič kot srednji plezalec. Čas štiri ure, pa nekaj več klinov kot ob prvem vzponu. Ocena v obeh vzponih: ena najlepših in najboljši zračnih plezarjev v Dolomitih, ker je poleg vertikale v zgornjem delu speljana še točno po razu in tako odkrivaš svojo slabo stran kar na tri strani, če povrhu še ne gledaš navzgor.

Iz previdnosti sva zastavila naslednji dan petici in Preussova poč je kot nalašč za »rehabilitacijo« in dvig morale. No, tu se je pa vse skupaj zopet obrnilo v drugo smer. Zdela se nama je prelahka in sva se rokovala na vrhu po pičli uri plezanja. Nikjer problema in težav, šlo je ko namazano. Vrnila se

je samozavest in severna stena Velike Cine je stopila v ospredje. Grenka pilula je bil sestop s Piccolissime. Kje poteka, nisva vedela, pa je šlo vseno.

Ob štirih smo stali pod steno v dveh navezah. K sreči so Svicarji nad nami v zgornjem bivaku pod zadnjo prečnico še spali, sicer bi bil pristop do stene tvegan. Začela sva midva in prva dolžina mi ni šla od rok. Pač zopet nekaj novega. Nisem še bil ugret, smer pa zahteva že v prvih metrih stremena in precejšnjo mero gibčnosti. »Tako ne pridemo danes iz stene!« je padalo na najin račun od dveh Nemcev. Prestopala sta ob Nadji in skrivala glavi ob vsakem žvižgu kamenja od zgoraj. Pa brez potrebe. Kamen leti precej daleč od stene in si že v prvi dolžini popolnoma varen pred onimi v drugi polovici, ker se stena na dveh tretjinah prelomi iz navpičnice v položnejši oziroma lažji svet.

Streme za stremenom, klin za klinom. Torej lipično tehnično plezanje s kratkimi prostimi odstavki v drugi, tretji in predzadnji težki dolžini. Po dveh urah sta Nemca začela drugo dolžino, midva pa tretjo. Godrnjanje o počasnem plezanju je izginilo, namesto tega sva čula samo sopihanje, kletev in nemogoče debate o »nori strmini, o bedakih, ekstremistih itd.«

V šesti, najtežji dolžini, je bilo z Nemcema konec. Proсила sta za vrh. Bila sta dobro dolžino pod nama in nekaj metrov pod stojiščem brez vsake vponke. Zaklical sem prvemu, naj pobere zadnje vponke zopet ven, pa je bil preslab za tak maneuver. Morala sva pomagati v najbolj neugodnem položaju. Visel sem v zadnji strchi pod Comicijevim bivakom. Nadja je stala deset metrov pod menoj. Utrdil sem se v klinc, se usedel v zanke in spustil Nadji drugo vrh. Ta je segla točno do prvega Nemca. Z nezaupanjem je vpel najino v svojo vrh, pa na začudenje obeh skoraj po zraku pristal pri Nadji. Od tu do vrha nismo šli več narazen. Plezal sem in varoval vse tri. K sreči sem bil razpoložen in mi zgornji del ni delal nobenih preglavic. V zadnjem soncu smo obstali na gruščnati terasi pod vrhnjo piramido. Do šotorov sta bila tiho in tudi naslednji dan ju ni bilo na spregled.

Smer lahko primerjamo z Aschenbrennerjevo v Travniku. Razlika je v tem, da je bolj tehnična in pobere več moči. Je pa bolj varna in primernejša za umik, če komu ne gre ali ga zaloti dolgotrajnejše slabo vreme, kajti zgornji del si v vihli ali deževju ne morem pravn predstavljati.

Najina soseda, Nemca, sta počivala še naslednji dan. Midva pa v raz Mazzorane, lepo in strmo šestico nad kočjo Auronzo. Smer je kratka in kot nalašč za »počitek« po težkem. V uri in pol sva stala ta dan zopet na gredini ob začetku sestopa. — Ocena je sicer šest, vendar ji težava po Rumenem razu in Comiciju občutno pade, vsaj na 5 +. Skala je trdna in se pleza večinoma prosto. Zanimiva je izstopna dolžina in pristop iz raza v severo-

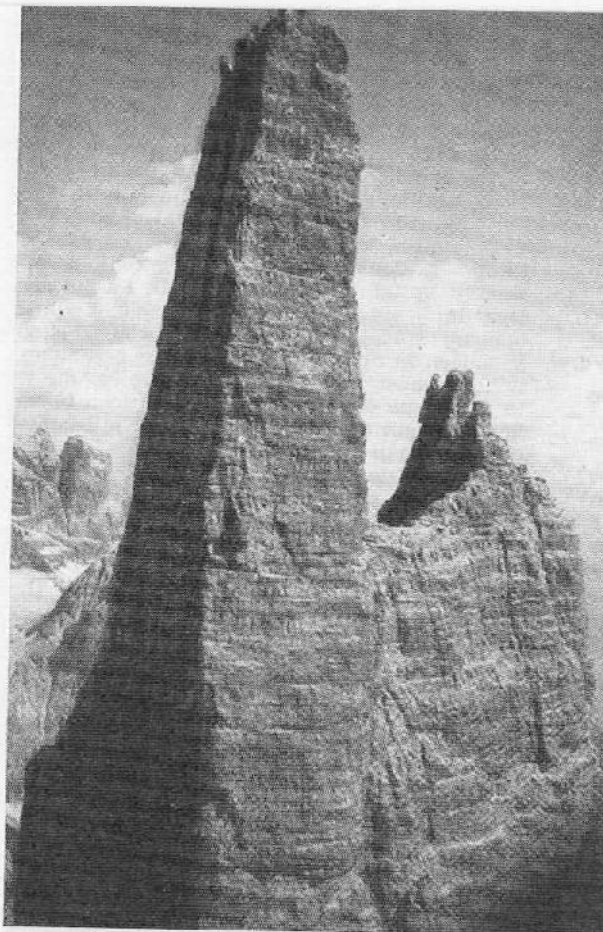
zahodno steno, ki je obenem najtežji detajl smeri. — Ocena za sladokusce dolomitske skale: uživanje!

Popoldne istega dne sva pobirala stezo po neskončni dolini proti Agordu in se poslovila od te skupine. V polni temi sva iskala pot do kočee Vazzoler in jo končno sredi noči našla po nešteti ovinkih in zablodah. Prijazni oskrbnik, eden najboljših poznavalcev stene Civette, Torre Venezia in Trieste nama je odkazal skupno ležišče po lokalni alpinistični tarifi.

Dan počitka, nato Solleder-Lettenbauer v Civetti. Vstopila sva šele ob osmih. Strah pred bivakom in slabim vremenom je ta dan narekoval svoj tempo. Preveč sva slišala o nesrečah in nevihtah v tej največji steni vseh sten v Dolomitih, ki pa ponosno brani naslov »Die Wunderwand des Zauberlandes«! Mene je zaskrbelo že pri vstopu. V rumeno blato in zelene alge sva sekala stope in vsa umazana vpela prvi klin za strohnelo zagozdo po dvajsetih metrih. V tretji dolžini je opis smeri nekam čuden: »Kamin težko prehodni, možen obhod na levo« — Hm! Možni sicer res, samo kje? Črni in umazani skladi zapirajo prehod, kamin je bil poln snega. Zavila sva vseeno na levo in obstala pod previsno počjo. Nikjer klina in sledov — povsod neprijazen svet mokre alge. Po nekaj poskusih mi je uspelo v počji in to je bil tudi najtežji detajl smeri, čeprav ga ni v opisu. Nad kaminom prva klinska lestvica, druga itd.

Na ledniku Cristalino v prvi tretjini sva zavila narobe in motovnila preveč desno po zavilih žlebovih, ki sčkajo celotno steno vsakih nekaj deset metrov. V teh žlebovih je našel svoj konec eden največjih plezalcev pionirske dobe in planinski esteta, Leo Maduschka. Bolj ko sva se bližala vrhnjemu delu, večkrat sem mislil nanj. Začelo je namreč rositi, temperatura je padala in nekaj sto metrov pod vrhom je zaropotalo po skalah babje pšeno in kmalu nato moker in lepljiv sneg. Stenc je 1200 metrov in v zgornjem delu je najbolj zamotana. Že dolgo mi opis ni služil več. Zgrešila sva in plezala po svoje. Morava dancs iz stene ali pa verjetno nikoli več. Bila sva brez hrane, brez vreče za bivakiranje in brez kuharika. Na slepo sva drevila v vse večji temi in sneženju. Vse brez klinov. In šele takrat, ko sva ob prvem mraku pogledala z roba nazaj v globino, me je postalo strah.

Bivak sva našla po sreči in v njem vrsto navez in turistov. Dobre volje ni bilo konec. Skeleli so me prsti od snega in hitrega plezanja in skoraj prevelikega napora zadnjih ur. — Naslednji dan je bilo nebo umito, brez oblaka, in pozabljen včerajšnji dan. Le težke noge so govorile nekaj daljnega. Bila sva vesela in razigrana kljub dolgem sestopu in ovinkom pod Torre Trieste. »Bravo, signorina, prvi ste bili v tej steni od nežnega spola!« naju je pozdravil Armando de Vai, zagoreli oskrbnik Vazzolerja in prvi ponavljalec Casinovega stebra v Torre Trieste.

Takih je v Dolomitih cela vrsta Foto C. Debeljak

Pa ga pogledjva še midva, ta Torre, če je že toliko napisanega o njem. Skupina Švicarjev je čakala na najin rezultat. Imeli so iste cilje, pa so raje počakali, kako opraviva. Šlo je proti pričakovanju. Le v drugi dolžini sva zavila po stari navadi na svojo stran in našla bližnjico, ki je podaljšala vzpon za dobri dve uri. Švicarji so sicer tulili od kočee, pa mi je bilo že vseeno. Nazaj nisem mogel več, klin ni prijel nikamor. »Prokleti Dedec,« mi je ušlo. Prav taka skala brez razpok. Pa je bilo končno mimo, zgornji del je trden in lep, kar prehitro ga je konec. — O sestopu se mi seveda še sanjalo ni. Da je najtežji in najbolj zamotan v vseh Dolomitih, mi je postalo jasno, ko sva ga iskala. Na jugozahod pada strma, ploščata stena in tam nekje so klini... Po dolgem iskanju sem našel prvega in od tam spustil Nadjo po zraku v mlečnobelo, gosto meglo kar preko ramen. Da le najde drugega in mi ne obvisi v zraku. Pa ga je! In tako je šlo ves čas naravnost navzdol po ploščah in kaminih do gruščnatega nastavka, ki ga končno plezaš prosto. Pet ur vzpona in pet ur sestopa. Pa bi jih raje imel deset navzgor kot tak sestop. K sreči je bila megla... Naslednje dni sva šarila pod Torre Venezia,

Pan di Zuchero, pod severno in južno steno, pa sva povsod prilezla nazaj mokra do kože. — Pa drugič!

Naslednje leto z Nadjo v skupini Pale di San del Velo (Raz tenčice), ki je ena redkih smeri v Dolomitih, kjer v krepki petlici ne zabiješ klina. »Najlepša plezarija Dolomitov« je pisano v knjigi Dolomiti Orientali. Pa je res! Dva dni je deževalo, tretji se je pa le odkril opevani Spigolo in njegov strmi rob. Pristop je mučen in dolgotrajen, toda ko si pod steno, te utrujenost mine. Saj je nemogoče, da je to petica, pa še brez klina. Tisti z vrha bi mi lahko pljunil na glavo, tako navpik je postavljen ta vražji rob. Kar piše, je čista resnica in tudi to, da ti ob zloglasnem prestopu postane malce nerodno. Najlepše so zadnje dolžine. V steni je sicer nekaj klinov, pa sem šel mimo. Je namreč vseeno, če plezaš nekaj me-

Slika seveda ne pokaže vseh težavnosti kraja in trenutka
Foto C. Debeljak

trov desno ali levo od njih. Povsod »oprinki za vole« (po Kočevarju). Zgrešiti je nemogoče. Plezaš samo naravnost in tam, kjer stene in strmice zmanjka, je pač vrh. Po treh urah najlepšega plezanja sva stala na vrhu in gledala — v meglo. Do kolena snega je pokrivalo vrh Cima dela Madone. Kje je sestop, je bila zopet enkrat španska vas za oba. Našla sva ga, kot zmeraj. Poteka v strmi grapi med Cima Madono in Sass Maor. Problem je nastal samo, ker nisva videla, kje je ta grapa, niti kje je Sass Maor. Spustila sva se na slepo in obtičala v grapi, pa še v pravi povrhu. Scallett je bil vesel najine ture, obenem je dal vedeti, da v tej skupini cenijo najbolj 1100 metrov visoko vzhodno steno Sass Maor. Gremo torej tja. Prej pa še v Marmolato.

Zopet z avtobusom in polnimi nahrbtniki za nekaj dni pod južno steno Marmolate. Nisva imela vodnika za to skupino, pa sva šla na izpraševanje. Obstala sva s pogledi na zahodnem stebri Ombrette. Najbližji je koči, za prvo turo bo dober. Na najino začudenje sva izvedela, da še sploh ni preplezan. »Je krušljiv in zaprt pod vrhom s pasom laporja.« No, tu smo pa mi doma. Da pa je dolomitski lapor nekaj drugega kot naš, sva občutila prepozno. Nekaj solidnih dolžin v trdi skali, kočljiva prečnica na rokah, nato pa lapor. In to celo v kaminu. Seveda sva bila podobna kamnosekom in umazana do vrh glave. — Ocena 5 +. Samo ponoviti je ne grem več! Ponoči naju je zbudil Nadjin stari znanec Jürgen Wellenkamp. Ze v dolini je zvedel o novem vzponu mešane jugoslovanske naveze. Z njegovim soplezalcem smo takoj naslednji dan v dveh navezah vstopili v Marmolato. Pa ni šlo daleč. Njegov drugi je omagal že na začetku, sestopil nazaj, mi pa v troje naprej. Klasična smer v jugovzhodni steni je sicer lažja od znane Soldajeve ali Punta Rocce, pa je vseeno krepka in dolga zadeva, s padajočim kamenjem, ledom in snegom v izstopnih žlebovih.

Wellenkamp je imel precej povedati. Za njim je bil Eiger in lep kup drugega. Jürgen je bil namenjen v Civetto, pa sva ga z Nadjo le pregovorila za Sass Maor. Onadva z motorjem, midva z bussonijem — nazaj do San Martina. Isti dan preko Passo di Ball pod zahodno steno Cimon della Pala do malega zavetišča pod Cima Canali, kjer poteka v zahodni steni prva Buhlova šestica. Ze tja grede sva z Nadjo opazovala zahodno steno Cimon della Pala in ugotovila po vodniku in kasneje v koči, da stena v srednjem delu, kjer poteka značilna rumena in poševna zajeda, še ni preplezana. Jürgen je plezal naslednji dan Gran Pilastro, midva pa seveda v Palo. Pa ni šlo tako gladko. Stena je krušljiva, v spodnem delu previsna in brez stojišč. Sedem ur težkega dela — ocena V z mestom VI. Na vrhu sta čakala Nemca in kup drugih navez. Sestopali smo skupaj in občudovali strmo, belo steno Sass Maor nam nasproti. Do pod stene Sass Maor je treba v dolino. Dobrih tisoč metrov višinske razlike. Stena je visoka in ozka, podobni Špikovi, smer pa

Eden od spomnikov na montblanski svet

Foto C. Debeljak

ena prvih šestih v Dolomitih. Do polovice skoraj plezaš istočasno. Šele zadnjih šest sto se požene navpično do vrha. Jürgen je plezal spredaj, Nadja v sredi in jaz na koncu. Pravi užitek. Tisoč metrov izginja v strmem in varnem plezanju. Kratke klinske lestvice in zasoljena poč pod izstopom dišijo sicer po šestici, drugače pa ocena ne drži več. Že takrat sva jo z Jürgenom postavila za stopnjo nižje. Zdelo se nam je tako prav. V šestih urah smo dosegli vrh, nato pa v najdaljšem sestopu, kar jih imam za seboj, v polni temi kočo pod sedlom.

Dovolj za tokrat. Stisnili smo si roke na postaji v San Martinu. »Na svidenje kjerkoli, samo tu nekje, nad dolino!«

Na žalost z njim nikdar več. Takoj po tem je bil v Himalaji, preplezal vse, kar je težkega v evropskih gorstvih in padel v Bergellu. Po nekaj sto turah samo trenutek nepazljivosti, morda narobe korak — in ni ga bilo več, enega najboljših in najbolj plemenitih.

V naslednjih letih sem prvič odpotoval v Francijo in Švico, vmes pa redno obiskoval Dolomite. Še štirikrat — je vreme, žal, pokazalo hrbet. Leta 1956 z Jeseničani. V megli in dežju smo plezali v raznih lažjih smerih, plezal sems jugazahodno steno Toblingerknotten, zahodni steber Paternkofla, vzhodno steno Velike Cine, severno steno Male Cine in ponovno raz Mazzorana v Veliki Cini. Želje po Civetti in Pali je odplaknil naliv in prezgodnji sneg pred našim odhodom.

V naslednjih letih pa z Gradišnikom in Veninškom v skupino Cin, Rosengarten, skupino Selo in Cinque Torri, v Piz Boè in Tofano di Roccs. Precej smeri, vendar lažjih v Punta Madoni je ostalo za nami, pa še neprosto-voljen umik z Gran Pilastra v Tofani. Povsod nas je pregnal sneg ali pa dolgotrajno deževje, saj sva enkrat z Dušanom v petih dneh komaj zmogla kamine Opel v Paternkoflu in krajše smeri v Rosengartnu.

Šele lani, leta 1962, se mi je nasmehnila sreča v skupini Treh Cin. Po desetih letih sem zopet stal pod Rumenim razom. Poznal sem ga že, pa je bil le drugačen. Ne on, meni se je zdel nov in težji, predvsem na mestih, ki sem jih ob prvem vzponu plezal z lahkoto. Detajli so bili zopet lažji. Deset let pusti sledove in tudi gledanje na alpinizem ubere drugo smer. Eno je ostalo pri starem. Skupina Treh Cin je bila in ostane plezalski vrtec Evrope, preizkusna arena ali odskočna deska za najboljše, pa tudi skupina, kjer veliko plezalcev zastavi prvič — in zadnjič. Vsak dan smo lahko občudovali virtuoznost mladih pa tudi slepo zaganjanje brez uspeha. Skoraj ni več govora o klasičnem plezanju in smereh, nekdanj slovite smeri Comicija in Cassina so le še za nameček in ture za počitek ali ogrevanje. In to v desetih letih. O diretissimah se je izoblikovala nova teorija. Ne zahtevajo več tehnično popolnega plezalca, nabitega z energijo in etičnimi vrlinami, moralno trdnega itd., temveč fizično pripravljene-ga garača, ki vstopa brezkompromisno v vsakem vremenu — zanašajoč se na svcder,

najnovější modni krik plezalcev na »dolge relacije«. Teden dni stene je postal običajen pojem in nikogar ne skrbi, če je pod steno prazen šotor od nedelje do nedelje. Lastniki pač »delajo«. Visijo v stremenih in vrtajo po nekaj metrov na dan, pod steno je ekipa pomagačev z zabojem klinov in vsega potreb- nega.

In kaj najdemo pri takih plezalcih negativ- nega? Naveza, ki je preplezala »diretissimo«, v naslednjih dneh z normalno opremo, ni našla direkte v Punta Fridi in po nekaj brez- uspešnih poskusih sestopala po zraku nazaj. Nam ta diretta ni delala preglavic in tudi zgrešili nismo ne tu in ne v Rumennem razu. V tretje sem plezal tokrat raz Mazorane, v drugo vzhodno steno Velike Cine in Dibonov raz, pa še kamine Opel in steber Paterukofla. Prvič pa diretto Punta Fride, ki jo po pri-

povedovanju Mazzorane, oskrbnika koč Aun- ronzo, prepleza oziroma najde največ slaba polovica. Smer je zračna in zanimiva. Plezal jo je Comici z Mazzorano. Kočljiv je spodnji del, ki zavede po značilnih gredinah marsi- koga od prave smeri v nemogoč in zasigan svet. Problematična je tretja dolžina, ki jo krasi izpostavljeno prosto plezanje in prečnica v levo, domena mirnih in preudarnih s polno mero ravnotežja in dobrih živcev. Zgoraj ni več problema.

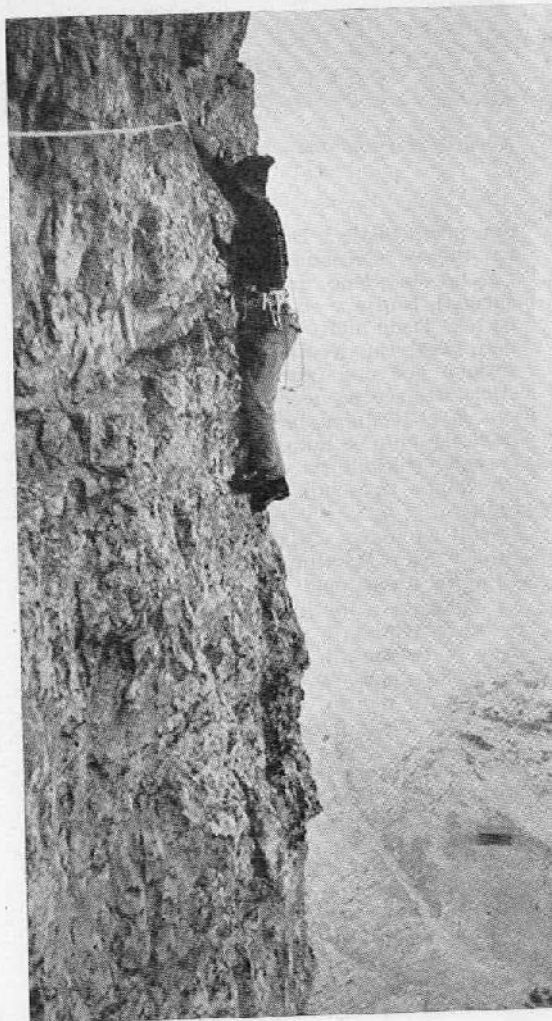
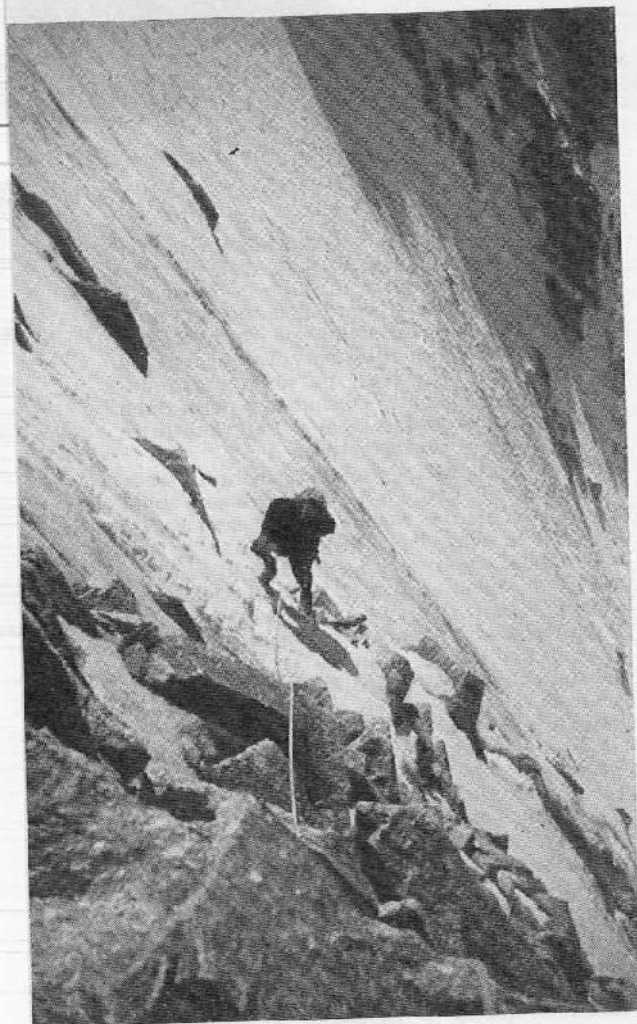
Že nekaj let me je mikala Cassinova smer Piccolissime. Ob prvem obisku pred desetimi leti je štela za »veliko« turo in so o njej go- vorili v superlativu, danes jo oblegajo ob vsa- kem lepem vremenu, vendar ni vedno tudi izplezana do vrha. Pod prečnico v zahodno steno je deset prostih metrov, ki zahtevajo celega moža. Bil sem v navezi z Münchenskim

In še eden z Mt. Blanca

Foto C. Debeljak

Danes samo še za nameček

Foto C. Debeljak

plezalcem Dieterjem v Sodnom, ki je v tistih metrih visel dobri dve uri. Pri tem si izpostavljen prav od blizu radovedni publiko izpred koč in je plezanje te smeri ob nedeljah prava mora. To se je zgodilo nam in smo zaradi tega postali ob sestopu kader vnetih fotofilmarjev, ki so v naši družbi ob brnjenju kamer sestopali do koč.

Smer nosi po zadnji knjigi Dolomiti Orientali oceno VI+, čeprav verjamem, da si je ob dosežkih zadnjih let ne zasluži več, vsaj zaradi kratke stene. Je pa neprimerno težja od Rumenege raza in Comicija v Cini. — Vsa čast Cassinu, krepko so se lepile srajce na hrbtih, prcden smo dosegli skrinjo na vrhu. Pa še dež je podžigal vneto, ker je spust po mokri grapi z vrha neprijeten in celo tvegan. No, skupek vsega mojega potepanja po Dolomitih kaže 37 smeri od III. pa do VI. stopnje, vmes še dve prvcnstveni, da ne bo vse pod tujim imenom. Lepo, a premalo, da bi rekel mirne duše: »Poznam Dolomite!«

V MONTBLANŠKIH GREBENIH

Slabe volje sva z Dušanom sedela na zeleno prevlečenih klopečah v jedilnici hotela in gledala vsak s svojega konca skozi okenske šipe v greben Peuterey. V kratkih presledkih sva zahukala v steklo, ga obrisala z rokavom in tako napravila vsak zase razgledno odprtino v ledeni skorji.

V hotelu je šumelo kot v panju. Bil je nabit s turisti, plezalci, vodniki in v prvi vrsti s smučarji, največ z mladimi ljudmi obeh spolov, ki so preganjali dolgčas med snežnim viharjem po svoje. Za naju niso bili več zanimivi. Prve dni so naju bolela ušesa od njihovih preprirov, otročarij — čisto italijanskih duškov, ki jih kljub Dušanovi polovični italijanščini nisva razumela.

Najbolj glasni so bili seveda oni s prvim puhom pod nosom, našemljeni v vseh barvah. To je bil mavrični kupček razigranih, skoro otročjih smučarjev, ki pa so jemali ta šport kot razvedrilo po potrebi. Vsak dan v novih raztegljivih hlačah, kričecih puloverjih in čevljih do kolen, ves dan za točilno mizo in stokrat na obhodu po vseh hotelskih prostorih. Prišla sva do zaključka, vsaj po naročilih in flegmi, s katero so plačevali napitke v desetisočih, da jim edino denar ne dela nobenih preglavic. V dolini nekje sedi njih dobri očka, ki bo odšel penzion za tri tedne morda s polmilijonskim čekom ali še več. Za naju je bila v tem hotelu steklenica kisle vode razkošje.

Stresel me je mraz, ko sem se spomnil, kako zavija veter okrog naših šotorov, trga platna in količke in najde ponoči vsako špranjo, da naš običje v spremstvu oblakov pršiča. Nič ne pomaga, vzdignila sva se s toplega in po-

časnih korakov zapustila toploto in vrišče. Zunaj je udaril veter z vso silo, da sva se morala skloniti daleč proti nje. Tesno sva zapela bundi in odtavala v temo in meglo na ledenik. Smer vetra je kazala pot. Na sredi sedla sva srečala v vetru zibajoče se postave Jeseničanov, ki so šli na toplo — gledat televizijsko oddajo. Brez večerje sva zlezla v šotor, odkidala spalne vreče in zlezla vanje obločena, kot sva prišla čez sedlo hotela. Štirinajst dni smo že ravnali svoje kosti na trdem ledeniku Velikana (Col de Géant) v višini 3370 m in včasih se mi je zjutraj zdelo, da bo ostala hrbtnica kriva kot turška sablja od mraza in mokrote, ki sta bila poleg naju stalna gosta šotora. Imel sem za nameček še to srčco, da mi je že prvi dan spustila blazina in sem ležal ves čas na ledu s tanko spalno vrečo pod seboj.

Spanca ni hotelo biti. Dušan je že zdavnaj hrumel, pokrit čez glavo in bil bogve kje, mene pa je trgalo po vseh sklepih, da sem jih tokrat brez večjih težav vse preštel. Šele po tretji tableti me je zmanjkalo za nekaj ur. Zbudil me ni vihar, niti hobnenje šotorskega platna, ker sem ga bil vajen, temveč nekaj drugega, novega — popoln mir. Radovednost mi ni dala miru, kajti zgodilo se je lahko dvoje: lepo in mirno vreme, kar bi bil čudež, ali pa gost in miren sneg, ki naletava brez vetra. Pol ure je trajalo, da sem razvozljaj zadrge in porinil glavo iz šotora — v sneg. Zato torej tak mir. Bili smo zakopani v novem snegu, zunaj pa je bučal pravi montblanški vihar — pod jasnim nebom. Danes nas je sneg verjetno rešil brezplačne vožnje čez sedlo, ker bi sicer šotori v tem vetru ne zdržali na svojih mestih s svojo vsebino vred.

Drug za drugim smo lezli iz šotorov oziroma belih kupčkov, zasidranih s cepini in vsak je spustil na svetlo krepko besedo jeze in razočaranja: zopet nič! Že četrta dan se igramo voluharje v teh brlogih in ne moremo nikamor. Proti jutru je veter ponehal, umito nebo na vzhodu je dobilo prvi sij. Oklenilo je grebene Velikanovega zoba, zažarelo v Marbresu in Roche Fortu, v divjih iglah nad Chamoniom in sam očka Mont Blanc je dobil rdeč klobuk. Z zarjo in dnem je rasla tudi naša dobra volja. Valant je zarožljaj s klini — znamenje, da se nekaj pripravlja. Ob šestih se je odločilo: grebensko prečenje Dent du Géant — Roche Fort, ledna tura, zračna in nevarna, kot nalašč za tropo spočitih in furjastih, saj bi šli to jutro kamor koli, samo ne več v naše ledenice in hotelski direndaj. Naš svet je bil drugje, daleč nad nami.

Iglu je bil v polnem prometu. Stirje kuhalniki so brneli svoj blagodejni »dobro jutro,« iz odprtine ledene kočje je prihajal prijeten vonj po kavi, čokoladi, bencinu in prismojenem, najbolj pogostnem rezultatu naše kuharije. Z Dušanom sva šla to jutro na »polno hrano«. Vsak svojo konservo nadevance paprike, srce v omaki in pol kilograma graha.

Nekaj metrov pod našim taboriščem je držala običajna pot proti Géantu, ki je bila skoraj ves dan v prometu. Največ jih je sicer obtičalo

že pod nastavkom zoba, nekaj na zajtrkovalnici ob prestopu s strmine zoba samega, morda deset jih je pa le prikolovratilo na vrh ob vsakem lepem dnevu. Tudi to jutro so hitele naveže druga za drugo, spredaj vodnik v rdečih pletenih nogavicah, pisani vetrovki in beli kapi, neobhodno potrebni kombinaciji barv. Imeli so svoje klicite že tu na vrveh zaradi nekaj ozkih razpok nad sedlom, predvsem pa zaradi boljšega učinkovanja lastne osebnosti in neobhodnosti njihovega poklica. Včasih so se mi zazdele te gorske »lokomotive« kot pajek pred svojo mrežo. Hodili so spredaj, samozavestno, s slovesno točno odmerjenim korakom, zagoreli in z nasmehom na ustih, kot da je ta svet njim namenjen in z njim razpolagajo po svoji uvidevnosti. Na vrvi, ki so jo držali v eni roki, je stopicalo za njimi v nerodnem, nevajenem koraku in bledih »pisarniških« obrazov nekaj postav, našemljenih po najnovejšem katalogu planinske opreme. Gledali so v tla in skušali ujeti korak z vodnikom, pa so se trudili zaman. Včasih je kdo pogledal navzgor — tisoč metrov višje je stal Zob, strm, na pogled nedostopen — in povsili oči k tlom ter poskakoval za vodnikom še bolj nerodno kot prej.

Ubrali smo jo za njimi. Sneg je bil trdo zbit, ob vsakem koraku je zacvililo pod nogami. Vodniški tempo nam je bil tuj, zato so kmalu ostali za nami s svojim živim tovorom. Izmenjali smo le mimogrede kratki »monsieur« in v dobri uri stali na zajtrkovalnici pod Zobom in obenem na začetku naše ture. Greben je bil zasnežen in oster, presekani z granitnimi stolpi in strehami, odprti na vsako stran s tisoč metri globine.

Navezali smo dereze in vrvi — prvi je zasckal stopinje v grebenu. Strma piramida Géanta je ostala za nami, lep spomin pred nekaj dnevi, ko smo viseli v njegovih ploščah južne stene in okušali na lastni koži in mišicah francosko težavnostno oceno »athlétique« v silni vertikali.

Težko delo smo imeli pred seboj. Na sredi grebena, po treh urah sekanja, varovanja in neusmiljenih prečk je zašumelo z italijanske strani. Z jasnega so zaplesale mogle, porinilo jih je v bok Roche Forta in odbilo po stebrih grebena. Z meglo vred je zatulil veter in ob sestopu z Grand Gendarma, stolpa pod vrhom, smo zlezli docela v hladno in mokro zaveso. Smer vzpona je bila sicer jasna pred nami, zgrešili ne bi, vendar nas je začel morili občutek nevarnosti, pričakovanja nečesa hudega. Brez besed in dogovora smo pospešili korak in varovali samo še najtežje. Veter je počasi naraščal, zaplesale so prve snežinke. Z vrha nas je obrnilo takoj v sestop, komaj smo še zdržali na izpostavljeni snežni rezi. Z Janezom sva plezala naprej, sedaj po lastnih stopinjah do Gendarma. Če ga le dosežemo, preden udari z vso silo! Za seboj sva čula pretregane klice navez, nisva jih razumela, veter je trgjal besede in naju pritiskal ob vsakem koraku k tlom. Ostalo je še sto metrov do zajtrkovalnice, ko sva obstala kot vkopana.

V stremenih. Brez njih se skoraj ne pleza več

Foto C. Debeljak

Nastalo je popolno zatišje, še pred trenutkom peklensko tuljenje — saj smo nad štiri tisoč — naenkrat popoln mir, kot da se je ustavil čas. Čakala sva s strahom, vedela sva, kaj pride. Janez je dvignil cepin s konico naprej in začela sva smrtno pesem montblanškega viharja; v konici je zaprasketalo, drobne iskre so pršele z nje. Takrat nisva več pazila na stopinje in globino, zagnala sva se z grebena, drug za drugim v prepadno strmino zahodne stene in se zarila v sneg. Trenutek za tem je udarilo v stolp nad nama — kot bi prelomil kost, zasmrdele je po žveplu, v obraz sva dobila puh snega in drobce granita. Sedaj sva imela minuto časa, morda niti ne, veter je udaril s podvojenjo silo, za sabo sva začula glasove. Nisva čakala nikogar. Tu ni pomoči. Planila sva v greben in tekla po njem. Svet, kjer smo pred urami sekali led, se mi je zdel raven kot cesta. Zašumelo je, zopet z glavo v sneg, nato ogenj — zagrmelo je, lomilo med stolpi, kratko in odsekano, brez prestanka, strela za streljo je udarjala okrog naju. Cepin se mi je zdel vroč kot razbeljeno železo — bila sva sredi nevihte, tarča sva s svojim železjem točno na grebenu. Sedaj nisva čakala več. Preskočila sva opast in predričala v steno pod prvo snežno streho. Janez je pobral železje in zdrvel z njim za dolžino vrvi vstran,

ga zagnal v sneg in podričal do menc. Stisnjena drug k drugemu sva se tresla v silnih udarcih groma, tisočernih odmevov in plazov, ki so drveli mimo in se trgali pod nama v steni Géanta. Kaj je s tovariši? Če so sedaj na grebenu, ne ostane od njih ničesar drugega kot črna lisa. Takoj zatem je prilomastil iz megle Valant, zasopihan, črn v obraz in brez sape, takoj za njim drugi in tretji, vsi golih rok in brez derez v tem ledu, kjer bi sekal v lepem vsako stopinjo.

Stali smo tam uro morda dve, nevihte ni bilo konec. Začel je naletavati sneg, gost in moker — strele so sekale redkeje. Veter je ponehaval, le oddaljeno grmenje nad Dauphinéjo je kazalo pot nevihte. Zasuti s snegom, premočeni, sinji v obraz, pa vendar nasmejani, drug poleg drugega, in živi... Zvečer smo sedeli na zelcno prevlečenih klopečah v hotelu, pred nami steklenica kisle vode, na steni televizor, ob nogah pa prijetno topli radiatorji. Kaj še več pričakujemo! Od časa do časa se kdo nasmehne in pokima drugemu. Mladina okrog nas pa divja, teče cizano, chianti in champagne, vriska in smeja je polna soba. Vsak doživlja svoje in po svoje...

(Nadaljevanje v prihodnjem letniku)

Planjava

Stane Plavštajner

Pozna jesenska jutranja zarja naju pozdravi na Kamniškem sedlu. Poleg železja in vrvi sedeva v kotu še midva s Frančkom. Ob čaju gledava skozi okno megle, ki leno priplavajo iz Kamniške Bistrice. Skleneva počakati do konca tega vlažnega in sivega mimohoda, vendar dočakava le še gostejšo meglo. Končno jo med kratkim prebliskom sonca ubereva pod Planjavo. Vreme nama ne ubija veselja. Sva ob vstopu v Jugovo poč. Tokrat, ko se mi obljublja samostojno plezanje, se mi zdi na pogled težja kot prvokrat. Razdeliva si železje, razpleteva vrv in se naveževa. Kratek »grem« in vrv počasi steče preko Frančkovega ramena. Preplezam prvi del poč, ki ni strm, je pa skop z oprimki in stopi. Vozel ob pasu trdno drži. Do prvega skalnega klina gre vse v redu. Svetla Cassinova vponka je v zarjavem ušesu, vpnem še popuščeno vrv in počasi naprej. Varovanje preko klina prisili Frančka, da opusti svoj koncert in obrne oči proti nebu, kjer namesto angelcev vidi le najčastitljivejši del mojega telesa. Počasi prestopam in ko preizkušam trdnost klina, mi

ostane v roki. Poskušam ga ponovno zabiti, a končno obvisi na vponki za pasom. V dosegu dveh rok je nad menoj naslednji klin. Skala ponuja le izlizane in navzdol viseče oprimke. V širokem razkoraku se vzpnem navzgor, vpnem vrv in nato s Frančkov pomočjo napredujem za slab meter, dokler ni vponka tik ob pasu.

S prestopom proti levi sem zopet v poč, ki se v tem zadnjem delu močno ustromi. Levo nogo zagozdim v režo, najdem skromno oporo za konico desnega čevlja, zagozdim v poč še levo roko in skušam z desnico vpeti vrv v obroček klina, ki je v dnu poč. Prvič ugotavljam, da imam predebelo roko. Ob nategu vrvi, s hitro oporo in slabimi stopi se polegнем preko najtežjega mesta. Še dva lahka metra in prav udobno se počutim na stojišču pod izstopnim bolvanom. Ne slutim, da še ni konec težav, kajti skala ima lepe razčlembе in mi ne dela skrbi. Ko pa jo načnem, se mi upre vrv, ki se težko poslavlja od karabincev. Ne pomaga drugega, nazaj na stojišče moram in izpnem poslednjo vponko. V redu gre in kmalu sem na varovališču.

Počasi se množijo zanke vrvi ob mojem »sedežu«. Vrv med nama je le rahlo napeta, vendar čutim na njenem drugem koncu prijatelja. Še bova skupaj na isti vrvi. Izza roba se pokaže usnjena čelada, ki varuje kamenje pred trdoto Frančkove glave. Stisneva si roke in pogledujeva navzgor proti Brinškovemu kaminu. Megla ustvarja neprijetno sivino, vendar sva si edina v želji po plezanju čim više pod sam vrh. Čeprav veva, da bova kljub vsemu napravila še tiste raztežaje do grebena in potem do vrha, razkazujeva na obrašeni polici megli svoje ude. Vrisk, prav začetniški in nič podoben tirolskemu, vrta svojo luknjo v meglo. Ovce s Kamniškega sedla odzvanjajo. Opustiva brezplodno čakanje na sonce in jo z nabrano vrvjo ubereva preko zaplate zapadnega kamenja in po krušljivem razu pod Brinškov kamin. V globoki poč za skalnim blokom, ki grozi, da se bo odlomil in pokril revno krpo zamazanega snega pod seboj, si Franček uredi rezidenco, ki prevzame vlogo varovališča.

V začetku kamina na vso moč raztegujem svoje krake in pogled nanje Frančka preplaši: »Pri padcu naravnaj s krmilom smer mimo moje glave,« me v strahu za čelado opozarja. Vpet v klin nekako izsilim več prostora, svojega rojstva hrbtna rebra prislonim ob steno in se z nogami uprem v algasto in mokro skalo nasproti. Kot živa zagozda rinem navzgor. Majava luska ostane trdno pod nogo, roka najde oporni oprimek ob boku, prvi in poslednji klin je precej pod menoj. Skušam se odpovedati padcu, ker bi kaj hitro postal žoga, s katero bi stene kamina igrale vsaj zame neprijetno odbojko. Ko bi obvisel spodaj na klinu, življenja najbrž ne bi imel več s seboj. Med Frančkovim nemuzikaličnim muziciranjem »Ti si kriva vrv črvida...«, pregljufam zadnje metre in izstopim ob trdno zagozdenem bolvanu.

Megle se v pasovih podijo preko grebena, od časa do časa se pokaže globoko spodaj Repov kot, nato sva zopet sredi prosojne sivine. Vrv zbereva v zanke in hkratio plczava navzgor. Mimo glave prižviža kamen in zopet je mir. Modrina neba počasi premaguje meglo. Položnost terena nama pušča precej proste roke in kar med plczanjem prežvčeva vsak svoj kos čokolade. Greben se kmalu priostri in pride v vršne škrbine, ki peljejo pod Rdeči kup. Ostre, kompaktno razčlenjene a izpostavljene zobe preplezava z varovanjem. Samo za eno dolžino jih je, a morda je ravno ta raztežaj za naju najlepši. Vesno plczanje naju pripelje do krušljive skale. Ustaviva se. Lepa je Logarska, če jo uživaš ob slapu Savinje, najlepši pa so bili zame njeni rahlo rahlo orumeleni macesni ob pogledu z grebena Planjave. Spodaj nekje je Wisiakov plaz in nadelana pot, zato paziva na kamenje. Preko obloženih poličk se spustiva za dva raztežaja. Kljub pazljivosti se sproži kamen, vendar konča svojo pot le malo pod nama. Za izstop najdeva lepo možnost, ki naju mimo starega klina pripelje na skromno obraščeno gredino in od tod po grebenu do vrha Planjave.

K začetkom slovenske planinske proze

Zmago Bufon

Pri malokaterem narodu se je planinsko delovanje razvijalo v tako težavnih razmerah kot pri nas. Začetki planinskih organizacij v Evropi sovpadajo namreč z oživljanjem ekspanzionističnih teženj zlasti pri mejaših našega gorskega sveta, ki pomeni skoraj celotno Slovenijo. Ohranitev naših gora slovenstvu je zato pomenilo tudi reševanje našega narodnega obstoja. Vsekakor pomeni letošnja sedemdesetletnica našega organiziranega planinstva za Slovence dosti več kot podobni jubileji, nižji in višji, za skoraj vse druge narode. Ob tako važnem jubileju pa se moramo vsaj toliko ozreti tudi nazaj, da vidimo, v kakšnem položaju je bil naš narod, ko se je začela pri nas zavestno oblikovati planinska miselnost. To je bila doba po revoluciji leta 1848, ko so Slovenci v imenu proklamirane enakopravnosti vseh avstrijskih narodov zahtevali zedinjeno Slovenijo, slovensko šolstvo in uradovanje in svojo univerzo v Ljubljani. Seveda ni bila niti ena teh zahtev uresničena. Slovenija, ležeča med Alpami in morjem, je bila na Dunaju določena za germanski most

do Jadrana. Prav zato je Dunaj vztrajal pri razcepljenem slovenskem ozemlju, brez lastnega upravnega in kulturnega središča. Se celo ime »Slovenija« je bilo v dobi Bachovega absolutizma prepovedano. Ko je Peter Kozler leta 1854 vabil naročnike za svoj Zemljevid Slovenije, so ga zaradi »veleizdaje« postavili pred vojaško sodišče, češ da ščuva zoper obstoječi red! Leta 1857 smo imeli na slovenskem Štajerskem samo 5,87 % slovenskih osnovnih šol, na Koroškem 8,41 %, na Primorskem 26,05 % in celo na Kranjskem komaj dobro polovico. Vse ostale osnovne šole na slovenskem ozemlju so bile tedaj nemško-slovenske in čisto nemške. Slovenske univerze in srednjih šol v Avstriji seveda nikdar nismo dobili, čeprav smo imeli že v obravnavani dobi dovolj izvrstnih strokovnjakov za vsa področja šolstva in znanosti. Naš Miklošič, Stefan in drugi so sloveli kot znanstveniki dalcč čez meje Avstrije. Botanik Škofic je takrat ustanovil in izdajal na Dunaju prvo in najboljšo glasilo za to znanost v Avstriji (izhaja še vedno), zemljevide našega Kocena je uporabljala vsa Avstrija, prav kakor matematične učbenike našega Močnika. V istem času pa nam je Dunaj odrekal pravico do slovenskih srednjih šol največ z izgovorom, da zanje še nimamo lastnih učbenikov! Kjer koli se je v Avstriji kaj koristnega snovalo, povsod so bistveno sodelovali sinovi slovenskih staršev (tudi pri začetkih Avstrijskega planinskega društva; glej o tem zapisek o februarški številki PV 1962!). Vendar pa naj bi ti možje ne bili Slovenci, ampak »Kranjci«, »Štajerci« in »Korošci«. Kako so takrat naš narod tudi gospodarsko izkoriščali, kaže že ta primer: Ko so leta 1843 izdelali kataster za vso Avstrijo, so ocenili dohodek njiv v Gornji Avstriji na 5,24 gl., na Kranjskem pa kar na 8,9 gl. — In vendar je še danes marsikateri tujec prepričan, da je Slovenijo kultivirala in dvignila Avstrija!

Kakor je Dunaj z označenimi sredstvi oviral naš gospodarski in kulturni razvoj, je obenem s tem krepil in vzpodbujal naše samo-obrambne ukrepe. Prav v tem času smo si npr. postavili temelje lastnega gledališča, dobili smo Mohorjevo družbo, Slovensko Matico itd. in si tako ustvarili pogoje, v katerih se je nekaj kasneje razvijalo tudi Slovensko planinsko društvo.

Prvi zunanji izraz planinskega čustvovanja in udejstvovanja sploh predstavlja menda planinsko leposlovje, ki je tudi pri nas dosti starejše kot sama planinska organizacija. Prvi naši umetni pesnitvi s planinsko motiviko, Vodnikov o di »Vršac«, je sledilo do srede preteklega stoletja še več podobnih. Začetnik slovenske proze na tem področju pa je, kot kaže, Janko Vijanski, ki je v »Novicah« leta 1859 z navdušenimi besedami opisal svoj vzpon na Ojstrico. Pravi priimek avtorja, ki je že dolgo pozabljen, je Pukmeister. Psevdonim si je izbral po rojstnem kraju Vinje blizu Nove Cerkeve pri Celju, kjer se je rodil 20. junija 1837 malemu kmetu, umrl pa je že

25. maja 1862, torej niti 25 let star, v Laškem. Na gimnaziji, ki jo je obiskoval v Celju v letih 1851—57, se je izkazal kot odličen dijak. Vendar je začel že v šesti šoli bolehati za jetiko, zaradi česar je naslednjega leta izstopil iz gimnazije, ki jo je dokončal kot privatist. Nato je obiskoval dveletno gozdarsko šolo v Mariabrunnu na Nižnjem Avstrijskem in se potem zaposlil na Vrhnikih kot gozdarski adjunkt, zaradi bolezni pa je službo kmalu opustil. Ljubezni do lastnega naroda in domačega jezika se je navzel na gimnaziji pod vplivom Slomškovega sodelavca opata Matije Voduška. V svojem kratkem življenju je objavil v »Novicah« in »Slovenskem glasniku« precej povesti, narodnega blaga in opisov domačih krajev. Nekaj gradiva je prispeval tudi za Vodnikov spominski zbornik, konec leta 1861, torej tik pred smrtjo, pa je s sodelavci izdal almanah z naslovom »Nanos«, z zelo pisano vsebino. Tu in tam je nastopil kot diletant na slovenskem gledališkem odru.

Pukmeistrov potopis izpred 100 let in več je takle:

SOLČAVSKE PLANINE NA ŠTAJERSKEM

»Rad hodim na hribe,
na strme gore;
in više ko pridem,
tem ljubše mi je.«

J. Hašnik

Bilo je v nedeljo 19. velikega srpana leta 1858, ko sem se podal z dvema tovarišema na pot v Solčavo, ali, kakor pravijo, v »Zolchoh« (Sulzbach). Ni še pošiljala zarja svojih rudečerumenih žarkov v line mestnih poslopij, ko smo zapustili — Celje. Romali smo po veliki cesti vselega srca, in komaj smo dospeli blizu Zaveca, je že pregnal beli dan črno noč in razsvetljevalo je jutranje sonce livade in hribe. Moško stopamo naprej; opoldne jo primahamo v Mozirje. Tam se okrepčamo za nadaljnji pot. — Videli smo lepi samostan »Nazaret« na prijaznem gričku, katerega obtoka deroča Savinja, v sončni svetlobi se lesketati. Prišli smo potem mimo Rečice in sv. Frančiška na Stražah. Ker pa ni moj namen, popisovati kraje gornje savinjske doline in vsega priobčiti, kar se nam je nadalje pripetilo na potovanju do Solčave, samo povem, da nismo šli v Luče naravnost skozi Ljubno, ampak čez Gornji grad, kjer smo obiskali nekega prijatelja. Dan se je že nagnil in ostali smo v Gornjem gradu čez noč. Ker pa je Gornji grad precej znamenit, naj tudi nekoliko povem o njem. Gornji grad je trg na potoku Dreta med visokimi gorami, 6 milj od Celja; ima c. k. okrajni urad in dekanijo, prostorno grajsčino in okoli 660 prebivalcev. Tukajšnja cerkev je veličastna; sezidal jo je Andrej Attems, ljubljanski škof, med leti 1754 in 1761. Grajsčina pa je bila nekaj benediktinska opatija in potlej stolica ljubljanskih škofov. Ustanovila sta samostan oglejski patrijarh in blagi

Teobald Kager leta 1140, ko je zadnji daroval v ta namen celo svoje posestvo. Do leta 1460 je imel samostan 20 opatov. V tem času pa je določil cesar Miroslav IV. gornjegrajski samostan za ustanovljeno ljubljansko škofijo, ki je bila res utemeljena 11. oktobra 1463. leta. Odsihmal je ostal škofijski sedež tu do leta 1783.

Razvaline starodavnega Gornjega gradu stoje na bližnjem strmem predhribju, imenovanem Menina, s katerega se odpira krasen razgled. Slovenski jezik je tu kaj lep in še precej čist.

Drugi dan smo se zgodaj podali čez planine v Luče. Luče so prijazno selo z lepo farno cerkvijo in eno podružnico ali »podfaro«, kakor pravijo, z imenom »Podvolek«. Tu sedaj nismo vedeli, na katero stran bi se podali: ali bi šli na »Planinšek«, ali pa skozi »Iglo«. Ker pa je bil tovariš R. slabih nog in si ni upal na planine, sva se tudi midva z Jurijem podala z njim skozi Iglo, kajti »tres factum collegium«. Tudi nam ni bilo znano, da se lažje pride na Ojstrico čez gori Desko in Korošico, kot pa od one, solčavske strani. Torej smo koračili proti Igli prek Savinje, ki nam je bistro šumljala naproti. Komaj smo hodili pol ure, smo že zagledali Iglo pred seboj. Kmalu smo se skobacali skozi. »Iгла« se namreč imenujeta dve visoki in ostri pečini nad globokim in kakor zid strmim brezdnom, v katerem bobni bistra Savinja. Zgoraj sta ti dve pečini stisnjeni, pri tleh pa tvorita luknjo, skozi katero se lahko korači. Vobče ni pot več tako nevaren, kakor so ga popisali nekateri »touristi« in kakor je včasih res bil; zdaj je namreč vsekaj v pečevje. Vrtoglavih pa vendar ne bi bilo varno tu hoditi! Kakšni občutki so nas obhajali tu med golimi planinami, nad globokimi brezdnimi, tega ni moč popisati! Nikdar nismo videli toliko slvega skalovja proti sinjemu nebu moleti, nikdar nismo čuli tako čudovitega šumljanja brzega potoka in tako živih milih glasov gorskih ptic, kakor tu, v sredi solčavskih planin. To je bilo zares rajsko občutje in nam je dodelilo toliko moči, da smo nenadoma prišli, zamaknjeni v občudovanje krasne narave, na cilj in konec današnjega potovanja.

Bili smo v Solčavi.

Solčava! Kaj bi neki najprej povedal o tem kraju? Kam bi se obrnil? Na gore ali na selo? — Toliko sem že prej čul pripovedovali o tem štajersko-švicarskem kraju in sedaj sem bil tudi sam s svojimi prijatelji na tem mestu. Sonce je zahajalo za gore, nastopila sta mrak in večerni hlad namesto vročine. Bili smo trudni potovanja in potrebni okrepčanja in počitka. Ker smo že prej slišali, da so gospod župnik v Solčavi gostoljuben slovenski rojak, smo se podali naravnost v župnišče, prosit prenočišča. Pa glej! Bilo je že vse polno gostov; imeli so mnogo duhovnov in troje Angležev! Zal jim je bilo, da nam niso mogli dati prenočišča; svetovali so nam, naj ostanemo kje v selu. Čeprav nas niso mogli obdržati čez noč, so nam vendar pokazali svojo dobrosrčnost: postregli so nam z vinom in kruhom, da je bilo kaj! Okrepčali smo se tako, da bi se bili lahko še tisti večer plazili Bog ve kod po planinah. Vendar ima noč svojo moč, zato se nismo nočjo nikamor več podali. Prenočili smo pri nekem vaščanu, ki se je veselil svojih gostov in nam postregel z vsem, kar smo potrebovali.

Drugi dan, 21. avgusta, smo zarana vstali, pregledali selo in okolico. Solčava je samotna vas sredi orjaškega skalovja in divjega hostja, s čedno farno cerkvijo, ki ima eno podružnico. Farna cerkev je posvečena Devici Mariji in neki že 500 let stara. Selo je sicer tudi majhno, ljudje pa gostoljubni, prikladni in krotki. Tujcu radi ustrežejo in mu prstovojno povedo, kod naj hodi, da pride prav na svoj cilj. Rastl so lepe in večji del visoke, iz njihovega govorjenja pa veje prost duh. V prvi hip spoznaš njih blago dušo. Samo nekoliko melanholični se mi zdijo. Slovensko govore prav čedno in krepko. — Po povžitem zajtrku se podamo na Ojstrico, kamor priti so bile moje največje želje. Sli smo prok Savinje in prišli v kakih dveh urah v »Logarjevo dolino«. Tu smo šele videli, na kakšne planince, na kakšne ostre pečine smo se namenili. Obšel me je skoraj obup, ko sem videl strmine in zijoča brezdnja, neznane ostrine, na katerih se je bleščal večen sneg v zlati zori. Vendar naprej, korajža velja! Kdor hoče gledati z Ojstrice, mora na njo, sem si mislil, prav tako pa tudi moj tovariš Jurij. Samo R. si ni upal na gore; zapustil naju je in se vrnil v Solčavo. Jaz in Jurij stopava sedaj dalje po Logarjevem dolu, ki je kako poldrugo uro dolg in četrtrinko ure širok. V njem prebivata samo dva večja kmeta; najpremožnejši je Logar, po katerem ima dolinica ime. Logar ima dosti pepela na ognjišču, dosti volov in krav, lepo številno ovac in koz itd. K njemu prihajajo celo štajerski Dolenjci kupovat ovac in koz. Logar tudi napravi, kakor večji del Solčavcev, tako imenovani »solčavski sir«, kateri je prav dober. Za pol fortina sva kupila kos takega sira, s katerim sva se hranila štiri dni, pa sva ga nekaj še domov prinesla. — Moj in Jurijev namen pa ni bil, da bi samo planine gledala, ampak sva hotela pregledati tudi njihovo rastlinstvo. Vsaka tedaj še neznana rastlina nama je bila draga, bila nama je zaklad v najini botanični torbici. Ko sva se pri Logarju nekoliko spočila in se nasičila s kruhom in mlekom, kar nama je podarila gostoljubna, prijazna Logarica, sva odkorakala na podnožje »Rinke«. Tu zagleda Savinja beli dan, tu se vije iz večne temine na svet, tu je prvi Savinjin izvirek. Videla sva pa še kakih deset drugih izvirkov. Posebno eden med njimi je krasen, kjer prši mrzla voda iz pečevoja kakor oblak, brez vsega šuma in hrupa. Komaj sem se nagledal vseh teh slapov! Ko pa pridejo ti izvirkvi v dolino, izginejo pod zemljo in se tam zedinijo v bistro Savinjo, katera je v Logarjevem dolu še majhen potok, ki mirno obrača mlinska kolesa.

Kmalu sva začela plezati v božjem imenu po pečinah, kakor veverice po smrekah. Nisem vedel, v kakšno nevarnost sem se tu podal. Vodnika si nisva bila vzela, ker sva se zanašala na najino predznost in si mislila, da bova na Ojstrico že kako prišla. Pa, o! pomote! Nisva namreč zadela pravega pota. Plezala in plezala sva po skalovju, dokler nisva prišla kakih sto sežnjev visoko. In sedaj, o! grozola! Nisva mogla ne naprej, ne nazaj! Vendar je bil Jurij srečnejši od mene. Še v tej nevarnosti je plezal naprej in srečno prišel na varen kraj. Jaz pa sem visel med nebom in zemljo in nisem vedel, kaj bi počel. Z eno roko sem se držal za krhko kameno ploščo, z drugo pa za pešico rahle in tanke trave. Ko bi se mi odlomil

kamen ali odtrgala travica, bi bil zdrčal v neskončno brezdnost in se raztreščil na sto koncev! V božjem imenu skočim predrzno do bližnjega grmovja in hvala Bogu, rešen sem bil velike nevarnosti. Nisem si mogel ničesar drugega misliti, kakor da me je angel nesel na svojih perutih tja. Poprijel sem se za drevesce in gledal, kako bi mogel priti do tovariša. Kmalu mi je bilo to mogoče in bila sva spet skupaj na varnem prostoru. Zdaj sva ležla po vseh štirih višje in višje in kmalu prišla na pravo stezo. Poprijela se naju je žega, pa ni bilo vode blizu. Šla sva torej po skalah studenca iskat in našla sva ga. Voda, mrzla kot led, nama je dala novo moč, kruh in solčavski sir pa sta zraven prav dobro teknila. Medtem pa se je dan že nagnil in sonce se je vtrinjalo po osteh, kipečih v nebo. Kje tedaj prenočiti? Noči so tu gori vendar hladne, čeprav je razsajala v dolu podnevi huda vročina. Imela sva torej novo skrb. Pa kjer je stiska najhujša, je božja pomoč najbližja! Kar zaslišiva žvenketati zvončke. Gledava in gledava in zapaziva visoko na Brani koje in ovce in kmalu tudi pastirja. Šla sva tja. Bil je pastir starček, sivih las, vendar rdeč v lice in je še kaj krepko tekal v cokljah za kozami po pečeju. Obljubil nama je, da naju bo vzel v svojo bajtico, nama postregel z mlekom in kruhom, drugi dan pa pokazal stezo na Ojstrico. Povedal nama je marsikateri slovenski izraz za cvetke, katerih sva imela že polno torbico. Zali Bože, da si nisem tedaj slovenskih izrazov zapisal in sem jih tako že skoraj vse pozabil. Razložil nama je tudi, kako se imenujejo bližnje gore. Vobče je bil mož prav prijazen in se mi je kar dopadel. Prišedši v njegovo bajto, ki je stala blizu podnožja, sva našla tu tudi pastirico, ki tu pase krave, molze, spravlja mleko in dela sir. Bila je mlado dekle, okroglega in rdečega obličja. Veseli smo potem vsi večerjali mlečni sok, v katerega je bil nadrobljen kruh. Spala sva na svislih v senu, v katero sva se globoko zakopala. Gotovo sva to noč bolje počivala kakor marsikateri bogatinec v lepi hiši, na mehkih blazinah. Zopet je napočil dan. Pastir je že na vsežgodaj podil živino iz tamarja na pašo in pastirica je že bila pomolzla krave. Mukanje govedi, žvenk zvoncev in pesem vesele pastirice, vse to naju je prebudilo iz sladkega spanja. Zlazeva iz sene in se spraviva na noge. Pastirica nama je že pripravila mlečen zajtrk. Pastir naju je vodil nekaj časa proti ostrji Ojstrici. Kakšno veselje sva uživala danes! Šele danes sva videla prav rajskolepe cvetlice, ki so ravno odpirale nežne glavice in čedno pogledovale izpod debelega, zmrzlega snega.

Najine oči se niso mogle nagledati krasote »gorških cvetk« (Rhododendron chamaecistus in intermedium), ki so rdeče cvetele v množini okoli snega. Pastirica jih je imenovala »ravš«. Kako je bilo to lepo: tu bela snežna odeja, ondi pa rdeč cvetlični travnik; tu se je šopiril rumeni planinski mak (Papaver alpinum), ondi zopet druge planinske cvetlice, med katerimi tudi Soldanella minima, Linaria alpina in Statice alpina. Vendar pa ni mogoče priobčiti vseh teh cvetlic v teh nekaj vrstah. Naj bo zadosti, če povem, da sva tu našla več kot 40 različnih vrst cvetlic in mnogo raznih vrst mahov. Koliko cvetlic pa je že bilo odcvetelo! Prav radostna sva bila, da se je najin trud poplačal

s tako obilnim uspehom. — Solčavske planine so zgrajene večji del iz apnenega kamenja in peska. Drevesa so v višjih legah le redka, nizka in sključena, vrhovi pa so sploh brez njih.

Blizu desete ure zjutraj sva prišla po ostrem kamenju in spolzkem ledu na zaželjeni vrh Ojstrice. Tu sva uživala novo veselje; kar nisva vedela, kam naj bi se najprej ozrla. Zdelo se mi je, da bom odtod pregledal celi svet; saj sem bil na 8000 čevljev visoki gori, ki pa ima na vrhu le pet sežnjev ravne površine. Nehote so mi prišle na misel pesnikove besede:

Sklad na skladu se vzdiguje
golih vrhov kamni zid;
večni mojster ukazuje:
prid zidar se les učit!

Doline pod nama so bile v megli, zato sva tam razločila le malo krajev. Bela Ljubljana, Triglav, Veliki zvon, Koroške planine, Pohorske goščave in gornještajerske zelene gore, kakor tudi gornja in dolnja Savinjska dolina, vse to pa je bilo jasno pred najinimi očmi.

Ko sva se odpočila in se spet s sirom in kruhom okrepila, sva se natančneje razgledala po bližnjih vrhovih: Grintavec, Deska, blizu katere je jasno jezero, potem Korošica, Skaf, Skarje, Brana, Ded, Baba, Devica, Oroševa, Hlipovec, Račuha in Rinka, na kateri se stekajo meje treh dežel: Štajerske, Koroške in Kranjske. Res je prijetno biti visoko na snežnem vrhuncu in gledati planjave in loge, mesta in trge, sela in hiše pod seboj! Nobenega glasu ne sliši od ropota in krika sveta, nikdo ti tu ne dela nepokoja. Vse je mirno, vse je tiho, le tu in tam se oglasi kaka gorska ptica, npr. sokol in belka, sem in tja zažvižga tudi pastir v prste, da pokliče svojo čredo, ki ubrano pozvanja z zvonci. Sicer pa tu vlada tiholetni božji mir. Kako divje romantično je pač vse to: nad seboj modro nebo, pred seboj skale, sneg, cvetličje, pod seboj pa neskončne globočine in tesni doli! Pa naj bo dovolj o tem. Saj mi ni dano najti pravih izrazov za vse občutke, ki so mi tam pretresali srce!

Nazadnje sva z Jurijem le zapustila vrh. Ob dveh popoldne sva se spet oglasila v bajti pri pastirici, ki nama je za slovo ponovno postregla z mlekcom in kruhom. Za dobroto ji ponudiva nekaj drobiža, katerega pa je vzela šele na ponovno prigovarjanje in se zanj ni mogla dovolj zahvaliti. Ko nama je pokazala pot v Logarjev dol, smo se ločili. Na večer sva prišla utrujena v Solčavo, kjer sva spet našla najinega tovariša R. Povedala sva mu, kaj sva na poti doživela in videla. Za spomin na obisk v teh krajih smo vrezali naša imena na kamen v neki solčavski špilji. Drugega dne smo vzeli slovo od našega krčmarja in od Solčave ter se podali za Savinjo skozi Iglo na Luče in odtod skozi Ljubno domov.

Opombe: Jožef Hašnik, čigar verz je objavil Vijanski kot vodilno misel temu članku, se je rodil l. 1811 v Trbonjah blizu Vuzenice, umrl pa l. 1833 kot župnik v St. Jurju blizu Celja. Kot mlad duhovnik je pomagal Sloščku pri njegovem rodoljubnem delu. Pisal je pesmi v »Novice« in »Slovenijo«, nekaterim je zložil tudi naprave. Njegove pesmi so se hitro širile med štajerskimi Slovenci in so dosti pripomogle k vzbujanju njihove narodne zavesti. Podatki o avtorju: Slovenski biografski leksikon II, Pukmeister; tam so navedeni viri.

Še ena vpisna knjiga iz Solčave

(Nadaljevanje iz PV 1963/7, 8)

Tine Orel

Narodno buditeljski in domoljubni vpisi

Patriotičnih pripisov je od 2. do 381. strani 62. Slovenskim in češkim izletnikom, navdušenim nad lepoto solčavskega kota, so privreli iz srca, češ naša je ta zemlja, ne nemška, naša mora postati in ostati. Sicer pa je že samo slovensko ime, ime slovenskega izobraženca, obrtnika, trgovca, zapisano v slovenski pisavi med imena nemških turistov, samo po sebi pričalo isto geslo, isto domoljubno misel.

Prvi patriotični panegirik je na 3. str. pripisal prof. *Julius Glovacki*, ravnatelj mariborske klasične gimnazije, 6. 8. 1876, na pokrajino in ljudi: »Zolcpaška dolina je žlahtni biser slovenskih dežel. Ohranivši si staro patriotično poštenost in nravno prostost, bez da bi jo oskrunile napačnosti in slabote našega stolca, odprla se je občemu napredku naše prebige omike; ohranili so si njeni prebivalci poetično občutje za krasne svoje prirodne lepote, katere nam tujcem le malokedaj občudovati prilobnost je. Zolcpaško nebo, stremeče pečevje, visoke zelenice, prijazni dolin travniki, bistri studenci, šumeči potoki in doneči slapovi pozdravljeni mi bodite in Vam vrlim Zolcpaherjem kličem glasni 'Živeli', ohranite si svoje stare prelepe navade in ne pozabite gojiti mile občutke za našo prekrasno slovensko domovino. Bog živi take narodnjake!« Avtor je, čeprav tujega rodu, tako kaže, dobro obvladal slovar staroslovenske romantike, ki je ta čas v slovenskem narodnem gibanju načelno že premagana, a je premagana vendar še živele in še nekaj pomenila.

Naslednje leto je prišel v Solčavo čez Kaplo dr. *Janko Sernek* iz Maribora s svojimi otroki ter pripisal: »Načudili smo se naravne krasote, veselili se vrlega in lepega roda Slovencev, ki tukaj prebivajo, Bog jih živi!« 7. 8. 1879 je šel dr. Josip Sernek iz Bistrice na Skuto, kar je za tisti čas lep vzpon. Dr. Sernek ga odsvetuje vsem, ki niso dobrih nog, in priporoča »tim bolje« Uršiča iz Kamniške Bistrice kot vodnika. Vpis ni domoljubno pobarvan, lahko pa je razbrati, da je bil dr. Sernek ponosen na to turo. Od 2. do 4. 8. 1881 so trije Šoštanjčani, uč. abiturient Miha Levstik, uč.

pripravnik Franc Skaza in Josip Woschnagg iz Luč prek Planice pristopili na Korošico, se povzpeli na Ojstrico in prek Škarij sestopili v Logarsko dolino. Levstik je popisal turo na treh straneh. Na vrhu Ojstrice so se »strašne višave« ustrašili, doživeli pa so še hujše stvari. 26. do 27. 8. 1881 so čez Pavličovo sedlo prišli v Logarsko dolino in Solčavo koroški duhovni in vpisali: »Bog živi domovino, milo nam slovensko i njej zveste ter njo ljubeče prebivalce.«

Poslovno gospodarski vpis sta skovala c. kr. šumski pristav in zapriseženi zemljomerec Fr. Majer 23. in 24. 8. 1883, pa je posebno prvi še danes aktualen in veljaven, zato naj ga navedem:

Dne 23. 8. iz Celja »peš« prilomastil se strmih solčavskih hribov pooblastil, da se tamkaj ljudstvu prepove da gojzda sek na gladko, povsod po svoji glavi tam ne gre.

Na običajno domoljubno noto je takoj za tema udaril spet dijak Prostoslav Časl, kasnejši dekan v Laškem:

Lepa moja domovina, mili moj slovenski kraj.
Bodi pozdravljena dolina Logarska na
vckomaj.

Isti se je oglasil tudi naslednje leto 1. 1884 z velikim napisom: Živijo Slovenci! To leto je večina slovenskih vpisov in pripisov. Trije mariborski učitelji, med njimi Fr. Krajnc, po češko nazdravljajo Slovincem, slede trije Celjani, med njimi Lavoslav Ropas, mozirski poštar Anton Goričar z otroki, celo iz Kopra je prišel Benedikt Poniž čez Trnovski gozd, Otlico, Idrijo, Cerkno, Škofjo Loko, čez Ljubljano in Gornji grad v Solčavo ter pripisal naslednji narodni, kljub »esom« neslani kvartet:

Sladak spomin!
Slovanski sin...
Sveta Savine...
Slavne Slave
slavno slavi!

Leto nato obiše Logarsko lavantinski škof z bogoslovci dijaki in krajevna veljaka iz Gornjega grada: dr. Franc Voušek in dr. Ivan Šlander. Dijaki, med njimi Tone Perne, so k slovenskim vpisom vzklíknili še: Živela krasna naša domovina. 27. jul. 1886 je prvi češki vpis domoljubnega slovanskega značaja: Prckrasny den v slovanskyh alpach. Vpisal ga je Edo Pospichal.

L. 1889 sta maturirala na celjski gimnaziji Alojzij Šoba in Franc (Prostoslav) Časl. Vpisala sta se v mariborsko bogoslovje, se pred jesenskim tečajem podala v Logarsko, na kar je Časl to pot po latinsko ponovil svoje prejšnje pripise: Amator patriae suae Sloveniae. Vivat, vivat patria nostra pulcherrima, montana.

Strani 77, 78, 79 so temu izlivu podobne. Neki Milan je 3. 8. 89 pripisal:

Oj Slovani, kje so vaše meje?
Oj Slovani, čuvate li carstva?
Oj Slovani, kje so vaši vojaci?
Oj Slovani, sluge narodov!

France Stele iz Kamnika je 3. 8. 1889 Solčavanom zaklical: »Bodi pozdravljena, mila mi Solčava, biser Tn slovenskih gora. Srčen živio, slovenskim Črnogorcem.« Ali je Stele cikal na solčavsko republiko iz l. 1850/51? Osmošolec Jakob Vrečko, celjski dijak, je tri dni nato priznal: »Slovensko deželo v mislih imam, nikdar je visoko dost čislat ne znam.« Z njim sta bila sedmošolec Josip Kolarič in petošolec Dragotin Verstovšek. Prvi je vzklíknil:

Bodi zdrava domovina
mili moj slovenski kraj!

drugi pa je adaptiral Prešerna:

»Najlepši del sveta otrokom sliši slave!

To »slavo« mu je nekdo oponašal, češ, petošolec, pa še Prešerna ne zna citirati. Danes je pa deželni poslanec!«

V l. 1893, letu ustanovitve SPD, je slovenskih vpisov več kot nemških. Naj naštejem nekatere: Fr. Praprotnik, učitelj iz Mozirja, Fr. Kocbek, »huđi magister« iz Gornjega grada, Franc Božič, četrtošolec iz Celovca, Ivan Kolenc, Fišerjeva družina iz Gornjega grada, nadučitelj Wudler, prof. dr. ing. Klemenčič, Korošca iz Ziljske doline, kaplan Varmut in dijak Blaž Lahovnik, dr. Josip Serneč s sinovoma Janezom in Gvidom, Franjo Roblek iz Žalca, dr. Gvidon Srebrne iz Brežic, Mihael in Bogomil Vošnjak, Franc in Rasto Pustoslemšek, Lipoldi in Goričarji iz Mozirja, v septembru na zaključku sezone pa najdemo še pesnika Antona Aškerca in Fr. Kocbeka. Po l. 1893 so nemški in slovenski vpisi vedno bolj v ravnovesju.

Sicer pa je domoljubnih vpisov poslej manj, kakor da bi jih ne bilo več treba. Množica slovenskih imen, iz vsch slovenskih dežel in iz ožje pokrajine pokriva stran za stranjo, večji del imena, ki so se kasneje v slovenskem javnem življenju večkrat imenovala. Naj nekatere navedem: zdravnik dr. Jože Goričar, Rasto Pustoslemšek, Franc Kocbek, Miklavž Omersa (dr. Nikolaj Omersa), B. Ferjančič, prof. Fr. Jerovšek (s priimkom Zevs), Blaž Jurko, Matija Cesar, podobar iz Mozirja, prof. Fr. Štiftar, Juro Detiček, dr. Franc Cvetko, dr. Brenčič, dr. Praunseis, Josip Terčak, Fran Zemljčič, Milan in Maks Šlander, dr. Davorin Šribar, Anton Zdošek, dr. Jan Cervinka, dr. V. Korun, dr. Rosina, učitelj Nerač, dr. Valentin Štempihar, prof. Ant. Jeršinovič, dr. Herle, prof. Ant. Peterlin, Ivan Atčšek, dr. Leopold Poljanec, Jože Smertnik, dr. Janko Serneč, dr. Fran Mohorič, dr. Schwab, Janko Lešničar.

L. 1905 so slovenski študentje v knjigo nalepili »narodni kolek« Ciril Metodove družbe in pripisali:

Biti slovenske krvi
Bodi Slovencem ponos!

Bili so Josip Požar, Šandor in Bogomil Hrašovec, Franc Stiglic, Fedor Gradišnik in Remše. Med slovenskimi vpisi do l. 1910 so med drugim še naslednji: Juro Adlešič, Alojzij Vrtačnik, Anton Lavrič, Ivan Karlin, Ante Beg, Ivan Marsel. Med temi je jurist France Maslnak z verzij propagiral »narodni kolek«:

Če se Slovencem ti prištevša
in bedo naroda umevaš,
daruj, da sreča bo s Teboj,
dva vinarja za narod svoj.
Povsod, kjer se Ti knjiga nudi,
prijdati kolka ne zamudi!

Pogost obiskovalec Logarske je bil celjski gledališčnik Rafko Salmič, 22. 8. 1910 vpisan s prof. Jindrihom Součkom in njegovo družino. Večkrat je vpisan Franjo Krašovec, ekonomist, prav tako dr. Ernest Kalan in Prekoršek. L. 1910 je obiskal Logarsko prof. dr. M. Murko iz Gradca, 17. okt. 1912 dr. Rado Kušej, takrat okrožni sodnik v Gradcu. Dr. Rado Kušej je pripisal naslednje verze:

V jesenskem lišpu je narava
sadove zadnje spravlja kmet,
precej zaspana je Solčava,
lep je vendar bil izlet
z Jezerskega na slavno Belo,
od tam na Pavliča noge
so nesle me v to lepo selo,
kjer dobro odpočijem se.
In kar je glavno, dobro vino
slavi slovensko domovino.

20. 7. 1916 je obiskal Logarsko dr. Ivan Prijatelj, tedaj kustos dvorne knjižnice na Dunaju. Kocbek nam je ohranil Prijateljevo besedo o Okrešlju kot najlepši krnici naših Alp.

Češke strani

Znani so ozki stiki med češkimi in slovenskimi planinci. O tem je v našem listu pisal dr. Murko*. V solčavski knjigi je vpisan kot prvi Čeh 30. 7. 1902 Josip Kukačka iz C. Budejevic, župnijski upravitelj v Koprivni. Po več daljših vpisih kaže, da je češki duhoven rad prišel mimo Osojnika po Klobaši navzdol in stopil do Logarske. Naslednji mesec se je v Solčavi zbrala večja češka družba, med drugimi je Ant. Sladek iz Smichova vpisal: Slovan vsude bratry ma! Živili Slovenci! Družba je prišla iz Gornjega grada. 7. 8. 1903 sta bila tu dr. Červinka in Ružena Janekova. 15. 8. 1903 so bili poleg Kukačke, ki je to pot vpisal

»Živijo Slovenci in severni bratje junaški Čehi!« zaslužni češki planinci, povezani z našo Češko kočjo: Dr. Stan Prachenský, prof. dr. K. Chodounský, Maria Chodounska, Zd. Krejčova, František Chodounský in Peter Ružička, vsi iz Prage, vsi člani SPD. 5. 7. 1904 sta tu Mařenka Červinkova in dr. Jan Červinka, 11. 7. 1904 pa Viktor Dvorský in Jiří Čermák. Dr. Chodounský z ženo je pripeljal večjo družbo 13. 8. 1906. Z njim so bili to pot dr. Jaroslav Dlouhy, J. Winterova in I. Chwalova. 14. 8. 1909 so ga poleg zime spremljale še Milada Burešova, Ružena Nekutová in Zd. Krejčeva. 26. 8. so bili tu Josef Rublič, Dalibor Kruis, St. B. Jedlička in St. Prachenský iz Prage. 25. 7. 1912 sta dve Čehinji Maria Gebauerová, pisateljica, in Božena Samalova iz Prage z vodnikom Martinom Ošepom iz Solčave naredili turo od Češke kočje na Okrešelj, na Planjavo, Ojstrico in Robanov kot. Iz Solčave sta odšli v Belo, odtod pa na Jezersko. Isto leto so se vpisali tudi dr. Frant. Vezenský, Josef Matej in dr. Kamil Lhotka iz Prage. Sredi avgusta istega leta je tu spet večja češka družba: dr. Jan Jakubec, profesor iz Prage, Jaroslav Miškovský, Bohdan Bloudek z ženo, dr. Josef Mandak, Maria Rucchova, Marta Obešlova in Alois Jakubec. Prišli so s Češke kočje preko Okrešlja. Pražani so bili v Solčavi tudi naslednje leto pod vodstvom dr. Josefa Stadnika. Bil je tu Karlínský Kroužek »K. Č. Turistu« iz Prage. Vpisali so se Jaroslav Havranek, Alois Starka, dr. Jaroslav Pučalka. Češki vpisi se zaključujejo z l. 1913 na str. 320—322. V Solčavi se je mudila družina Josefa Rotha, arhitekt ing. Otlo Vondraček, Dalibor Kruis in Jaromir Čelakovský, vsi iz Prage, vsi člani SPD.

Češko delo za naše planinstvo je bilo že ovrednoteno. Njihovo članstvo v SPD, njihova podružnica, njihov bratski odnos do naših ljudi, njihova Češka kočja in vse, kar je z njo v zvezi, kaže, s kakšnim razumevanjem in s kakšnimi čustvi so podprli narodno-prebudne interese in cilje SPD. Tudi savinjska podružnica SPD je znala ceniti delovanje čeških planincev. S češko podružnico so vzdrževali stike, ji odstopili slike svojih koč, kupili zase sliko otvoritve Češke kočje, na Gornjegrajski koči na Menini je l. 1898 savinjska podružnica pogostila češke izletnike. Načelnik podružnice Kocbek je istega leta na Jezerskem na poziv češke podružnice posredoval v zadevi Češke kočje na Spodnjih Ravneh in izbral prostor za kočjo.*

Vpisi tujcev iz raznih dežel

Med prvimi vpisi iz bolj oddaljenih dežel je na str. 6 21. avgusta 1876 vpis Angleža T. M. Trauthena, ki je prišel iz Črne čez Koprivno. Navedel je, koliko je od Prevalj do Črne in od Črne do Solčave.

17. jul. 1877 so bili v Logarski trije Holandci iz Haaga. V nemščini povedo, da so prišli iz

* Dr. Vladimír Murko, Čehi in naše planine, PV 1953, str. 501, 595, 652.

* Glej zapisnik seje sav. podr. SPD z dne 26. okt. 1898.

Ljubnega, v holandsčini pa, da so obiskali Logarsko, nato pa preko St. Lenarta odrinili v Železno Kaplo. 27. avg. 1880 sta bila tu francoska študenta J. Drioux, jurist, in A. Le Chere, montanist, oba člana CAF, sekcija Paris. Potovala sta iz Celja preko Solčave v Ljubljano. Pripisala sta, da so naši ljudje zelo prijazni. 20. avg. 1886 se je vpisal Peter Tolazzi, »capo muratore«, italijanski zidar, gotovo ne edini, ki je zidal v tej dolini. Večja zidarska in hudourniška dela od l. 1905 do l. 1956 so bila v rokah ljudi z naše zahodne meje. Na str. 111 je vpisana Adela Bridiga, žena Gina Bridiga, ladijskega mašinista. Gino pošilja iz »srca Alp« pozdrav »alla mia bella Istria«, njegova žena pa pravi, da ji je pot od Luč do Solčave nudila take lepote, kakršne si ni mogoče predstavljati.

Razno

Kdor lista po knjigi, bo zlahka našel dovolj potrdila za resnico, da je pot v hribe kazal meščan, tudi če si je za vodnika izbral domačina pastirja, drvjarja, divjega lovca ali nabiralca rudnin. To velja tudi za tukajšnjo ožjo planinsko zgodovino. Slovenski meščani, izobraženci, trška gospoda in vaški veljaki, največ z ožjega savinjskega področja so bili prvi slovenski izletniki, prvi slovenski planinci na tem področju in so s svojimi slovenskimi vpisi izpričevali svojo narodno pripadnost in voljo, da našemu planinskemu svetu pribore narodni značaj, da ga osvoje zase in za svoj rod. Zato ni čudno, da najdemo v aktivnih planinskih vrstah najvidnejše naše meščanske politike in da jih najdemo tudi v tej knjigi vpisane po večkrat. Značilen za knjigo je tudi vpis slovenskega koroškega življa od Zilje do Pliberka, ne samo zato, ker je Logarska z Okrešljem obdana od dveh koroških dolin, marveč zato, ker je bil tedaj dokaj močnejši in stik Solčave s Kaplo lažji kot kasneje čez državno mejo.

Na drugi strani najdemo skoraj ves vidnejši nemški in nemčurski element. Samo nekaj predvsem Celjanom znanih imen: Norbert Zanier iz Prebolda (vpisan z dvema Slovencema), Gustav Stiger Perissich, Julius Rakusch, Woschnagg, Walland, Fritz May, Negri, Pacchiaffo, Westen, dr. Sadnig, Zangger. Westen je vpisal »prvo Autofahrt« l. 1912 »pri najslabših cestnih razmerah«, refren, ki ga ponavljajo vsi obiskovalci Logarske od srede 19. stol. do današnjih dni. Med vidnimi celjskimi Nemci naj posebej omenim družino Gubo (Gubo je bil profesor na celjski gimnaziji in nemški lokalni zgodovinar).

Nekaj je v knjigi slovenskih vpisov, ki so verjetno bolj poslovnega značaja in po svoje kažejo, kako je rasla moč domačega obrtnika, podjetnika. 4. 7. 1894 je lesni trgovec Tona Mlinar po kupčijskih poslih naredil kar lepo turo. Šel je verjetno iz Šoštanj čez Kramarico in to ponoči. »Bil sem v nevarnosti za življenje, ker je veliko deževje mostove in ceste pobralo, sem po vseh štirih lazil po Planini

do Črne, srečno došel ob 11. uri v Črno, zdaj ga pa pijem zdrav v Solčavi.« Hodil je dva dni. Na isti strani je vpisana Goričarjeva družina za medicincem Jožefom Goričarjem, nato mariborski gimnazijci šestošolca Vekoslav Kukovec in Ivan Spindler, za tema pa Jakob Fišer, ki je »peljal prvi po novi cesti pod Igloj, solčavsko pošto, zastopano po Alojziju Prušnik, gospodu Globočnik iz Ljubnega in Pšeničnik...« Podpisal se je Alojzij Prušnik, sam komaj pismen, da pa je cesto pisal z veliko začetnico, je menda kar prav. Prušnika sta spremljala Rudolf Goričar, »k. k. Postoficial« iz Judenburga, in sin Josip Goričar 7. 8. 1894. Jakob Fišer se je nekaj tednov nato vpisal po nemško »aus Leutsch« (Luče). V zvezi s cesto se je vpisal isto leto Ilirast iz Tolmina — Küstenland — nadzornik pri lučki in solčavski cesti, ki jo je začel graditi pri Teverski brvi 22. 4. 1894.

Vinko Čamernek, kamnoseški mojster iz Celja, je vpisal poslovno pot v kamnolom rdečega marmorja 30. 7. 1903. Ne samo kot turist, verjetno bolj kot veletrgovec z vinom je bil leta 1909 tu Mejač iz Komende z družino, vendar je opravil kar lepo turo iz Bistrice čez Jermanova vrata v Logarsko, vrnil pa se je preko Luč in Podvolovleka. Nekajkrat je od 27. 7. 1910 dalje vpisan sodavičar Miklavc iz Mozirja. 22. 8. 1909 so se vpisali paški fantje in dekleta ter pripomnili, da je deževalo in — vse za vero, dom, cesarja! Da bi ta staroslovenska cvetka ne ostala osamljena, je v knjigi ohranjena tudi iver iz farske gonje: 30. 9. 1901 se je vpisal mozirski kaplan, k njegovemu imenu pa je nekdo pripisal Oberschweinkerl.

8. 8. 1916 je bil tu dr. Vinko Šarabon, 21. 7. 1917 pa dr. Rudolf Andrejka, ministerialni podtajnik na Dunaju. Ta se je podpisal pod verze:

»Svetemu Petru čast in slava«
Radostno vzklika kmet
ker Solčava
v dežju plava.
Splaval lepi je izlet.
Moral tu sem danes vedriti.
Nad Š. Petrom se jeziti:
Sveti Peter se smehlja,
Vsem ustreči se ne da.

30. 7. 1915 so se vpisali dr. Ivan Grafenauer, dr. Lovro Pogačnik in prof. Ivan Mazovcc spotoma na turi čez Kranjski Rak v Luče, Solčavo in Okrešelj. 24. 8. 1917 najdemo Jožefa Dudihno, primorskega begunca iz Mirna pri Gorici. Naslednji dan se je vpisala »Čevljarska zadruga« iz Mirna, ki je kot begunka živela v Vrbovcu pri Mozirju.

»Od doma šli dolinoplazci,
zdaj vračamo se — veleturisti,
seveda ne vsi, temveč samo mi
ki smo fantje prave krvi.

Tako pravi osem vpisanih beguncev, ki so tudi edina sled primorskih beguncev v tej knjigi:

Julij Glovački, naravoslovec, roj. 1846 v Idriji, umrl 1. 1915 v Gradcu. Služboval v Gorici, Gradcu, Ptuj, Leobnu, l. 1895 je postal vodja samostojnih slov. nem. oddelkov gimnazije v Celju, od l. 1899 do l. 1911 ravnatelj gimnazije v Mariboru. Bil je predvsem botanik in kot tak prepotoval vse slovensko ozemlje, Dalmacijo, Bosno, Crno goro. Ugotovil je mnogo novih vrst gliv, lišajev in mahov, ki so po njem dobili svoje ime.

Benedikt Poniž, šolnik, roj. l. 1851 v Ajdovščini, umrl l. 1934 v Ljubljani, učil na učiteljskišči v Kopru, šolski nadzornik. Prepotoval je peš skoraj vso Evropo, bil v Palestini in v Egiptu.

Franc Praprotnik, šolnik in sadjar, roj. l. 1849 v St. Andražu pod Goro Oljko, umrl l. 1933 v Mozirju, od l. 1883 do l. 1915 nadučitelj v Mozirju. Ima velike zasluge za savinjsko sadjarstvo.

Dr. Rudolf Andrejka, pravnik in pisatelj, roj. l. 1880 v Ljubljani, od l. 1903 je deloval pri SPD, bil tajnik selške podružnice in vodja gradnje Krekove kočice na Ratovcu. Opisal je Jezersko, Kropo, Kamno gorico, preosnoval Zvezo za tujski promet ter sodeloval pri gradnji planinskega zavetišča v Planici.

Franjo Lipold, roj. l. 1895 v Celju, pravnik in politik, l. 1931 mestni načelnik mariborski.

Ivan Lipold, roj. l. 1842 v Mozirju, prof. na mariborskem bogoslovju, deželni poslanec.

Janez Lipold, roj. l. 1811 v Mozirju, 20 let župan v Mozirju, v vsej Savinjski dolini znan in vpliven narodnjak, poslanec v drž. zboru.

Jožef Lipold, roj. l. 1788, ljudski pevec in pesnik, župnik na Rečici. Učil ga je Goličnik, ki mu je bil stric, župnik v Grižah.

Marko Vincenc Lipold, rudar geolog, roj. l. 1816 v Mozirju, sin uglednega kmeta in splavarja. Objavil je 150 strokovnih del večji del o geološkem raziskovanju tal. L. 1867 je postal direktor idrijskega rudnika.

Dr. Nikolaj Omerza, literarni zgodovinar, roj. leta 1878 v Kranju, umrl l. 1932, služboval v Gorici, Idriji, Ljubljani, od 1920–1928 v Celju, nato v Ljubljani. L. 1925 je izdal Stihoslovje.

Fran Jerovšek, šolnik, roj. 1854 v Trepnjem vrhu pri Konjicah, maturiral v Celju, prof. v Mariboru do l. 1918, pisal učne knjige, prevajal v slovenščino filozofa Lockeja. Mnogo je potoval. Za PV je leta 1913 opisal življenje Janeza Koprivnika.

Dr. Leopold Poljanec, prirodopisec in šolnik, roj. 1872 v Brežicah, umrl l. 1944 v Mariboru, profesor v Kranju in Mariboru, dež. šol. nadzornik, pisec učnih knjig, honorar. predavatelj na ljubljanski univerzi itd.

Janko Lešničar, žurnalist in zadrugar (1884–1931), urednik celjske Domovine, stajerski urednik Slovenskega naroda, ravnatelj oblastne zadruge v Cuperji. Zelo se je zanimal tudi za planinstvo.

Dr. Valentin Korun, roj. l. 1865 v Slivljah pri Braslovcah, slavist in klasični filolog, profesor v Kranju, nato ravnatelj III. drž. gimnazije v Ljubljani. Publiciral je pedagoške članke pa tudi leposlovje.

Dr. Vekoslav Kukovec, odvetnik in politik, roj. 1876 v Kovačičih pri Ormožu, v Celju je živel kot odvetniški kandidat in samostojen odvetnik. Z V. Spindlerjem je bil organizator narodne stranke za Stajersko, sodeloval pri ustanovitvi Nar. sveta v Ljubljani l. 1918, l. 1920–21 minister za socialno politiko, oz. trgovino in industrijo.

Dr. Radoslav (Jakob) Kušej, pravnik, roj. 1875 v Libušah pri Pibberku, redni profesor na juridični fakulteti v Ljubljani. L. 1906 je bil v Celju, nato sodnik v Gradcu, l. 1918 in 1919 na Koroškem, nato spet nekaj časa v Celju.

Ante Beg, roj. l. 1870 v St. Florijanu pri Rogški Slatini, učitelj, časnikar in publicist, znan posebno po svoji poljudno znanstveni knjigi »Naše gobe« (1923).

Ivan Prekoršek, politik, roj. l. 1883 v Prekorjah pri Vojniku, dolgoletni upravnik celjske javne bolnice, predstavnik narodno-radikalne generacije, tih glavni urednik Celje »Naše dobe«, 21 let predsednik delavnega Dramatičnega društva v Celju.

Zapisek o Gorogranskem

Namen obeh zapiskov o vpisnih knjigah je predvsem ta, da opozorimo na razmeroma lepo tradicijo, ki jo ima planinstvo obenem s turizmom v GSD in na Gorogranskem. Poleg tega pa se v obeh knjigah najde marsikaka značilna duhovna sestavina našega planinstva in njegova vloga pri delu za napredek te naše krajine.

Tine Orel

Gorogranskemu se v knjigah pravi Gornjegrajsko. Knjiga, o kateri mislim govoriti, je gorogranska iz dveh razlogov. V njej je vpisanih največ Gorograncev, Menina sama pa je bila in je še danes predvsem gorogranska gora, čeprav je prav tako ali še lažje dostopna s kranjske, to je s tuhinjsko-kamniške strani. Saj drži danes iz Tuhinjske doline na Bibo avtomobilska gozdna cesta, od Bibe do osrednje Menine pa je slabo uro hoda. Pa tudi če ceste ne bi bilo, je iz Spitaliča ali iz Tuhinja čez Osredke pohlevnejša pot kakor ona iz Gornjega grada ali s Črnelca. Kdor je tod hodil, bo rad pritrdil, da je še navzdol težko, taka je strmina skozi globoke smrekove hoste, ki se črne razprostirajo po severni strani Menine vse od Nove Štife do Šmartnega ob Dreti in na obeh krajih še čez.

Kljub temu se je Franc Kocbek, ustanovitelj savinjske podružnice, odločil, da tu postavi eno od prvih slovenskih planinskih koč, skromno zavetišče, ki bi poslovalo brez oskrbnika, račune pa bi obiskovalci Menine poravnali na koči in sicer v puščico na poštenje ali pa pri predsedniku in blagajniku podružnice Kocbeka v Gornjem gradu. L. 1893 je Gornjegrajska koča že obratovala. Do 20. junija samo tega leta je bil Kocbek šestkrat na Menini samo zaradi te postojanke.

Gornjegrajska koča ni bila nikoli popularna. Spominjam se, da smo med obema vojnama le redko zašli v prostrani meninski svet. Nedvomno je bil glavni vzrok v slabih prometnih zvezah. Bistriški konec, Krvavec ali Velika planina so bile sleherniku bolj pri roki. Ko so se po drugi svetovni vojni Gorogrance s predsednikom Tratnikom na čelu spet odločili, da postavijo svojo postojanko na Menini, se ji je godilo enako kakor Kocbekovi Gornjegrajski koči. Kljub izredno mikavni legi, kljub razgledom in širnemu meninskemu svetu, kljub širnim smuškim terenom je ta veliki planinski dom v kratkem zašel v stisko in zašel v družbo

Tratnikova skica knjigi

Foto J. Pelikan

še nekaterih drugih naših nerentabilnih koč. Ze res, oskrbniški problem! Ampak tudi vprašanje obiska. Če ni obiska, tudi najboljši oskrbnik lahko omaga.

In prometne razmere v tem prelepem delu slovenske zemlje so bile sredi petdesetih let tega stoletja enake onim izza fin de siècle in sledečim.

Toda naj govori knjiga sama.

Vešana je v polplatno, ne ravno s posebnim okusom. Na zadnji platnici ima nalepko z velikim diagonalnim napisom: »Slovensko planinsko društvo v Ljubljani 1893«. Na nalepki je žig Gornjegrajske koč. Sledijo trije prazni listi, nato pa skica dveh viharnikov s silhueto hoste v ozadju. Pod skico se je podpisal akad. slikar Fran Tratnik z datumom 5. 9. 1902. Tega dne se je domačin iz Potoka pri Kokrju* slikar Tratnik, na Menini vpisal na 93. strani kot 97. obiskovalec v l. 1902 med 126 obiskovalci. Nato slede dvojezične strani te knjige z rubrikami, potrebnimi za tak tip koč, kot je

bila Gornjegrajska. Tekoče številke ni. Prva rubrika je datum, druga terja »ime« in »stanovišče« turistovo, v tretji je obiskovalec zapisal, ali je član kake planinske organizacije, četrta pa vsebuje, kaj je plačal in sicer: za porabo žimnatega ležišča ponoči ter porabo koč podnevi, za porabo prenočišča v podstrešju, za porabo koč podnevi brez prenočevanja, za kurjavo, za poškodovane ali ubite predmete. Peta rubrika vsebuje potrdilo prejemnikovo, slede še »opazke« na robu.

Prvi vpis je 20. 6. 1893, zadnji 20. 6. 1909. Knjiga je torej priča obiska Gornjegrajske koč skozi 12 let.

Število obiskovalcev v posameznih letih je bilo takole:

L. 1893 — 208, l. 1899 — 190, l. 1900 — 190, l. 1901 — 188, l. 1902 — 126, l. 1903 — 152, l. 1904 — 76, l. 1905 — 128, l. 1906 — 133, l. 1907 — 186, l. 1908 — 170.

L. 1909 so se začeli vpisovati s 1. majem, 20. junija pa je vpis zaključen z 9 obiskovalci. Ne gre zdaj, da bi naštevati vse Gorogrance, ki so bili in niso bili v naštetih letih na svoji koči. Knjiga je v primeri z ono iz Herletove gostilne pravo nasprotje. Velikanska večina vpisov je slovenskih in to večji del mladih in starih ljudi iz Gornjegrada in iz Zadrebke doline. Vpisov domačih ljudi iz Savinjske doline, Motnika, Špitaliča in Tuhinjske doline je v primeri z gorogranskimi komaj desetina.

Največkrat je seveda vpisan Kocbek sam, čestokrat s svojo družino in prav tolikokrat s tajnikom Šijancem, ki ju je vezala ista skrb za borno planinsko postojanko. Vsega skupaj se je v 12 letih vpisal Kocbek 64-krat, seveda največkrat med vsemi. Če denemo k tem pohodom samo one, ki so vpisani v Herletovi knjigi v Solčavi, vidimo, koliko je moral biti ta mož na nogah. Pri prvem vpisu 20. 6. 1898 je pripisal: Ob priliki ustanovitve markacijskega odseka Savinjske podružnice SPD. Zaznamoval se je pot: Gornji grad, Sv. Florjan — Prag — Grajsčinski stan — Gornjegrajska koč — Ščavnica. Kocbek je seveda sam markiral, delo pa je zaradi skromnosti izrazil medialno. V začetku sezone je bil prvi na koči, jo pregledal in pregled vpisal, na zaključku spet ugotovil stanje na koči, kasiral, kar je bilo v puščici in zabeležil prejem. 6. jul. 1899 ga je obiskal Roblek iz Radovljice in mu v knjigo zapisal: Na mnoga leta! Iz obilice kresov je Roblek sklepal, da je gorogranska okolica zavedna, savinjsko podružnico pa imenuje vzorno. 5. jul. 1903 se je Kocboku zdelo potrebno, da vpiše naslednjo opazko: Vsak, kdor v koč vstopi, ima plačati 20 v vstopnine, vse drugo pa po pristojbinskem tarifu, izjemoma uradniki grajsčine (tj. gozdnega gospodarstva ljubljanske škofije, op. pis.). Otroci smejo v koči bivati samo v spremstvu odraslih. Proti onim, ki se ne bodo ravnali po domačem redu, se bodo sodnijskim potem postopalo... Pod »načelstvo savinjske podružnice SPD« se je poleg Kocbeka podpisal tudi Šijavec. Podobno sta predsednik in tajnik vpisala na str. 113 in posebej opozorila, naj turisti pomijejo in

* Fr. Roš, Med dvema dolinama, PV 1958, str. 224.

Če duh bo čil in krepka desna
Zatrti bomo tujca v prah.

Tudi češkemu profesorju dr. J. Kasparju se je zdelo potrebno, da vpiše: Nazdar, Živili Slovinci!

L. 1904 je bila v koči večja družba iz Zagorja, vodil jo je Vojteh Jerin. Med njimi je bil tudi Janko Badiura. Vpisali so trumo verzov o lepota planin in končali takole:

Pridi roj sinov slovenskih
Reši spon verig se zemskih
Tukaj v raju se ozdravi
v škatlo vse nadloge spravi,
Nemcem »per express« in Lahom
Z gromkim pošlji jih Hahahom!
Naj zvedo, da kranjski falot
ne boji se nemških krot.

Naj navedem nekatere vidnejše Slovence, ki so se v to knjigo vpisali. Pri otvoritvi je bil navzoč prof. Fran Suklje, c. kr. dvorni svetnik v družbi s prof. Laharnarjem iz Ljubljane. S Sukljeto sta bila sinova Fran in Vladimir. Zaradi otvoritve je prišel na Menino tudi prof. Fran Orožen, načelnik SPD, in Emil Orožen, notar iz Trebnjega. V isti družbi je bil prof. Ivan Macher. Iz Kamnika je na otvoritev prispel abiturient Radivoj Peterlin-Petruska. Dr. Ljudevit Brence se je l. 1898 vpisal kot cand. iur., dr. V. Korun je z družino vpisan dvakrat, l. 1898 in l. 1904. 4. nov 1898 je obiskal kočo stari pipar Josip Korenčan. Prišel je pod večer v Gornji grad, ponoči »šel na sprehod na Gornjegrajsko kočo, kjer se je jako dobro zabaval«.

Julija 1899 sta se vpisala Boris Zarnik in Rudolf Badiura. S sošolcem Petrom Jankovičem sta prišla čez Kamniško sedlo prek Planjave in Škarij na Korošico. Kocbekova kočica je bila zaprta in so jo morali s silo odpreti. S Korošice so sestopili v Luče, odtod pa peš v Gornji grad in ponoči na Gornjegrajsko kočico. Takoj za Zarnikom in Badiuro so isti dan vpisani Čehi, med njimi dr. Stan. Prachenský. Kot maturant se je Rudolf Badiura vpisal še avg. 1903 z naslednjo turo: Od 2. do 8. avg.: Zagorje — Ljubljana — Bled — Bohinj — Savica — Triglav. Vrata — Luknja — Bovce — Predil — Rabeljsko jezero — Trbiž — Mangrška jezera — Kranjska gora — Vršič — Ljubljana (L 4. VIII.) — Kamnik — Okrešelj. Logarjeva dolina — Gornji grad — Menina. Tu se po 15-dnevni turi poslavljam od naših planin, Bog ne daj za vedno! Z Badiuro je isto turo opravil France Novak iz Šturije na Vipavskem.

Kakor v Herletovi knjigi sta tudi tu vpisana podobar iz Mozirja Matija Cesar in organist pevovodja »Lirc« France Stele, odbornik planinske podružnice l. 1900 in 1901. V istem času se je tu prvič vpisal Miha Verovšek, odbornik SPD iz Ljubljane.

Avgusta l. 1901 sta se vpisala dva slovenska planinska pionirja učitelj Miško Kos iz Homca in nadpipar Hauptman, tajnik SPD, leto nato

obrišejo posodo ter skrbe za red in snago. Jeseni l. 1903 je vpisal Kocbek, da je markiral pot iz »Ggda« na Borovnico do Praga — preko kočice — Ščavnice v Bočno. Nekaj tednov za tem je ponovno vpisal markiranje poti v Tuhinj. Sicer pa je bil Kocbek pri vpisih redkih besedi. Vendar se iz nekaterih vpisov vidi, da je bil na svoja pogosta pota na Menino ponesen. Za njegovo požrtvovalnost so se mu nekateri, seveda zelo redki, obzirno pri vpisu zahvalili, večjo gesto pa so naredili Vranšani in Polzclani, 5. avg. 1908, ki so čez vso stran napisali: »Živel naš Kocbek!«, nalepili dve strani znamkic »Narod sebi«, ter poslali podružnici 38 k 84 vinarjev po poštni nakaznici v Gornji grad.

Med opombami, ki se nanašajo na gospodarstvo kočice, je omembe vredna opomba dr. Pavla Pestotnika 21. 7. 1907: »Tuhinjska družba prav zadovoljna; kočica, postelje itd. v prav dobrem redu. Izrekla se je splošna želja, da se indirekten davek, iztirjan na planinskih tleh, uporablja vedno za namene in dosege končnega cilja planinskega društva.« Kocbek je na to odgovoril s potrdilom tega, kar je na koči prejel. Dr. Pavel Pestotnik se je na koči vpisal tudi že kot stud. phil. l. 1904 in kot abiturient l. 1900. Bil je član akad. planinskega društva v Pragi, na Menino je hodil seveda s tuhinjske strani, iz Kostanja pri Sp. Tuhinju.

Knjiga nima značilnih kulturno političnih opazk, kakor jih ima Herletova knjiga v Solčavi. Na Menini je vladalo v tem pogledu zatišje. Nemških obiskov je bilo malo, nemški ljudje, ki so se vpisali, so bili pohlevnejši ali pa se niso počutili tu kot planinski gospodarji. Nekaj značilnih odsevoj časa pa je vendarle tudi na teh stranh. Srečko Magolič je bil nekajkrat gost Gornjegrajske kočice, pri njeni otvoritvi pa je zapisal na str. 8 naslednji štirivrstični duet:

In zopet tukaj vrh planin
narave divim se krasoti.
O srečen si planinski sin,
ki vedno bivaš v tej samoti.

Neznani ti ves je hrup sveta,
še Wolf ti je deveta briga,
ne veš kaj Schönerer čevka,
kaj »Deutsche Wacht« tam v Celji riga.*

Čestokrat je vpisan Johan Krische iz Gornjega grada. Na 10. strani ga je nekdo popravil v Janez Križe. Anton Vidic iz Kamnika, ki je sicer napisal, da je šel na Menino kot k. u. k. Inf. Cadettenschüler, je v opombi apostrofiriral slovenski svet: Zdravstvuj slovenski svet! Abiturient Pavel Pestotnik je l. 1900 zapisal: Danes prvič tukaj. Živijo planinska ideja, nazdar krasoti naše slovenske domovine in prebujenega slovenskega planinstva. Vekoslav Gabrovšek, ki si je pripisal »poeta natus«, je isto leto pripomnil:

* »Deutsche Wacht« je v članku »Dr. Frischauf, der Förderer der sloven. Touristik« napadla Sl. pl. društvo in cikala na savinjsko podružnico. Kocbek je poslal uredništvu popravek, v Südd. Post pa poslanico, v kateri je napade na dr. Frischaufa zavračal.

Da bi se komu preveč ne stozilo po dobrih starih časih, zapišimo še Kocbekovo opombo l. 1907 na str. 155: »O priliki prvega letošnjega nadzorovanja našel ključavnico pokvarjeno in puščico ukradeno. V puščici je bilo po knjigi 18.— K. Sramota, da se niti planinske koče v miru ne puste. Pn. obiskovalci koče so prošeni, naj pošljejo pristojbino, dokler ni puščice v koči, naravnost Savinski podružnici SPD v Gornji grad.

Ta in druge opombe kažejo, da je imela podružnica s takim načinom oskrbovanja težave tudi zaradi nepoštenih posameznikov.

Knjiga pa je kljub izredno lokalnemu obeležju zanimiv dokument o začetkih slovenske planinske organizacije, posebej pa poučna za sedanje planinsko delovanje v tem delu Slovenije. Čeprav nam po eni strani kaže, da je težko s planinstvom oživetiti goro, ki stoji stran od običajnih prometnih potov, nam po drugi strani dopoveduje, da je planinska postojanka v bližini večjega kraja, ki ima pogoje za razvoj turizma, vendarle pomembna za krajevni rekreacijski program in seveda za razvoj planinstva in turizma.

Škoda bi bilo, če bi planinstvo na Menini zamrlo. Zadnje čase kaže, da je planinski dom na Menini zašel v velike težave. Gorogranski planinci so že dvakrat predlagali, da se priključijo PD Celje, češ da sami ne zmorejo bremen, ki jim jih nalaga oskrbovanje doma. Ta pot seveda ni najboljša. Prej si je treba prizadevati, da Gornji grad turistično oživi, da izrabi vse, kar mu narava v tako obilni meri nudi, s tem pa tudi oživi Menino.

L. 1952 sem o gornjegrajskih pogojih za prebujo in razvoj planinstva in turizma pisal v lokalnem tedniku. Naj nekatere stvari tu ponovim:

»Gornjegrajska pokrajina ima neko posebnost, ki je do nedavna slonela na mogočnih zgodovinskih spomenikih, na veličastni stolnici, ki je največja cerkev na ozemlju lavantinske škofije, s Schmidtovimi freskami, s starimi nagrobniki, z graščino, in s starodavnimi cerkvami pri Sv. Lenartu in Sv. Florjanu. Ta zgodovinski nadih se vtaplja v zelenem gozdnatem valovju Menine, Kranjske rebri, Črnilca, Kašnega vrha, Lepenatke in Rogatca, v bogastvu, kakor ga zlepa ni v taki množini drugod. Samo ljubljanski škofje so tod do ljudske revolucije eksploatirali gozdno posestvo, ki je merilo 6514 ha gozda. Pred vojno je bil Gornji grad, ki mu je pomembna zgodovina s cerkvenimi fevdalci nemškega in italijanskega porekla dajala tudi v novejših časih precejšen pomen, živahno tujskoprometno središče, sedež okrajnega glavarstva, sodišča, dekanije in notarjata. Po vojni je na političnem in gospodarskem pomenu precej izgubil, pri tem pa se je odročnost Zadrečke doline v prometnem utripu Slovenije takoj pokazala. Do zadnjega časa se ni z delom uveljavilo niti planinsko društvo, čeprav je Gornji grad dolgoletno delovno torišče marljivega predsednika Savinjske podružnice SPD Fr. Kocbeka.

Prirodnih pogojev za turizem ima Gornji grad na pretek. Samo izleti v območje Menine, na kateri so šele l. 1952 začeli obnavljati nekdanjo planinsko kočo, predstavljajo za letovišarja, turista in planinca mikavno in obširno področje s prelepimi razgledi na Savinjske Alpe, na Tuhinjsko, Savinjsko in Zadrečko dolino. Markiranih poti sicer ni v izobilju, vendar držita samo iz Gornjega grada dve, ena mimo Stručnika, druga mimo Sv. Florjana prek Vetrnika na Vivodnik. Od tu drže lepa pota na Ščavnico in Javoršček, sredogorsko hrbtišče, ki je dolgo prek 20 km, pravi eldorado poleti in še posebej pozimi. Priznati je treba, da nobeno od planinskih društev, ki delajo na savinjskem področju, ni storilo po vojni doslej ničesar odločilnega za planinsko obnovo Menine, čeprav predstavlja zajeten kos naše dežele, ne dosti nižji od Golt in Vel. planine, pripraven za letno in zimsko sezono za Ljubljano, Domžale, Kamnik in Savinjsko dolino s Celjem. Nikomur se po vojni ni zdelo vredno, da o Menini kaj napiše.

Pač pa je druga stran gornjegrajskega kota od Črnilca do Krniškega in Arničevega vrha doživela po vojni samotni obisk ljubitelja prirode, komponista in klavirskega virtuozna prof. Marjana Lipovška, ki se je čutil dolžan, da je na te »odročne« vrhove opomnil slovenskega planinca in smučarja, Markacije so tod večji del neobnovljene, posebno transverzalne. Markirana pot drži iz Gornjega grada prek Knebovska k Sv. Lenartu in obema Špehoma, nato pa se prek Rogatca spusti v dolino Lučnice. Markirana pot drži iz Gornjega grada prek Arničevega vrha v Luče, iz Črnilca mimo Štajerskega Raka v svet Male in Velike planine.

Pred vojno so v Gornjem gradu za popotnike skrbele gostilne Stara pošta, Trobej, Veršnik in Mikuž, po vojni pa je imel Gornji grad dve zakupni gostišči Trobej in Žmavc ter krajevno gostilno. Vsa tri gostišča razpolagajo s 24 posteljami, privatnih postelj je na razpolago približno prav toliko. To pomeni, da je zmožljivost v primeri s predvojnimi stanjem padla na četrtno ali celo petino predvojne kapacitete. Gornji grad obenem z večjimi kraji Novo Štiftu, Bočno, Smartnim, pa tudi Kokrjem je praktično popolnoma opustil misel na turizem. Kadar koli me pot zanese tod, se spominjam tistih časov, ko sem kot petošolec prvič peš »prekoračil« Črnilce, prenočil v Gornjem gradu in se naslednji dan spustil prek Slapi v Tuhinjsko dolino. Ostal mi je v spominu živahni utrip tujskoprometnega življenja v Gornjem gradu in vselej se vprašam, zakaj ga danes ni.

Danes pa je že precej drugače.

Cesta čez Lipo žal ni stekla, pač pa stoji obnovljena mnogo večja Gornjegrajska koča na Menini, pa tudi turizem je v Gornjem gradu precej narasel, spremenile so se na boljše nastanitvene in gostinske razmere. Upajmo, da to že nekaj pomeni tudi za planinstvo in da bo še več pomenilo. In seveda obratno.

Dr. Matja Murko, slavist, primerjalni slovstveni zgodovinar in etnograf.

Dr. Pavel Pestotnik, organizator sokolstva in političnik, roj. 1879 v Kostanju pri Smartnem v Tuhinjski dolini.

Srečko Magolič, roj. l. 1880 v Ljubljani, tehnični vodja v Narodni tiskarni v Ljubljani, l. 1890 upravitelj tiskarne D. Hribarja v Celju. Urejeval je humoristične liste Škrata, Rogača in Ježa. Njegovi psevdonimi: Žane z Iblane, Boltatu Pepe, Frtaučku Gustl, Kurenčkova Neška. Je najplodovitejši slovenski slikar samouk starejše dobe.

Radivoj Peterlin-Petruška (Franc), pesnik in topopisec, roj. l. 1879, član Kettejeve »Zadruga« v Novem mestu. Zbežal je l. 1902 iz avstrijske vojske v Rusijo in tam ostal 14 let kot domači učitelj, l. 1919 pa je bil knjigovodja v Narodni banki v Caricinu (kasneje Stalingrad, danes Volgograd). V PV je objavil več svojih topopisov, med drugim: »V gorah Kavkaza« (l. 1905).

Dr. Fran Eiler, pravnik, roj. l. 1873 v Dev. Mariji na Zili, redni profesor na ljubljanski univerzi. Kot študent na Dunaju se je udeleževal prizadevanja slovenske moderne kot pesnik in prozalest.

Ivan Macher, prirodopisec, roj. l. 1875 v Škofji Loki, umrl l. 1919 v Ljubljani, pisatelj učnih knjig, navdušen planinec, od l. 1896 nekaj let blagajnik SPD, nato ves čas njegov podpredsednik.

Hugo Roblek, roj. 1871, lekarnar, narodni borec in planinec, l. 1919 je s slovenskimi borci branil Področje. Umrl je l. 1920 v Trstu, ko je skočil iz gorečega po fašistih zažganega Narodnega doma. Z Aljažem je polagal temelje slovenskemu planinstvu na Gorenjskem, ustanovitelj in predsednik radovljiške podružnice, markiral je ves Bohinjski kot, njegove zveze s Tolminom, okolico Bleda in Radovljice. Po njem se imenuje Roblekov dom na Begunjsčici, zgrajen l. 1932 s sredstvi iz njegove zapuščine, ki jo je volil radovljiški podružnici SPD.

ANTON MLAČNIK*

Pogled z Raduhe

*Tam, kjer Raduha prekrasna,
vsa ponosna veličastna
pod oblake mi kipi,
kjer se v soncu sneg blišči,
Tam, kjer teče mi Savinja
in me na mlade dni spominja,
tam leži mi rojstna vas,
mojih dni mladostnih kras.*

*Raduha mi veličastna
kako si ti planina krasna!
Saj iz tvojih se pečin
odpre pogled na sto planin.
Sirom te slovenske zemlje
in še dateč preko meje,
kjer prebiva naša kri,
kjer rod slovenski še živi.*

*Vesel oziram se v planjave,
ki kipe mi gor v višave,
kjer priča mi očak Triglav,
da naš rod je čvrst in zdrav.
Vsak se tega naj zaveda
in vedro naj v bodočnost gleda.
Ponosno kot Triglav stoji,
slovenski narod naj živi.*

* Gl. beležbo PV str. 651.

Ob arhivu savinjske planinske podružnice

Zapiske ob ostankih arhiva savinjske podružnice sem zbral zato, da bi ob izročilih prejšnjih let pregledal delo PD Celje v povojnih 18 letih. Stvari nisem mogel izčrpati, kakor sem si zamislil, vsaj ne doslej.

Pri tem naj pripomnim, da je prof. Janko Orožen že pred vojno napisal zgodovino savinjske podružnice SPD — ob 40-letnici. Rokopis je hranil dr. Milko Hrašovec, pred desetimi leti pa ga je izročil meni. Za 60-letnico je prof. Orožen obdelal obdobje 1933—1953, letos pa nadaljeval še delo za obdobje 1953—1963. Ker je zelo obširno, PV spisa ne more priobčiti.

Tine Orel

Prav je, da nekaj zapišemo ob razmeroma visokem jubileju savinjskega planinstva. Ne zaradi nečimrnosti ali zato, da bi se tajali od samozadovoljstva ali se grenili ob neuspehih, niti ne v skromno opombo tistih, ki so našo planinsko organizacijo spravili na noge. Predvsem zaradi živih, njim v izpodbudo, saj naloge, ki jih je planinska organizacija na tem predelu slovenskega narodnega ozemlja prevzela oziroma morala prevzeti, še niso izpolnjene in nič ne kaže, da bodo v kratkem. Prav zato je treba pogledati nazaj: kljub vsem težavam se je vendarle nekaj storilo tudi za napredek celotne savinjske pokrajine. Če bi ne bilo zavednih, trmasto prepričanih ljudi, da pokrajina to zasluži, bi bila zamuda pri napredku še večja, še bolj občutna.

Le nekaj mesecev po ustanovitvi osrednjega SPD v Ljubljani, ki danes nosi ponosni naslov PD Ljubljana-matica, je bila ustanovljena »Savinjska podružnica SPD s sedežem v Mozirju«. 20. avgusta 1893 je bilo »osnovno zborovanje«, zapisnik o njem nam je še ohranjen. Ustanovitelj je bil Franc Kocbek, gornjegrajski učitelj. Delo se je pravzaprav moralo pričeti nekako istočasno kot v Ljubljani, saj je Kocbek na osnovnem zborovanju že lahko poročal o novi poti na Okreščel, o spominskih knjigah in o novih potih, ki jih je zaznamoval. Komaj 40 udov je štela podružnica ob ustanovitvi, med njimi je bil tudi pesnik Anton Askerc, ki se je zavzemal ob ustanovitvi zlasti za slovensko smer nove podružnice. Kocbeku je z nasveti pomagal tudi dr. Johannes Frischauf, sicer Nemec, a po svojih nazorih odkrito in pošteno naklonjen Slovence. Podčrtajmo zlasti to, da je bil sedež podružnice v Mozirju, ne v Celju, ki je imelo tedaj močno nemški in nemčurski značaj in ga je utrjevalo med drugim s celj-

sko sekcijo D. u. Ö. A. V., o katere obstoju pričajo še danes sem in tja nekateri obledeli napisi na kažipotnih skalah okoli Ojstrice in drugod. Celjski Nemci so bili prepričani, da bo planinski teren ostal njihov. »Čemu pa bi služili slovenski kažipoti, saj v gore hodi samo nemški meščan, nemška gospoda!«

Namen savinjske podružnice pa je bil vzgojiti tudi v naših ljudeh smisel za gore, jih odpreti čim širšim množicam in jim s slovenskimi deli dati slovenski značaj.

Če je to hotela doseči, je morala graditi nove koče in nova pota, z njimi prekositi to, kar je naredila celjska sekcija D. u. Ö. A. V. v 80 letih prejšnjega stoletja. Zato so že na ustanovnem zborovanju govorili o novih kočah na Korošici in na Okrešlju. Upoštevanja je vredno dejstvo, da so znali ceniti literarno planinsko delo kot sestavni del planinstva in s tem vzdržali korak z nemškim in evropskim planinstvom, ki se je organizirano pojavilo 30 do 40 let pred našim. Važno se jim je zdelo, da določijo svojemu področju ime. Odločili so se za Savinjske Alpe, malo po Frischaufovem nazivu »Die Sannthaler Alpen«, malo po geografsko hidrografskem kriteriju. Za ime Grin-tovci najbrž niso vedeli, tuje poimenovanje »Kamniške Alpe« pa jim iz lokalnih ozirov ni prijalo. Področje podružnice je bilo izredno obširno.

Poudarimo zvestobo in požrtvovalnost Frana Kocbeka, ki je ostal predsednik in blagajnik polnih 34 let. Ni čudno, če je bil sedež podružnice samo po imenu v Mozirju. Dejansko je imela podružnica svoj sedež v Gornjem gradu, ki je bilo včasih pomembnejše slovensko središče kot danes. V Gornjem gradu ni bil samo Kocbek kot predsednik, ampak tudi do l. 1911 oba tajnika, notarski kandidat Tone Perne do l. 1896, nato učitelj Ignac Šijanec do l. 1911 ter načelnik markacijskega odseka Božič. Šele l. 1909 se je prebudil »celjski odsek«. Dotlej so se vršili občni zbori podružnice v večjih krajih Savinjske doline, po letu 1909 pa v Celju, čeprav je sedež še vedno ostal v Gornjem gradu, podeželski udje podružnice pa so bili še dolgo med najbolj delavnimi in vplivnimi.

L. 1898 je podružnica ustanovila markacijski odsek. Ta je bil res zelo delaven, Kocbeku samemu je to delo močno prijalo. Že v prvem letu društvenega obstoja je bilo markiranih 40 različnih potov. Podružnica je napravila pot od slapa Rinke na Okrešelj, po kateri danes roma vsako poletje deset tisoč obiskovalcev Okrešlja, dalje pot na Jermanova vrata, s katero je predrila smer v Bistrico in s tem na široko odprla vrata v ta del slovenskih Alp predvsem Ljubljani. Omembe je vredna pot čez Turski žleb na Skuto, gotovo ena najmikavnejših poti v naših Alpah. V kratkem času je podružnica razširila svoje »potne pravice« v boju z nemško celjsko sekcijo. Ta se je sicer upirala, ker pa ji je manjkalo požrtvovalnih delavcev, se je včasih sama umaknila. Njen zadnji prodor je bil l. 1910 z otvoritvijo poti iz Robanovega kota na

Moličko peč. Iz otvoritve so celjski Nemci naredili manifestacijo nemštva na našem ozemlju in so nanjo povabili vse sekcije iz Nemčije, Avstrije, češ dokažite Nemci, da trdno stojite na okopih, ob katere buta »slovanska povodenj«.

Med obema vojnama je omembe vredna Kopinškova pot iz Skrbine na Ojstrico, lep zaključek tovrstnega delovanja podružnice pred drugo svetovno vojno.

Podružnica je takoj čutila odgovornost za napredek celotne doline in je zato nadaljevala delo dr. Frischaufa za izgradnjo ceste v Solčavo in Logarsko dolino. L. 1894 so začeli graditi cesto iz Luč v Solčavo in že to leto je podružnica ustanovila poseben čestni odbor za cesto v Logarsko dolino. Odboru je predsedoval solčavski župnik Miloš Šmid. V zapisnikih podružničnih sej se vidi, kakšne težave je odbor imel pri prepričevanju odgovornih oblasti, da je cesta za napredek doline potrebna. Prva seja odbora je bila 19. avg. Poleg Šmida so bili člani odbora solčavski župan Primož Podbrežnik, občinski svetnik Rok Klemenšek iz Sv. Duha, Anton Herle, posestnik in krčmar v Solčavi, ter Kocbek sam. Posestniki ob dotedanji stari slabi cesti so sklenili svet za cesto darovati s pogojem, da se material za cesto ne jemlje tik ob cesti. Urban Klemenšek je obljubil ves svet od Proštovske do Krznarjeve brvi pod pogojem, da bo šla cesta za vodo. Primož Podbrežnik je obljubil ves les za Podbreški most in most čez Gorico. Mostnice in denarne prispevke so obljubili še isti Podbrežnik, Logar, Plesnik, Suhadolnik p. d. Covnik, Prodnik p. d. Matek, Poličnik p. d. Gradišnik, Knez p. d. Perko, manjše zneske so obljubili še Logar, Kautman, Ošep, Jamnik, Kramar, Mlinar in Vider. Vsi ti so se k zapisniku podkrižali, za pričrta bila Kocbek in Klemenšek.

Toda čestni odbor je ostal praznih rok. Cesta se v Avstriji ni zgradila, prehodov od severa na jug je bilo za dunajsko cesarstvo že dovolj: Pontabelj in Predil, Koren, Ljubelj, Jezersko. Cesta je stekla le do Solčave, težko pa je bilo celo preskrbeti sredstva za vzdrževanje.

Cesta je bila na dnevnem redu skoraj vsake seje in vsakega občnega zbora. Vrstile so se vloge in prošnje, posredovanja in moledovanja, toda uspeha ni bilo. Na seji podružnice 16. oktobra je Kocbek poročal, da so prošnje poslali SPD, kamniška in savinjska podružnica na ministrstvo notranjih zadev. En prepis je dobil dr. Frischauf, drugega pa državni poslanec Berko za poslansko zbornico. Občni zbor 16. avg. 1898 se je obširno ukvarjal s cesto med Ljubnim in Lučami in pismeno opozoril gornjegrajski zastop na pomen ceste za razvoj tujskega prometa.

Tujski promet se je tedaj v Avstriji že uspešno razvijal, manj seveda v slovenskih deželah, a najmanj v Savinjski dolini. Podružnica ji je hotela dati ta vir dohodkov. Zato je sodelovala na »Fremdenkongressu« v Gradcu l. 1894 in tja na nasvet pesnika Aškercer poslala zbirko slik iz Savinjskih Alp s slovenskimi

napisi. L. 1896 je podružnica sklenila, naj se postavi hotel v Logarski dolini. Stala je za ustanovitvijo zadruga »Rinka«, v kateri so imeli svoje deleže takratni vodilni slovenski ljudje iz Celja in Savinjske doline. Vendar zadruga ni uspela s svojimi načrti. Večji hotel brez ceste bi najbrž ne zdržal gospodarskega računa. L. 1903 je podružnica na petrograjsko turistično razstavo poslala zbirko slik, fotografij, zemljevide s potmi in kočami, modele in table s posušenimi planinskimi cveticami. L. 1903 se je v podružnici zganila misel, da bi se ustanovilo »društvo za pospeševanje prometa tujcev«. Kocbek je bil pri svojem vodstvu podružnice res vsestranski.

Da bi turistično vrednost doline povečal, se je močno ukvarjal z odkrivanjem naravnih znamenitosti. Njegovi zapisniki govore o podzemskih jamah, ki so se mu zdele ogleda vredne. Štel jih je k planinskemu delovanju, zato jih je odkrival, popisoval in do njih zaznamoval pota. L. 1894 je bila zaznamovana pot v Pekel pri Žalcu, l. 1897 so postavili napisno tablo in klop pri Potočki zijalki. L. 1898 je podružnica kupila Trbiško zijalko, l. 1902 jo je preiskala, poleg te pa še Erjavčevo, Votenco, Tinctovo jamo pod Mosnim vrhom, Štebircino in Radošnikovo jamo. Z nakupom in z raziskovanjem je Kocbek hotel te naravne znamenitosti rešiti pred Nemci. Da je bilo to potrebno, se vidi tudi iz zgodovine znamenite Potočke zijalke.

Tudi na drugih področjih je podružnica zajela delo starejših tujih planinskih društev in tako na tem področju potrdila slovenski živelj. Zapisniki govore o raznih načinih propagande: o predavanjih, skupnih izletih, kresovanjih, veselicah, reševalni službi, zemljevidih, fotografijah, razglednicah in spominskih knjigah. Vse to so na videz drobne stvari, pomenijo pa delo, ki ga je po ogromni večini opravljal kar Kocbek sam. Omembe je vredno, da je podružnica že 2. febr. 1904 sklenila ustanoviti folkloristični muzej in se lotila zbiranja starin.

Delo podružnice je segalo tudi čez savinjski okvir. Kocbekovo ime, naslonjeno na Frischaufovo avtoriteto in podprto z neverjetno marljivostjo, je seglo na Jezersko, kjer je l. 1898 Čehom izbral prostor za Češko kočjo na Spodnjih Ravnah. L. 1899 je podružnica spodbujala Kamničane, naj se lotijo kočje na Kamniškem sedlu in poslala Prelesnikovo pismo o tem osrednjemu odboru s toplim priporočilom. Isto leto pošljejo Kranjčanom načrt za kočjo na Storžiču. L. 1904 je pomagala ustanoviti šaleško podružnico. Lotila se je tega, češ da je dolina preveč oddaljena, kar je za relacijo Gornji grad kolikor toliko držalo. L. 1896 je podružnica sodelovala celo pri ustanovitvi bolgarskega planinskega društva. Univ prof. Fedorov je pisal podružnici za navodila, kako se tako društvo ustanovi. Kocbek mu je poslal, kakor pravi v zapisniku, navod za osnovanje in različna pravila.

Za zgodovino naše GRS je zanimiv podatek, da je Hugon Roblek, farmacevt iz Radovljice,

za Kocbekovo kočjo l. 1896 podaril »izborno sestavljeno lekarno«, obenem pa nasvetoval, naj si podružnica kupi Eismarckovo knjigo »Erste Hilfe bei Unglücksfällen«. Na seji 31. marca 1896 so sklenili kupiti 5 izvodov tega priročnika.

Od l. 1897 do l. 1907 teče delo za novo slovensko kočjo na Okrešlju, v zapisnikih so sledovi dela za kočjo na Boču, na Mrzlici, na Lisci, na Golteh.

Podružnica je v prvi dobi svojega delovanja postavila planinske postojanke l. 1896 na Golteh, l. 1894 Kocbekovo kočjo na Molički peči, Kočo na Boču, Hausenbichlerjevo na Mrzlici, l. 1898 Gornjegrajsko kočjo na Menini, l. 1908 pa Frischaufov dom na Okrešlju. Torč šest planinskih gradenj iz skromnih slovenskih sredstev zbranih iz skromnega slovenskega mesteca pod gorami Gornjega grada. Postojanke so bile za tiste čase dovolj velike in pomenijo začetno gospodarsko osnovo slovenskega planinstva. Največji dosežek je nedvomno Frischaufov dom na Okrešlju. L. 1907 je plaz podri nemško kočjo D. u. Ö. A. V. na Okrešlju in slovensko delavsko bajto. Na seji 2. junija so sklenili, da bo kočja stala ca. 1200 K in da bo stala na tlorisu 7 × 5 m. Ime je postojanki dal osrednji odbor SPD verjetno na pobudo podružnice. To je bilo tem važnejše, ker so Frischaufa prav v tem času najhuje napadali nemški šovinisti. Na občnem zboru 29. 1. 1908 je Kocbek poudarjal važnost Frischaufove kočje: »Okrešelj je ključ Savinjskih planin in ta ključ se je posrečilo naši podružnici pridobiti, sedaj le glejmo, da ga pravilno rabimo.« Omembe je vredno, da je Janko Poklin iz Kamnika brezplačno napravil vodovod na Okrešlju. Podružnica je zato njega in njegovo hčerko imenovala za častna člana, istočasno pa je bila podružnici odklonjena državna podpora, o čemer jo je obvestil dr. Janko Hrašovec.

Celjski odsek

L. 1908 se je začelo pisati in govoriti, naj bi se v Celju ustanovila nova podružnica SPD. To za obstoječo savinjsko podružnico ni bilo brez važnosti, saj je imela v svojih vrstah ugledne člane prav iz Celja, z ustanovitvijo nove podružnice pa bi jih utegnili izgubiti. Zato so na seji 18. maja 1908 v Gornjem gradu sklenili, da predsednik Kocbek skliče v Celju sestanek celjskih članov, jim poroča o delovanju podružnice, ki naj se centralizira v Savinjskih Alpah. V Celju pa naj se osnuje poseben odsek pod okriljem podružnice. V letu 1908 je Kocbek sklical samo dve seji. Na prvi seji l. 1909 to omenja in opravičuje s tem, »ker smo se od slučaja do slučaja privatno pogovorili o tem in onem.« Tudi zapisnik te seje je Šijanec zapisal zelo nakratko in ga končal s sklepom seje, naj se za Celje osnuje pod okriljem podružnice poseben odsek. Kocbek tega zapisnika ni več podpisal.

Novi Frischaufov dom na Okrešlju
obnovljen v letih 1959—1961

Foto: Fr. Peru

Stiri dni po tej seji 30. I. 1909 se je v Celju vršil občni zbor podružnice. Kocbek je predlagal, naj se volijo odborniki iz vrst Celjanov, češ da se za celjsko okolico nič ne stori v prometnem ozirju. Rafko Salmič je temu predlogu ugovarjal in poudarjal predvsem Kocbekovo delavnost. Če bi odstavili Kocbeka, bi vzeli otroku mater. Naj se ustanovi celjski odsek, ki pa ne bo imel dosti dela, saj so večinoma že vsa pota prevzeli Nemci in jih je markirala celjska sekcija D. u. Ö. A. V. Kocbek je nato pravilno ugotovil, da bo savinjska podružnica pokopana, če se ustanovi celjska. Res pa je, da savinjska v Celju in okolici ne more delovati, če je odbor skoraj ves v Gornjem gradu. Toliko je imel dopisnik celjske »Domovine« prav.

Z dnevnega reda je stvar odrinil notar dr. A. Božič s predlogom, naj se dosednji odborniki z vzklikom znova volijo, o celjskem odseku pa naj se govori pri slučajnostih. Izvoljen je bil stari odbor: predsednik Kocbek, tajnik Šijanec, odbornika dr. A. Vrečko in Podbrež-

nik. Dr. Božič je nato utemeljil potrebo po celjskem odseku. Vodil naj bi ga celjski odbornik savinjske podružnice, okoli sebe pa naj bi zbral 4 ali 5 odbornikov. Ta predlog so podprli Šandor Hrašovec, prof. Jošt, Armin Gradišnik in Prekoršek.

Kocbek je nato pozval občni zbor, naj izvoli odbornike za celjski odsek. Predlagal jih je Smertnik, pogost obiskovalec Logarske doline, in predlogu dal ambiciozno intonacijo: »Vsak narodno čuteč Celjan mora biti vesel preobrata v celjskem planinstvu. Veselo je tudi znamenje, da se v prvi vrsti naši akademiki brigajo za to delo.« Vendar na občnem zboru akademiki niso imeli moča, ki bi zastopal v celjskem odseku klub naprednih akademikov v Celju — imenovali so ga kasneje. Predsednik odseka je bil dr. Josip Vrečko kot odbornik savinjske podružnice, člani urar Salmič, krojač J. Hočevnar in učitelj Fr. Kranjc. Salmič je na občnem zboru predlagal v odbor še jurista Dragotina Vrečka in Prekorška, Smertnik dr. Gvida Serneca kot zastopnika Sokola. Vsi so hili soglasno izvoljeni, občni zbor se je razšel, potem ko je Kocbek še enkrat pozdravil ustanovitev celjskega odseka. Na naslednjem občnem zboru 28. dec. 1909 celjski odsek ni poročal o svojem delu. Notar dr. Božič iz Gornjega grada je želel zvedeti o delovanju odseka, toda zapisnik pravi na njegova vprašanja samo: »Se pojasni.« Nič pa, kaj se je pojasnilo.

Navzoč je bil tudi urednik »Domovine« Lesničar. Vprašal je, kaj je s hotelom Rinka. Kocbek mu je odgovoril, da skrbi za to zadruha »Rinka« in da se priprave polagoma vrše, da pa postavitve hotela vežejo na cesto. Dokler te ni, se hotel ne bi mogel rentirati. Sodeč po tem se je delo za razvoj turizma v GSD ustavilo ali vsaj ustavljalo, tudi celjski odsek ni pomenil transluzije za to. V tem času so odprli kočjo na Raduhi (29. 6. 1910), toda to ni pomenilo nič bistvenega. Na občnem zboru je bilo veliko predlogov, vendar do sklepov ni prišlo. Dani so bili v premišljevanje odbora podružnice, celjskemu odseku in osrednjemu odboru. L. 1910 sta se vršili le dve seji zaradi izgradnje kočje na Korošici po načrtih ing. Skaberneta in zaradi razglednice. Omembe vredni je sklep, da podružnica odstopi »folkloristične stvari« mariborskemu muzeju, pridrži pa si lastninsko pravico. V l. 1911 ni bilo nobenega zapisnika. Poročilo o občnem zboru 8. febr. 1911 je izšlo v PV 1911, str. 114—118. Kocbek je pomanjkanje zapisnikov opravičil s tem, da so se odborniki »proti osebno dogovorili o planinskih in društvenih zadevah«. 26. dec. 1911 je umrl tajnik Ignac Šijanec.

18. občni zbor se je vršil 21. aprila 1912 v posvetovalni dvorani celjske posojilnice v Narodnem domu v Celju. Navzočih je bilo komaj 16 članov, čeprav je število članov sicer možno naraslo.

Na tem občnem zboru je poročal tudi celjski odsek. Imel je 8 sej, priredil je »planinski sejem«, ki je vrgel 539 kron, in 14 izletov na

Tovst, Šmartno v Rožni dolini, Celjsko, Lisco, Kum, Golte in Okrešelj. Na predlog dr. Jura Hrašovca je to poročilo občni zbor odobril. V novem odboru sta dva Celjana, poleg dr. Josipa Vrečka tudi dr. Milko Hrašovec. Po l. 1912 zapisniki niso ohranjeni.

Če sklenemo s tem razdobje prvih 20 let, to je do prve svetovne vojne, lahko ugotovimo, da je bil Kocbekov program v mejah njegovih možnosti in njegovih idej izčrpan. Na Korošici, Raduhi, Menini, Golteh, Mrzlici, Lisci in na Boču so stale skromne planinske postojanke, planinska podružnica, ki je od l. 1912 imela po pravilih svoj sedež v Gornjem gradu, je imela zanesljive člane v Celju, Žalcu, Preboldu, Šoštanjju, Velenju, Mozirju, Nazarju, na Ljubnem in Solčavi in je v glavnem imela nepolitični značaj, združevala pa je narodno zavodne ljudi z načeli, zaradi katerih je bila poklicana v življenje.

S tem seveda ni rečeno, da Kocbek s svojimi odborniki ni imel širših in večjih načrtov. Z delom za planinstvo je skušal dolini dati osnovo za razmah tujskega prometa, toda v tem pogledu ni imel niti srečne roke niti uspehov. Vzrok seve ni bil v njegovi premajhni delavnosti ali nesposobnosti. Napredek je šel mimo doline iz drugih razlogov. Simbolično je to, da je bila društvu l. 1908 odbita državna podpora, čeprav sta se zanjo trudila dr. Juro Hrašovec in dr. Ploj.

Društveni arhiv iz časov prve svetovne vojne mi doslej ni prišel v roke. Pregledal ga je zgodovinar profesor Janko Orožen. Njegovi izpiski so vključeni v Zgodovino Savinjske podružnice SPD, ki v tisku še ni izšla. Nedvomno je vojna zavrila nadaljni razmah organizacije, bati se je bilo celo za življenje društva.

Po vojni je moral D. u. Ö. A. V. prodati vse svoje postojanke, ki so stale na slovenskem ozemlju, vključenem v državo SHS, osrednjem odboru SPD. Nemško kočjo na Korošici in Piskernikovo kočjo v Logarski dolini je osrednji odbor odstopil savinjski podružnici. Vendar l. 1918 ni pomenilo preroda planinstva. Nekaj let po vojni se delo ni premaknilo. Planinske kočje so bile izropane, niso se v redu vzdrževale, kočja na Menini je bila požgana. L. 1922 se je v podružnici osnoval odsek za gradnjo ceste iz Solčave v Logarsko dolino. Vodil ga je Roblek iz Žalca. V treh letih je Roblekov odsek dosegel svoj namen, Logarska dolina je bila dosegljiva z avtomobilom. Cesta je postavila podružnico v popolnoma nove okoliščine. Logarski se je približalo Celje in veliki svet, in vse, kar je bilo dotlej v tem alpskem svetu zgrajenega za sprejem planincev in turistov, je postalo premajhno, podružnica v starem položaju ni mogla biti več kos, Kocbek pri Gornjem gradu pri vsej dobri volji ni mogel voditi vsega dela. Tedaj je l. 1923 v Celju ustanovil sodni svetnik Tiller gospodarski odsek. Ta odsek je poživljal delo podružnice na vseh področjih, predvsem pa zbral sredstva za novo postojanko v Logarski dolini, za Tillerjevo kočjo.

L. 1926 je podružnica izdala Kocbekovo knjigo »Savinjske Alpe«. Kocbek si je z njo postavil spomenik svojemu delu, med vsemi predsedniki slovenskih planinskih društev najtrajnejši. Z njo pa se je tudi poslovil od podružnice.

L. 1927 se je podružnica preselila v Celje, Kocbek je odstopil, izvolili so ga za častnega predsednika, predsednik pa je postal sodnik Tiller. V naslednjih letih je podružnica popravila Frischaufov dom, zgradila garažo in majhen bazen v Logarski dolini ter od soseda Plesnika kupila nekaj zemljišča v Plestju pod slapom Palenkem. L. 1929 je podružnica odprla novo večjo kočjo na Golteh, namenjeno predvsem smučarjem, povečala pa je tudi nekdanjo nemško kočjo na Korošici ter jo tudi obravnavala kot podlago za razvoj smučarstva. Koča je dobila ime po zaslužnem Kocbeku. L. 1931 je podružnica kupila od ljubljanske škočije 428 ha narodnega planinskega sveta in s tem planinski posesti pridobila najlepšo krnico v naših Alpah — Okrešelj z namenom, da bi bil to narodni park.

L. 1932 je nekako za 40-letnico podružnica odprla poleg Piskernikove in Tillerjeve kočje planinski dom z lastnim vodovodom.

L. 1933 je moral zaradi boleznih odstopiti Tiller in v peto desetletje je podružnico povedel dr. Milko Hrašovec. V treh letih pred vojno je podružnica razvila široko planinsko, turistično, smučarsko, propagandno in alpinistično dejavnost, imela pa je tudi velike gospodarske načrte na Golteh in na Tovstu s Celjsko kočjo, priprave za njihovo izvršitev pa je zaradi vojne morala prekiniti. Vendar je obnovila Kocbekov dom na Korošici, Frischaufov dom, zgradila elektrarno v Logarski in pripravila gradbeni les na Golteh. Važna je vsebinska obogatitev podružničnega dela s smučarstvom in alpinizmom. Posebno lepe uspehe je imel smučarski odsek, po organizaciji, po številu članov in športnem ugledu močnejši od nemškega in nemčurskega smučarskega kluba, ki so ga v tistih letih ustanovili celjski kulturbundovci. Na Okrešlju in v Robanovem kotu pa srečamo že tudi celjske plezalne naveze. Razen mladega Dušana Gradišnika, Franceta Herleta in Vršnika sicer ne načenjajo zahtevnejših plezalskih problemov, vendar pa le tvorijo tenko osnovo celjskega alpinizma. Pomembna pridobitev je Kopinškova pot preko Škrbine na Ojstrico iz l. 1939.

Savinjsko planinstvo leta 1941

Naravnost ganljivo je vzeti v roke zapisnik 15. odboroze seje savinjske podružnice SPD z dne 13. 3. 1941. Mesec dni pred katastrofo, ki jo je pripravljala furor teutonicus vsem našim narodom in posebej slovenskemu, se je zbral maloštevilni odbor in sklepal o tekočih zadevah društva, značilnih za njegovo vsebino, naloge in značaj. Na seji so bili predsednik dr. Milko Hrašovec, tajnik Branko Zemljčič,

Saksida, Kopinšek, Kovač, Martelanc, Vrtovec, dr. Kalan. Sklenili so, da bo občini zbor v četrtek 3. aprila v mali dvorani Narodnega doma, sicer pa je tekel razgovor o 50-letnici dr. Janka Pretnarja, o treh predavanjih, o Celjski koči, o planinskem plesu, o smučarskem dnevu in o cenah. Delo v društvu je bilo dobro vpeljano, postojanke v Logarski, Okrešelj, Korošica, Mozirska in Celjska so spadale med naše najsolidnejše, odbor je bil na startu za večjo gradnjo na Golteh.

Zapisnika o občnem zboru nisem našel. Nekaj dni po tistem datumu je bilo z dnevnega reda potisnjeno vse, kar bomo danes v zapisnikih zadnjih let pred vojno kot lakoničen, bled odsev takratnega življenja.

Okupator ni bil za to, da planinsko delovanje preneha. Hotel mu je le dati nemški značaj, kakršnega je v letih celjske sekcije Ö. A. V. imelo. Res se je ta planinska firma spet pojavila v naših gorah z namenom, da prevzame našo lastnino in izbriše sledove našega dela. V ostankih arhiva je nekaj nemške korespondence z oskrbniki Okrešlja, Korošice, potrdilo o podpori, vpisne knjige z Mrzle gore in še nekaj drugih, sicer pa nobenega akta, ki bi imel resnično dokumentarčno vrednost. Verjetno so se te stvari raznesle l. 1945 na razne kraje, zelo verjetno pa medvojne arhiva tudi ni bilo veliko, ker zanj ni bilo razlogov. Tako nekako se mi je o tem l. 1951 izrazil tudi Udy, nekak nemški komisar sav. podr. SPD in predsednik okupatorske celjske sekcije tedanjega DAV.

Savinjsko planinstvo po osvoboditvi

Razvoj planinske organizacije po osvoboditvi je bil za zgodovinarja že zabeležen. V Celju se je obudila misel nanj najprej v smučarskih vrstah. Celjski smučarji so bili v letih pred vojno dokaj agilni, imeli so nekaj dobrih tekmovalcev in organizatorjev, poleg tega pa je z Mozirsko kočo pogorelo najbolj priljubljeno celjsko smučarsko torišče, prizorišče mnogih tekm in ena prvih skromnih smučarskih pist pri nas, znanega Moštrovega smuka v Zaloko. Za začetek so postavili barako nekaj korakov stran od prve Mozirske koče iz l. 1896, ki je seveda tudi že davno ni bilo več. Barako so postavili za smučarsko sezono 1945/46. Imela je dva pograda za kakih 20 ležišč, gašperček, enokapno streho. Spričo tega, da je bilo tedaj s celjske strani težko priti na Korošico, Okrešelj, Logarsko in Raduho zaradi obmejnih predpisov, lahko štejemo tisto smučarsko lesenjačo kot začetno materialno bazo povojnega savinjskega planinstva, kot prvo kal in pobudo. Smučarji so se zbrali, ne glede na razne organizacijske nejasnosti in integracijo športov v tistem času iskanja novih organizacijskih oblik.

Že konec l. 1945 in v začetku l. 1946 se je pokazalo, da je organizacijska integracija bolj formalnega značaja, saj je delo odvisno od oseb in od narave športa, za katerega se te

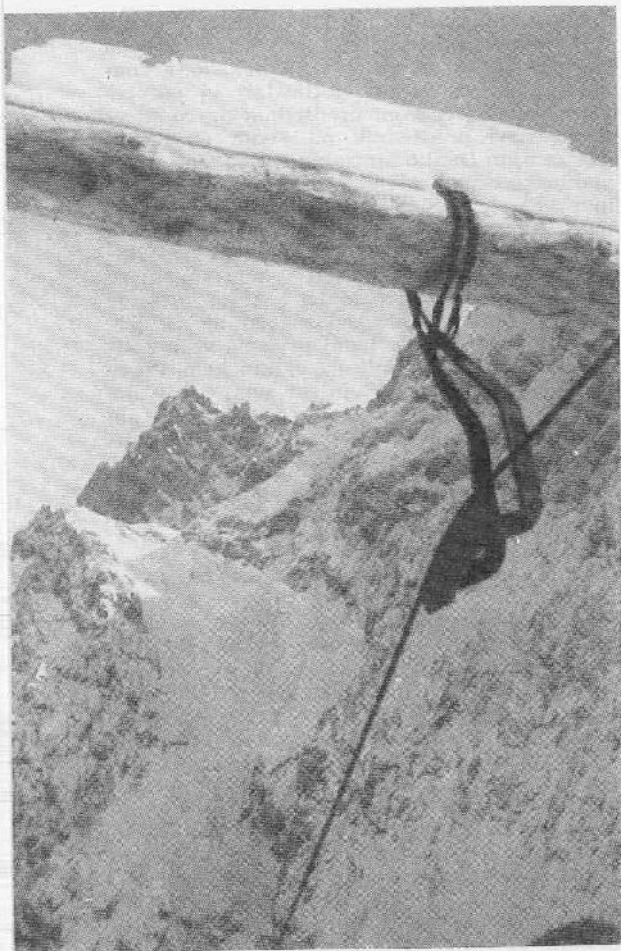
osebe zanimajo. Spominjam se tistih prvih sej v okviru planinskega odseka in prvega občnega zbora, ki se je vršil nekako v znamenju predaje poslov. Sklicatelj in poročevalec je bil predvojni predsednik dr. M. Hrašovec, novi predsednik pa Fedor Gradišnik ml., za njim Danilo Martelanc. Delovanje nove planinske organizacije je bilo znatno skrčeno in prvem letu tudi ne povsem jasno usmerjeno. Kaj kmalu se je pokazalo, da je treba zbrati ljudi ob določenih nalogah in si postaviti jasn cilj. Prvi koraki v tem smislu so bili izvršeni v prvi polovici l. 1946, ko se je sklenilo obnoviti Mozirsko kočo na Golteh. Geslo obnove je bilo tedaj prvo na vseh področjih in je tudi veljalo na planinskem. Posebej je to veljalo za savinjski svet. Savinjska podružnica je imela veliko postojank, zato jih je veliko izgubila in jih je morala veliko obnoviti.

Obnova planinskih postojank

Spominjam se našega petletnega načrta iz l. 1947. V tistem načrtu ni bilo sicer dovolj natančnega premisleka, a z njim smo zadeli vse tiste naloge, ki smo jih prevzeli od predvojnih prizadevanj in ki so jih narekovala povojne potrebe. Računali smo z veliko moderno postojanko na Okrešlju, s povečano Korošico, s turistično organizacijo Logarske, kjer naj bi planinska organizacija postavila vsaj dva hotela, z velikim planinskim hotelom na Golteh, z novo cesto v Logarsko in z vzpenjačo na Korošico, Okrešelj in na Golte. Seveda je bilo v tem precej takrat običajnega zanosa, a vendarle se je gospodarsko delo PD Celje usmerjalo v glavnem po teh velikih zamislih, uresničevalo pa jih je seveda bolj pretehtano in v okviru možnosti.

Mozirska koča, ki smo jo začeli graditi 20. avg. 1946, nam je pomenila sicer provizorij, a kakor se rado zgodi, je provizorij ostal do danes in do večjih gradenj tu ni prišlo. Ker niso bile potrebne, je misel nanje zamrla, čeprav obstoji v društvenem arhivu lep načrt ing. Korenta za hotel na Hleviščih oz. na Muravi. Gradnja Mozirske koče je za društvo pomenila veliko delovno zmago in to v najskromnejših razmerah. S kreditom 250 000 din je v treh mesecih spravila kočo pod streho, tako da je pozimi 1946/47 koča smučarje že sprejemala. In bila je huda tista zima. Težko je bilo držati tesarje in zidarje in še posebej kuharico v odprti kuhinji, ki je stala prav na mestu prve postojanke iz l. 1896. V obnovi in izgradnji koče je vzidanega precej prostovoljnega dela znanega celjskega športnega delavca in publicista prof. Karla Juga, celjskih gimnazijcev, v naslednjih letih pa odbornikov Jakliča, Kopitarja in Završana. Društvu so šli na roko posestniki v Šmihelu, Brezju in Mozirju: Verbuč, Troger, Goričar. Koča je bila prva po vojni obnovljena planinska koča na Slovenskem.

Z Mozirsko kočo pa je društvo imelo nepretrgano delo vse do l. 1953: V l. 1948 je bilo treba

Pogled na Ojstrico z Okrešlja mimo tovarne žičnice, ki so jo zgradili l. 1959 zaradi gradnje nihalnega lifta izpod Rinke na Okrešelj

Foto: Fr. Perc

urediti notranjščino, l. 1949 in l. 1950 smo ji prizidali verando in moderno gostinsko sobo, podaljšali teraso pred kočo, da bi ji dali dovolj ravnega terena, izboljšali dovozne poti in še marsikaj. Junija 1951 je koča pogorela v gozdnem požaru, čigar sledovi so še danes vidni in bodo verjetno ostali značilni za sedanjo podobo Golt z južne strani še desetletja. V pol ure je bilo na tleh vse, kar se je s tolikšnim navdušenjem in ljubeznijo gradilo skozi štiri leta.

Kako je društvo viselo na tej, v tem času pravzaprav edini postojanki, se vidi iz tega, da je kljub prostranemu in pošastnemu pogorišču kočo dva dni nato že odprlo pod šotorom, mesec dni nato pa na mestu, kjer je stala stara postojanka iz l. 1896, že postavilo lesenjačo s pogradi za 50 oseb, s kuhinjo in pritliklinami. Ni še preteklo leto, že je društvo na starem mestu odprlo novo lepšo postojanko

s petimi sobami, 30 posteljami in 100 skupnimi ležišči.

V tem času je društvo v skladu s predvojno tradicijo ustanovilo smučarski odsek kot nadomestilo za samostojno smučarsko društvo, ki ga v Celju po osvoboditvi nikdo ni ustanovil. Tudi ta odsek je gojil graditeljske ambicije in zgradil na mestu starih postojank iz l. 1896 in pomožnih iz povojnih let smučarsko depadanso s pritliklinami in gospodarskim poslopjem. Nad Hlevišči pa je montiral prenosno smučarsko vlačnico, darilo šoštanjkega okraja.

Vsa dela na Mozirski koči so se od l. 1947 gradila z mislijo na elektrifikacijo Podgolt in koče same. L. 1948 je društvo ustanovilo v Mozirju odbor za elektrifikacijo, v katerem so poleg društvenega predsednika in gospodarja koče delali največ šmihelski posestniki. Delo je počasi napredovalo, a končno le bilo kronano z uspehom. V elektrifikacijo koče same je društvo investiralo milijonske vsote, vendar se tega ni ustrašilo, zavedajoč se, da je z elektrifikacijo povezano vprašanje tekoče vode na Golteh. Te na Golteh še zdaj ni, investicija je prevelika, promet premajhen, da bi o njej razmišljali. Najbližji studenec je od koče oddaljen četrte ure, pod Belo pečjo pol ure, na Ravnah pol ure. V poštev pa pride le zajetje v grapi med Kortnerjem in Kebrom v višini 870 m. Že pred vojno je savinjska podružnica poklicala jamarje, med njimi Bara, da bi dobili vodo iz podzemskih kraških »kleti«. Tiste raziskave so, kakor govori zapisnik iz tistih let, ostale brezuspešne in vprašanje vode na Mozirski rešuje še vedno kapnica. Kljub temu pa ima koča centralno kurjavo.

Mozirska koča, četrta slovenska koča v naših Alpah, je zanimivo planinsko torišče. Zgrajena l. 1896 je bila l. 1928 prenovljena, nato opuščena in 100 m stran zgrajena nova in večja (takomenovana Lesjakova koča. V NOB l. 1944 je bila požgana v bojih XIV. divizije, nekaj tešanega lesa, pripravljenega za novo večjo postojanko, pa je ostalo. Samo po vojni je PD Celje na tem torišču zgradilo 5 stavb, če računamo tudi ono prvo iz l. 1945, skupaj je stalo tu od l. 1896 8 planinskih objektov.

Kljub temu danes ne moremo trditi, da spada koča v prvi plan. To sicer nikoli ni bilo, a vsaj zimska sezona je bila živa. Zdaj tudi te ni. Slabe zime in dovolj drugih boljših ali celo cenejših postojank, pa izgine smučarski živčav celo ob zimskih počitnicah, ko ga je vendarle po naših gorah še toliko, da lahko govorimo o smučarji. Predvojni planinski gospodarji so rekli: »Mozirska je imela obisk, dokler se ni začela sezona v Logarski.« Danes je to huje: Na Mozirski pada obisk poleti in pozimi. Gozdna cesta iz Mozirja do Šmihela koče planincem ni približala. Avtomobilisti imajo dovolj boljših postojank in to dosegljivih brez hoje, s komfortom in z vsemi atributi hotela. Mozirska tega nima. Grajena je bila kot provizorij. Čas jo je prerasel. Čeprav me večjeje nanjo nič koliko spominov, potov in seveda

tudi dela, danes ne vidim možnosti, kako naj doživi svoj prerod ali doživi vsaj približno tak pomen, kot ga je imela. Seveda, spremeni se se razmere in Mozirska koča ni edina, ki je zašla v stisko. Ne samo pri nas, tudi drugod je tako.

Logarska dolina

Planinske stavbe v Logarski so bile prav tako požgane l. 1944. Menda je storil zločin nad njimi žandarmerijski oddelček iz Železne Kaple. L. 1945 je ena najlepših alpskih dolin ostala v svobodi brez turističnih objektov, ki jih je imela. Požgane so bile tudi Plesnikova in Logarjeva domačija ter hotel Logarskih sester. Ostala je le Logarska »Kavarna« v Kotu. Pa to še ni bilo vse. Logarska je bila do l. 1951 zaprta z obsejnim predpisi, potrebni zaradi obvladovanja položaja na mejah naše države. L. 1950 so se predpisi nekoliko zrahljali, vendar še ne toliko, da bi se dolina odprla širšemu obisku. Čeprav je PD Celje mislilo na svojo imovino v Logarski, zaradi nje vendarle ni imelo težke vesti. Leto za letom se je govorilo, da je treba zaščititi odkrite zidine, a do tega ni prišlo. V letih od 1947 do l. 1950 je bila namreč zelo aktualna tema razmejitve med planinstvom in turizmom. Do 1000 m nadmorske višine naj gradi turizem, naprej gor planinci, planinstvo naj opušča dolinske gradnje, ker ga zavajajo v gostinstvo. Planinstvo je šport, zato naj gradi samo take postojanke, ki temu služijo.

Zaradi takih nazorov se nam je zdelo, da nas v Logarski ne veže dolžnost obnove in da jo bo prevzela turistična organizacija, čim bo toliko zaživel, da bo temu kos. Toda, turistične organizacije ni bilo, oziroma se za to ni zanimala. Krajevni ljudski odbor in okraj v Šoštanj se za to stran gospodarstva v Logarski tudi nista brigala. Vsa GSD je bila sicer važen činitelj v gospodarstvu, v orjaškem gozdnem planu, medtem ko se na turizem takrat še ni mislilo. PD Celje je zato čutilo dolžnost, da vsaj opozarja na to, in je zato do l. 1952 vsako leto sklicevalo tudi turistične konference v raznih krajih z namenom, da oživi to dejavnost. Delali smo to zaradi tradicije in zaradi potrebe. L. 1946 in l. 1947 smo se trudili za to, da bi se Solčava obnovila po enotnem urbanističnem načrtu kot dragoceno alpsko središče s perspektivo na turizem. Od vsega seveda ni bilo nič, ali misel na to je vsaj bolela.

Ko je l. 1951 pogorela Mozirska koča, se je PD Celje znašlo v hipu takorekoč brez vsake planinske postojanke. Imelo je sicer Korošico, od l. 1947 tudi pozimi odprto, toda obisk na Korošici ni presegel števila 2000. Okrešelj je bil zaradi bližine meje zaprt vsa leta po vojni. Celjska koča je prišla v roke mesta Celja, ostale predvojne kočice v področja drugih društev.

Sporazumno s PZS se je PD Celje odločilo za gradnjo v Logarski. PZS je videla, da v

Plestju jemlje konec lep kos planinskega premoženja in se zato dolinski gradnji ni upirala še posebno zato, ker je Logarska dolina po svojem orografskem značaju kot izhodišče za ture izredno prikladno. Računali smo, da bomo dobili gradbeni material kot vojni pogoelci, toda ta je bil rezerviran za individualne gradnje.

Preprost ureditveni načrt, še danes uvaževanja vreden, smo si preskrbeli vsaj v načelu že l. 1949. Na turističnih konferencah, ki jih je sklicevalo PD Celje, se je o tem redno govorilo in tako je okraj Šoštanj sklical komisijo, ki naj bi načrtala gradnje v Logarski. Ljubljanske urbaniste je zastopala ing. Lapanjetova, okraj Šoštanj Miloš Vovk, Celje stavbenik Golobranc. Bil je pust, deževen jesenski dan, tako da za obhode ni bilo prave volje, pa tudi potrebni niso bili. Sklenili smo, da se obnovi planinski dom, poleg njega pa postavi še en hotel brez ozira na to, kdo bo investitor, obnove naj se do kraja hoteli Plesnik, Logar in Sestre, prav tako brez ozira na vrsto problemov, ki bi se ob tem utegnili odpreti. (In so se tudi res odprli.)

V znamenje te urbanistične rešitve je šlo PD Celje l. 1952 v svoje gradnje v Plestju. Zamisel je bila realna, minimalna, a vendar le taka, da bi za 20 let bila kos navalu tujcev, posebno ob taki cesti, kakršna je bila.

Bilo je težko zaradi sredstev. Takratni komite za turizem in gostinstvo, ki mu je stal na čelu dr. Ziga Vodušek, je dodelil prva dva milijona preko PZS, toda en milijon je ostal tam, ker se je takratnemu načelniku gospodarske komisije PZS vendarle zdelo preveč odrediti za napol zaprto Logarsko tak kredit. En milijon dinarjev je bilo komaj za opeko in za začetna dela, toda z delom smo jeseni l. 1952 kljub temu začeli in l. maja l. 1953 je bil kljub dolgi zimski pavzi otvorjen Planinski dom v Logarski dolini z 89 posteljami.

Še isto pomlad se je pokazalo, kako je bil tak dom potreben. V l. 1953 je prišlo v Logarsko 32 000 obiskovalcev, cestni promet z motornimi vozili se je od l. 1952 do l. 1953 potrojil zaradi onega samega planinsko turističnega objekta. Naval je bil tolikšen, da je odbor sklenil še pred glavno sezono obnoviti nekdanjo Tillerjevo kočo na isti lokaciji ob cesti, čeprav ni prav nič ustrezala sodobnim pogledom. V treh tednih je bila zgrajena koča s točilnico za prehodne goste, z ležišči za uslužbence v podstrešju in skupnimi ležišči za prehodne planinske goste. Še isto leto smo zastavili na levem bregu stavbo, ki smo jo v začetku imenovali kar po florisu »8 × 8«. Vsa zidarska, tesarska in mizarska dela so bila opravljena, a pokazalo se je še isto jesen, da takih investicij društvo ne bo zmoglo, in depandansa »8 × 8« je bila takoj naprodaj. Investicije sicer niso bile ravno velike. Knjižna vrednost doma je znašala nekaj čez 14 milijonov. Društvo jih je dobilo, ne vse pod ugodnimi pogoji. Stroški za obe depandansi so znašali ca. 2 milijona, toda ni jih bilo pri roki in tako smo bili prisiljeni prodati »8 × 8« Cinkarni. To-

varni emajlirane posode pa smo morali biti hvaležni za posteljno opremo v I. nadstropju, ki smo jo kasneje za 500 000 din odkupili.

L. 1956 je Tillerjeva kočja pogorela. To je bil, če štejeemo zraven še skromno smučarsko bajtico iz l. 1945 na Golteh, tretji požar na društvenem premoženju po vojni. Misel na povečanje sprejemnih kapacitet v Logarski je še bolj oživela. S pomočjo sredstev, ki so dotekala preko celjske turistične zveze, smo leta 1957 odprli novo veliko depandanso ob Palenku z istim nepraktičnim značajem, kot ga ima Planinski dom: Razporeditev sob je taka, da računa z masovnim obiskom, premalo je prostora z eno ali dvema posteljama, depandansa pa ima še veliko skupnih ležišč. A vendarle ima tudi to svojo dobro stran.

PD Celje je s tem izpolnilo v Logarski to, kar je bilo dolžno. Rečeno je bilo: dve veliki postojanki. Vendar so se naloge grmadile in treba se je bilo truditi, da jih izpolnimo, četudi brez upa zmage. Bile so bolj turističnega značaja, toda te in take so bile na društvenih ramah vseh 70 let.

Na društvenem posestvu v Plestju je l. 1956 okrajna zadružna zveza postavila provizorij s tendenco, da bi to ne bil, z 10 posteljami, gostinsko vezan na Planinski dom. PD Celje je l. 1957 postavilo za alpiniste Bivak pod Ojstrico, drugi bivak v Savinjskih Alpah. Pokazalo pa se je, da so to nebitvene stvari. Za napredek turizma in planinstva je bilo treba misliti na ceste in elektrifikacijo GSD. Na turistični konferenci v Logarski l. 1957 je bilo ugotovljeno, da je GSD eno izmed redkih področij, ki so na karti elektrifikacije v Sloveniji še bela. Dobro leto na to je bil daljnovid v Logarsko potegnjem. Za ozko dolino sicer »avlostrada« pod elektrovirom ni bila ravno okras, toda turistični napredek brez elektrike ni mogoč. Lasna centrala, ki se je ohranila v Plestju iz l. 1939 z zajetjem 187 m nad domom, ni zmogla vsega, saj se je od l. 1953 do l. 1957 tu razvilo kar majhno turistično naselje. Zdaj stoji vsa naprava brez haska kot simbol časa, ki je za nami. Še kot darilo je neko planinsko društvo ni hotelo vzeti, verjetno, ker bi demontaža in prevoz stala sorazmerno preveč.

Ceterum censeo vsega planinskega in turističnega delovanja, cesta v GSD, je potem prišel nenadoma na vrsto in to od Mozirja do Št. Ruperta, naslednje leto pa do Rečice. Od tu se delo v l. 1963 nadaljuje. Pri otvoritvi je predsednik mozirske občine Čop plastično označil pomen moderne ceste v GSD: »Kar je za druge kraje dobrodoča tovarna, to je za GSD dobra cesta.«

(Odlomek)

Mladinci, ne pozabite dopisovati v Planinski Vestnik. Ustanavljajte v mladinskih odsekih literarne krožke, izdajajte glasilo mladinskega odseka in ga pošiljajte uredništvu PV na ogled!

O treningu alpinistov

(Nadaljevanje in konec)

Vid Mesarič

Teorija brez prakse je mrtva, praksa brez teorije pa slepa. Ne bo nevarnosti, da bi naša teorija ostala mrtva niti ne bo naša praksa več slepa. Ne morem dovolj poudariti, kako potrebno je, da so v alpinizmu v popolni harmoniji duševne in telesne kvalitete in kako je pomembno, da jih tudi vzporedno razvijamo. To pa nam bo uspelo le tedaj, če bomo čimbolje poznali nagone, motive, zmožnosti, notranja nasprotja in borbe ter zavestne, podzavestne, prikrita in tudi potisnjene želje vsakega posameznega ali pa vsaj večine alpinistov. Poznati moramo odnos alpinista do narave, gora, stenc, društva, družbe, dela, religije in še kaj. Z eno besedo: vedeti moramo čim več o alpinistih. Ali ina vse naštetu kakršnokoli zvezo z alpinizmom? Vprašajmo se raje, kaj hočemo doseči s treningom. S treningom se pripravljamo na to, da bomo čim uspešneje rešili nalogo, pa naj bo ta kakršna koli.

Činitelje, ki vplivajo na rešitev določne naloge, lahko delimo na notranje in zunanje. Pod notranjimi razumemo dispozicijo, to je zmožnost za izvršitev nečesa, kar pa ni nujno, da se tudi izvrši. Nekaj časa so pojmovali, da je komaj rojen človek prazna tabla, na katero lahko napišemo, kar hočemo. Da ni tako, dobro vemo. Tudi drugo gledanje, to je, da smo kot negativ, na katerem je že vse zapisano in lahko njegove dele samo osvetlimo ali pa ne, ničesar več pa ne moremo spremeniti, je napačno, celo škodljivo, ker vedc v fatalistično verovanje v usodo, do teorije o rojenih zločincih, do tega, da sploh zanikamo vsak uspeh pedagoškega dela. Gotovo imamo rojene šprinterje, alpiniste itd. S tem mislim, da imajo maksimum od narave danih možnosti, toda ravno tako je gotovo, da jih je mnogo, ki niso nikoli postali ne šprinterji in ne alpinisti. Na drugi strani pa poznamo svetovne rekorderje, ki jih je narava prikrajšala za velik del nadarjenosti in vendar so z vztrajnim delom postali to, kar so.

Od zunanjih činiteljev, ki vplivajo na razvoj športnika, naj poudarim njegov način življenja, njegove navade in razvade, poklic,

okolje in socialni položaj. Po prepletanju vseh zunanjih in notranjih činiteljev, se končno zgradi vsak človek.

Pri vsakem treningu se moramo ravnati po določenih principih. Te, ki izvirajo iz naše zmožnosti prilagajanja, bi lahko imenovali fiziološke principe, ker temeljijo na fiziološki osnovi. Tudi naša »duša« zahteva posebno ravnanje pri treningu. Te principe lahko imenujemo psihološke. Končno imamo za učenje vsake stvari še posebna pravila, ki nam kažejo najlažjo pot. To pa so didaktični principi treninga.

Osnova vsega treninga je znameniti Lamarckov zakon, da funkcija razvija organ. Katero organe moramo pri alpinizmu razvijati, smo že videli. Kako to dosežemo? S sistematskim ponavljanjem določenih vaj, specifičnih za posamezne discipline. To je prvo fiziološko načelo. Drugo načelo, ki bazira na naši zgradbi, je načelo vsestranosti. Za vsako delovanje moramo biti vsestransko pripravljene, ker bomo drugače popustili ravno na najšibkejšem mestu. Posebno pomembno je to pri alpinizmu. Tretje fiziološko načelo pa je, da moramo doseči čim večjo ekonomičnost pri porabi energije. To pa bomo dosegli na ta način, da bomo čim več gibov avtomatizirali in iz delovanja izključili nepotrebne mišične mase.

Nujno je, da nas trening mika, da so ovire takšne, da nas celo vzpodbujajo, da smo dovolj vztrajni, in končno, da imamo neko psihofizično ravnotežje.

Didaktični principi pa terjajo, da moramo iti vedno od lažjega k težjemu. Posebno pomembno je to v alpinizmu; pomislimo, kakšen odnos bi dobil do plezanja tudi najbolj nadarjen in navdušen alpinist, če bi ga takoj vlekl v zgornjo mejo šestice. Gotovo bi ga odbili. Vedno gradimo na tistem, kar že znamo, torej gremo od znanega k neznanemu. Poudarjamo bistvene stvari, manj pomembne pa na začetku lahko spregledamo.

Telesno kondicijo moramo razdeliti na splošno in specialno. Pod splošno kondicijo pojmuje pripravljeno vseh organov za izpolnitev nalog in sposobnost njihove prilagoditve na spremenjene zahteve. Osnova tega je brezhibno funkcioniranje živčnega sistema, srca, krvotoka, pljuč, mišic in ostalih organov. Specialna kondicija se lahko razvije samo na široki bazi splošne telesne kondicije. In zrušile se bodo ravno tedaj, ko bomo prisiljeni iz organizma izvleči vse, ko se bomo borili v steni za vse — za življenje. Tedaj bo prišlo zaradi varljive fatamorgane, ki jo je povzročila specialna kondicija, pridobljena samo za plezanje, do katastrofe. Vsaka vrsta športa zahteva svojo specialno kondicijo. V alpinizmu imamo srečo, da se obnemem s specialno kondicijo izgrajuje tudi splošna, ker je pač alpinizem vsestransko udejstvovanje. Napredek pa bo mnogo hitrejši in varnejši, če ga bomo gradili na solidni splošni osnovi.

Najpomembnejša elementa alpinistične kondicije (splošne in specialne) sta vztrajnost in

fizična moč. Vztrajnost je kvaliteta, ki se od vseh da najbolj razviti. Po nekaterih avtorjih lahko vztrajnost, to je vzdržljivost pri opravljanju nekega dela, povečamo s treningom tudi do 40 krat, medtem ko moč samo 2—3 krat, hitrost pa samo dvakrat. Pri vsakem delu pride prej ali slej do utrujenosti. Tudi zdržljiv športnik se končno utruji, samo mnogo kasneje kot nezdržljiv. V organizmu, ki je sposoben kljubovati dolgotrajnim naporom, se je mnogo spremenilo. Izboljšalo se je delovanje srca, pljuč in živčnega sistema, vse funkcije so postale bolj ekonomične, za opravljanje določenega dela se uporabljajo samo nujno potrebne mišice, končno pa so se izpremenili tudi biokemični procesi izkoriščanja energije. Z eno besedo: dosežemo maksimalno ekonomizacijo pri delu. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da imajo pomembno vlogo tudi naše duševne kvalitete. Za razvijanje zdržljivosti imamo posebne metode. Največ se uporablja naslednja: Če hočemo postati vztrajni v hoji, bomo najprej začeli hoditi na kraške ture v počasnem tempu, kasneje pa bomo delali daljše, celo dolge ture, toda še vedno v počasnem tempu. Nato bomo zopet začeli hoditi na krajše ture, tempo hoje pa bomo med turo stalno menjavali. Šele nato lahko prehodimo vso pot v naglem tempu.

Moč je drugi element, pomemben za alpiniste, in to splošna telesna moč in še posebej moč posameznih mišic, ki jih največ uporabljamo pri plezanju. Moč zavisi od fiziološkega preseka mišic in njihove kvalitete. To pomeni od tega, kako se v njih vršijo biokemični procesi izkoriščanja energije, od prekrvljenosti in ne nazadnje od živčnega sistema, ki mora mobilizirati mišice za delo in obenem sproščati njihove antagoniste. Moramo razlikovati moč mišic za statično »delo« (mišica med delom miruje) in pa za pravo delo (premagovanje sile na določeni poti). Krčenje mišic je počasno in eksplozivno. Pri alpinistih morajo nekatere mišice delati bolj statično (prsti na rokah), druge morajo zopet enakomerno dinamično delovati (mišice upogibalke podletiti in pa mišice nog), redko pa pride do eksplozivnega krčenja mišic. To se dogodi največkrat pri padcih. Iz tega sledi, da alpinizem nujno zahteva vsestransko in krepko razvito mišičje vsega telesa.

Tudi za razvoj moči imamo posebno metodo. Napačno je misliti, da bomo postali močni, če dvigujemo maksimalno težke uteži. Moč se nam ne bo bistveno povečala, razen tega pa bodo naše mišice postale lene in počasne. Najboljše rezultate dosežemo, če ob treningu obremenjujemo mišice s trideset do petinštideset odstotkov težkim bremenom. (100% težko breme je tisto, ki ga dvignemo z največjim naporom). Če obremenitev povečamo nad 45%, se efekt treninga ne poveča, ravno tako pa ne dosežemo uspeha, če je obremenitev manjša kot 20%. Pomembno pa je tudi vprašanje, kako dolgo moramo delati pod obremenitvijo. Če vzamemo kot osnovo dela delo do popolne izčrpanosti mišic, vidimo, da

dosežemo najboljše rezultate, če delamo približno četrtino tega časa. Training, ki traja samo nekaj dni, nam sicer moč mišic nekoliko poveča, toda ta moč tudi naglo izgine. Samo dalj časa trajajoče delo (vsaj mesec in pol) nam da trajnejše rezultate.

Če razumemo pod hitrostjo gibanje v časovno kratkem intervalu, kjer gibanje zavisi samo od mišic in sposobnosti živčnega sistema za njihovo mobilizacijo, ne pa od vztrajnosti, tedaj hitrost v tem pomenu v alpinizmu skoraj ne pride v poštev. Omenil bi samo, da zavisi precej od prirojenih lastnosti, nekaj pa je lahko tudi pridobimo. Seveda tudi alpinisti uporabljamo izraz hitrost, saj pravimo, da hitro plezamo, hitro hodimo, hitro vpenjamo in izpenjamo, se menjavamo na stojišču itd. Toda tu imajo glavno vlogo popolnoma drugačni momenti kot pa sama hitrost v pomenu navedene definicije.

Pomembno za alpiniste je, da so tudi gibljivi in okretni. Pod gibljivostjo razumem zmožnost za izvršitev nekega giba. Gibljiv postaneš s treningom, posebno v mladosti. Vsak sklep ima neko normalno gibljivost, razen tega pa še tako imenovano rezervno, ki pa jo lahko izkoristimo samo v treniranem sklepu. Važno je, da imamo velik razkorak npr. za plezanje v kaminih in še marsikje je gibljivost sklepov pomembna. Čim bolj je sklep gibljiv, manj je trden in večja je možnost izpahov in drugih poškodb. Zaradi tega moramo med gibljivostjo in trdnostjo najti neko pravilno razmerje. Pod okretnostjo razumem sposobnost naglega in pravilnega reagiranja na razne nenadne zunanje vplive (pademo na cesti in se spretno ulovimo, pademo v hribih in pravilno ravnamo, nekdo nam nekaj vrže in takoj ulovimo itd.) Ker je okretnost zmožnost reagiranja na dane različne situacije, seveda nimamo specialnih vaj samo za razvijanje okretnosti. Pridobimo si jo z razvijanjem hitrosti, moči, gibljivosti in če pridemo čim večkrat v nepričakovane situacije. Res pa je, da nekateri športi najbolj razvijajo okretnost.

Če hočemo biti pravilno trenirani za neko disciplino, moramo obvladati še njeno tehniko. Tudi v alpinizmu govorimo o tehniki plezanja v kopni skali, granitu, apnencu, ledenih stenah, snežiščih, počeh, kaminih itd. Vse to je alpinistična tehnika. Gotovo je tehnika metanja krogle popolnoma drugačna od alpinistične, a vendar imajo vse tehnike neka splošna načela. Nekateri športi imajo do potankosti izdelano tehniko ali pa celo več tehnik (skok v višino), pri drugih pa pod tehniko razumemo samo splošen način, kako nekaj izvajamo (pravimo, da ima nogometiški dobro ali slabo tehniko). Za posamezne stvari imamo v alpinizmu dobro izdelano tehniko (za vpenjanje vrvi itd.), drugod pa nam je tehnika le bolj okvir, v katerem potem svobodno ravnamo po svojih telesnih in duševnih sposobnostih. Tehnika plezanja počni nam da sicer splošen napotek, toda v okviru tega vsak ravna po svojih zmožnostih. Sami vemo, da so nam nekaterim počni v užitek in skoraj

oddihi, drugi pa se jih izogibajo. S previsi in vsemi ostalimi formacijami v steni je podobno. V to okvirno plezalno tehniko prispeva vsak nekaj individualnega, to pa je že stil posameznega plezalca.

Tudi v alpinizmu je pomembna taktika. Če se pripravljamo za plezanje slovenske smeri, se navadno taktično ne pripravljamo, ker pač ni potrebno. Je vsakdanje plezalsko doživetje. Toda če plezamo nekaj težkega, se vsaj podzavestno taktično pripravljamo, kajti taktika ni nič drugega kot iskanje najlažje poti k cilju. K taktičnim pripravam spada že to, koliko in kakšne kline bomo vzeli, kakšno hrano, opremo, kje bomo po potrebi bivakirali. Z omembo slovenski smeri nisem hotel zmanjšati njene vrednosti. Ščasoma jo preraseš in se zanjo ni treba več pripravljati. Toda gotovo ti tudi sedaj mnogo pomeni. Pomenila pa ti je nekoč več, drugemu pomeni še zdaj nekaj, za kar se je treba pripravljati.

Za doseg cilja, posebno v alpinizmu, moramo imeti še borbeno moralo in voljo za zmago. S pravilnim in vsestranskim treningom si tudi to pridobimo.

Ko si bomo izdelovali svoj sistem treninga, se ne bomo mogli mnogo opirati na to, kar delajo pri drugih disciplinah. Čeprav se bo naša razdelitev dela v enem letu precej razlikovala od dela ostalih športnikov, vendar bo tudi nekaj sličnosti. Tudi mi imamo svojo sezono. Celo več. Imamo letno in zimsko plezalno sezono. Tu mi tekmujejo, ne toliko med seboj kot s seboj. Hočemo biti boljši, hitrejši in plezati vedno težje stvari — dokler ne dosežemo svojega vrha in se potem zadovoljimo s tem, da samo še plezamo.

Delo na pridobivanju osnovnih lastnosti, potrebnih za plezanje, delimo na več obdobji. Prvo je pripravljavalno obdobje. V njem si pridobimo splošno kondicijo in si začnemo graditi specialno. Tako počasi in neopazno pridemo v drugo fazo, fazo našega osnovnega delovanja. Ko se je to obdobje končalo, bi bilo napačno, če bi tedaj počivali na lovrih in naenkrat prekinili z vso dejavnostjo. Organizem smo z velikim trudom prilagodili na maksimalne napore in če bi sedaj nenadoma prekinili, bi bilo škodljivo. Zaradi tega moramo počasi preiti v prehodno fazo, v kateri organizem zopet privajamo na manjše napore ter končno preidemo v aktivni počitek. Pri nas ni posebne nevarnosti naglih prehodov, ker nas pač vedno vleče v gore, toda dobro je, da vse to vemo. Posamezni športi imajo vsa ta obdobja treninga še posebej razdeljena in obdelana. Ravno tako si lahko po približno istem sistemu sestavimo program treninga tudi za cikle, ki obsegajo večletne in v posameznih letih zaključene priprave, ki pa tvorijo samo stopnje pri napredovanju naših sposobnosti. Prvi problem, pred katerega smo postavljeni, je ta, kdaj, kako pogosto in koliko moramo trenirati, da bomo s treningom dosegli najboljši uspeh. Za opravljanje dela rabimo energijo, to pa dobimo z izgorevanjem hrane. To izgo-

revanje pušča pepel. Imamo naslednja obdobja: stanje pred treningom (1), trening (2), utrujenost in odstranjevanje produktov izgorovanja (3), stanje po treningu (ko je organizem bolj prilagojen naporom) (4) in zopet stanje kot pred treningom (5). Popolnoma se razlikuje rezultat treninga, če začnemo ponovno trenirati v enem ali drugem obdobju po treningu. Omenim pa naj, da so spremembe organizma po treningu tem daljše, čim dalj časa je trajal in čim bolj naporen je bil trening. Največ pa nam bosta povedali naslednji skici:

Ali naj bo trening skupinski ali individualen? Trening posameznika res bolj upošteva njegove posebnosti, toda na drugi strani lahko s skupinskim treningom razvijamo še mnogo dodatnih lastnosti in ga zaradi tega ne smemo zanemarjati.

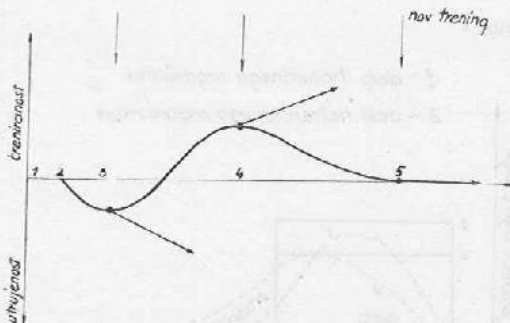
Metod v treniranju je več. Za pridobivanje specialne alpinistične kondicije jih bo še treba izdelati, toda za splošno kondicijo lahko uporabimo nekatere že obstoječe. Kot prvo naj omenim metodo fartleka. Uvedli so

jo na severu, sestavljena pa je iz tekov v naravi in jim ni določena ne dolžina in ne hitrost. Služi predvsem za pridobivanje zdržljivosti. V kombinaciji s t. i. krožno metodo, sestavljeno iz kompleksov različnih vaj, katere ponavljamo v določenem številu in hitrosti ter jih lahko prilagodimo na razvijanje katerekoli lastnosti in tudi spreminjamo, bi bila skoraj idealna metoda za alpiniste.

Tudi v alpinizmu se mnogokrat srečamo z utrujenostjo. Vemo, da lahko delo majhne intenzitete opravljamo skoro neskončno dolgo, to pa zaradi tega, ker naša potreba za kisikom nikdar ne prerase transportne zmognosti krvi. Delo pa, ki ga lahko opravljamo samo kake pol ure, imenujemo delo velike intenzitete. Končno lahko neke stvari delamo samo nekaj minut ali celo sekund. Imenujemo jih delo submaksimalno in maksimalne intenzitete. Pri vseh delovanih razen pri prvem nastopi kisikov dolg, ki ga določa funkcionalni plafon porabe kisika in pa intenziteta dela. To nam ponazorijo diagrami:

Skica 1

Rezultat treninga v obdobju 3, 4, 5

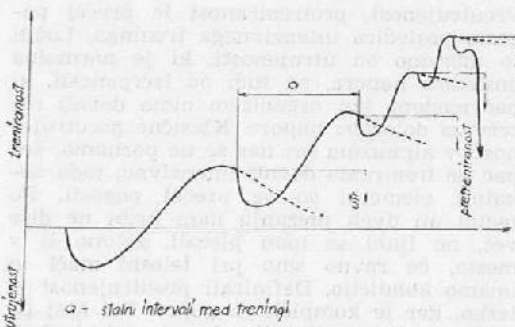

Krivulja na prvi skici kaže spreminjanje organizma po treningu. Navpične puščice nam označujejo začetek naslednjega treninga. Vidimo, da dosežemo uspeh, tudi če začnemo s treningom v fazi 4 (puščica, ki označuje kondicijo, je usmerjena navzgor). Če odpade ponovni trening s fazo 3, se nam kondicija celo manjša, v fazi 5 pa ne izpremeni.

V organizmu, ki dinamično dela, pride ne glede na intenziteto do različnih sprememb. Delovanje organov je bolj koordinirano, mišice so močnejše prekrvljene in porabljajo več kisika in hrane, oddajajo pa večjo množino toplote in izločajo več odpadnih produktov. Tudi pri statičnih vezbah moči pride posebno v mišicah do raznih sprememb. Za nje je karakteristična velika poraba energije, toda skoraj vsa se tvori v tako imenovani anaerobni fazi (energija se sprošča brez porabe O in zaradi tega je izkoristek mnogo manjši) in šele po naporu ta preide v anaerobno fazo. (V tej se za biološke oksidacije porablja O in izkoristek je večji.) Ker je poraba O pri statičnem delu majhna, ne bi pričakovali prevelikih sprememb v dihanju in krvotoku, toda te nastopajo pred vsem zaradi mehničnega oviranja in pretoka krvi. S tem v zvezi je v prvem delu omenjeni fenomen Valslava.

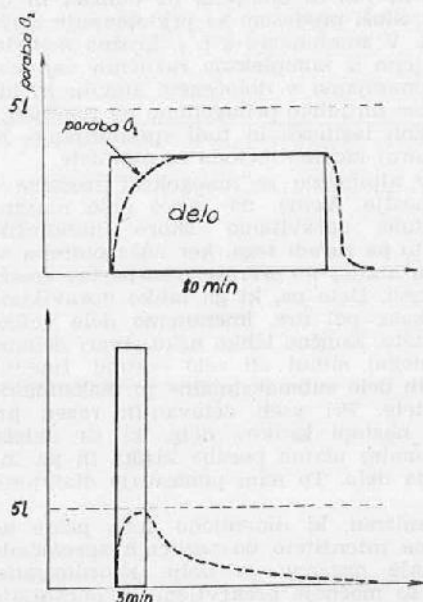
Vse te spremembe v organizmu pri treningu nam puščajo posledice, ki se najprej manifestirajo kot utrujenost, po počitku pa pridemo v novo stanje, ker je naša kondicija na višjem nivoju kot prej. Rezultat vseh teh sprememb je treniranost, lahko pa postanemo celo preutrujeni od treninga — pretrenirani.

Problem utrujenosti so mnogo preiskovali. Končnega vzroka utrujenosti še vedno ne poznamo, dobro pa so poznani njeni simptomi, najvažnejše pa je to, da utrujeni težje in slabše delamo. Vse teorije o utrujenosti (izraba energije v mišicah, slaba prekrvljenost, kopičenje razpadnih produktov in še marsikaj) imajo to slabo lastnost, da so pač enostranske. Vse to, kar štejejo posamezne teorije za vzrok utrujenosti, ima določeno, lahko celo pomembno vlogo pri njenem razvoju. Toda šele vse skupaj in še marsikaj drugega, kjer ima gotovo pomembno vlogo tudi centralni in vegetativni živčni sistem, nosi pogoje, na katerih bazira utrujenost.

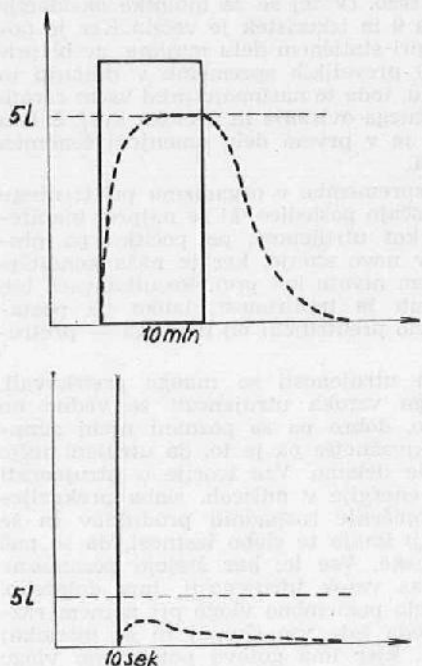
Skica 2

Skica 3

Potegnjena krivulja nam zopet označuje stanje organizma. Vidimo, da po več treningih kondicija stalno raste. Posebno zanimivo pa je, da tudi vedno počasneje pada — kar nam označuje črtkana črta.

Črtkana vodoravna črta označuje plafon porabe O_2 . Kvadrati delo različne intenzitete, črtkane krivulje pa porabo kisika. Vidimo, da je dolg kisika tem večji, čim večje intenzitete je delo.

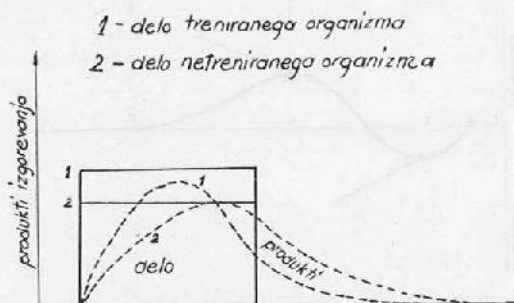
Skica 4

Utrujenost je lahko lokalna, npr. utrujen je lahko samo en prst ali pa je utrujeno telo. Utrujenost lahko traja samo nekaj časa, ker je pač nujna posledica dela ali pa je lahko kronična. V tem primeru je posledica različnih in dalj časa trajajočih vzrokov in običajno ni posledica samo naporenega dela. To vrsto preutrujenosti navadno imenujemo pretreniranost.

Utrujeni počivamo. Dolgo časa so mislili, da je najboljši način počivanja mirovanje. To je tako imenovani pasivni počitek. Kasneje pa so ugotovili, da se mnogo bolj spočijemo, če narahlo delamo z organi, ki niso utrujeni. (Če imamo utrujene roke, hodimo. Utrujeni od študija delamo z roko.) Vedeti pa moramo, da aktivni počitek ni vedno uporaben. Ne moremo ga izkoristiti pri utrujenosti ali pa celo izčrpanosti vsega organizma, ravno tako pa moramo vedeti, da rabimo določeno količino pasivnega odmora — spanja.

Rezultat treninga je prilagoditev organizma na večje zahteve. Med to prilagoditvijo se spremeni delovanje srca, pljuč, tvorijo se novi mehanizmi izkoriščanja energije in bolje se mobilizirajo obstoječe rezerve. Spremeni se celo struktura kosti, pa tudi delovanje živčnega sistema. Hitrejše odplavljanje »pepela« ponazarja diagram:

Skica 5

Manjši kvadrat označuje delo netreniranega, večji pa treniranega organizma. Po črtkanih krivuljah vidimo, da je odplavljanje »pepela« mnogo hitrejše v treniranem kot v netreniranem organizmu.

Preutrujenost, pretreniranost je precej pogosta posledica intenzivnega treninga. Ločiti jo moramo od utrujenosti, ki je normalna posledica napora, pa tudi od izčrpanosti, ki pač nastopi, ker organizem nima dovolj rezerv za določene napore. Klasične preutrujenosti v alpinizmu pri nas še ne poznamo, ker pač ne treniramo dovolj intenzivno, toda nekateri elementi so že precej pogosti. Po tednu ali dveh plezanja nam hribi ne diše več, ne ljubi se nam plezati, želimo si v mesto, če ravno smo pri telesni moči in imamo kondicijo. Definirati preutrujenost je težko, ker je kompleksen pojav. Pri njej pa pride do diskoordinacije skoraj vseh funkcij organizma, golovo imajo tu neko vlogo mi-

šice, toda mnogo večjo živčni sistem, hormoni in vsi ostali regulatorji koordinacije. Pri pretreniranosti je neuravnoteženo delovanje vseh organov. Znakov, ki nas bi točno opozorili na preutrujenost, zaenkrat še ne poznamo, najbolj zanesljiv je ta, da naenkrat brez pravega vzroka izgubimo veselje do dela. Zdaj je na vrsti trening alpinistov, prilagojen našim razmeram in ciljem. Pri tem ne bomo srečali mnogo novega, vse pa bo prilagojeno našim pogojem in potrebam. Za to moramo delati vsi, če hočemo, da bomo uspeli. Vsak lahko sam sebe opazuje, opazuje soplezalca in tečajnike v plezalni šoli. Za to opazovanje ni potrebno ne posebno medicinsko in ne psihološko znanje niti ne priprave. Samo pozorno moramo opazovati. To pa zna vsak ali pa se lahko vsaj priučiti.

Idealno okolje za ta opazovanja so razni tečaji, odprave in tabori. Skoraj nujno je, da se o tem tudi kaj napiše. To bi bil bogat vir, iz katerega bi potem lahko črpali mnogo izkušenj. Škoda, da se ne more nihče odločiti, da bi uredil izčrpna opazovanja o naši odpravi na Trisul. Mnogo bi se lahko iz njih naučili in dobili dosti opozoril in izkušenj za v bodoče. Ravno tako mi je žal, da ni bilo sredstev za našo odpravo v Ande. Dobro je bila sestavljena. Tudi če bi ne bila alpinistično posebno pomembna, bi vseeno ravno zaradi svoje sestave in programa koristila vsem našim bodočim odpravam.

Dve botanični beležki

Tone Vraber

1. Pritlikava breza (*Betula nana* L.) некоč tudi v Julijskih Alpah. V letošnji 7. številki (1963: 348) je urednik poročal o nahajališču pritlikave breze v Schladminških Turah, ki je v Alpah doslej najvzhodnejše. Skoraj neznan pa je, da je živela ta tipična breza polarnih pokrajin, ki je v Alpah precej redka, tudi pri nas. Navaja jo Fleischmann v svoji »Übersicht der Flora Krains« (1844: 136) za Velo polje («Bclopolje in der Wochein»). Da je ta navedba pravilna, nam potrjujejo tudi herbarijski primerki, ki jih je tam nabral Dolliner* (1794—1872) in jih hrani ljubljanski

* Dolliner se je rodil v Radečah, služboval kot zdravnik do leta 1842 na Dunaju, potem v Pestojni do 1846, ko je prišel v Idrijo in tam tudi umrl. Pritlikava breza, ki jo je nabral na Velcm polju (po ekologiji je to moglo biti le Malo polje), ima etiketo: »*Betula nana* L. Bclopolje in Wochein. Dolliner.« Škoda je, da manjka letnica.

prirodoslovni muzej. Žal pa te breze na Malem polju ni več. Njeno izginotje nam je razložil naš palinolog dr. Alojzij Šercelj, ki je palinološko preiskal močvirje na Malem polju. Palinologija ali veđa o cvetnem prahu preiskuje usedline, v katerih se je konserviral cvetni prah. Gre torej za neke vrste botanično geologijo oz. paleobotaniko, ki s pomočjo fosiliziranega peloda ugotavlja vegetacijske razmere, ki so nekoč vladale v okolici preiskane vrtime. Ugotovil je, da je nastalo kmalu po ledu ob koncu ledene dobe na Malem polju jezerce, v katerem se je usedal cvetni prah, ki omogoča ob preiskavi ok. 3,5 m debelih usedlin dober vpogled v razvoj vegetacije po ledeni dobi. Jezerce se je palogoma zasipavalo, postajalo vedno bolj organsko (evtrofizacija) in se končno čisto zaraslo. Ko se je pred približno 2500. leti podnebje spet začelo ohlajati in so se padavine pomnožile, je začelo rasti šotno visoko barje, ki je revno s hranilnimi snovmi. Prav tako barje pa je primerno rastišče za pritlikavo brezo. Da je dandanes ni več, je vzrok v tem, da tudi barja ni več. Šercelj je namreč ugotovil, da je bila vsa šota visokega barja porezana in z njo uničena tudi vsa kronologija za zadnjih 2500 let. Da je bila šota odstranjena, dokazuje še ohranjeni šotni rob ob kraju Malega polja in nekaj preostalih kupov porczane šote. Šercelj domneva, da so bili pastirji tisti, ki so šoto poredali in jo verjetno porabili za nastilj ali za brtvenje rež v stenah stanov in staj. Ker je pritlikavo brezo videl še Fleischmann in jo je Dolliner celo nabral, smemo sklepati, da vsaj zadnji ostanki barja niso izginili prej kot ok. l. 1860. 2. Vpliv mikroklima na rastlinstvo. — V istem poročilu beremo, da pripisujejo botaniki pojavljanje pritlikave breze v Schladminških Turah vetru, ki s cirkulacijo ohlaja tla. O nazornem primeru takega, za ekologijo rastišča odločilnega faktorja, lahko poročamo tudi iz doline Save Bohinjke. Pri Soteski najdemo tik nad dolinskim dnem sredi bukovega gozda večjo jaso, ki je porasla z družbo dlakavega sleča in slečnika (*Rhododamneto-Rhododendretum hirsuti*), od drevesnih vrst pa se uspešno uveljavlja le macesen, vse drugo drevje (rdeči bor, smreka) uspeva mnogo slabše. Slečeva družba gradi normalno višinski pas med 1500 in 1800 m (sem štejemo tudi sestoje rušja), tukaj pa se niti v višini 520 m ne da pregnati od bukovega gozda. Ekološki faktor, ki ustvarja prav posebno, od normalne hladnejše mikroklimo, je tukaj mrzel zrak, ki piha iz odprtih na površju. Zanimivo bi bilo primerjalno merjenje temperature na rastišču in v njegovi okolici, ki bi eksaktno potrdilo že s prostimi očmi ugotovljena dejstva. Posebno znamenito je to nahajališče zaradi linejevke (*Linnaea borealis* L.), ki je cirkumpolaren element in je bila prvič tukaj najdena že 1907, nato pa pozabljena in ponovno odkrita šele letos. Ta primer je poučen, ker kaže, kako se mikroklima lahko menjava že v najmanjših razdaljah in kako odločilen je njen vpliv na živi svet.

društvene novice

UIAA 1963

Generalna skupščina Mednarodne alpinistične unije se je letos vršila v dneh 26. in 27. septembra 1963 v Interlaknu v Švici. Skupščina je imela slavnosten značaj, ker se je vršila v okviru proslav 100-letnice Švicarskega alpskega kluba. Za Jugoslavijo je imela skupščina prestižen pomen, ker je bilo treba rešiti vprašanje, če ostane še nadalje na dnevnem redu vprašanje izpremembe statuta unije. V oktobrski številki Planinskega Vestnika smo pisali o spletkah, ki jih je bil deležen predlog o izpremembi statuta in ki ga je Jugoslavija močno podpirala, toda na seji izvršnega komiteja unije, katere se naš predstavnik ni udeležil, je bil predlog za izpremembo statuta odrinjen z dnevnega reda. Na pismeno zahtevo Jugoslavije je bila vnesena kot posebna točka dnevnega reda generalne skupščine tudi izprememba statuta, toda vedelo se je, da izvršni komite unije in še nekatere državne članice tej izpremembi niso naklonjene iz razlogov, ki smo jih navedli že v zgoraj omenjenem članku v Planinskem Vestniku.

Skupščine v Interlaknu se je udeležilo 25 delegacij iz Nemčije, Avstrije, Belgije, Bolgarije, Španije, Francije, Anglije, Grčije, Italije, Lichtensteina, Luxemburga, Maroka, Holandije, Poljske, Švedske, Švice, Češkoslovaške, Peruja in Jugoslavije. Jugoslavijo sta zastopala predsednik Planinarskega saveza Jugoslavije tov. dr. Marijan Breclj in predsednik Planinske zveze Slovenije tov. Fedor Košir.

Na dan 26. 9. 1963 se je sestal izvršni komite in je obravnaval razne tekoče zadeve. Na tej seji sta jugoslovanska predstavnika ostro kritizirala postopek v zvezi z izpremembo statuta in ugotovila, da postopek s strani Izvršnega komiteja ni bil niti v skladu s sklepi generalne skupščine leta 1961 na Dunaju, niti s sklepi, sprejetimi na skupščini leta 1962 na Krfu. Razen tega je bilo poudarjeno, da izpremembe ne zahteva samo Jugoslavija, temveč tudi več drugih držav-članic, ki predlagajo celo dalekosežnejše izpremembe kot Jugoslavija. V diskusiji, ki se je razvila, so naša stališča podprli predvsem zastopniki Francije, Poljske in Španije.

Člani izvršnega komiteja so pod vtisom dejstev, ki sta jih navedla jugoslovanska zastopnika, izpremenili svoje stališče, nakar je bilo soglasno sklenjeno, da se predlog izpremembe statuta ponovno postavi na dnevni red, da se imenuje ponovno komisija, ki bo izdelala osnutek novega statuta in da tej komisiji predseduje zastopnik Nemčije, ker se je Jugoslavija, katere predstavnik je do sedaj predsedoval tej komisiji, iz taktičnih razlogov tej funkciji odpovedal. V komisiji za sestavo osnutka so še predstavniki Nemčije, Poljske,

Švice in Avstrije. Tako formuliran predlog je izvršni komite predložil v razpravo tudi skupščini, ki ga je v celoti sprejela. To dejstvo pomeni popolno satisfakcijo Jugoslaviji, ki se že nekaj let bori za to, da bi novi statut omogočil večjo univerzalnost unije in njeno večjo aktivnost, kar pa očitno ni bilo vseh nekaterim članicam unije, ki so pokazale v svojih težnjah precejšnjo konservativnost.

Generalna skupščina je obravnavala razen običajnih zadev še aktivnost njenih komisij. V tej zvezi je bilo posebej pohvaljeno delo mladinske komisije, medtem ko je bilo ponovno ugotovljeno, da se Mednarodna komisija za gorsko reševalno službo (IKAR) vedno bolj oddaljuje od unije in se smatra za samostojno telo, popolnoma neodvisno od unije. Glavna tema diskusije pa je obravnavala kontrolo in uporabo materiala za varnost v gorah. Naslednja generalna skupščina se bo leta 1964 vršila v Münchnu.

Dne 27. 9. 1963 so se delegacije udeležile skupnega izleta na Jungfrauoch. Izlet je potekel v prijateljskem vzdušju in ob tej priliki je bilo mnogo možnosti, da posamezne delegacije izmenjajo svoja mnenja o delu unije, pa tudi o delu planinskih organizacij v posameznih državah.

Zvečer istega dne sta mestni odbor Interlakna in planinska sekcija SAC udeležence skupščine UIAA in delegate SAC povabila na sprejem. Ob tej priliki so vse delegacije čestitale SAC ob 100-letnem jubileju in izročile primerna darila, predsednik UIAA Egmond d'Arcis pa je prejel zlat ključ mesta Interlaken v znak priznanja za delo v planinski organizaciji.

F. K.

SLAVNOSTNI KONCERT SLOVENSKE FILHARMONIJE OB 70-LETNICI USTANOVITVE SPD

25. 10. 1963 je PZS povabila slovensko javnost na slavnostni koncert v proslavo 70-letnice ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Zakaj je to storila, naj pove uvodna beseda v koncertni program, ki ga je izdala Slov. Filharmonija in ki jo je pripravila propagandna komisija PZS. Glasi se takole:

Sedemdesetletnici slovenskega planinstva bi Planinska zveza Slovenije rada dala tudi kulturni poudarek, zavedajoč se dela, ki ga je slovensko planinstvo prispevalo v našem narodnem gibanju na narodno-obrambnem, gospodarskem in kulturnem torišču. Zato ob podpori Sveta za kulturo SRS in Slovenske filharmonije prireja ta koncert instrumentalne slovenske glasbe. Skladbe, ki so na programu tega koncerta, so po svoji snovi in ideji navdihnile gore, geografska, a v nekem smislu tudi duhovna hrbenica naše male gorate dežele, saj je bila v svoji zgodovini ogrožena prav na mejnikih, ki stojijo sredi najlepšega slovenskega gorskega sveta.

Zveneča tišina gora, godba višin, okamenela melodija gorske arhitekture, to in podobno so že kar ustaljeni simboli v planinskem leposlovju, ki se začenja z renesanso, pravzaprav pa že z Dantejevimi *tercinami* in dobi kasneje nove poglede z Rousseaujevo *Helozo*. A gotovo ima prav Kugy, če zanika globlje vzajemno vplivanje med glasbo in gorami, češ da je to le bolj vnanje narave, da moči in veličasti gorske narave ni mogoče muzikalno vpodobiti. Tak poizkus bi rodil le vnanje, iskane, morda presenetljive, a kljub temu banalne in teatralične učinke.

Vendar ga kljub temu mika priznati: *Skoraj bi rekel, da sem šele v gorah prišel do pravega razumevanja glasbe, da je na sestopu z Disgrazie iz vsega ozračja lila vame daljna, tiha, melodična gorska muzika, ki je bila en sam vrisk Palestrininega Sanctusa, da me je v višavah neprenehoma spremljalo bleščeče trovezdje Bach — Beethoven — Palestrina. Na Pršivcu, v Bohinjju, Črni prsti in drugod — povsod sem na tem vrhu doživljal to, na drugem drugo melodijo.*

Tako je slikar Charles Gos slišal v sebi zadnji stavek gorske simfonije Adagio doloroso na grebenu Furggen, tako je Leslie Stephen priznal, da ga zvenenje gora zgrabi z večjo silo kot najslajši Miltonovi ali Wordsworthovi verzi. Franku S. Smytheu je hoja v gore iskane lepote, Marku Twainu so Alpe harmonija ljubkosti in veličasti, ki nas osrečuje.

Gore so že skozi stoletja predmet umetnosti, besedne, likovne in glasbene, duhovne osnove novčjših časov pa so to toliko bolj potrdile. Sreča zveneče tišine bo ostala, ker je sodobnemu človeku potrebna in mu bo vedno bolj. Danes dajejo gore človeku priložnost, da najde samega sebe, da se v doživetju gora precisti in okropi za delovni dan, srečen ob misli, da je nedaleč od bučnega in burnega življenja svet miru in soglasja, ki ga današnji človek potrebuje kot hrano in spanje.

Zato je umetniška izpoved na temo gora danes prav tako pomembna kakor v prejšnjih letih, in reči moramo, da je slovenski umetniški opus na to temo sorazmerno velik in da v kulturni zakladnici našega naroda nekaj pomeni.

V koncertnem programu so trije naši skladatelji, ki so z gorami najožje povezani. Marijan Lipovšek, alpinist in planinski pisatelj, pravi v svoji knjigi *Steze, skale in smučišča*, da je doživljal najlepše ure v gorah. Pesem in življenje v gorah sta mu med seboj povezana, gore cnako močne in mogočne kakor glasba. Vzporedno je zajemal iz enega in drugega. Ni čudno, če je v svoji simfonični skladbi *Domovina* z glasbo, ki poje in govori v vseh barvah in v vseh jezikih, izrazil veliko doživetje gora, poln ustvarjalnega zanosa nad čisto svetlobo gora in prozorno jasnino njihovih horizontov.

Blaž Arnič, profesor glasbe, je doma v Zalesju pod Raduho. Kdor pozna ta centralni

Sloveniji odmaknjeni gorski svet, čeprav se prav tu severna meja najbolj približa Ljubljani, ve, da je eno samo veliko presenečenje, ki človeka neprenehoma sili k vzhičenju. Arnič je ostal z vsemi koreninami prisesan na to hribovsko zemljo, iz nje vro njegova silna glasbena doživetja, s katerimi išče njegova duha, dušo gornjesavinjskega človeka, simfonijo narave, da bi z njo elementarno doživel sebe in svoj rod. (T. O.)

Tretji skladatelj na koncertu pa je Primož Ramovš, ki po lastnih besedah dobiva od gorskega sveta pobude za ustvarjanje na glasbenem področju. Tako je nastala njegova *Simfonietta* pod vtisom nekega doživetja. Skladatelj pravi: *Povod za nastanek Simfoniette je bil izlet in vedro razpoloženje v Kamniških planinah, na kar spominja tudi pastoralni značaj drugega stavka.*

Ramovš je eden tistih, ki sledi stopinjam obeh znanih glasbenikov, Janka in Toneta Ravnika, profesorjev na Akademiji za glasbo, ki stalno zahajata v gore.

Tako že prej, kmalu po dobi narodnega prepoda, se je glasba tesno vezala z gorami in gorskim svetom. Spomnimo se samo Aljaža, čigar delež v znani pesmarici Glasbene Matice je dal nekaj nepozabnih pesmi (*Oj Triglav, moj dom*). Pa še drugi skladatelji kot Blaž Potočnik, Anton Foerster, P. H. Sattner, Fran Gerbič, Miroslav Vilhar, Anton Nedved in drugi so se odzivali s svojimi glasbenimi deli na naš gorski svet. Med mlajšimi pa je posebno pomemben Dane Škerl, ki je velik del svoje mladosti posvetil plezanju po gorah. Skladbe, ki jih poslušamo nocoj, so le nadaljevanje tega, kar so slovenski glasbeniki v 19. stoletju začeli, toda nadaljevanje kot odraz razvoja, ki ga je doživela slovenska umetnost v zadnjih petdesetih letih. (M. L.) Koncert je uvedel predsednik PZS tov. Fedor Košir, javni pravobranilec SRS.

Dvorana je bila polno zasedena, med drugim se je koncerta udeležilo 100 zastopnikov planinskih društev izven Ljubljane. Med častnimi gosti so bili podpredsednik Skupščine tov. dr. Marijan Breceļj, univ. prof. Boris Zihert, predsednik Sveta za šolstvo SRS prof. Ludvik Gabrovšek, tov. Janko Rudolf, dr. Miha Potočnik i. dr.

SPOMIN NA ADOLFA HUDNIKA

Našega dragega planinskega tovariša in prijatelja ADOLFA HUDNIKA, smo izgubili prav ob sedemdesetletnici naše planinske organizacije in hkrati — ob njegovi sedemdesetletnici. Spadal je v vrsto tistih pravih, skromnih planincev, ki mu je že od mladosti pomenila hoja po planinah in gorah višek sreče in užitka. Z vsem srcem in vnemo se je po prvi svetovni vojni vključil v krog onih

Adolf Hudnik

tovarišev, ki so spoznali potrebo, da naša planinska organizacija krene v napredne tokove alpinistične dejavnosti.

Tako pojmovanje planinstva in alpinizma in pa osebno tovarištvo in prijateljstvo je pripeljalo tovariša Dolfa Hudnika tudi v krog male družbe planincev, ki je skozi dolgo vrsto let skoro vsako nedeljo ali praznik, večasih že prejšnje popoldne, odhajala od pomladi do jeseni, s smučkami ali derezami v hribe in gore. Ta družba, ki ji je hudomušni Osip Šest posvetil v Slov. Narodu poseben podlistek ter jo krstil za »Gojzarico«, je v predvojnih časih hude opozicijske borbe proti ljubljanskemu osrednjemu odboru SPD, ki jo je vodil TK Skala, igrala precejšnjo vlogo. Saj je bil iz njene srede izvoljen za dr. Tomiškom novi predsednik SPD, nadalje za tajnika dr. Arnošt Brilej, za gospodarjevega namestnika Polde Dolinšek, za odbornike pa Janez Bizjak, Jože Sodnik ter Adolf Hudnik.

Tov. Dolfe je za časa svoje funkcije kot odbornik OO SPD in odličen pravnik prevzel in temeljito opravil zlasti nalogo, da se razčisti in spravi v red dokaj zamotano in nepregledno zemljeknjižno stanje številnih nepremičnin, zlasti okrog 26 postojank in zemljišč osrednjega društva SPD.

Dolgo vrsto let pred in pa po drugi svetovni vojni se je »gojzarska« družba redno shajala ob petkih na tovariški in prijateljski razgovor, ki se je sukal seveda največ okrog vprašanj in dogodkov iz domačega in inozemskega planinstva. Tovariš Dolfe je bil tej družbi vse-skozi zvest, njegova beseda je bila vedno tehtna in prijateljska. Bredko nas je zadela pred leti najprej izguba dr. Arnošta Brileja, prav tako kasneje dr. Staneta Tomiška in nazadnje še našega planinskega tovariša in prijatelja — Dolfa Hudnika.

Za »Gojzarico« — dr. J. Pretnar

OB DNEVU MRTVIH — ZASLUŽNIM BOHINJSKIM PLANINCEM

Moramo popraviti zamujeno in na tem mestu počastiti spomin treh zaslužnih bohinjjskih planincev, katerih se ob njihovi smrti ni spomnil nihče.

Dne 21. 9. 1959 je umrl JANKO HODNIK, bivši gostilničar iz Boh. Srednje vasi. Rojen je bil dne 13. XI. 1893. Kot mladenič je slutil, da bo planinstvo v Bohinju šele vzplamelo in je opravil izpit za gorske vodnike. Po razsulu avstroogrske monarhije je postal gerent v občini. V letu 1923 je bila na njegovo pobudo ustanovljena podružnica SPD — Bohinj, katere predsednik je bil skoraj do smrti. Kot župan je znal pridobiti sredstva, da si je podružnica takoj postavila kočjo pod Bogatinom. Vrsto let je bil tudi odbornik osrednjega odbora SPD ter kot njegov delegat zastopal na občnih zborih sosednjih podružnic na Gorenjskem in bil za zasluge planinstva tudi odlikovan s srebrnim častnim znakom.

V letu 1961 dne 22. V. je umrl ANTON ZUPANC, krojač iz Boh. Srednje vasi. Bil je velik ljubitelj domačih planin, — za čim večji razmah planinstva je na planini Uskovnici postavil lasten planinski dom, ki so ga Nemci med okupacijo požgali. Pri podružnici je bil ustanovitelj, dolgoletni blagajnik, poleg tega pa več let marljiv markacist.

Iz vrste dolgoletnih odbornikov in ustanoviteljev je smrt dne 30. I. 1960 izrgala tudi JANKA DOBRAVCA iz Savice, znanega večletnega upravnika hotela Zlatorog in pozneje lastnika restavracije pod slapom Savice. Nikoli mu ni bilo težko in predaleč, da se ne bi udeležil odborove seje podružnice, ki so se vršile na sedežu v Boh. Srednji vasi.

Vsi trije imajo trajne zasluge, da se je iz takratne podružnice razvilo današnje močno društvo s tremi kočami: Kočo pod Bogatinom, Kočo na Uskovnici in Vodnikovim domom na Velem polju.

Naj jim bo lahko domača gruda pod vznožjem Triglava.

Janez Hodnik

PLANINSKA SKUPINA »EMAJL« CELJE

Že v predvojni Jugoslaviji je bilo v naši tovarni dosti planincev, čeprav ni bilo organizirane skupine. Udejstvovanje v gorah je bilo individualno. Izjema je bila le prva nedelja po 1. maju, ko so bili organizirani planinski izleti na bližnje vrhove.

Na lastno iniciativo je tov. Arzenšek iz Gaberja organiziral skupinske izlete za delavce iz našega podjetja v bolj oddaljene Kamniške Alpe in to s tovornjakom privatnika-sodavčarja Baldasina. Poleg tega so posamezni planinci kolesarili v daljno Logarsko dolino, nekateri pa celo peščali od zadnje železniške postaje v Šmartnem ob Paki do cilja.

Za časa okupacije je planinska dejavnost počivala, ker so bili mnogi planinci aktivni člani NOV. Mnogi so tudi padli.

Po osvoboditvi je bilo edino športno društvo v Gaberju društvo »Olimp« s planinsko sekcijo, v kateri so bili vključeni tudi sedanjí člani PS »Emajl«. Ustanovni občni zbor planincev terena Gaberje je bil pri Svetclu in ga je vodil tedanji predsednik Olimpa tov. Andrej Svetek. Za planinsko sekcijo pa je bil odgovoren tov. Kodre. Kasneje se je športno društvo »Olimp« preimenovalo v »Kladivar« in planinska sekcija, v kateri so bili vključeni tudi naši člani, se je imenovala »Kladivar«.

Prva postojanka, ki se je v tem času obnavljala, je bila kočna na Golteh, ki je bila med okupacijo požgana. Naša skupina je uredila zasilni bivak, ki je služil smučarjem že v prvi zimi po vojni t. j. leta 1945/1946.

Že v letu 1945 so se vršili prvi večji izleti na Celjsko kočno, nato pa na Šmohor, Mozirsko planino, v Logarsko dolino, na Raduho.

Izleti so nudili razvedrilo, udeleženci pa so na izletu pomagali pri obnavljanju Solčave, kasneje Doma v Logarski dolini in Okrešlja. V takem sestavu je skupina delovala vse do oživitve planinske dejavnosti v Celju, ko je bil prvi povojni občni zbor PD Celja. V odbor so bili izvoljeni najaktivnejši člani naše skupine.

Zanimanje za planinstvo je bilo v podjetju s časom vedno večje in želja, da bi bila skupina bolj organizirana, čedalje močnejša. Sekcija se je pomladila z novimi, mlajšimi člani. Leta 1956 je bila ponovno ustanovljena planinska skupina v našem kolektivu. Od tedaj so se člani skupine, katerih število presega danes 300 članov, zopet aktivno udeleževali pri raznih skupinskih izletih in pohodih. Vsa ta zadnja leta vodi skupino tov. Vili Svet. Člani skupine so prirejali izlete s tovarnim avtobusom v Savinjske in Julijske Alpe, Karavanke, po Primorski in Pohorju. Organizirani so bili sistematični skupinski izleti po slovenski planinski transverzali in zasavski planinski poti Kumrovec—Kum. Vmes pa je bilo organiziranih več krajših izletov na bližnje izletniške točke. V letu 1961 se je od-

pravilo 5 članov naše skupine v Makedonijo z namenom, da prehodi Šar planino. Po podatkih iz »Vodiča po planinama Jugoslavije« so pripravili načrt poti, katerega pa niso mogli izpolniti, ker kočne niso uporabne, skupina pa za prenočevanje na prostem ni bila pripravljena. Zaradi tega je skupina lahko prirejala izlete, na katerih so planinci obiskali vrhove, oddaljene en dan hoda. Med drugim se je seveda povzpela na najvišjo točko Šar planine, t. j. Titov vrh. Na tem izletu je skupina obiskala tudi Črno goro in se povzpela na Lovčnu.

Med prvimi, ki so si pridobili značko slovenske planinske transverzale, je bil član naše skupine tov. Stanko Cocej (št. 16), pozneje pa se je število transverzancev, t. j. planincev z že opravljenimi transverzalnimi potjo, povečalo na 9 članov.

Značko za opravljenost zasavske planinske poti Kumrovec—Kum ima sedaj že 13 naših planincev.

5 mladincev-planincev je opravilo izpite za gorske stražarje. V sestavu postaje GRS Celje je kar 6 reševalcev, članov PS »Emajl«. PS »Emajl« ima tudi mladinski odsek, ki se udeležuje vseh pohodov in izletov.

Za propagando imamo v podjetju oglasno omarico, v tovarniškem glasilu »Emajlrec« pa tudi svojo stalno rubriko. Vrše se razna predavanja z diapozitivi. V zadnjih letih smo priredili dve planinski razstavi.

Finančno pomoč nam daje Tovarna emajlirane posode z vsakoletno dotacijo.

Imamo svoje prostore na Mariborski cesti blizu tovarne. Ti nam služijo za redne sestanke odbora ter za razne točaje mladinskega odseka.

CELJSKA PLANINSKA FOTOGRAFIJA

Vzporedno s planinstvom se je pričela uveljavljati pri posameznikih še fotografija, posebej še planinska fotografija. Zelo redki pa so bili med planinci fotoamaterji, ki so za stvar resno delali. Mednje bi lahko prišteli pokojna Lečnika in Zemljiča, nadalje Pelikana, Hojnika, Šmigovca, Šimenca, Novaka, Tkalčiča, Kopinška, Domanjka, ing. Lavrenčiča in Dobrotinška. Nekaterih se ne spominjam več. Manjkala nam je gotovo organizacija, ki bi nas tesneje povezala in popeljala do hitrejšega vzpona. Mnogo je pripisati »sramežljivosti« posameznikov ob neuspehih, ki so jih doživeli kot začetniki. Čas in tehnika sta hiteli naprej in prav malo je ostalo »trmasto vztrajnih«, ki niso klonili pred ciljem, kljub temu, da so nam poklicni fotografi trdovratno prikrivali vsako novo pridobitev. Vsi »trmasti« so kljubovali dalje in si beležili dragocene pridobitve za kasnejše delo. Planinsko tovarištvo nas je po eni strani čvrsto povezovalo kot »brodolomce v fotografiji«. Neuklonljivi smo se združevali v skupinice in si zaupali skrivnosti lastnih dosež-

kov ter tako utrdili vez trdnega prijateljstva. Dolga leta smo nosili s seboj v planine težke in velike fotoaparate. Okoli leta 1935 je tehnika toliko napredovala, da smo jih zamenjali za manjše in lažje fotoaparate, prikladnejše za prenos. Kljub vsemu je ostalo prav malo zvestih pripadnikov črno-bele fotografije, ki so svoja dela pričeli razstavljeni na mednarodnih razstavah po Evropi. Mnogo planincev je klonilo zaradi neuspehov in visokih cen fotografskega materiala in izdelkov. Nekaj let pred drugo svetovno viхро je tehnika napredovala do barvne fotografije in še danes se vodi mrzlična borba proti črnobeli fotografiji. Po osvoboditvi se je uresničila dolgoletna želja fotoamaterjev, da so se združili v okrilje Ljudske tehnike.

Še skromnejša je beležka o kinofotografiji v celjskem območju. Le skromno naj se spominim filma, ki je bil posnet v letih 1932 do 1934 v Savinjskih Alpah. Posneli smo prvi film, ki je takrat predstavljal izredno tehniko in spretnost pri izdelavi. Pri filmu je sodelovalo le šest oseb: Stabej, Panto, Hillinger, Regner, Zadavec in jaz. Pripravili smo scenarij in v lastni režiji istočasno nastopali kot igralci. Na koncu pa še kot laboranti pri razvijanju filmov. Vreme nam je bilo dokaj naklonjeno. Film je uspel, čeravno v zelo težkih okoliščinah. Mimogrede bi omenil, da so takratni skalaši in Ljubljani smekali film »V kraljestvu Zlatoroga«, ki je stekel leta 1931.

Franc Peršak

OPOMBA K POGAČNIKOVIM POTIM NA ŠMARNO GORO

Dr. Josip Pogačnik je PZS 13. 6. 1963 poslal pismo, v katerem popravlja članek v Ljubljanskem dnevniku z dne 24. maja 1963 o šmarnogorskih poteh. V tem pismu pravi:

Pobudo za napravo te plezalne poti, kot tudi možnost za njeno napravo, pa tudi njeno smer sem dal podpisani. Prof. Wester je pač markiral po robu Grmade po njem imenovano pot, čeprav je bila ta pot že tudi prej znana in obiskovana; njegova oseba pa nima z napravo plezalne poti prav nobene zveze in tudi pobudo zanjo ni dal on.

Plezalna pot je stvar zase, moja zamisel, pri kateri pa mi ni šlo samo za turistično, temveč tudi za zdravstveno udejstvovanje. Če hodimo po hribih, čeprav zelo strmih, se pri tem ne vzpenjamo tudi z rokami in se krepijo samo nekateri deli našega telesa. Ko pa se lotimo višin, kjer so potrebni tudi klini, žice, skobe, vrvi etc., tedaj se urijo in krepijo tudi druge mišice in zgornji telesni deli. Z intenzivnim dviganjem in vzpenjanjem z rokami se utrjujejo roke, rame, prsni koš, pljuča, srce itd., pa tudi noge vse drugače kot pri navadni gorski hoji. Seveda imamo dosti takih žičnih potov v naših visokih gorah, pa te so daleč in

dostopne le nekaj mesecev v letu. Šmarna gora pa, na kateri bi se dalo napraviti še več takih potov (morda tudi kje v Zasavju etc.), je pa vse leto dostopna ob manjših stroških. Vsekakor pa pri napravi te plezalne poti ne smem prezreti pokojnega gorskega tovariša, ki se je pri tej napravi udeleževal, Knafelca, ki je bil pred zadnjo vojno v planinskem društvu silno delaven in požrtvovalen član.

PSJ NA 100-LETNICI CAI

Club alpino Italiano je povabil Planinski savez Jugoslavije na svoj 75. kongres ob 100-letnici njihove organizacije. PSJ je delegiral na to manifestacijo tov. Petra Lučiča-Rokija in tov. Mirka Fetiha.

Osnovna manifestacija 100-letnice italijanskega alpinizma je bila v nedeljo 7. 9. 1963 v dvorani novega gledališča. Prvi del kongresa se je tikal samo italijanskih delegatov, medtem ko so na drugem delu sodelovali tudi zastopniki iz drugih držav. Vsi tuji zastopniki z najvidnejšimi predstavniki italijanskega alpinizma so sedeli na častnem mestu na odru. Dvorana je bila okrašena z vsemi zastavami udeleženk, naša zastava je bila na vidnem mestu prva.

Proslava je imela izrazito manifestativen značaj. Po uvodnem govoru predsednika CAI je pozdravil skupščino župan mesta Torino, nato pa tuji zastopniki. Vsi tuji zastopniki, razen g. D'Arcisa, so govorili v svojem jeziku in je g. Vallepiano prevajal. Naš zastopnik tov. Lučič je brez prevajanja pričel svoj pozdravni govor v srbohrvaščini, nato pa je ob burnem aplavzu nadaljeval v italijanščini.

Bil je to edini govor, ki je poudaril mednarodno planinsko sodelovanje. Zato je tudi v kasnejših komentarjih naš govor odjeknil zelo ugodno.

Po pozdravnih govorih je prof. dr. Luciano Jona v več kot enournem govoru govoril o razvoju italijanskega alpinizma, nek drug reprezentant CAI pa o pomenu alpinizma.

Mirko Fetiha

PD LITOSTROJ

(Ob petnajstletnici obstoja)

Planinsko društvo Litostroj je za našo planinsko srenjo zelo pomembno društvo. Je prvo društvo, ki je nastalo iz delovnega kolektiva. Ustanovljeno kmalu po ustanovitvi tega velikega podjetja, enega izmed nosilcev preobrazbe naše domovine, je raslo z njim in je danes med najštevilnejšimi našimi društvi. Dobro desetletje je delovalo brez svojega planinskega doma, prirejalo izlete poleti in pozimi, osnovalo svoj AO in se s svojim vplivom vedno bolj širilo med kolektivom. Prav te dni poteka šest let, kar so na Soriški planini po-

stavili skromno kočo, ki pa je prav tako z leti rasla, solidno kakor društvo samo. 4. julija 1960 so odprli lepo depandanso, ki nudi 54 ležišč. L. 1961 so prizidali koči prijazno dnevno sobo. L. 1962 so dobili na planino daljnovid, povečali klet, shrambo za smuči in novo drvarnico. V tej vztrajni rasti tiči prava gospodarnost, nič ni prevelikega apetita po investicijah, dom je rasel tako, kakor se je s svojim delom v kolektivu uveljavljalo društvo. Danes predstavlja kočja vrednost 20 milijonov dinarjev, njen obisk raste, promet se veča sorazmerno z vloženim denarjem, čeprav je tudi ta kočja v prvih letih obstoja morala preživeti trnovo pot od pasivnega salda navzgor.

Med bližnjimi nalogami litostrojških planincev pa so: smučarska vlečnica in vodohram, ki naj bi ga gradili skupno s škofjeloško kmetijsko zadrugo, radi pa bi tudi lepše opremili depandanso.

Gospodarske skrbi niso prerasle odbora, nasprotno, društvo ima iznajdljiv propagandni odsek pod vodstvom delavnega tov. Toneta Ermana, vzorno skrbi za markacije, kažipota in razna orientacijska pojasnila, ki jih domiselno izdeluje tov. Jelenc, tov. Kolenc pa vodi delovni AO, v katerem je že več let po svoji alpinistični aktivnosti najvidnejši tov. Lojze Šteblaj.

To je na kratko povzeto bogato poročilo sedanjega agilnega predsednika tov. Staneta Vogelnika, okoli katerega je zbran vztrajen in delaven odbor. Lepo je število onih, ki so zastavili svoje moralne in fizične sile, da se PD Litostroj veselih takih uspehov: Šarf, Legvart, Vrhovec, Maver, Levstek, Križaj, Pogačnik, Koren, Kregar, Smerajc. In koliko je bilo prostovoljcev pri gradnji doma, ki mu je mesto izbral prejšnji predsednik in sedanji tajnik tov. Marjan Smerajc!

Za PD Litostroj je značilno, da je tako ob ustanovitvi poskrbelo tudi za AO. Leta 1949 so imeli štiri člane. Bili so Tone Lajevec, Velepce, Cedilnik in Stupca, že naslednje leto najdemo med njimi Šarfa, Peterco, Černaka in Rodeta. Iz teh skromnih začetkov se po l. 1957 razvije močna alpinistična skupina, ki zabeleži 37 letnih vzponov, med njimi nekatero IV in V. L. 1958 najdemo na delu že tov. Janka Ogriča in Lojzeta Šteblaja, prvo odpravo v tuje Alpe (Ogrič, Gamberger, Šteblaj, Kolenc), l. 1960 sledi odprava v Dolomite (Šteblaj je tedaj preplezal smer Comici-Dinai v Veliki Cini) l. 1961 so Litostrojčani že v Centralnih Alpah, skratka PD Litostroj se zaveda, kaj pomeni športna reprezentanca planinstva, ki jo s svojimi navezami predstavlja AO.

V soboto 19. okt. t. l. je PD Litostroj vabilo na slavnostno sejo, ki so se je udeležili tovarniški predstavniki samoupravnih, upravnih in družbenopolitičnih organov in na ta način pokazali, kako je delo PD strnjeno z življenjem kolektiva. Sejo je pozdravil generalni direktor Litostroja tov. Ivan Kogovšek in poudaril pomen planinstva za lepe človeške odnose v kolektivu, važne za uspeh in napredek podjetja, dalje predsednik delavskega sveta tov.

Milan Vidmar, navzoči so bili ing. Tone Kovič, sekretar tovarniškega komiteja ZK, komercialni direktor ing. Zvone Birsa in tov. Ivan Babič, predsednik mladinske organizacije Litostroja. Slavnostne seje so se udeležili najzaslužnejši člani PD Litostroj, vidnejši člani prejšnjih upravnih odborov in ves sedanji odbor.

Po poročilih je dobila besedo propaganda. Tov. Tone Erman je razkazal galerijo svojih diapozitivov in jih »hudomušno« komentiral, za njim so se zvrstili diapozitivi znano po vojne planinske poti »Po poti V. ofenzive« okoli Maglica, nato pa je nastopil tov. Lojze Šteblaj s svojim fotografskim »izplenom«, ki ga je prinesel z letošnje kavkaške ekspedicije.

V imenu PZS je slavnostno sejo pozdravil tov. Tine Orel, v imenu PD Ljubljana-matica tov. Tonček Strojnik, za koordinacijski odbor Ljubljana pa je spregovoril prof. France Pengal. Slavnostno sejo sta počastila tudi dolgoletni predsednik SPD dr. Jože Pretnar in univ. prof. Evgen Lovšin, ki je v imenu naštetih gostov ugotovil izredno prisrčno vzdušje, tovarištvo in prizadevanje za lepše, prijetejše življenje, ki ga takole tovarniško društvo z vsem svojim delovanjem izkazuje. Da, bil je lep večer, za njim pa dan, ki te osrečuje, ki ga vzameš za zmerom s seboj. Kdo bi pisal slavospeve jeseni, ki se je s simfonijami svojih barv razgrinjala pod njenim nebom in toplim soncem, ki je pred zimo tako dobrotljivo in prizanesljivo gledalo živžav na ganljivo prisrčni Soriški planini! Kdo bi popisal veličast Triglava, ki ga z vrha Možica vidiš kakor od nikoder drugod! Nič ni čuda, če je v davnini človek klonil pred magično silo gora in verjel v Olimp. Pa z Lajnarja! Pomislili smo na Groharjev Triglav. Nič ni čudno, če je nastal in to prav tak. A samo umetnik največjih dimenzij je iz gmote apnenca, ki se dviga iz planeta, mogel preustvariti Triglavovo gorsko »osebnost«, ki te s čarno silo prevzema in prevzame. Pa Sorica in njene lepote, in vsa tista stran nad Bačo, Stržišče tam za robom pod Črno prstjo, to so stvari, ki bi jih bilo treba ustvariti, če bi jih ne bilo. Kaj vse bo še treba videti od blizu, kaj še doživeti v gorah!

Med načrte so se gnetli osebni spomini: Na smuške dni od Hloma do Dražgoš na Ratitovcu, na taborjenja pod Blegašem, na plezalska doživetja z litostrojškimi alpinistom Toneom Lajevcem, ki ga žal ni več med nami, na vse, za kar smo goram hvaležni in zaradi česar brez njih ne moremo živeti.

Zato društvo, ki omogoča in lajša dostop do gora našemu delovnemu človeku, opravlja v resnici pomembno družbeno funkcijo. Prav je, da uživa razumevanje pri vodstvu tovarne, vsa hvala tistim, ki ga utrjujejo, razvijajo in z njim ljudi navajajo k aktivnemu oddihu v najlepšem okolju. Tako smo menda mislili vsi, ko smo se s Soriške planine mimo Rovtarice, Vodiške planine in Taleža pod večer spuščali v naračaj Savske doline.

T. O.

OB 60-LETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA AJDOVŠČINA

Zaradi posebnih socialnih, narodnostnih in gospodarskih pogojev je organizirana planinska dejavnost prodrla na Primorsko šele v 20. stoletju.

Tako je bilo 12. septembra 1903 na pobudo Avgusta Schlegla in nadučitelja Edmunda Čibeja ustanovljeno tudi v Ajdovščini planinsko društvo pod imenom »Ajdovsko-vipavska podružnica SPD v Ljubljani«. Njegovo delovanje delimo na tri obdobja, in sicer:

Od ustanovitve v letu 1903 do izbruha I. svetovne vojne v letu 1914, delovanje društva pod fašistično Italijo od leta 1920 do konca II. svetovne vojne v letu 1945, obnovitev in razmah društva in planinstva v Ajdovščini po osvoboditvi.

Delovanje društva v I. obdobju

V prvem letu ustanovitve se je ajdovsko planinsko društvo pod vodstvom predsednika Schlegla predvsem utrjevalo in nabiralo člane. Razvilo je živahno propagandno aktivnost na ajdovsko-vipavskem področju.

Že v letu 1904 pa se je lotilo organiziranih akcij ter pričelo z markiranjem poti na Kovk in Javornik odpirati gorski svet Trnovske planote širšemu krogu obiskovalcev zgornje in spodnje vipavske doline, Trsta in Gorice.

V letu 1905 je že namestilo orientacijske table v Ajdovščini, Vipavi, Trstu in Gorici. S tem je že razširilo propagandno dejavnost izven področja svojega ožjega delovanja. Povezalo se je z idrijskim in cerkljanskim planinskim društvom ter skupno z obema priredilo organiziran masovni izlet na Golake.

V naslednjih dveh letih, t. j. v letu 1906 in 1907, se je ajdovsko planinsko društvo tudi materialno krepilo. S tako zbranimi finančnimi sredstvi je poleti 1907 organiziralo prvi skupinski društveni izlet v Julijce. Obiskali so Krn in Bohinjski kot.

V letu 1908 se v upravnem odboru ajdovskega planinskega društva prvič pojavi kot blagajnik sedaj že pokojni tov. Rudolf Brajnik. V tem in naslednjem letu se je porodila že misel po vzpostavitvi planinskih postojank v bližnji okolici Ajdovščine, predvsem pa na Čavnu in na Predmeji. Upravni odbor društva je že tedaj spoznal izreden pomen Čavna za naše društvo. Zato je stopil v stik s takratno gozdarsko hišo na Čavnu ter se pogodil za nakup ali pa najem ene sobe v teh prostorih. Društvo je dobilo sobo v najem in uporabo s tem, da jo opremi in je to tudi storilo. Organiziralo je celo toplo hrano, seveda s sodelovanjem takratnega logarja na Čavnu. V letu 1909 je društvo po svojih odbornikih, bila sta tov. Brajnik in Malik, prvič markiralo tudi pot od Lokavca na Čaven. Poleg tega pa so postavili tudi posebno razgledišče na Zelenem Robu. Pričeli so nadalje prvič razmišljati o gradnji manjšega hotela oziroma »hospica« na Pred-

meji. Vidimo torej, da so pričeli kar krepko odpirati trnovsko planoto širšemu krogu obiskovalcev.

V letu 1913 se je ustanovila posebna podružnica SPD v Vipavi. Ajdovsko planinsko društvo pa je v tem času postavilo posebno razgledišče oziroma zabavišče in takoimenovane »gozdne veselice« pri izviru Iublja. V začetku leta 1914 je tik pred izbruhom vojne še obnovilo markacije na Čaven ter kažipote na področju Trnovske planote in popravilo razna planinska pota in steze.

II. obdobje

Z izbruhom I. svetovne vojne je z razkropitvijo funkcionarjev in članov društva iz razumljivih razlogov društvena aktivnost popolnoma zamrla.

Šele po normalizaciji političnih razmer v svetu je tov. Brajnik v letu 1920 poskušal izposlovati pri takratnih italijanskih oblasteh v Gorici dovoljenje za ponovno ustanovitev ajdovske podružnice SPD v Ajdovščini. Italijanske oblasti pa ponovno oživitvi društva seveda niso bile naklonjene. Zato so z vsemi mogočimi šikanami zavlačevale izdajo dovoljenja za ustanovitev društva. Iz društvenih zapisnikov izhaja, da je ta duhomorna procedura trajala kakšni dve leti. Niso zalegle ne številne osebne intervencije ne dopisi. Končno so Italijani odgovorili, da društva ne dovolijo.

Od tedaj pa vse do osvoboditve v letu 1945 društvo formalno ni obstajalo in tudi ne legalno delovalo. Vendar pa poštvalni stari in tedaj dorasli mladi planinci, vzgajani vsehskoz v klenem slovenskem duhu, niso mirovali.

Združevali so se potihoma in na skrivaj v razne družbe ter v tej obliki prirejali izlete v manjših skupinah v planine tako trnovskega gričevja kot tudi v Dolomite, Julijce in drugam. Res je, da društvo zaradi znane narodnostne nestrpnosti Italijanov pravno in formalno ni obstajalo, vendar je pa planinska miselnost, ljubezen do gora in smisel za organizacijo in žrtve neugasljivo gorela v sreih takratnih planincev. Njihova zvestoba planinski ideji v najtežjih časih je bila tudi odločilna za kasnejši ponoven razmah planinskega društva po osvoboditvi naše domovine in priključitvi Primorske k tokrat zares svobodni Jugoslaviji.

III. obdobje: Ponovna vzpostavitev Planinskega društva Ajdovščina

Z zmago POJ in NOV Jugoslavije najprej nad fašističnim jarmom, nato pa še nad nemškimi okupatorjem se je tako kot vse slovensko ljudstvo skupno z vsemi bratskimi narodi Jugoslavije tudi primorsko ljudstvo vključilo v izgradnjo porušene domovine. Naglo se je obnavljalo društveno življenje in za planinstvo so nastopili novi časi.

Tako so že 5. avgusta 1945 tovariši Rudolf Brajnik, Jože Nussdorfer in Zdravko Repič organizirali pripravljalni sestanek, na katerem so izvolili pripravljalni odbor z nalogo, da pripravi vse potrebno za vzpostavitev društva Ajdovščina in povezavo s SPD v Ljubljani. Kot prvi predsednik obnovljenega PD Ajdovščina je bil izvoljen tov. Rudolf Brajnik.

Takoj po ustanovitvi so organizirali skupni izlet na Sinji vrh, nato pa obnovili markacije in poti po vsem področju ajdovskega planinskega društva.

Prerojeno in pomlajeno društvo je seveda čutilo dolžnost, da se oddolži spominu padlih planincev med NOV in spominu gornikov, pomorjenih po fašističnih in nacističnih uničevalnih taboriščih. Med drugim je tako v letu 1946 odkril spominsko ploščo v Trstu ustreljenemu ajdovskemu zaslužnemu planincu Antonu Bavčerju.

Kaj kmalu, namreč že leta 1947, je tudi novi odbor Ajdovščina spoznal potrebo po zavetišču na Čavnu. Zato so takoj stopili v stik z Gozdno upravo ter izposlovali najem ene sobe v tedanji logarnici na Čavnu. To sobo, zasilno opremljeno in usposobljeno za prenočevanje, je naše društvo obdržalo do leta 1956. Z izmenjavo logarjev v tem letu se je uknila tudi preskrba s toplo hrano in je tako zavetišče propadalo, prehajalo pretežno v uporabo gozdnim delavcem in se za planince izgubilo. To je bil za društvo velik udarec. Marsikateri grenak očitke smo morali požreti kasneje od obiskovalcev na ta račun.

Navdušenje planincev je po letu 1946 iz leta v leto naraščalo. Zato so v letu 1949 zgradili lično Iztokovo kočo pod Golaki. Žal ta koča ni bila in tudi danes ni dostopna širšemu krogu planincev, ker je to koča zaprtega tipa. Uporabljajo jo samo člani ajdovskega planinskega društva. Vendar je pa izgradnja te koče vsekakor velik uspeh našega društva, saj je društvo s tem pridobilo prvi lastni objekt, zgrajen izključno s prostovoljnimi delom samih planincev.

V poznejših letih, nekako leta 1953, je društvo postavilo nov, sicer skromen objekt pri izviru Hublja. Ta takrat majhna lesena zgradba se je čez dve leti nadomestila z veliko leseno stavbo in še kasneje z zidano zgradbo, kot je še danes. Tako je priljubljena izletna točka Ajdovščine sedaj že od leta 1955 stalno oskrbovana ter je tam vsako nedeljo velik obisk. Gospodarska aktivnost društva pa se je nadaljevala in rasla ter je društvo v letu 1958 prevzelo v svojo last in oskrbo bivši hotel na Predmeji. Z neprestanim vlaganjem neštetihi milijonov ob vsestranskem sodelovanju in pomoči ObLO Ajdovščina ta dom na Predmeji šele letos dobiva kolikor toliko prijazen videz in notranjo ureditev.

Iz teh podatkov vidimo, da je gospodarsko delovanje društva v povojnih, zlasti pa zadnjih nekaj let izredno naraslo. Iz teh postojank je društvo dobivalo tudi potrebna sredstva za finansiranje in prirejanje skupinskih

izletov v vsa slovenska gorska področja. Ves doseženi dohodek dveh postojank smo vračali nazaj v te postojanke v obliki izboljšav, investicij in nabave opreme ter gradbenih adaptacij. Marljivi društveni odborniki so praktično žrtvovali ves svoj prosti čas za nadaljnji napredek društva.

V letošnjem letu pa se je ajdovskim planincem uresničil davni sen s tem, da jim je uspelo odkupiti logarnico na Čavnu.

Srečko Kočar

PLANINSKI DNEVI V ZAGORJU

Od 21. do 25. septembra so v Zagorju priredili »Planinske dni«, ki so zrcalo planinske aktivnosti tudi v dolini. Planinskemu društvu v Zagorju je uspelo zbrati na prireditvah nad 1200 ljudi, ki so z zanimanjem sledili pestremu programu.

Planinske dni je PD Zagorje pričelo z otvoritvijo razstave slikarskih del Mirka Weinbergerja, ki je ob 50-letnici udejstvovanja v planinstvu prvič pokazal javnosti nad 50 svojih del v olju in akvarelni tehniki. Dela zajemajo pokrajinske motive iz Zasavja in Dolenjske, posebno dobro pa je v njih prikazana podoba starega Zagorja in hiša, v kateri je Ivan Cankar dobil motiv za Hlapca Jerneja. Tudi spominska značka zasavske planinske poti je Weinbergerjevo delo. Razstava je bila odprta pet dni in si jo je ogledalo več sto obiskovalcev. Ob otvoritvi so bili navzoči zastopniki zasavskih planinskih društev, PZS pa sta zastopala tov. Stanko Hribar in tajnik Rado Lavrič. Za dolgoletno delo v planinstvu so bile Mirku Weinbergerju izrečene številne čestitke.

V nadaljevanju programa je domačin, znani operni pevec Ladko Korošec zavrtil lastni barvni film, ki ga je posnel na planinskem taboru na Zasavski gori. Tov. Korošec je nato pokazal še svoje s filmom dokumentirane vtise iz uspehih gostovanj po Evropi in Afriki, ki so prispevala k afirmaciji jugoslovanske opere v tujini.

Na seji koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev so zastopniki društev pregledali bilanco zasavske planinske poti. Dolej je bilo izdanih 1600 kontrolnih knjižic, 360 planincev pa je že sprejelo spominsko značko za prehojeno pot. Podatek dokazuje, da je trasa posrečeno izbrana in opravičuje svoj obstoj. Na seji so sklenili, da se v seznam kontrolnih postojank vključi še Koča Zveze borcev na Vrhah med Partizanskim vrhom in Čemšeniško planino. Vskladili so cene uslug v postojankah na zasavski poti in kategorizirali ležišča v njih. Večjo pozornost so posvetili mladinskim odsekom, ki naj se v bodoče pod enotnim vodstvom utrdijo in v smislu navodil mladinske komisije PZS sestavijo program dela, predvsem pa poskrbijo za številnejši vodniški kader, kar je šibka

točka vseh društev in ovira širjenje mladinske aktivnosti. Tudi mladina se bo povezala v zasavski koordinacijski odbor, ki bo določil okvir dela in pomagal, da bodo mladinski odseki našli pravo mesto v društvenem življenju.

Pripravljeno gradivo za vodnika po zasavski poti so sklenili dopolniti in ga pripraviti za tisk.

Mnogo zanimanja in hvale v planinskih dneh je doživel film »Zvezde opoldne«, ki so ga predvajali posebej za mladino in odrasle v kinodvorani v Kisovcu. Film je bil deležen najboljših ocen drugod, zato so ga tudi zagorski planinci sprejeli in ocenili kot najboljšega v vrsti planinskih in alpinističnih filmov. Za zaključek planinskih dni so zagorski planinci 29. septembra 1963 izročili svojemu namenu vodni rezervoar pri bivaku na Čemšeniški planini za 12 000 l vode, ki bo za daljšo dobo kril potrebe bivaka po pitni vodi.

Planinski dnevi so dosegli svoj namen. Razgibali so planinsko javnost Zagorja in deloma Zasavja, prispevali k medsebojnemu stiku članstva zasavskih društev in nakazali smer za propagandno in organizacijsko delo v društvih.

F. Golob

PLANINSKA PROPAGANDA

Komisija za propagando pri PZS je 6. oktobra t. l. sklicala vse društvene propagandiste na posvetovanje. Vršilo se je v Ljubljani v kmečki sobi restavracije »Slavija«. Na zbor je prišlo 31 zastopnikov društev, nič več, kakor smo pričakovali, čeprav bi se bili radi uštel: Posvetovanje je pokazalo, da nekatera naša planinska društva propagandnega dela ne zanemarjajo, medtem ko se večina zanaša, da je dobro delovanje društva v vseh odsekih društvenega dela že dovolj za propagando, češ dobro blago se samo hvali. V tem smislu je izzvenela prva diskusija, češ kaj pomaga govoriti o propagandi, dajte nam sredstva za boljše rjuhe, pa bo dovolj propagande.

S tem seveda ni tako. Propaganda za tako društveno dejavnost, kot je planinstvo, je potrebna, če tudi je vse v najlepšem redu. Gre za vplivanje na človeško zavest, za družbeno funkcijo planinstva, ki bo samo v tem primeru rasla, če bo planinska ideja osvajala množice, če jo bodo sprejeli delovni kolektivi s tem, da bodo prirejali čimveč izletov v hribe, če bodo tu ustanavljali svoje rekreacijske centre, dalje s tem, če bo nadaljevala in množila planinsko literaturo, svoje organizacijsko glasilo Planinski Vestnik, najpotrebnejše vodnike in prospekte, če bo omogočala v naši deželi dvojno sezono in se s tem uveljavila v turističnem gospodarstvu, skratka, če bo planinska organizacija nastopila kot družbena sila, ki priteguje in oblikuje našega človeka z duhovnimi, vzgojnimi in športnimi sestavinami.

Na posvetovanju je bilo na dnevnem redu poročilo načelnika propagandne komisije,

sledila so poročila navzočih zastopnikov društev in razgovorov, nato pa zaključki, nekateri v tem trenutku predinamični spricho sredstev, ki so na razpolago, vendar utemeljeni in neodložljivi. Tako se je zbor izrekel za intenzivnejše delo za planinske vodnike, saj nam manjka danes najpotrebnejša literatura, ki jo rabi planince-turisti, manjka nam smučarski vodnik, razni prospekti in zemljevidi. Tudi nadaljevanje »Našega alpinizma« spada med kulturne naloge planinske organizacije.

A bolje, da ne naštevamo sklepov in zaključkov, saj ideje so poceni. Za njih uresničenje pa je treba ne samo materialnih sredstev, treba je najti tudi primerne ljudi, ki so delu kos in imajo zanj veselje. Zato je bil eden od zaključkov posvetovanja propagandistov tudi ta, naj se planinska organizacija čimbolj naslani na »proizvodni« princip, na ustanavljanje društev po večjih delovnih kolektivih, kjer je tudi propagandnemu delu omogočen lepši razcvet in uspeh.

T. O.

DR. STANKO KMET — 70 LET

Zdaj pa je stopil tudi v visoko družbo naših planincev, visoko tudi po letih — dr. Stanko Kmet, ki je letošnjega 10. novembra slavil sedemdeseto obletnico svojega rojstva. Kdo od Ljubljančanov ga ne pozna, lahkonožega in krepkoplečega, večnega popotnika, neutrudnega in kakor noben drug vztrajnega, češ vse ročnega hodca po hribih in dolinah! O, ne poznajo ga samo v Ljubljani, znan je naš jubilar daleč po svetu, posebno po tistem, ki je ves njegov, odkar je shodil, po goratem in hribátem svetu. Kaj ni ta človek vsega prehodil in presmučal! Kakor doma je v gorah, v njih se v vsakem letnem času najbolje počuti. Pa je bil dr. Kmet marljiv delavec, izvrsten v svoji stroki, ugleden ljubljanski lekarnar, h kateremu so se ljudje zaupljivo zatekali po zdravila ali po dober nasvet.

Današnji slavjenec je pristen Ljubljančan. V Ljubljani je hodil v šolo, tu je dovršil gimnazijo, po maturi l. 1912 študiral na farmaceutskih fakultetah v Innsbrucku in v Zagrebu, kjer je l. 1919 diplomiral za magistra farmacije. Nadaljeval je študije na dunajski univerzi, tam je na filozofski fakulteti študiral kemijo, po tistem še v Ljubljani, kjer je bil l. 1925 promoviran za doktorja kemije.

Po vseh gorah je dr. Kmeta videti. Na samem Triglavu je bil kmalu peldesetkrat, po večkrat na njegovih imenitnih sosedi. Domače so mu Julijske Alpe, vzhodne vse od Mangrta in Kope pa sem do Ratitovca in Črne prsti. Rad je imel zapadne Julijske, vse po vrsti od Lipnika in Poldnašnje Špice pa do Kanina, Poliškega Špika in Viša. Iz Režije se je vzpenjal na zelene in skalnate vrhunce in dobro so mu znane Kamniške od Storžiča in Zaplate vse tja do Raduhe in Menine. Veliko je prehodil in presmučal po Karavankah, od Peči in Pečelinjka do Obirja, Olševe in Pece.

Hodil je pridno po Skofjeloškem, Cerkljan-skem, Posavskem hribovju, še ondan je šel pogledat na Boč. — Neverjetno je utrjen. Z vsemi svojimi leti zmore še zmerom, kadar je v planinah treba, vsako trdo ležišče. Kakor še nedavno na planini Caida v belunskih gorah (Belluno). Po tisti turi mu je dobro delo spoštiti se v Longaronu, prelepem mestecu ob Piavi.

Med drugimi je dr. Kmet opravil klasične smuške ture po visoki dolini Aosta, presmučal strmine okoli prelaza Théodule na italijansko-švicarski meji in se tam povzpel pozimi tudi na ledeniški Breithorn. Na širokem ledeniku, bila je črna megla in strupen mraz, vodnik pa ni vedel ne kod ne kam. Položaj je rešil dr. Kmet, ki je pokazal pravo smer in otel turiste in vodnika iz hude zadrege. Ima sploh izredno razvit čut za orientacijo. Kolikokrat je spravil iz težav družbo na Hribaricah in drugod, pozimi, ko je bilo vse zavito v gosto meglo in si niso vedeli smučarji kako pomagati. Često je bil po naključju pomagač pri reševanju v gorah, neštetokrat je s svojo ročno lekarno stopil v akcijo po kočah, v skalah ter na snežiščih in ledenikih.

Na svojih poteh ni izpustil ne Mont Blanca in francoskih Alp okoli Chamonixa ne Bernine, in s smučmi je čvrsto pridrsal na Etno, veliki sicilski ognjenik. Tudi doma je presmučal vse steze, po vrhniških in loških hribih, po Dolomitih Polhograjskih. Pa tudi tiste na daljnem zapadu je obiskoval, kjer je napravil zlasti dolgo turo od Cortine do Bolzana in ono drugo famozno, »la grande del Catinaccio«, »die grosse Rosengartenpartie«. Večkrat je presmučal sijajni ledenik Marmolade. Napravil je številne visokogorske, večidel zimske ture po Ötztalskih in Zillertalskih Alpah, v Fervallu, Silvretti, je smučal po Nizkih Turah in tistih visokih goljajah v Avstriji, ki jih poznamo pod imenom Nockberge. Razgledoval se je z vrh Velikega Kleka, prelezal mnogo vrhuncev v Karnijskih Alpah in obiskal tudi bolgarske gore, zlasti slavno Musalo, Balkana najvišji vrh.

Naš slavljenec je resnično velik planinec, idealen ljubitelj narave. Ob času oprta puško in se veselo priključi svoji lovski družini. Vendar v vsem je bilo in je še le smučarstvo njegova značilna poteza. Je smučar, izboren na pisti, nedosežen na visokogorskih zimskih turah. Danes lahko govorimo o davnih letih, a ni pozabiti Kmetovega plodnega delovanja na področju smučarstva, sploh zimskega športa, v letih med obema vojnama. Med drugim je vodil številne smuške tečaje na Staničevi koči, pri Mariborski koči, turne tečaje čez Pohorje, v letih 1920—1923 še skupaj z drugimi tovariši s posebnim prizadevanjem smuške tečaje v jugoslovanski vojski. Sam se je neprestano spopolnjeval in popravljal. Tako se je udeleževal trenerskih tečajev, koder so se urili za tekme, zlasti treningov pod vodstvom tiste čase pri nas dobro znane Norvežana ing. Hansena.

V zgodnjem razvoju zimskih športov pri nas je dr. Kmet tekmoval v Bohinju na 5-kilo-

metrski progi, ko je bil komaj drugič na smučeh. Prav takrat se je v Bohinju poskusil tudi v sankanju. Sankaške tekme so bile na takratnem sankališču »Belvedere«, in tam je bil Kmet od vseh prvi. V letih 1922—1928 se je pridno udeleževal alpskega Triglavskega smuka in se je tudi tam zmerom odlično odrezal. Ponovno je tekmoval v Bohinju in v Mojstrani, l. 1924 v Planici na 50 km za smučarsko prvenstvo Jugoslavije in tam prišel tretji na cilj, za kar je prejel častno plaketo Jugoslovanske zimske športne zveze. L. 1926 je na tekmi na Bledu v teku na 50 km zasedel drugo mesto in dobil za priznanje krasen kipec smučarja, darilo Jugoslovanske zimske športne zveze. L. 1920 je tekmoval v Strbském Plesu na progi 18 km za češkoslovaško smučarsko prvenstvo z lepim uspehom in mu je Smučarska zveza Republike češkoslovaške poklonila lično plaketo. Prav ta zveza mu je dala l. 1934 še drugo plaketo »za zasluge na polju smučarskega delovanja« in še eno je prejel od ministrstva v Pragi. L. 1926 so bile v Starem Smokovcu v Visokih Tatrah mednarodne vojaške tekme. Kmet je tam vodil jugoslovansko vojaško ekipo ter tudi prejel priznalno darilo, mično spominsko ploščico. Še druge dragocene spominke hrani jubilan, lepo kolajno, ki jo je zaslužil na olimpijskih igrah (Jeux Olympiques) v St. Moritzu l. 1928, in krasno vazo, ki si jo je istega leta priboril na smučskih tekmah v Nemčiji (Feldberg am Schwarzwald) »kot zmagovalc na dolgi progi v razredu starejših od 30 let«. Na vazi je vgrahiran napis: »za čast zmagovalcu v teku na daljavo«. Trikrat je dr. Kmet tekmoval v Zakopanah na Poljskem, dvakrat v Cortini d'Ampezzo, enkrat v Romuniji. Sproti je deloval tudi v domovini, organiziral je tekme za smučsko prvenstvo Jugoslavije na Jahorini, potem na Plješevici in ne vem kje še drugod. Smučski šport, ta je bil in je še njegovo pravo življenje. Od povsod ima prijemljive spomine. Zlati častni znak mu je dala Planinska zveza Jugoslavije »za dolgoletno zaslužno delovanje na polju planinstva« in od Planinskega društva Ljubljana-matica ima zlato značko za 50-letno članstvo.

Razložil je prédme svoje trofeje. Počasi jih je odbiral drugo za drugo. Tiho sva bila oba. Koliko sonca, koliko svetlobe in bleska, koliko lepih in srečnih dni je oživelo v spominu! Kako si bogat, ti sedemdesetletnik! Dragi Stanko, ti boš še naprej živel z naravo, boš vanjo vse do konca zaljubljen. In boš tako zmerom mlad ostal. Ob tej zavesti ti za sedemdesetletnico planinci, prijatelji tvoji, prišrečno čestitamo.

Viktor Vovk

ZA 70-LETNICO USTANOVITVE SPD so nekatera društva priredila prisrčne, lepo uspele kulturno prosvetne prireditve. O taki prireditvi v Lučah smo poročali v PV 1963/9. Danes prinašamo skladbo, ki jo je za to priložnost napisal Anton Tevž, znani ljubenski turistični in planinski aktivist in kulturno

mf o go-re na---še, na---še, ve, pla---ni---ne, slo-ven-ske

ze---mlje ču---do---vi---ti kras! Za njo, za vas naj

riten.
nam lju--be--zen vro-ča *f* pre---ve---va du---šo in sr---ce vsak

à tempo
čas! To bo---di ge---slo nam, to po---tre-ba ži---va.

mf Saj le v go-rah *f* ne---ska---lje---no ve---se---lje, *f* saj le v go-

riten. *ritard.*
-rah pro-stost se vsa u---ži---va.

Dr. Fr. Rapotec

prosvetni delavec. Tov. Tevž je na lučki proslavi nastopil s svojim zborom kot dirigent in z njim odpel dve svoji skladbi. Eno od teh na besedilo pesnika Pagliaruzija bomo prinesli v eni od prihodnjih števil.

Danes objavljamo skladbo dr. Frana Rapotca iz Zagreba na njegov lastni tekst z naslovom »Planinsko geslo ob 70-letnici PZS 1963«. Dr. Fran Rapotec je primorski Slovenec, eden od znanih primorskih planincev, ki so mu gore večkrat služile kot navdih za umetniško glasbeno izpoved. Tudi v našem glasilu ga ne objavljamo prvič.

LJUDSKO PLANINSKO POPEVKO bi lahko imenovali verzifikacije, ki nastajajo razmeroma daleč od kulturnih žarišč v samotnih hribovskih domovih, kakor jih je toliko, na priliko, v Gornji Savinjski dolini. Na proslavi 70-letnice ustanovitve SPD v Lučah je s svojimi lastnimi popevkami nastopil Anton Mlačnik. Sam jih je napisal, sam uglasbil in jih ob basu, kitari in harmoniki s svojima bratoma izvajal, zapela pa jih je njegova sestra. Anton Mlačnik se je rodil l. 1934, 22-leten se je pri gozdnem delu težko ponesrečil, živi pa v Krnici, to je visoko hribovsko zaselje v jugovzhodnem boku Rogatca, le malemu številu znan hribovski kot. Le kdor se je kdaj namenil iz Štrug pred Lučami proti Zg. Špehu na Rogatec in odtod na gorogransko stran, ima predstavo o tem kraju, kjer samuje nekaj lepo posajenih hribovskih domov. V enem od teh si z glasbo bogati in drugim z njo lajša in slajša življenje gozdni delavec Anton Mlačnik. Eno od popevčic prinašamo na str. 626 (z notacijo ne moremo postreči):

INOZEMCI V NAŠIH GORAH. Planinska zveza Slovenije je spomladi 1963 prejela mnogo pisem iz Anglije, Francije, Nemčije, Avstrije in Italije in iz skandinavskih dežel, v katerih so zainteresirani terjali informacije o naših gorah, zemljevide, vodniško literaturo in prospekte. Korespondentom žal nismo mogli ustreči z zemljevidi in vodniki, pač pa smo jim poslali informacije o potih, kočah, zvezah, priložili nekatere turistične prospekte, glede literature in zemljevidov pa smo jim priporočili Kugyjeve knjige in Schönnerjev vodnik »Die Julischen Alpen«. Poročila o tej sezoni kažejo, da je interes tujcev za naše

gore precejšen, da moramo z njim računati in ga s primerno propagando pospeševati. — Po sezoni je propagandna komisija prejela nekaj zahvalnih pisem. Ker je v njih nekaj tega, kar bo všeč ljubiteljem naših gora, prinašamo odstavke iz pisma G. T. Jenksa iz Anglije, ki je s svojo ženo prehodil del Julijcev, in dr. R. Höscha, tajnika VAVÖ, vrhovne avstrijske planinske organizacije, ki je bil v triglavski sosesčini z večjo skupino en teden.

T. O.

Gestatten Sie mir, daß ich Ihnen für Ihr obengenanntes Schreiben und die Mühe, die Sie sich im Zusammenhang damit gemacht haben, meinen aufrichtigsten Dank sage. Ich war mit meinen Begleitern in der Woche vom 4. bis 10. August 1963 in den Julischen Alpen und konnte — teilweise wegen Ungunst der Witterung — nur folgende drei Schutzhütten Ihres Vereins besuchen: Aljažev dom, Triglavski dom, Erjavčeva koča.

Earlier this year I wrote asking you for information about a walking tour in your beautiful Julian Alps and for the information you sent me I am deeply grateful

And lastly we would like to pay tribute to all your people we met on this tour for their kindness courtesy and patience (we speak no Yugoslav) and particularly to two unknown Yugoslavs who volunteered to carry our rucksacks down the Komarča Wall after we had had a fairly strenuous day coming down from Dolac on our way to the Hotel Zlatovog. A rather strenuous day you see we are both over sixty years of age. In closing Mrs. Jenks and myself would again like to thank you and everyone concerned for the help that was so freely ^{given} in making our holiday an unforgettable experience

občni zbori

PD KOČEVJE. Društvo je polagalo obračun svojega dela dne 19. 6. 1963. Od skupnega števila 114 članov se je občnega zbora udeležilo le 36 članov.

Iz poročil razberemo, da se je društveni odbor redno sestajal in sproti obravnaval vse pereče probleme. Delo je bilo na vzdrževanju in oskrbovanju zavetišča pri Jelenovem studentu nad Kočevjem, priljubljene izletniške točke kočevskih planincev. Koča je bila oskrbovana v preteklem letu le 5 mesecev in to ob sobotah in nedeljah ter državnih praznikov. Ker društvu ni uspelo dobiti oskrbnika, je kočjo oskrboval društveni gospodar.

Društvo z veseljem opaža, da zanimanje za planinstvo na njihovem področju stalno narašča. Prijavljajo se novi člani, vse bolj pa obiskujejo oziroma organizirajo enodnevnice izlete na Mestni vrh, Stojno, Livoldski vrh, Ledeno jamo, Jamo treh bratov itd. tamkajšnje sindikalne podružnice podjetij in ustanov. Žal se še vedno najdejo ljudje, ki ne znajo ceniti planinskega dela in lahkomišelnost uničujejo s težkimi žrtvami in trudom priborjeno društveno imetje. V minulem letu je društvo tudi obnovilo vse markacije na svojem področju, ki so bile pokončane na ta ali oni način. Namestili so tudi kačipote in smerne puščice. Dalje je društvo obnovilo tudi oglasno desko v mestu. Skupinski izletov društvo ni prirejalo, ker so se vse njihove skrbi sukale bolj okrog kočje. Društvo se pridno udeležuje v koordinacijskem odboru PD, kjer razpravljajo o vseh zadevah in rešujejo skupne probleme. Od tega si društvo obeta veliko pomoč, saj bodo marsikatera izkustva koristno služila tudi temu društvu.

Občni zbor je končal s predavanjem tov. prof. Humeka, ki je s kvalitativnimi barvnimi diapozitivi seznanil vse navzoče s prelepimi francoskimi in švicarskimi Alpami.

Funkcija društvenega predsednika je bila tudi za prihodnje mandatno dobo zaupana tov. Jožetu Kalanu.

PD LISCA Videm-Krško. Društvo vključuje v celoti 677 članov, od teh 459 starejših članov, 132 mladincev in 86 pionirjev. Občnega zbora, ki se je vršil v Sevnici, se je udeležilo 148 članov. Slaba udeležba je bila predvsem s strani članov iz Videm-Krškega.

Mladinska skupina PD Lisca Videm-Krško na osnovni šoli Videm-Krško šteje trenutno 78 mladincev in pionirjev in je v preteklem letu izvedla štiri skupinske izlete, in sicer dva na Lisco, na Kal, Vel. Planino in Mrzlico. Na sestankih in seminarjih razpravljajo o flori in favni ter o transverzalnih poteh, kar mladinci z velikim zanimanjem poslušajo. Precej mladih planincev je vključenih tudi v Tehnični srednji šoli, ki obiskujejo tudi višje

vrhove. V zvezi s temi skupinami pa se pojavlja problem vodstvenega kadra.

Društvo upravlja Tončkov dom na Lisci, za katerega zelo vestno skrbita oskrbnika Pavle in Marjanka Stergar. Imenovana sta tudi prva člana tega društva, ki sta prehodila slovensko planinsko pot in zato prejela častni transverzalni znak PZS. Tov. Marjanka Stergar je poleg tega prejela tudi srebrni častni znak PSJ. Za izredne zasluge na polju planinstva je bil odlikovan z zlatim častnim znakom PSJ društveni predsednik tov. Tonček Čebular.

Končno se bo treba enkrat tudi dokončno odločiti o bodočem sedežu društva, ki naj še vnaprej ostane v Videm-Krškem ali pa naj se prenese v Sevnico. Četudi se vrše društvene seje izmenično v obeh krajih, sodimo, da ni pravega sodelovanja med sevniskimi in krškimi planinci, kar je v veliko škodo samemu društvu. Občni zbor je odločil, da ostane sedež društva še v Krškem.

Promet kočje je dosegel le 3 683 000 din, kar je za 1 037 837 din manj kot v preteklem letu. Koča je poslovala rentabilno in ustvarila kljub slabim vremenskim razmeram in nižjemu prometu 43 503 din čistega dobička.

Za društvenega predsednika je občni zbor izvolil dosedanjega podpredsednika tov. Alojza Anzelca, za njegovega namestnika pa tov. Dušana Stuparja.

PD VUZENICA-MUTA. Društvo je imelo od leta 1957 do danes komaj tri občne zборе. Kaže, da se je društvo že kar navadilo na dvoletno mandatno dobo, ki jo je vsakokrat samovoljno podaljšalo. O kaki posebni društveni dejavnosti je težko govoriti, dejstvo pa je, da je bil upravni odbor močno okrnjen. Manjkal je predsednik, en član markacijske skupine, načelnik mladinskega odseka, in mladinski referent za Muto in Vuzenico, torej pet od trinajst izvoljenih članov odbora. UO novih članov na njihova mesta ni kooptiral. Tudi udeležba se je bila komaj zadovoljiva. Vse to se je kajpada zelo negativno odražalo tudi na ostalih vejah društvene dejavnosti.

Društvo upravlja dve postojanki, kočjo Planinec in zavetišče v Podlipju. Prva je že od l. 1961 zaprta, ker se je dotedanji oskrbnik izselil. Konec letošnjega junija je društvo izročilo to postojanko v dvomesečno uporabo Kmetijskemu gozdnemu gospodarstvu v Slovenjem Gradcu za namestitev njegove 15-članske delovne ekipe, ki bo v tem predelu vršila taksacijo gozdov, za tem pa bo skušala ugoditi zahtevam sanitarne in tržne inšpekcije in postojanko zopet izročiti svojemu namenu. Koča Planinec je sicer last SLP, vendar jo je občinska skupščina Radlje dodelila društvu v upravljanje. Hkrati je bila društvu dodeljena tudi stavbna parcela, dvorišče in travnik. Planinsko zavetišče Podlipje se nahaja v poslopju privatnika Ivana Onuka. Tudi v tej postojanki je sanitarna in tržna inšpekcija ugotovila kar 21 pomanjkljivosti, vendar pa društvo nima potrebnih finančnih sredstev,

da bi jih odpravilo. Promet na tej postojanki iz leta v leto pada.

Mladinski odsek po odhodu k vojakom najprej načelnika odseka in za tem še dveh referentov ni več deloval. Zmanjšalo se je tudi število mladincev, občutno pa je podla tudi njihova aktivnost. Vsekakor je za to odgovoren UO, ki za ta vprašanja ni imel pravega posluha oziroma ni ubral prave poti. Ničesar ni bilo narejenega tudi na področju markacijskega odseka. Po sedanjih izgledih se bo občutno zmanjšalo tudi število starejših članov. Nekaj jih je odstopilo, številni, zaposleni pri podjetju Tehnogradnja pa so se izselili. V celoti torej skoraj samo negativne ugotovitve, ki od društva terjajo, da zopet krepko poprima za delo.

PD BOVEC. Društvo je hkrati z občnim zborom proslavilo tudi 15-letni jubilej svojega obstoja. Iz poročila društvenega predsednika je razvidno, da je imelo društvo leta 1948, ko je izvedlo svoj prvi občni zbor, komaj 56 članov, danes pa 224 članov. Leta 1949 so prevzeli v svojo upravo kočo Zlatorog v Trenti, ki je bila njihov prvi otrok in velik izpit v delu in organizaciji. Nato so postavili skromno lesenjačo na Mangrtu, ki so jo vsako leto izboljševali tako, da danes po delni restavraciji jedilnice in spalnic z novim pohištvom lahko sprejme vsakenga domačega in tujega gosta. Z dograditvijo drugega prizidka in združitvijo obeh prizidkov s sredino pa bo videz te postojanke še prijetnejši. Za mangrsko cesto in za njen obstoj se je moralo društvo boriti prav po mangrsko. Čeprav sicer lepa cesta, je bila za planince navadno mačehovska, saj so morali po njej velikokrat počačiti, otovorjeni s težkimi bremenami za kočo. Danes je to utrjena, varna alpska cesta, ki je naši državi lahko samo v ponos. Popolnoma so obnovili Dom Petra Skalarja na Kaninu, ki še vedno samuje v obmejnem področju. Vendar pa tudi to kočo čakajo še lepi dnevi, saj društvo pripravlja vlike načrte za Kanin in njegova smučišča, ki so ena najlepših v Jugoslaviji. Končno so leta 1956 prevzeli v upravljanje novo zgrajeni planinski dom na Predelu, ki stoji ob jugoslovansko-italijanski meji.

Zelo aktivna je bovška mladina, ki zelo rada pohiti v planine. Ob vsakem izletu oziroma tudi v poletnih dneh se odzove tako veliko število mladine, da so skupine že kar prevelike. V zimskem času so dosegli v smučanju že kar lepe uspehe. Za začetnike so napravili manjšo skakalnico v Bovcu, za bolj večje in starejše mladince je pripravljena smučarska skakalnica v Logu pod Mangrtom, tretja skupina pa se izživlja na Kaninskem pogorju. V zimskih počitnicah je Kanin poln mladine in odraslih smučarjev, ki vsako leto številneje obiskujejo Kanin in njegovo okolico.

Veliko skrb je društvo posvečalo oskrbi svojih štirih postojank, ki slove daleč naokrog kot zelo dobro upravljane planinske postojanke. Vse te postojanke je obiskalo v preteklem

letu 212 inozemcev z 212 nočitvami in 2130 domačih obiskovalcev z 2344 nočitvami. Prehodnih obiskovalcev je bilo okrog 25 000. Čisti dobiček koče Zlatorog je znašal 260 857 din, koče na Mangrtu 306 767 din, Doma na Predelu 75 410 din, medtem ko je koča Petra Skalarja na Kaninu izkazala 23 536 din izgube. Ta izguba se pokaže vsako leto, saj se nahaja postojanka v strogem obmejnem pasu, zaradi česar je tudi obisk te postojanke minimalen. Svoje delo je dobro opravil tudi markacijski dosek, ki je obnovil markacije, kjerkoli se je pokazala potreba ter postavil tudi nekaj kažipotov in smernih tablic.

PD BOHOR-SENOVO. Občutno se je izboljšalo sodelovanje s koordinacijskim odborom zasavskih PD, čim se je sedež tega preselil v Zagorje. Društvo se je udeležilo vseh zasedanj tega odbora v Trbovljah, v Zidanem mostu, na Zasavski gori in na Bohorju. Društvo je mnenja, da so ta posvetovanja zelo pozitivna. Uspešno je društvo s svojimi predstavniki sodelovalo tudi v občinski zvezi za telesno kulturo občine Videm-Krško. Tesne stike je imelo društvo tudi z ZB, s sosednjimi društvi, zlasti pa s PD Zagorje, Mežica in zagrebškimi planinskimi društvi. Pri članstvu so zabeležili manjši padec na račun mladine. Mladinski odsek je bil formiran že leta 1960, vendar pa še ni popolnoma zaživel. Vzrok je predvsem v pomanjkanju vodniškega kadra. Društvo je prepričano, da bo delo z mladino postalo živahnije zlasti, ker je bil decembra 1962 ustanovljen mladinski odbor tudi pri koordinacijskem odboru zasavskih PD, ki bo mladini nudil vso pomoč. Mladinci so obiskovali Bohor v zimskem in letnem času, številno pa so bili zastopani na smučarskem tečaju skupno s pionirji iz Novega mesta in mladinci iz občine Videm-Krško od 21. 1. do 27. 1. in od 28. 1. do 3. 2. 1962 na Bohorju. Na obeh tečajih je bilo skupno 80 tečajnikov. Markaciisti so delno obnovili in na novo markirali del zasavske poti na svojem področju in sicer od podsredškega gradu preko Zeleznega, Gorjan, Veternika in Pokojnika vse do Oslice. Sodelovalo je tudi pri razgovorih za gradnjo ceste na južnem delu Bohorja. Ta cesta naj bi se odcepila v Srebotnem ter bi tekla preko Jablance—Dobrave—Traven Laza. nad Ložcami pa bi se spojila s cesto, ki pelje iz Netopirja v Repno dolino. V teku je že gradnja ceste Srebotno—Oslica na odseku Globoko (bivša lovška koča). Po dograditvi te ceste bo s senovske strani možen dostop z vsemi motornimi vozili v neposredno bližino koče. Propagandni odsek ni bil preveč uspešen, še tisto, kar mu je uspelo zbrati za objavo, ni bilo dosti objavljenega. Tudi za Planinski Vestnik se propagandi ni posrečilo zbrati kaj več naročnikov. Ideja »žepnega prospekta Bohorja« se jim je posrečila le toliko, da je bila slika njihove postojanke z najvažnejšimi podatki objavljena v ilustriranem informativno-propagandnem vodniku »Po Jugoslaviji«. Predavanja z barvnimi

POLJAKI V JULIJCIH

diapozitivi so bila bolj redka. Vedno so imeli težave s predavatelji in dobivajo vtis, da so za predavatelje preveč na deželi — odmaknjeni od sveta. Za 1. maj so organizirali množični izlet na Bohor, dne 18. in 19. maja pa so organizirali prijateljsko srečanje s planinci PD Runolist iz Zagreba na Slemenu. Dobro so znali organizirati obisk Bohorja po večji skupini Srbov in Hrvatov iz vlaka Bratstva in enotnosti ter gasilcev iz občin Brežice, Videm-Krško in Sevnice. Tedaj se je zbralo na Bohorju preko 300 ljudi.

Postojanko je obiskalo 4847 planincev, leta 1961 le 3219. Gospodarski odsek je z zelo malimi izdatki uredil sobo za gospodinjstvo pomočnico, popravil in uredil vodovodne instalacije ter gostinsko pohištvo, prepleskal je zunanje kladne stene in balkonske ograde s firnežem. Vsa ta dela so v glavnem brez plačila izvršili društveni člani. Nabavili so tudi gramofon s številnimi ploščami, 40 novih gostinskih stolov in več drugega drobnega inventarja.

PD SLOV. BISTRICA. Kot ostala leta je društvo tudi lansko leto posvečalo največ pozornosti planinskemu domu na Pohorju, ki obratuje že od leta 1960, čeravno gradbeno še ni dovršen. V letu 1962 društvo ni prejelo nikakih dotacij in je bilo navezano le na lastna denarna sredstva, ki pa so komaj zadoščala za najnujnejše vzdrževanje te postojanke. Namestili so le strelvod in prepleškali vse gostinske prostore. Nujno bi bilo potrebno ugoditi še strogim sanitarnim predpisom, ki zahtevajo obnovitev sanitarij in zajetje vodovoda, česar pa društvo zaenkrat ne zmore. Letošnja zima je domu prizadela veliko škodo, poleg tega pa je ostal dom skoraj 8 mesecev nedostopen oziroma brez gostov, tako da društvo ni imelo niti toliko sredstev, da bi lahko redno plačevalo oskrbnika. Zelja društva je, da bi se čimprej dogradila cesta, saj je ravno ta dom edini planinsko-turistični objekt na centralnem delu Pohorja. Sicer pa ta dom tudi ne služi več samo planincem, ampak v vse večji meri turistom. Po vpisni knjigi je dom obiskalo 1516 planincev. Pretežni del obiskovalcev je iz Slovenije (1398), iz ostalih republik 112 in 5 inozemcev. Nadalje je dom obiskalo 12 šolskih skupin z 282 mladinci oz. pionirji. Nočnin je bilo 1367. Svoj redni letni dopust je preživel na postojanki 45 družin s 632 člani kolektiva tovarne Impol. Na prenočinah je društvo kasiralo 198 700 din. Dom je sodobno urejen in nudi obiskovalcem vso udobnost. V domu je na razpolago tudi UKV aparat z gramofonom, televizor in manjša knjižnica. Poslovanje doma je bilo zaključeno z izgubo 148 043 din, ki jo društvo opravičuje z izredno dolgo in ostro zimo.

Društvo je organiziralo svoj tradicionalni planinski ples, ki je sicer zelo dobro uspel, žal pa so morali ves dobiček — 40 000 din — odvesti Kulturno-prosvečnemu društvu Svoboda za najemnino dvorane. Ponovno so razpravljali o nadaljnjem obstoju alpinističnega od-

Na povabilo komisije za GRS pri PZS je prišla dne 22. 7. 1963 z jutranjim brzovlakom preko Avstrije na Jesenice skupina poljskih alpinistov. Udeleženci odprave, 8 članov in 4 članice, so imeli namen prebiti deset dni v Julijcih, štiri dni v Kamniških Alpah in tedni dni na morju.

Komisija GRS je dala odpravi na razpolago tri vodnike, Petra Ščetinina, Vida Mesariča in Cirila Pračka. Slednji je bil obenem tudi vodja odprave v naših gorah. Od Poljakov se je mudil pri nas že prej edino tov. Zbiegny iz Zakopan, vsi ostali so bili pri nas prvič. Odprava je imela srečo z vremenom, saj je pošteno deževalo le eno noč. Poljaki so se zelo navduševali nad našimi gorami.

Če začnemo od kraja, so si z Jesenic zaželeli najprej na Vrščic. Dva jecpa sta jih potegnila do Erjavčeve kočice, kjer so si postavili šotore in uredili camping. To je bilo v ponedeljek, na državni praznik 22. 7. 1963. Tisti dan smo šli edino do Poštarske kočice, želeli so si odpociti od dolge vožnje po železnici.

V torek 23. 7. naj bi šla ena skupina na Prisojnik po jeseniški poti, druga pa na Jalovec čez Spičko. Zmenili smo se, da krenemo ob peti uri na pot. Tu so nastopile majhne težave. Vodniki smo bili ob petih pred šotori pripravljani na odhod, goste smo pa šele zbudili. Ob sedmih je šele povedel Vid svojo skupino proti Prisojniku, ob osmih je šel za njim Ščetinin in ob pol devetih Praček proti Jalovcu. Jalovca niso dosegli, ker je bil štart le prepozen, zato je Praček povedel svojo skupino na Mali Kot, od koder se lepo vidi stena Jalovca, Mangrt in greben Rateških Ponc. Do večera so bile vse tri skupine v taborišču. Poljaki so bili navdušeni nad izletom, povedali so tudi, da v Tatrah ne vstajajo tako rano, ker so stene blizu in zvečine kratke, tako da opravijo vse

seka, ki v preteklem letu ni pokazal nikaškega napredka in so zato sklenili, da bodo odsek razformirali. Mladinski odsek je organiziral dvoje skupinskih izletov in taborjenje pri Treh kraljih. Taborjenja se je udeležilo 65 pionirjev in mladincev. Zaradi finančnih težav so poslali na Milovanovičev pokal le eno pionirsko ekipo, ki je zasedla prvo mesto. Mladinci so tudi pomagali pri markiranju poti Slov. Bistrica—Tinje—Trije kralji, dalje Močnik—Trije kralji, Smolarjeva žaga—Trije kralji in Trije kralji—Črno jezero—Osankarica. Organizirali so tudi prostovoljno delo pri popraviljanju poti Trije kralji—Črno jezero. Preko močvirnatnega predela so polagali sušice. 15 mladincev in mladink je pri tem opravilo 135 prostovoljnih delovnih ur.

v nekaj urah. Z vstajanjem so bile vsak dan težave, šele v Vratih so se navadili rane ure. V sredo 24. 7. 1963 smo se odpravili v severno steno Mojstrovke, in sicer kar štiri naveze. Ščetinin je vodil svojo in še eno navezo po severozapadnem razu, Mesarič je imel v navezi dva plezalca in Praček enega. Skupno 9 plezalcev v kaminih in v razu. Zaradi številnosti je šlo bolj počasi, toda v redu in brez težav.

V četrtek 25. 7. 1963 se je odločil Ščetinin s tremi Poljaki za Hudičev stebel. Mesarič in Praček pa za smer Debeljakove v Veliki Mojstrovki. Glede na pozno uro (ob polenajstih bi šele lahko vstopili v steno) sta se Mesarič in Praček odločila za zahodni raz Male Mojstrovke, ki je zelo lep in zanimiv za plezalca. Mladi dr. Coiser, ki je plezal z Mesaričem, je imel nekoliko težav v dolgi prečnici, ki drži takoj nad vstopom v desno, toda končno je le šlo. Nad vrhovi so se zbirali temni oblaki, grozila je nevihta, tudi to je odvrnilo oba vodnika, da nista šla v Veliko Mojstrovko. Izstopili so okrog treh popoldne, kratko smer so plezali razmeroma počasi, kar pa itak nikoli ne škoduje. V daljavi je grmelo, zato so se spustili takoj v taborišče.

Tudi Ščetinin je imel težave v Hudičevem steburu v Prisojniku. Ne s svojo navezo, Ščetinin je mojster in mu stebel ni delal težav, toda druga naveza, čeprav dva dobra plezalca, se ni počutila dobro in jima je moral pokazati polico v zadnji tretjini stene, kjer sta se lahko umaknila iz stene. S svojim tovarišem je smer nadaljeval in hitro izplezal.

V petek 26. 7. 1963 se je odpravil ves tabor s kombijem GRS Kranj na Bled in naprej k Boh. jezeru. Ta dan je bil namenjen počitku, povezan obenem z ogledom naših lepih počitniških središč.

V soboto 27. 7. 1963 je krepko deževalo. Še v dežju smo se odpeljali v Tamar, vedrili dolgo v koči in ko se je pričelo svetliti, odšli proti Kotovemu sedlu. Nekateri so se odločili, da gredo rajc čez Sleme na Vršič, večina je šla v gosti megli na Kotovo sedlo. Tega zaradi megle sploh nismo videli, bili smo nekje v bližini sedla, morda prav na njem. Nazaj gredo smo šli čez drn in strn proti kuloarju, da bi sestopili po običajni stezi čez prodišča in snežnišča pod Jalovcem. V megli ni bilo lahko zadeti prave smeri, prepustil sem se kar instinktu in zgrešil za približno dve sto metrov.

Jalovec je v meglicah morda še lepši kakor v čisti jasnini, zato ni čudno, če si je mladi poljski zdravnik dr. Coiser zaželel plezati Hornovo smer v Jalovcu. Zmenil se je z Mesaričem za v ponedeljek.

V nedeljo 28. 7. 1963 se je taborišče selilo v Vrata.

V ponedeljek 29. 7. 1963 so šli Praček in Stašek Obrochta v bavarsko smer, Drago Zagorc in še trije z njim v nemško smer in Triglavsko okno. Plezanje je poteklo v redu. Takoj iznad stene so se vrnili v taborišče.

V torek 30. 7. 1963 je šel Praček s svojim tovarišem v nemško smer, Zagorc pa v bavarsko

in naprej po dolgi nemški smeri prav na vrh Triglava. Poljaki so bili navdušeni nad to maratonsko plezarijo. Na nemškem steburu sta se srečali obe grupi. Zagorc je nadaljeval po nemški smeri, ostala dva sta šla preko Zlatorogovih polic v slovensko smer, skozi Prevčev izstop in proti Kredarici. Obrochta je nadaljeval pot na vrh, sklenil sem, da ga počakam v domu na Kredarici.

Tu se bom dotaknil stvari, ki ne spada v članek, ker se mi je pa primerila ravno v družbi s Poljakom, jo bom opisal kar takoj:

Vstopil sem v kočo, raztrgan, umazan, kot navadno alpinisti, ko pridemo iz stene.

»Lepo prosim en čaj in tjale mi ga prinesite!« sem pokazal v sosedno sobo, ker je bilo v prvi prevroče.

Temnolasi čudež (oprostite, če posnemam Remarquea) se mi je pogledal, na mah prenenil po ropotajočem železju in osorno dejal: »Kar tjale se usedite, saj je tu prostora dovolj in zakurjeno je.«

Proketo ste prijazni, sem zabrundal sam sebi, naglas pa sem rekel: »Ravno zato bi šel rad tja, ker mi je tu prevroče.«

»Kar ostanite, se boste že ohladili,« mi je odvrnilo brhko Slovenija-truplo (oprostite, tudi to ni izvirno). Po tej brezdušni izjavi mi je bilo dovolj. Pograbil sem težki oprtnik, odkreval iz gostilne in mimogrede še zabrusil točajki v obraz: »Hudičevu ste prijazni pri tej hiši! Brez vas bom že shajal.« Za gostilno sem se usedel na kamenje in pomalical kot že stokrat v steni.

Da se je to pripetilo meni in še mnogim alpinistom v naših planinskih domovih, ki so postali navadne gostilne, kjer toliko veljaš, kar zapiješ, to ni važno. Bolj važno je dejstvo, da bomo alpinisti prisiljeni postaviti povsod bivake, kajti opisani gostilniški odnos je zelo pogost pojav v naših planinskih gostilnah, ki jih nočem imenovati več planinski domovi. Alpinist bo prisiljen, da nosi poleg vse običajne ropotije s seboj v steno še kravato, zlikano belo srajco in čiste hlače, da se bo skrivoma pred kočo preoblekel, pustil cape in oprtnik skrite za skalo in prišel v kočo v kakršnikoli najbolj planinsko neprimerni obutvi, ves zlikan, prcko ramen pa samo fotoaparat. Tako bo točajka v gostilni takoj videla, da je ovca primerna za striženje in bo pritekla na vrat in na nos takoj k njemu, še posebno, če bo v nahrbtniku pod skrivališčem pustil tudi rodni slovenski jezik in se bo pačil vsaj po angleško ali francosko, kajti nemško »zna« je vsakdo.

Takšen je položaj v mnogih (ne še vseh) naših planinskih gostilnah v letu 1963 in tega tudi to moje pisanje ne bo spremenilo. Radoveden sem samo, kako se bodo počutili alpinisti v Aljaževem domu, ko tam ne bo več prijazne Tinče, ko bo tam katerokoli brezdušno Slovenija-truplo? Ugotavljam samo, da je bil alpinist nekoč zaželen v vseh planinskih domovih, čeprav je popil samo en čaj, danes pa se npr. v gostilni na Kredarici počutijo alpinisti skrajno neugodno.

novice iz mladinskih odsekov

TEKMOVANJE »GORE IN MLADINA« — TOKRAT DRUGAČE

Dne 11. 9. 63. se je prvič, odkar traja med mladinskimi odseki bolj ali manj priljubljeno tekmovalje »Gore in Mladina«, izvedlo ocenjevanje uspehov posameznih mladinskih odsekov v okviru koordinacijskega odseka.

Doslej je bilo to tekmovalje centralizirano, odseki so namreč pošiljali poročila v Ljubljano, kjer jih je posebna tekmovalna komisija pri MK PZS pregledala in določila odsekem glede na uspehe vrstni red. Pravilnik o ocenjevanju uspehov odsekov, sprejet l. 1958, se je iz leta v leto spreminjal in dopolnjeval. Sodelovanje koordinacijskega odbora MO Koroške, Celja in Maribora je nov sistem ocenjevanja našel. Z majhnimi spremembami ga je KO MO Maribor sprejel in po njem izvedel že omenjeno tekmovalje. Zavedamo se, da sprejeti sistem ni nekaj dokončnega, praksa bo pokazala, v čem ga bo treba še dopolniti, je pa boljši od starega. V navzočnosti vseh načelnikov, katerih MO so tekmovali, so bila pregledana poročila, KO je bil iz prejšnjih kontaktov z MO seznanjen z vsemi težavami in možnostmi po odsekih, načelniki so sami

Stotine tistih z zlikanimi hlačami so šli mimo turista na ledeniku in so ga v glavnem le z žganjem »krepčali«. Kaj je naredil moj znanec, ko se mu je ponesrečil tovariš v steni? Do srajce je slekel vse s sebe (ne bom ga imenoval, ker bi bil užaljen) in ko je tovariša še zeblo, ga je grel s svojim telesom. Študent, plezalec. Vedno brez denarja. »Fantje, boste jedli,« je dejal in postavil konzervo pred skupino. Natanko sem vedel, da je to vse, kar ima, in da je sam lačen kot volk.

Vem, da je vse to zastoj, kar sem napisal, za vsako nepravilnost se najde tisoč izgovorov, zaposlenost, nervoznost, dogodki se lahko tudi obrnejo, taje itd. Toda nekaj drži: Problem je pred nami. Stašek Obročta se je vrnil z vrh Triglava in nisem ga upal peljati v gostilno, no tudi povedal mu nisem zakaj, šla sva brez besede v tabor.

V sredo 31. 7. 1963 so šli Poljaki v Kamniške Alpe, tu jih je vodil Vid Mesarič, ker je meni potekel dopust. Iz opisa se razvidi, da so Poljaki pridno plezali, čeprav to še zdaleč ni bilo najboljšo poljsko moštvo. Njihovi najboljši so bili v istem času na Kavkazu in nekateri v Dolomitih. Glavno je: Vzljubili so naše lepe Julijce in še si žele k nam.

Ciril Praček

sodelovali v razpravi o delu svojega odseka. Še ena dobra stran je pri izvedbi tega tekmovalja po odsekih, da so v KO združeni odseki, ki imajo v glavnem enake pogoje za delo z mladino in so enako oddaljeni od gora. Glede na vse navedeno in z novim pravilnikom so se dali doseči realni rezultati in pravilno oceniti delo odsekov. Pri poročilih so lahko načelniki sami presodili, katero dejavnost so v svojem odseku razvili bolje od sosednjega, katero slabše, pa jo morajo drugo leto izboljšati itd.

Uspeh tekmovalja »Gore in Mladina« v KO MO Maribor sicer ni bil tolikšen, kot se je pričakovalo, saj se ga je udeležilo le majhno število odsekov, razveseljivo pa je, da so poslali poročila odseki, ki doslej še niso tekmovali ali po so šele komaj pred letom ustanovili odsek in kljub začetnim težavam mnogo storili. Za oboje jim gre veliko priznanje.

Razvrstitev odsekov v tekmovalju: MO Kozjak-Maribor, MO Matica-Maribor, MO Oplotnica, MO Železničar-Maribor, MO Pošta-Maribor.

D. Škebinek

ORIENTACIJSKI POHOD ZA POKAL »JELOVICE«

Koordinacijski odbor mladinskih odsekov za Gorenjsko je organiziral 13. 10. 1963 v okolici Ribna pri Bledu planinski orientacijski pohod za pokal »Jelovice«, ločeno za mladinske in pionirske ekipe.

V lepi sončni nedelji se je zbralo okrog doma v Ribnem do 9.30 ure skupaj 20 ekip, po trije člani iz mladinskih odsekov Bohinjske Bistrice, Bleda, Jesenic, Radovljice, Kranja in PTT Ljubljane.

Vsi tekmovalci so bili že v vabilu obveščeni o pogojih pohoda, saj je bilo treba pokazati poleg hoje s specialko in kompasom v roki nekaj znanja tudi iz zaščite gorske flore, prve pomoči, orografije in zgodovine planinstva. No, celotno tekmovalje ni sicer pokazalo najboljšega znanja, bodisi v hoji sami, saj je več ekip zgrešilo posamezne kontrolne postaje, pa tudi pozneje pri teoriji so bili nekateri precej šibki, vsekakor pa je bila ocena udeležbe dobra, kar pa je bilo za prvo tekmovalje tudi namen.

Prehodni pokal »Jelovice« za mladince in pionirje sta osvojili ekipe Radovljice. V trajno last mladinskega odseka preide pa pokal po treh zaporednih ali petih ločenih zmagah.

V zimskem času naj bi se mladi planinci poglobili v hojo s specialko, kompasom ter osnovnimi vedami planinstva. Spomladi prihodnjega leta se bodo mladi tekmovalci zopet srečali na drugi preizkušnji za osvojitev pokala, verjetno nekje v Bohinjskem kotu.

Lojze Horvat

Iz planinske literature

SREČANJE S TRENATOM

V začetku oktobra 1983 se je v Trentu vršil XII. mednarodni festival planinskega in raziskovalnega filma, o katerem smo v našem glasilu vsako leto na kratko poročali. Letos mi je bila dana priložnost, da sem se prireditve, ki sem jo doslej zasledoval po raznih revijah, udeležil kot eden izmed številnih gostov iz vseh koncev sveta, predvsem seveda Evrope. V Trentu je pulz modernega življenja v času festivala še bolj živo utripal, čeprav ima staro mestno jedro tako strogo obličje, da se zdi, kot da se je tu čas ustavil. Organizacijski komite je delal brezhibno kot dober režiser, pravzaprav ga ni bilo nikjer čutiti, vse je potekalo brez težav, kakor samoposebi umevno, kar pomeni, da je obširne naloge imenitno opravil. Dr. Silvio Belli, novi predsednik festivala, je našel polno razumevanje in podporo trentinske občine in pokrajine, kar se je pokazalo pri vseh oficialnih dogodkih festivala: Pri otvoritvi razstave planinske karikature v gospodarski zbornici, pri uvodnem slavnostnem sprejemu v starem občinskem poslopju, pri otvoritvi festivala v »Teatro sociale«, pri srečanju gorskih vodnikov in pri

družabnih častnih sprejemih. Povsod so bili navzoči civilni in vojaški predstavniki, mesto Trento in njegova pokrajina pa je bila vsa v znamenju festivala, ki mu je bila dana velika publiciteta v lokalnem in sosednjem tisku, radiu, televiziji in z vsemi običajnimi tradicionalnimi propagandnimi sredstvi. Mesto, v katerem »kamni govore« o mogočnem tridentinskem koncilu natanko pred 400 leti, je v vzdušju sedanjega vatikanskega koncila, ki ga je vsa Italija polna, s ponosom ob mednarodnem festivalu oživljalo kurtoazno besedo papeža Pavla III., da mesto Trento, »leži ugodno, dostopno in pripravno za vse narode«. Italijani, ki so letos kar najslavesneje praznovali 100-letnico CAI, gledajo v delu za planinski film dokument vitalnosti planinstva in moderno propagandno sredstvo za turizem, od katerega ima Italija vedno večji dobiček. Nisem pričakoval, da bom priča naše aktivne udeležbe na tem festivalu. Sicer se je propagandna komisija PZS obrnila na slovenski filmski podjetji, naj bi se festivala udeležili s kakimi raziskovalnimi filmi, ki obstoje, ali pa se lotili v kratkem planinske snovi, vendar je bil odgovor lakoničen, za nas že stereotipen: Sredstva, sredstva, sredstva.

A vendarle se je nekje dvignila jugoslovanska zastava, tam, kjer bi najmanj pričakovali: Na razstavi planinske karikature (umorismo di montagna, sporazumno z razstavnim salonom v Bordigheri), ki jo je že v soboto 29. septembra odprl dr. Belli. Verjeli ali ne, največ planinskih karikaturistov je dala Jugoslavija, in sicer so bili naslednji: Milanović, Glišić, Todorović, Vojinović, Onicin, Jovanović, Klas. Zastopnikov naše republike tudi tu nisem našel. Udeležilo se je razstave 12 držav, med drugimi ZDA in Japonska. Morda naši karikaturisti za to priložnost niso vedeli? Sicer pa razstava ni dala kaj posebnega, večji del se karikatura giblje okoli znanih tem: pretirana tehnika v gorah, seksus, pretirana ambicioznost, superekstremizem, oblikovno pa nič posebno novega, presenetljivega. (Slovenska karikatura te vrste ima sijajne zglede v Smrekarju in Pirnatu.)

Letos je bilo v ožji zbor sprejetih 27 filmov, kriterij je bil strožji kot sicer, letina pa ne preveč razkošna. Tako vsaj je bilo mnenje vsakoletnih obiskovalcev in nekaterih članov žirije, ki delajo v njej že vrsto let. Videl sem 21 filmov, žal mi je ušel japonski film o Alpmayu in italijanski »Šesta stopnja v Patagoniji«. Festival je potrdil francosko kvaliteto in izredno prizadevnost Poljakov, ki jim je festival izkazal posebno čast z retrospektivno razstavo planinskega in raziskovalnega filma, posvečeno Poljski. Na letošnjem festivalu so Poljaki nastopili s pravim filmskim dumpinгом, saj je šest njihovih filmov prišlo v ožji izbor, največ med vsemi narodi - udeleženci, ki jih je bilo 13. Poljaki imajo dobre gorniške snemalce in spretne, domiselne režiserje. Ti se v glavnem uspešno ogibajo šablone in enoličnosti filmske kronike, ki pomeni za pozornost gledalca pravo naglo plesen. Eden od

Solčava z Raduho

Foto J. Dolničar

filmov »Hudičev žleb« (Czarci szleb) je trajal celo uro, kar je za takle festival lahko pravi šok. Ker pa je film imel trdne dramaturške elemente, je bil s simpatijami sprejet, čeprav je mestoma obremenil gledalca z apoteozo vojaščine in nekaterimi odrazi ždanovsko-stalinistične umetniške inženjerije. Sicer pa je bilo v vseh poljskih filmih dovolj Tater, folklore, alpinistične in smučke tehnike in vseh modernih tehničnih elementov, ki naj bi gledalca nagnili k obisku gorate Poljske.

Najbolj radovedni smo bili na francoske pripevke, saj smo se zadnja leta že navadili na to, da Francozi odnašajo najlepša priznanja in nagrade. Medtem ko prvi njihov film »Lov na Finskem« ni pomenil kakega odkritja, so J. J. Languepin »Les autogrimeurs« (avtoplezalci) občinstvo osvojili s svojimi satiričnimi domisljicami in filmskimi izvedbami. Languepin si je privoščil »sedeči alpinizem« in njegov neugnani razvoj, planinske grabeže, ki mulijo planinsko cvetje kot govedo travo, žičnice in hotelska razgledišča s snobistično gnečo okoli njih, ledeniške ture v šolnih, požrečno naglico današnjih dni, s katero bi ljudje radi spoznali čimveč sveta, v resnici pa ga vedno manj poznajo, čim več ga obletajo. Dober film! že sama konica je pokazala skrb za umetnost in za pozornost gledalca. Lanski Chamonix in Živali v Dahomeyu nista bila nađ povprečjem, pač pa so bili fantastični posnetki v filmu »Siphon 1122«, v breznu Berger, kjer so francoski jamarji dosegli največjo globino onstran podzemeljske vertikale. Tehnično dovršen je bil tudi ribiški film o lovu na postrvi. Narava je tu oživila v fasciniranih barvah, medtem ko se z vsebinsko stranjo Armand Chartier ni trudil. S stališča himalajske tehnike in snemanja kronike nekoga himalajske vzpona je bil Vernadettov »Jannu« doživetje, posebno v primerjavi s Herrligkofferjevim »Diamirjem«, filmom o zadnjem vzponu na Nanga Parbat. Nekateri kadri so naravnost šolsko ponazorilo premagovanja težkih mest v velikih višinah, pa tudi zgled požrtvovalnega avtentičnega snemanja v najtežjih situacijah. N. p. Srečavanje na vršnem grebenu, ki so ga vsi člani ekspedicije morali prejahati »okobal«, ker se grezi na obe strani v tisoč metrov globok prepad, ali vzpon po snežnih vesinah na »Čipkah« (les Dentelles). Francozi so se tudi izognili šablonskemu nizanju pristopnih težav in celo sem in tja ušli enolično sintetičnemu slikanju vzpona.

Mojstri so se Francozi izkazali tudi v potapljaškem filmu »Les océanutes« predvsem v snemanju pod vodo.

Domačini so pridobili publiko z risanko »Gospod Rossi gre smučat«. Prikupni dedec na smučeh, ki se izmaže iz vseh situacij, čeprav so mu podaljšana stopala samo v napoto, je pomenil pravo poživilo za sicer večji del seriozni program. Res, nepogrešljiv je smeh v življenju, prav tako posmeh. Manj sreče je imel Taffarel s filmom »Krpe zemlje« (Fazzoletti di terra), s katerim je pokazal, kako so nastajale davne »pašne« in kako še danes

nastajajo, če je komu na kraškem svetu zemlje premalo. Nečloveški napor obeh starcev je uspel, trta je na novi krpi zemlje zrasla, sina pa so jima Nemci obesili kot talca. Misel je sicer močna, vendar scenarij dramaturško ni bil enotno zgrajen in zato učinek ni bil tak, kakor bi ga spričo antifašistične ideje pričakovali.

Večer za večerom so gledalci napolnili prostorni »Teatro sociale«, gledališki foyer pa je bil rendezvous mnogih znanih planincev in alpinistov. V častnem komiteju festivala so bili Folchi, minister za turizem, njegov podsekretar, predsednik CAI Bertinelli, ki je bil osebno navzoč, lokalni politični predstavniki, trije senatorji, razni turistični veljaki, od tujih planinskih predstavnikov pa predsedniki VAVÖ, ÖAV, DAV in CAS. Festival so finansirale turistične organizacije, CAI in razne gospodarske zbornice. Predsedniku organizacijskega komiteja dr. Belliju so pomagali vsi prejšnji predsedniki Costa, Biondi in Franceschini. Sodeloval je tudi beneški Bienale.

V okviru festivala se je v ponedeljek 30. sept. vršila skupščina vodnikov in nosačev CAI, zelo razburljiva posebno v tistem delu, kjer so govorili o zavarovanju, pokojnini, reševanju in nasploh o socialnem stanju vodnikov in nosačev. Problem, ki ga pri nas ni: Če gre vodnik na reševanje, izgubi zaslužek pri svojih klientih, nobeden mu ga ne povrne. Zato je vodniškega in reševalnega naraščaja vedno manj. Za incident so šteli, ko je nek vodnik napadel vojsko, češ da vojaki šušmarijo z vodniškim poslom. Tudi na vodniški skupščini so bili navzoči lokalni politični predstavniki in so poudarili pomen vodnikov in nosačev za dolomitski turizem. Od 3. do 5. okt. je bilo na sporedu prijateljsko srečanje najuspešnejših alpinistov v l. 1963 in v prejšnjih letih, vsekar zelo posrečena oblika povezovanja družabnosti in alpinizma.

O nagrajencih in o delu žirije bomo poročali drugič. Naj omenim, da sta Unifrance film in FFM (Fédération Française de la Montagne) priredila za vse povablence poseben sprejem v Grand Hotelu Trento, kar naj bi poudarilo izjemno kvaliteto in nivo Francozov. Organizacijski komitej je poskrbel tudi za več izletov, ki so gostom približale najbližje skupine dolomitskih gora. Kot najbližji tehnični objekt izrednih dimenzij so si gostje lahko posamič ali v skupinah ogledali »Direttissimo della Paganella«, 3387 m dolgo vzpenjačo, ki te v 10 minutah postavi 2000 m višje na plato, s katerega se v prednjem planu zvrsti pogled na Brento, v drugem pa na Adamello, Presanello, Ortler, Cevedale, Rosengarten, Pale di San Martino, skratka na bajni dolomitski svet od izvira Adige do jezera Garda. In če si imel lepo vreme, te tisti dan ni več videl ne festival ne Trento.

T. O.

MOUNTAINEERING (sept. 1962), glasilo britanskega planinskega sveta, prinaša poleg poročil o ekspedicijah (med njimi o botanični ekspediciji v Nepal) tudi članek z naslovom

»Camping and the Litter Problem« v katerem Showell Styles ostro graja grdo razvado, da planinci in izletniki, ki tabore npr. po gorah Walesa, puščajo vse odpadke kar na mestu, kjer so taborili. Članku sledijo poročila o raznih britanskih klubih, o kočah (tu navaja pisec, da se kljub številnim tabornikom želje po kočah neprestano ponavljajo) itd. Sledi najvažnejši članek zvezka »What's new Ropes?« s katerim F. Solari dokončuje svoja izvajanja o vrveh. V članku razpravlja predvsem o preizkuševalnih metodah vrvi, in sicer o Doderovi metodi. Polg manj pomembnega šaljivega članka »Vzpon na Spiked Gun« vsebuje zvezek še pomemben prispevek z naslovom »Mountain Rescue: Stretcher Lowering« (Reševanje v gorah: spuščanje nosil), v katerem pisec (članek ni podpisan) pravzaprav svoja izvajanja že zaključuje — daje splošna navodila za spuščanje nosil, svetuje, kako je treba ravnati z roševalci, na koncu pa še daje nasvete za zimske razmere.

Marcéva št. 1963 istega letnika prinaša v uvodnem članku nekaj ostrih besed na račun časopisnih poročil o nesrečah v gorah, ki jih posebno manjši časopisi (na zapadu seveda) poskušajo vedno prikazati v kaki senzacionalni obliki. Med poročili o ekspedicijah (opravljenih in bodočih) je posebno zanimivo tisto, ki opisuje vzpone angleške ekspedicije v gorovju Elbrus v severnem Iranu na Tunchal, Kuh — I — Demavend (o. 6000 m) ter Alam Ku, drugi najvišji vrh v Iranu. Plezali so brez vsake aklimatizacije in zelo hitro, očitno zaradi omejenega časa, ter zato imeli več neprilik pri vzponih. Poročilom o delovanju planinskih klubov, o gradnji novih koč, nesrečah ter o alpinističnih solah (poročilo o Ullswaterski soli v Penrithu, ki ima v telovadnici poseben »rock-climbing corner« — plezalni kotic, je prav zanimivo). Sledi zelo zanimiv članek G. T. W. Westa z naslovom »Making and Using Your Own Pitons«, v katerem pisec podaja svoje stališče in izkušnje v izdelovanju lastnih plezalnih klinov. Glede na to, da se klini ne dobe vselej po trgovinah, je prišel na idejo, da bi jih izdeloval sam doma. Tako v članku nasvetuje, katere vrste klinov bi si planinec lahko doma sam izdeloval, govori o materialu, o delih klina, kako je treba kline izdelovati, o nekaterih najboljših vrstah klinov (npr. »channel piton« — klin, ki ima obliko kanala) itd. Med ostalinimi vestmi in poročili je omembe vreden samo še kratek članek o vponki. — Ko sem prebral obe številki revije »Mountaineering«, sem si moral priznati, da je naš Pl. vestnik na precej dostojni višini, saj lepega planinskega opisa ni zaslediti v angleški reviji.

Zimska številka 1962/63 revije »MOUNTAIN CRAFT« prinaša nekaj zanimivih člankov z valižanskih in škotskih gora ter iz Evrope. Colin Greenhov popisuje v članku »The Cairngorms« svoja dva vzpona na Lochnagar v dveh zaporednih dneh in to v zelo različnih vremenskih okoliščinah, drugi dan npr. v toči in dežju. Ian Clough opisuje v članku »Scafell« (gora v Walesu) svoja plezalna vzpona

v vzhodnem in centralnem stebri Scafell. Zlasti zanimivo opisuje težave, ki so jih plezalci imeli pri vzponu v centralnem stebri preko previsne počke (The Flake Crack). Zelo zanimiv je članek »Snowdonia Walk«, v katerem Roger A. Redfern podaja poročilo (in to z občutkom za naravo, prav lepo pisano poročilo) o svoji 17 in pol urni turi čez Y Wyddfa (Snowdon) in druge najvišje valižanske gore (Crib v Ddisgl, Carnedd Dafydd in Carnedd Llewelyn) do Taby — Braicha (pri čemer se je v enem dnevu povzpeli na 19 vrhov). »A Woman's Observations on Modern Climbing« so misli Rosemary Collierove o načinih modernega plezanja, kar ilustrirajo, kakor tudi sicer vse članke v tej reviji, lepe fotografije. John Radford nadaljuje s studijo o načrtih za stalno trening-šolo britanskih planincev oz. alpinistov (članek ima naslov: »A Type-building Study«). Don Whillans poskuša britanskim alpinistom v članku »Eigernordwand« približati to razpito steno ter pri tem razpreta svoje lastno mišljenje o plezanju v tej steni, ki je v marsičem negativno in to najbrž kar upravičeno. Škoda se mu namreč zdi »srečnih tovariških fantov, ki jih ubija po neumnosti in brez potrebe« nepotrpežljivost mladosti.

Pomladanska številka 1963 iste revije je spet prav pestra. H. J. Turnbull prispeva zadnji, tretji članek o gorski skupini Cairngorms v Škotskem višavju. Robert Langford pripoveduje v članku »Arctic Canada« o delu in vzponu britanske ekspedicije v Arktiki (Baffinov otok). Ekspedicija je v l. 1961 geološko raziskala Pangnirtung Pass na Baffinovem otoku od severnega do južnega fjorda, nekako 60 milj v ravni črti, pri čemer so se člani povzpeli na več vrhov, in sicer na poti od Broughtonovega otoka na poti proti jugu: Mt. Fleming, Mt. Midgard, Mt. Battle itd., pri čemer so sodelovali tudi Eskimi iz najbližje naselbine. Vzpon na Mt. Asgard se jim je ponesrečil, ker je bil vrh popolnoma zaladen in do sedla pod vrhom so prišli šele pozno popoldne. Zato so se povzpeli na Mt. Anawakaluk (eskimska beseda, ki pomeni: velik veter), preden so se poslovili od Baffinove zemlje. Avtor primerja plezalne razmere v gorah Cumberlandskega polotoka na Baffinovem otoku onim v Alpam, le da so Alpe seveda še enkrat višje. — Ian Clough v drugem članku, posvečenem Severni steni Eigerja (naslov: Eigernordwand), pripoveduje o srečnem vzponu, ki sta ga preko te stene napravila s Christom Boningtonom kot prva britanska navca, ki ji je to uspelo. Seveda so jima to omogočile izredno vreme in razmere v steni: police so bile skoraj brez snega in ledu itd. Članek »The Dream«, pravzaprav je to odlomek iz prevoda knjige »O snegu in skali«, ki jo je napisal Gaston Rébuffat, je ne samo lepo preveden, ampak tudi prav prijetno nasprotje prispevkom Angležev. J. E. B. Wright prispeva »Types of Buildings«, članek, v katerem govori o različnih gradbenih načrtih za bodočo stalno alpinistično trening-šolo.

Oktohrska številka 1962 »SIERRA CLUB BULLETINA« je pravzaprav v celoti posvečena zaščiti narave. Ze uvodni članek z naslovom »Blackberries, Nettles and Wilderness« precej ostro kritizira govor W. N. Aspinnella v Kongresu, s katerim je ta dosegel, da v Kongresu ni bil izglasovan zakon o zaščiti prvobitne narave. Naslednji članek je posvečen spominu Clema Millerja, velikega kalifornijskega pristaša zaščite narave, ki je s svojim vplivom mnogo pripomogel k sprejetju posebnega zakona o Point Reyesu. Tri kratke zgodbe pod naslovom Ke Kua'aina of Hawaii« izpod peresa V. R. Johnstona opisujejo stanje redke flore in favne na Havajskih otokih. Posebno zanimivo je brati o 95-letnem Georgeu Munrou, ki je, da bi zaščutil vsaj nekatere redke rastlinske vrste otokov, zgradil v narodnem parku na Diamond Headu poseben arboretum, kamor še vedno hodi dan za dnem. Članek »The most beautiful book of its kind ever produced« opisuje nastanek znamenite knjige »In Wilderness Is the Preservation of the World« »Looking for a Dragon« je protest proti vse številnejšim, na pogled prav prozaičnim hitrim cestam v ZDA in obenem zahteva, naj se ustanovi (s Kalifornijo) poseben odbor, ki naj bi nadzoroval vse predloge za nove velike ceste. Toda niti guverner Brown, niti republikanski kandidat za guvernerja Nixon, se nista postavila za to. Podobna bitka za ohranitev naravne posebnosti, v tem primeru gre za dune v državi Indiana, je razvidna iz članka »The Battle for Indiana Dunes Goes On«. Kajti prav tam naj bi gradili novo pristanišče ob Michigan-skem jezeru — Burns Ditch Harbour. Članek poskuša dokazati, da je dovolj četrto pristanišče, dune pa naj bi ostale naravni spomenik, kakršnen so že zdaj.

Tudi novembrska številka 1962 zasleduje cilje, ki si jih je že ob ustanovitvi zadal Sierra Club. Tako že prvi članek (Outdoor Recreation and Its New Bureau) predstavlja novi biro za rekreacijo na prostem, ki ga je ustanovil predsednik Kennedy. Naslednji članek »Is Hunting in the National Parks the Answer for Too Many Elk?« obravnava vprašanje losov v Yellowstoneškem narodnem parku. Ti so se zelo razmnožili ter sedaj izpodrivajo druge živali. Hal Roth predstavlja v članku »Squirrel of the High Country« gorsko večerico. Na drugem mestu Sierra Club protestira proti graditvi nove velike ceste skozi najlepše predele kalifornijske obale, saj bi s tem pokvarilo lepoto Marinske pokrajine. Isto je z jezerom Tahoe na meji med Kalifornijo in Nevado, katerega pokrajinski lepota grozi uničenje, zato Sierra Club predlaga ustanovitev precej velikega parka na ozemlju obeh držav, obenem pa naj bi zaščitili vode jezera pred kanalizacijo.

Dušan Čop

DIE ALPEN — LE ALPI — LAS ALPS — LES ALPES, 29. letnik zv. 1, 2, bilten januar-junij 1963. Oba četrtletna zvezka švicarske revije, glasila CAS, sta posvečena 100 letnici

švicarske planinske organizacije, slovesno praznovane v tekočem letu. Prvi zvezek prinaša članke o zgodovini SAC (dr. M. Oechslin), o raziskovalnem delu SAC o Alpah (dr. E. Wyss — Dunant), o planinskih kočah SAC, o vodnikih, reševalni službi, zavarovalni službi, ekspediciji v Ande 1959, mladinski organizaciji v SAC, o publikaciji SAC, planinskem muzeju SAC v Bernu in centralni planinski biblioteki. Drugi zvezek je posvečen vsem zaslužnim možem, ki so kakorkoli s svojim poklicnim delom služili popularizaciji planinstva in gora. Napisali so ga znani avtorji švicarske revije dr. M. Oechslin, dr. Seylaz, Pierre Vaney, Ritter, dr. Sieber, dr. Grosjean, Jenni, dr. Imhof in drugi. Obravnavajo 63 osebnosti iz 19. in 20. stoletja. Bilten, ki izhaja mesečno, obravnava tekoče dogodke in pospremlja organizacijsko delo.

T. O.

TURISTA 1963, 1—6, KRÁSY SLOVENSKA 1963, 1—6, KRÁSY DOMOVA 1963, 1—7, so nam postali že kar ljubi znanci, ki se redno vsak mesec oglese s svojo svežo prirčno ljubeznijo do narave in s sodobnimi propagandnimi prijemi za vzgojo mladine. Oprema prve ni kaj posebnega, je pa pisano in informativno organizacijsko glasilo, ki ga izdaja telesnovzgojna organizacija za planince, turiste in alpiniste pod uredništvom Jiri Dvořaka. V št. 6 je ing. Josef Lorenc, nam znan tudi po prispevku za Planinski Vestnik 1962, napisal informativen članek o našem planinstvu in alpinizmu ter ga opremil s tremi lepimi posnetki. Krásy Slovenska ima bolj turistični značaj, vendar je planinske tematike vedno največje in je dobro izbrana, lepo ilustrirana. Močan poudarek je na etnografiji in kulturni zgodovini, oprema pa močno prekaša naše planinsko glasilo, ima barvni ovitek, moderno metiranje in je vsa tiskana na umetniškem papirju. Manj razkošna, a še bolj pestra je magazinsko usmerjena revija Krásy domova, turistični pele — mele, v katerem je tudi mnogo zanimivega planinskega branja. Revija ima slab papir, ponaša pa se z barvnim ovitkom, na katerem se največkrat najde dobro izbran mikaven motiv.

T. O.

TO VUNO 1963, 1—2, glasilo CAH v letošnjem letniku bistveno ni napredoval, vendar se opaža, da grška planinska organizacija ne pogreša dinamičnih impulzov in se vse bolj povzuje s tujimi alpinisti in vključuje v mednarodno planinsko organizacijo. Pričujoči zvezek vsebuje najprej načelni organizacijski članek o grški favni, upodobljeni na starih novcih, posebno izčrpno poročilo o lanskem festivalu v Trentu, v katerem je našel svoje mesto tudi kader iz filma »Trisul« (M. Klopčič — A. Kunaver), članek o drevesih v grških gorah, nove vzpone in običajne rubrike. Med vzponi so za nas zanimivi podatki o Comiciju in A. Escherjevi v Olimpu.

T. O.

razgled po svetu

DR. RUDOLF CAMPPELL je aprila 1. 1963 praznoval svojo 70-letnico. Dr. Campell je naš dobri znanec, lansko jesen je bil kot strokovnjak GRS tudi pri nas. Od 1. 1955 je predsednik IKAR (Internacionalna komisija za GRS), ki jo sestavljajo Nemčija, Francija, Italija, Jugoslavija, Avstrija in Švica.

CESTNI PREDOR pod Velikim St. Bernardom dopolnjuje turistične naprave v Evropi. Cesta preko V. Sv. Bernarda je ozka, ima mnoge ostre ovinke, cesta v predoru pa je udobna in ima moderne normative. Veže severno Evropo z Italijo. Je kombinacija pokrite ceste in predora in poteka 21 km med Bourg — Saint Pierre v Švici in Saint Oyen v Italiji. Privozni cesti s severa in juga sta 11 km pokriti, tečeta pod galerijami, ki omogočajo privoz v predor skozi vse leto. Zaradi njih je predor komaj 5,8 km dolg, lahko ga je razsvetljevati, zračiti in vzdrževati.

DR. H. C. MAX OECHSLIN je maja 1963 praznoval svojo 70-letnico. Daleč preko švicarskih meja znani urednik »Les Alpes« je častni član SAC zaradi svojega literarnega delovanja. Po poklicu je gozdarski inženir. Kot tak je znan po svojih melioracijskih načrtih, posebno po preventivnih objektih zoper plazove. Spada tudi med ustanovitelje instituta na Weissfluhjochu. L. 1935 je dobil na univerzi v Baslu naslov častnega doktorja za delo o gozdnih razmerah v kantonu Uri.

OKOLI TRIGLAVA je naslov članku Dunajčana S. Walcherja v Bergsteigerju 1963/10 s podnaslovom »Spomini in snidenje«. Walcher, urednik ÖAZ, znan avtor, je zadnja leta redcn gost naših gora, Karavank, Pohorja, Grintovcev in Julijcev. Na Triglav je šel preko Košutnika, Visokega Obirja čez Jezerski vrh v Kranj. Od tu je šel v Kamniško Bistrico in na Grintovec, da si je Triglav ogledal od daleč. Pred 30 leti je bil nazadnje na njem, julija 1932. Takrat je mislil stopiti na Prisojnik, zaradi slabega vremena pa sta z Mihom Fišerjem iz Kranjske gore preko Kriške stene zavila v Vrata. Kanila sta iti v nemško smer, ker pa je vreme slabo kazalo, sta preko Praga prišla na Kredarico. V dežju sta nato stopila na »sveto goro« Triglav, lepega vremena pa nista pričakala. Mimogrede sta obiskala še Begunjski vrh in Rjavino, naslednji dan pa sestopila čez Jezera v Bohinj.

To pot, poleti 1962, je Walcher s svojo spremjevalko že v Mojstrani naletel na prijetno presenečenje. Do Vrat jih je potegnili avtobus. V Aljaževem domu sta bila prijazno sprejeta, dobro sta jedla in spala. Stena ga ni več tako vroče vabila, čeprav je bila rav-

no tako veličastna, mogočna in mikavna. Pogrešal je vodo pod Begunjskim vrhom in brez pripombe opazil, da je betonsko korito poškodovano in onesnaženo. Pohvalno omenja Kredarico, ki se ni samo postarala ampak tudi povečala. Še isti dan sta šla na vrh, naslednji dan pa na Dolič, da obideta Triglav, kar l. 1932 zaradi italijanske meje ni bilo mogoče. Walcher je uporabil italijansko mulatiero, ki ga je pripeljala na Luknjo, odkoder ga je pritegnil mogočni pogled na Stevo in družino Skrlatice.

Spis je opremljen s tremi fotografijami, od katerih je ena celostranska, pogled na Kredarico s poti, ki jo veže s Planiko, foto G. Koch, vsekakor lep, markanten posnetek.

KOČE — JUBILANTKE 1963 so bile manj slavljenе kot častljive obletnice organizacij. Tako so v Avstriji ob 100-letnici ÖAV ugotovili, da je tretjina koč — jublantk, ki jih je postavil ÖAV, zunaj avstrijskih meja. Med drugimi so omenili 60-letnico Planike (Maria-Theresienhütte — 2408 m), Kočo pri Jezerih (Triglavseenhütte — 1663 m) in Valvazorjevo kočjo pod Stolom (1180 m). ÖAV je l. 1903 dobil te kočje od ÖTK in jih dal v oskrbo kranjski sekciji DÖAV.

AVSTRALIJA je geološko najstarejši del zemlje, ima pa zelo malo vzpctin. Ob vzhodni obali so Snowy Mountains, na katerih se sneg zadržuje vsaj šest mesecev. Najvišji vrh je Mt. Kosciuszko (ca. 2300 m), obenem najvišji vrh Avstralije. Ime mu je dal poljski raziskovalec grof P. E. Strzelecki. Gorovje ima alpski značaj, kamenina je granit, gnajs in bazalt. Alpinistično ni pomembno. Drugače je v viktorijanskem delu, kjer stoji osamljen Mt. Buffalo Plateau. Granitni monoliti so tu visoki 70 do 80 m.

V avstralskih gorah skoro ni živali. Nekaj časa so tu živeli divji konji, importirani iz Evrope. Huda nadloga so bili divji zajci. Lisice, kenguruji, vombati (neke vrste jazbec), podgane in miši, to je vsa favna. Bogatejši je ptičji svet, predvsem papige in smejoči se ptiči kookaburra. Drevesna meja je tu pri 1000 m. Največ je evkaliptov, več sto vrst. Bogata je flora, edinstvena.

V zadnjih 20 letih se je v avstralskih gorah marsikaj spremenilo. Edina prometna žila je bila nekoč cesta, ki drži prav na vrh Mt. Kosziuszko. Planšarije so večji del opuščene, ker država ni obnovila najemnih pogodb, ves svet pa je tu državna last. V višini 1400 in 1900 m so že pred vojno zgradili tri hotele, eden je pred leti pogorel, v zadnjem času pa rastejo vedno nova smučarska in turistična oporišča. Razvoj je tako nagel, da so morali del gorovja proglašiti za narodni park, da bi mu obdržali prvobitni videz. Mnogo je že žičnic. Smučarske šole vodijo večji del Avstrijci. Glavna sezona je julija in avgusta, sneg je slab, proge kratke, za naše pojme zanič, a smučarja se kljub temu razvija.

Izhodišče za Snowy Mountains je Coorna, 450 km od Sydneya. Ima letališče, iz Sydneya

je dosegljiva v slabi letalski uri, za petičnike torej weekend. Od Coorna drže nove ceste še 36 km dalje v notranjg gorovja do Jurda-byne. Niso pa modernizirali ceste na Mt. Kosciuszko bodisi zaradi birokracije bodisi zaradi konservativnega Kosciuzko State Trust. V Avstraliji ima vsak tretji človek avto in zato v zimski sezoni parkira na ti-soče avtomobilov pod snežno mejo. Vse postelje v smučarskih hotelih so oddane za dve leti naprej. Avtomobilski promet je eden največjih problemov.

Poleg turizma spreminja avstralske gore še Snowy Mountains Hydroelectric Scheme. Začeli so graditi pred 15 leti, končali ga bodo čez 10 let. Stroški so preračunani na 400 milijonov avstralskih funtov. Coorna je iz vasi postala velemesto, po svojem značaju mednarodno. Projekt računa z 8 velikimi jezovi, 10 elektrarnami, ki bodo imele kapaciteto 3 milijonov kilovatov. 180 km predorov, 120 km akveduktov in na stotine km gorskih cest bo zgrajenih. Elektrarne bodo oskrbovale s tokom New South Wales in Victorio predvsem ob »špicah«, predvsem pa bodo vse to zgradili zaradi namakanja, kajti voda je problem št. 1 v Avstraliji. 1000 kvadratnih milj obdelovalne zemlje bodo s tem pridobili, vrednost agrarne produkcije na leto znaša 30 milijonov funtov. Zajezene količine vode bodo večje, kot jih ima ves Sydneyski zaliv, ki je eden največjih na svetu.

ANTONIO SEGNI, predsednik italijanske republike, je postal častni predsednik CAI. Listino o imenovanju je podpisal generalni predsednik CAI Virginio Bertinelli, minister za delo in socialno zavarovanje. Skupščina CAI je s to listino odprla slavnosti, ki so se vršile za 100-letnico CAI. Besedilo omenja, da je bil l. 1876 imenovan za častnega predsednika CAI tudi kralj Viktor Emanuel II., dalje knez Umberto, vpisan v sekciji Torino, Umberto I. in Viktor Emanuel III., ki so se osebno zanimali za delo in za cilje CAI. Skupščina je podelila predsedniku republike častno predsedstvo v globokem prepričanju, da je vsa dejavnost CAI koristna za državo: planinski objekti, znanstvena dela, ki jih morejo opraviti samo aktivni alpinisti, vodniška služba, reševalna služba, ekspedicije, ki popularizirajo italijansko ime po vseh kontinentih, in delež krvi in izkušenj, ki so ga prispevali planinci, »per la difese del nostro Paese — za obrambo države.«

ALPSKA AVIACIJA je tudi našla mesto na planinski razstavi 1963 v Torinu, gotovo doslej po tematiki najbolj kompleksni planinski razstavi, po ureditvi pa najimpozantnejši. Ministrstvo za aviacijo je prikazalo svojo dokumentacijo o meteoroloških observatorijih na strateških točkah in moderne instrumente za sestavljanje meteoroloških kart. Razstavljeni so bili tudi specialni helikopterji za polete nad Alpami. Vojska pa se je udeležila razstave tudi na umetni pisti, dolgi preko 100 m. Na njej so prikazovali smučanje

alpini iz vojaške smučarske šole. Dalje s svojim geografskim inštitutom z dokumenti za geografske in topografske karte in za reliefe. Poleg vsega tega je italijanska vojska prispevala še zaključno razstavo o italijanski alpski vojski, s katero je prispevala »dokumente o zgodovinskem razvoju alpinov skozi 90 let, uniforme, opremo, orožje, s katerim so se italijanski alpini borili na treh kontinentih od Aduge do Dona«. In seveda tudi sedanje orožje »združeno z vedno neukročnim duhom!« Brez tega pa menda res ne gre!

KUNAVERJEVO REŠEVALNO PRIPRAVO je v sliki prinesla letna publikacija bavarske reševalne službe (Die Bergwacht des Bayerischen Roten Kreuzes 1962) in to tako, da jo bralec lahko primerja z avstrijsko. Slika je posneta na skupščini IKAR 1962 na Vršiču, pri pripravah sta Alčs Kunaver in W. Mariner. V isti publikaciji je izšel tudi opis Diamira na Nanga Parbetu, ki je l. 1962 terjal svojo 32. žrtev, znanega ekstremista Siegfrieda Löwa. Sestavek je napisal očividec Löwove nesreče Anderl Mannhardt.

100 LET DOLOMITSKEGA ALPINIZMA je naslov članka Piera Rossija, ki zavzema ves 3—4 zvezek Riviste Mensile 1963. V uvodu na kratko očrta politično zgodovino italijanskih Dolomitov do l. 1918 in zavrača nekatere »očitke« na rovaš Dolomitov ter pri tem zaide v pravi panegirik tega alpskega področja. »Dolomitski ambient je ustvarila narava, kakor bi se igrala z arhitekturo, prizorišči in barvami, ter se je harmonija združila s fantazijo.« Nato opiše dobo pionirjev Angleža Balla in Avstrijca Paula Grohmana, vendar poudari pionirski delež, ki so ga dali italijanski domačini, lovci, pastirji, drvarji, med katerimi so prvi obiskovalci dobili svoje vodnike. Prvi raziskovalci so bili večinoma duhovniki, don Giuseppe Terza je še l. 1802 skušal priti na Marmolado. Prvi znan vodnik za Dolomite je bil Francesco Lacedelli (1796—1886). Njega je najemal Paul Grohmann še v visoki starosti. Na Tofano di Mezzo in di Roces je prišel s 67 leti. Bil je znan kot najboljši plezalec v dolini. Planinski turizem je dolomitskim vasem kmalu prinesel blagostanje, bil je nekaj »boom« za Dolomite. CAI je na Dolomite zunaj meje države vedno gledal z iredentističnimi očmi in zato Rossi posebej omenja vse, kar so Italijani dosegli v tej dobi in takorekoč trgali iz rok tujcev, posebno na kulturnem in literarnem področju. Posebno velik pomen prisoja predsedniku CAI sekcije Agordo, Cesare Tomé (1844—1922), ki se je še 72-leten loteval težjih vzponov.

KLASIČNO DOBO DOLOMITSKEGA ALPINIZMA veže Rossi na ime Dimai, Santo Siorpaes, Zagonel, Dibona in druge. Tudi v tej dobi so Italijani imeli ostro konkurenco, saj je to doba Schmittov, Zsigmondyjev, Purtschellerja, Winklerja. Posebej omenja

delež Trsta pri odkrivanju Dolomitov v tej dobi in omenja Kugyjev obisk v Dolomitih l. 1884 ter njegov vzpon na Cima del Cridola. Moderna doba je po Rossiju odprla Dolomite Italijanom proti koncu 19. stoletja. V tej dobi imenuje Angela Dibona (1879—1956) največjega vodnika v Alpah. Edini tekmeč mu je bil Piaz (1879—1948) vsaj v tehničnem plezanju, presegal pa je Dibono po svojih konceptih, izobrazbi in patriotizmu. Mnogo je plezal s pisateljem Ugom de Amicis, pesnikom Dolomitov. Piaz so imenovali »dolomitski hudič« (diavolo della Dolomiti). Poleg Dibone in Piaz je sededa cela vrsta imen. Naslednje dobo — po prvi svetovni vojni — označuje Rossi kot prehodno. Med vojno so mnogi italijanski plezalci zaprti, mnogi v avstrijski vojski. Po vojni nastopijo V. E. Fabbro, Terschak, Pino Prati, slednji z izredno duhovno in kulturno močjo kot organizator italijanskega alpinizma, kot pisec vodnika »Dolomiti di Brenta« (1926), med Tržačani Piero Slokovich, dalje Emil Solleder in drugi. Vendar italijanski alpinizem ta čas ni dosegal avstrijskega in nemškega. V Civetti je v Sollederjevi smeri nekdo napisal: »Tu ni kruha za Italijance«.

Moral je nastopiti nov duh, da so se pojavili alpinisti drugačnih dimenzij. Tissi, Andrich, Gilberti, Comici in drugi. Ta vrh je v svojih opisih razširil Rudatis (1910—1933), nekaj italijanski E. G. Lammer. Občudoval je Münchensko plezalno šolo in skušal vse njene dobre strani uvesti v italijanski alpinizem. Njegovi sopezalci so bili Fabjan, Comici, Micheluzzi, Videsott (danes direktor narodnega parka). Najmočnejša plezalska osebnost je bil nedvomno Comici (1901—1940), najboljši od tržaških plezalcev, ki so se učili plezati v Glinščici pod Socerbom: Fabjan, Benedetti, Zanutti, Slokovich, Brunner, Cesar idr. Tržaška šola je od Kugyja do danes obdržala nekaj aristokratskega, pravi Rossi.

Naslednje dobo imenuje avtor dobo ekstremnih vzponov, to je čas pred drugo svetovno vojno. Kot najvidnejšo osebnost te dobe spet eksponira Emilia Comicija, za njim pa Riccarda Cassina, ki ga imenuje sportni fenomen stoletja. Vstop v kraljestvo šeste stopnje je bil tu, dolomitski alpinizem je dosegel svojo zrelost. Ostala imena tega kraljestva: Castiglioni, Ratti, Gervasutti, Vitali idr.

Dobo po drugi svetovni vojni imenuje Rossi, »današnja«. Dolomiti ne predstavljajo v njej tistega, kar so bili od l. 1930—1940, vendar ima dolomitska tehnika še vedno svojo upravičenost. Italijanska dolomitska šola se je obnesla tudi na ekspedicijah, imena italijanskih plezalcev uživajo enako reputacijo kot najboljši plezalci drugih alpskih narodov.

Rossijev pregled italijanskega dolomitskega alpinizma je vsekakor vreden branja zaradi njegove metode pa tudi zaradi prizadevanja, da bi bil objektivni kljub vročemu patriotizmu, ki žari v vsaki vrstici. Spis je opremljen z risbami najslavnejših sten in plezalskih portretov.

ŠVICARSKA HIMALAJSKA DRUŽBA je bila ustanovljena šele aprila 1963. Predsednik je advokat Peter Ackermann, podpredsednik Conrad Alter, ta čas predsednik sekcije Pilatus SAC. Ostali člani odbora so vsi v Luzernu, tajnik Bachmann, trgovec Bachmann in Max Eiselin. Namen ustanove je običajen: podpora velikim ekspedicijam v Himalajo in druga velegorstva in sicer predvsem ekspedicijam alpinističnega značaja. Švicarska ustanova za raziskovanje gora, ustanovljena 10. febr. 1940, podpira namreč predvsem ekspedicije z znanstvenim namenom. *Ustanovi je pridržana pravica, da imenuje vodjo, vodja pa izbere moštvo, toda sporazumno z ustanovo.*

Švicarska himalajska družba ima že v načrtu ekspedicijo v Hindukuš, Afganistan je nanjo že pristal. V Eiselinovem stilu, ki ga poznamo z Dhaulagiriya, je velika razgledniška akcija s posebno znamko. Delala bo v vzhodnem in centralnem Afganistanu.

Iz Luzerna je tudi Sigi Augerer, ki je junija 1963 na Grönlandijo povedel pet Švicarjev v »Suessland«, kjer so že l. 1912 raziskovali Alfred de Guervain in prof. Mercanton meteorologijo in glaciologijo. Guervain je dal temu predelu ime »Schweizerland«, Danci pa »Suessland«. Švicarji so bili tu tudi l. 1938, med njimi dr. E. Wyss—Dunant, l. 1957 pa Avstrijec Hans Gsellmann. L. 1934, 1936 in 1937 pa so se v Suesslandu mudile francoske ekspedicije. Francozi so skušali priti na Mt. Forel (3360 m), pa se jim ni posrečilo.

S HELIKOPTERJI na Mt. Blanc bo možno priti tudi manj izurjenim, plašnim ali nerodnim ljudem. Iz Torina javljajo, da bodo pod vrhom Mt. Blanca uredili pristajališče za helikopterje. Tu se bodo vkrcali vodniki in njihovi klienti, če se bodo ustrašili vršnega vzpona na streho Evrope. Javljajo, nobeden ne preklicuje. Utegne biti res.

AMERIŠKA EKSPEDICIJA NA EVEREST 1963 ima poleg tega, da je dosegla najvišji vrh našega planeta v treh navezah in to deloma po »novem« svetu zapadnega grebena, še eno rekordno novost. Ko so se štirje srečniki, ki so 22. maja prišli na Everest po zapadnem grebenu, 23. maja vračali po bivaku brez šotorov in spalnih vreč v tabor VI, jih je tu čakal dr. David L. Dingman, eden od zdravnikov, ki jih je imela ekspedicija s seboj. Tako »visoke« ordinacije doslej še ni bilo.

Pripomniti pa je treba, da sta imela Unsoeld in Bishop srečo, njune ozeblane niso bile prehude, a tudi mraz v noči od 22. na 23. maj ni bil prehud. »Mati bogov«, Comolungma, je Amerikancem šla na roko, proti večeru je potihnil veter, s tem pa je postala noč znosnejša. Hornbein in Jerstad sta jo prenesla brez poškodb. Lepo vreme je trajalo tudi 23. maja. Gora je hotela... 9. junija je bila ekspedicija že vsa v Kathmanduju, ozebla Unsoeld in Bishop pa je že prej prenesel helikopter.

Prva naveza (Whittaker in Navang Gombu) pa se je morala spoprijeti tudi s strupenim mrazom — 34,5° C. Vlekel je tudi oster veter in odnesel več šotorov, celo dva zasedena, obljudena šotora je premaknil za 30 m nizdol, a k sreči brez hujših posledic.

KARL MARX je gora v Pamirju, eden od sedemtisočakov, na katerega je v zadnjih treh letih prvič stopila človeška noga. Spada med tiste sedemtisočake, ki jim višina nad 7000 po vzponu ni bila priznana. Takih je kar 15, med njimi Acocangua. Pri Šili je v Kašmirju so se l. 1861 zmotili kar za 600 m.

GHM (Groupe de Haute Montagne) je na skupščini 1962 imenovala za svojega častnega člana R. Cassina, poleg njega še Mme Michelle Morinovo in Pierra Allaina. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Guido Magnone. V članstvo je bil sprejet še en Poljak Jan Długosz iz Krakowa, o čigar plezalskih uspehih smo že poročali. Tako so zdaj v GHM poleg Rusa Garfa trije Poljaki, Biel, Utracki in Długosz. Sprejeta sta bila tudi Angleža Bonington in John Mac Naught Davies, oba iz Londona. Zadnji je bil l. 1962 na Pik Komunizma (ex-Stalin). Za informacijo: Častnih članov je samo 15, a eden od teh je med meceni kluba. Alpinistični klubi po svetu so zelo ekskluzivni, priznanja dele zelo skopo in redko, a še ta ne samo zaradi uspehov v stenah, marveč pretresejo celotno alpinistovo osebnost in njeno učinkovitost, telesno in duševno. Članstvo v takem klubu je potem res priznanje mednarodne vrednosti. GHM deli svoje člane na tri kategorije: Membres d'honneur — častne člane (15), aktivne člane in membre honoraires.

SPODNJA ENGADINSKA ŽELEZNICA je v l. 1963 praznovala 50-letnico. Povezala je l. 1913 Scoul v Sp. Engedinu z Beverjem v Oberengadinu. Istočasno je bila elektrificirana železniška zveza v St. Moritz in Pontresino. Železnica povezuje znana alpska letovišča Scoul, Tarasp, Vulpera (1290 nad morjem), ima 17 predorov v skupni dolžini 8009 m, 72 mostov in viaduktov v skupni dolžini 2616 m in 1834 m zaščitnih zidov. Glavna atrakcija v bližini železnice je švicarski nacionalni park.

AVSTRIJSKI GORSKI VODNIKI so letos praznovali 100-letnico svoje organizacije v Heiligenblutu. Prva pravila za vodniško službo so nastala v Salzburgu. Že l. 1869 je bilo 236 priznanih vodnikov, od l. 1880 do l. 1913 pa je Avstrija vodila evidenco nad 2000 gorskimi vodniki.

ZAŠČITA PRIRODE pridobiva vedno več pristašev in npr. v Švici tudi sredstev. Kanton Bern je za l. 1963 dal 100 000 šv. fr., kanton Appenzell je ustanovil poseben zavod in ga podprl z ustanovo 500 000 šv. fr., kanton Schaffhausen daje za te namene letno 300 000 šv. fr., vlada pa letno po 8 milijonov šv. fr.

SEVERNO STENO ORTLERJA so 3. marca 1963 prvič preplezali alpinisti iz Linza Götz, Hofpointner in Werner. Steno sta prva preplezala l. 1931 Hans Erth in Toni Schmid. Po 31 letih je zabeležila komaj 19 letnih ponovitev. Visoka je 1400 m. Plezalci so imeli srečo, plazovi so pred njimi očistili steno objektivnih nevarnosti, le led je bil izredno trd, tako da dereze večkrat niso prijemale in so morali sekati stopinje na več težkih mestih. Tudi mraz je bil hud, pihal je oster vzhodnik.

AVSTRIJSKA GRS ima 20 postaj in 400 reševalcev. L. 1962 so intervcinirali 690 krat. Z gora so prinesli 9 mrtvih, 213 težko ponesrečenih in 145 lažje poškodovanih planincev. V 181 primerih so transport v bolnico opravili z letalom.

AVSTRIJSKA EKSPEDICIJA NA DHAULAGIRI l. 1963 ni bila uspešna. Hoteli so doseči Dhaulagiri II in III v zapadnem Nepalju. Vodja Egbert Eidher je sporočil, da je tabor v postavi v višini 7000 m, toda 7600 m visoki vrh je bil za Avstrijce to pot nedosegljiv.

HINDUKUŠ postaja modni cilj velikih ekspedicij. Tu so bili doslej Norvežani, Angleži, Poljaki, Japonci, Nemci in Avstrijci. V l. 1963 so prišli Švicarji z manjšo izvidnico, ki jo je organizirala novoustanovljena himalajska družba, za l. 1964 pa Švicarji obetajo kar več ekspedicij v Hindukuš. Eno bo vodil Max Eiselin, 31 let star, ki je l. 1960 pristopil na teme Dhaulagiri (8222 m). Eden od članov ekspedicije bo 23-letni Ryf, elektromehaničar iz Zeneve, ki je bil lani na Spitzberghih. Senior ekspedicije je filmski producent 46-letni Wyss. Eiselin ima rad posebnosti. Njegova ekspedicija v Hindukuš ne bo najemala šerp, od baze si bo pomagala s kuliji, od baze naprej pa bo imela značaj lahke ekspedicije.

INDIJSKE ŽENE se uveljavljajo tudi v himalaizmu. 25. junija 1963 so tri indijska dekleta stopila na 6720 m visoki Matri v Garhvalu. Bile so članice 12-članske ekspedicije, ki jo je organiziral planinski inštitut države Gujarat.

NUMBUR (6949 m) je vrh v vzhodnem Nepalju. L. 1963 je bil zabeležen v himalajsko kroniko, ko so nanj stopili Japonci. Novico je v svet ponesla ameriška ekspedicija Everest 1963. Japonci so leto za letom na himalajskem terenu.

KANGTEG (7447 m) je vrh, ki je pripadel dvema Novozelancema in dvema Amerikanema, članom himalajske ekspedicije, ki jo vodi Sir Edmund Hillary. Ta ekspedicija je po trajanju gotovo doslej največja. 42-letni Peter Taylor pa je z dvema šerpama prišel na 6500 m visoki Langtang Li.

DESETLETNICO EVERESTA, to se pravi desetletnico vzponov na Everest, ki jih je zabeležila himalajska kronika od l. 1953, so proslavili himalajci junija 1963 v Meiringenu

(Bernar Oberland). Prišli so Amerikanci z Normanom Dyhrenfurthom naravnost iz Kathmanduja s šestimi člani ekspedicije in šestimi šerpami, poleg njih pa so bili na proslavi še Albert Eggler, dr. Jürg Marmet, Ernest Semied, Adolf Reist in dr. v. Gunten (Everest in Lhotse 1956), Fritz Luchsinger in Ernst Reiss, dalje Flory, Hofstetter, Spoehel in Jeanjacques Asper (poskus iz l. 1952). Navzoč je bil tudi Tenzing, sedaj 48 let star, dalje Sir John Hunt in Sir Odell, ki je vodil ekspediciji na Everest l. 1924 in 1938, ter Švicarji Hans Grimm, Wolfgang Dichl, Fritz Müller in dr. Edi Leuthold, možje iz l. 1956. Sestanek mož iz Everesta v »zibelki alpinizma« v Meiringenu je organizirala švicarska ustanova za raziskovanje gora gotovo ne nazaduje z namenom, da se ponovno poudari pomen švicarskih ekspedicij za odkrivanje Everesta.

ZA 100-LETNICO SAC je švicarska pošta izdala posebne znamke z letnicama 1863—1963 in z znakom SAC-CAS. V Švici in zunaj Švice je za to priložnost izšlo nekaj tehničnih razprav o zgodovini SAC. Avtorji poudarjajo, da je l. 1863 samo letnica formalne ustanovitve, medtem ko je fond vzrokov za ustanovitev 100 let starejši. Predhodniki planinske organizacije so vsi tisti, ki so opravili pionirsko delo v 18. in 19. stoletju. Okoli 1800 je bila stvar alpinizma že tako močna, da je ni bilo možno več izkoreniniti. Niti invazija Francozov l. 1798, Francozov, Avstrijcev in Rusov l. 1799 ni pretrgala prizadevanj za odkrivanje švicarskih Alp, nasprotno celo podprla jih je, saj so cele vojske prekoračile prelaze, pred katerimi so razni potopisci pred nekaj leti svarili, češ da so nevarni in težko pristopni. Sicer pa se je tudi vzpon na Grossglockner izvršil v Napoleonovih vojnah, to pa je bila za Vzhodne Alpe isto kot vzpon na Mt. Blanc. V 19. stol. so Švicarji sprva svoje gore odkrivali iz prirodoslovnih razlogov, a to le posamezniki, v drugi polovici pa se je odkrivanje posplošilo, odkriti so bili vsi vrhovi in vse doline, delo pa so vodile znanstvene in turistične organizacije z namenom, da popolnoma zavladajo nad naravo. S tem so se vključili v prizadevanje moderne tehnike, v promet in turistično industrijo in k njenemu razvoju tudi mnogo doprinesli.

Pri tem je prav, če se omeni, da so bili v tej dobi ledeniki večji, daljši, da ni bilo koč in da — razen prirodoslovcev in topografov — niso imeli javnih sredstev.

PRVI ŠVICARSKI VODNIK z naslovom »Priročnik za popotnike v Švici« je l. 1791 izdal Heidegger, drugi je bil Heinemannov »Obvestila za popotnike v Švici«. Oba sta popotnike svarila pred težavami, ki jih predstavljajo Furka, Gemmi, Grinsel, Die kleine Scheidegg in Bänisseg. Wyssov priročnik »Poti v Bernar Oberlandu« iz l. 1816-17 pa te točke priporoča in opisuje izlete na višje vrhove, prelaze in ledenike. Po Wyssu pa se potopisi in priročniki vedno bolj množijo: Npr. l. 1825 je izdal

svoje potopise Hegetschweiler, kmalu nato je izšel Desorjev opis vzpona na Jungfrau, l. 1844 in 1845 je isti Desor izdal svoje »Izlete v visokih Alpah z g. Agassizom in drugimi sopotniki«, l. 1865 pa je izšel prvič J. v. Tschudijev »Vodnik po Švici«.

USTANOVITELJ SAC je dr. R. Th. Simler, privatni docent kemije in geologije, roj. leta 1833 v Bernu, umrl leta 1873. Znanim »planincem in prijateljem Alp« je razposlal v začetku l. 1863 okrožnico, iz katere je razvidno, da je bila ena od pobud tudi angleški AC, češ, če bo šlo tako naprej, se bo morala celo švicarska publika zatekati k angleškim informacijam o švicarskem alpskem svetu. »Tako stanje nam je nadležno, da celo sram nas je, posebno spriče tega, ker imamo doma dovolj odličnih moči, ki bi našim Alpam mogle več koristiti kot tuje.« Nato ugotavlja švicarske zasluge za odkrivanje Alp in našteva glavne pionirje, vendar se mu zdi, da je prišel čas, ko se morajo vse švicarske planinske sile zdiniti v organizacijo, preko katere bodo široki publiki svoje izkušnje in dosežke lahko posredovale. Ta združitev bo koristila tudi znanstvenemu raziskovanju Alp. Planinske kočice bodo omogočile, da se bodo znanstveniki, slikarji, fotografi brez skrbi zadrževali blizu svojih študij.

Za mesto ustanovnega občnega zbora je bilo določeno mesto Alten in sicer na železniški postaji, to pa zaradi lahke dostopnosti iz vseh strani Švice. 19. aprila 1863 se je zbralo 35 planincev, za vodstvo seje so izbrali dr. Simlerja. Sklenili so, da bodo v SAC sprejemali člane širokogrudneje kot Angleži v svoj AC, da bo skupščina vsako leto v drugem kraju, da bo tudi sedež organizacije vsake tri leta menjal kraj. Kot prvi sedež je bil določen Clarus. Sklenili so tudi, da bodo postavili zavetišče za pristop na skupino Tödi in da bodo najeli kredit za tisk zemljevida in za nabavo 50 termometrov, ki bi jih razprodali članom. Kmalu nato je SAC sklenil izdajati periodične publikacije. L. 1907 je skupščina SAC sklenila, da se ženske ne smejo več vpisati v klub. Zato so Švicarke l. 1918 ustanovile svoj klub, ki ima danes 56 sekcij in 6500 članic. Sicer pa se je dejavnost SAC razvijala tako kot povsod: zidava in oskrba koč, vodništvo, mladina, reševalna služba, program letnih in zimskih tur, ekspedicije in publiciranje, to so bila delovna področja.

GLASILO SAC »Les Alpes« je spet zašlo v finančne težave. Švica je podražila tisk, pogodbeni partner Orell-Füssli je sporazumno z SAC dvignil cenc inseratov v planinski reviji, vendar ne pričakujejo efekta. Da bi bilanco uravnovesili, bodo zmanjšali število prilog in opustili barvno prilogo, vse za to, da bi ne bilo treba povišati naročnino. Naklada revije ni ravno visoka v primeru s številom članstva, ki znaša 44 649. Najštevilnejša sekcija SAC je Uto (2951), preko 2000 članov imata še sekciji Bern in Diablerets, blizu 2000 Ženeva, Montreux in Pilatus.

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	144	34	48	226
2.	Akademsko planinsko društvo Ljubljana	91	526	46	663
3.	Avtomontaža Ljubljana	78	1	2	81
4.	Bled	381	110	350	841
5.	Bohinjska Bistrica	196	104	72	372
6.	Bohinj - Srednja vas	180	138	120	438
7.	»Bohor« Senovo	192	49	126	367
8.	Bovec	100	48	76	224
9.	Brežice	128	58	182	366
10.	Celje	1127	748	322	2197
11.	Cerknica	22	24	80	126
12.	Cerkno	125	29	70	224
13.	Črnomelj	64	29	19	112
14.	Črnuče	181	45	123	349
15.	Dol pri Hrastniku	309	93	31	433
16.	Domžale	272	128	250	650
17.	Dovjc - Mojstrana	247	58	69	374
18.	Gorje pri Bledu	372	102	243	717
19.	Gornji grad	100	65	55	220
20.	Gornja Radgona	65	20	10	95
21.	Gozd Martuljek	81	27	44	152
22.	Hrastnik	550	108	183	841
23.	Idrija	450	169	223	842
24.	Ilirska Bistrica	60	30	50	140
25.	Javornik - Koroška Bela	618	139	59	816
26.	Jesenice na Gorenjskem	742	173	121	1036
27.	Jezerško	100	50	50	200
28.	Kamnik	900	361	318	1579
29.	Kobarid	88	19	13	120
30.	Kočevje	50	20	10	80
31.	Koper	251	107	29	387
32.	Kostanjevica na Krki	50	—	54	104
33.	Kranj	974	445	329	1748
34.	Kranjska gora	118	50	23	191
35.	Križe pri Tržiču	126	100	100	326
36.	»Kum« Trbovlje	344	41	50	435
37.	Laško	480	60	209	749
38.	»Lisca« Videm - Krško	459	132	86	677
39.	Litija - Šmartno	250	150	20	420
40.	Litostroj Ljubljana	410	55	34	499
41.	Ljubljana - matica	5460	2818	813	9091
42.	Ljubno ob Savinji	44	34	14	92
43.	Ljutomer	83	37	116	236
44.	Luče ob Savinji	69	12	88	167
45.	Majšperk	94	43	40	177
46.	Maribor - -matica	1316	773	254	2343
47.	Medvode	347	226	15	588
48.	Janeza Trdine Mengeš	281	216	150	647
49.	Mežica	762	161	156	1079
50.	Mozirje	70	42	25	137
51.	MTT Maribor	389	27	44	460
52.	Murska Sobota	57	208	6	271
53.	Nova Gorica	233	63	82	378
54.	Novo mesto	418	135	18	571
55.	»Obrotnik« Maribor	250	180	80	510
56.	»Oljka« Polzela	124	46	19	189
57.	Oplotnica	100	30	60	190
58.	Ormož	173	105	81	359
59.	Podbrdo	120	29	64	213

ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1962

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
60.	Poljčane	126	60	42	228
61.	Postojna	173	160	185	518
62.	Prevalje	463	150	195	808
63.	PTT Ljubljana	997	167	145	1309
64.	PTT Maribor	350	10	30	390
65.	Ptuj	120	164	10	294
66.	Radeče pri Zidanem mostu	160	54	27	241
67.	Radlje ob Dravi	54	46	14	114
68.	Radovljica	758	306	246	1310
69.	»Rašica« Šentvid	265	88	57	410
70.	Ravne na Koroškem	432	89	67	588
71.	Rimske Toplice	111	42	66	219
72.	Ruše pri Mariboru	555	246	326	1127
73.	Sežana	62	19	30	111
74.	Slovenska Bistrica	400	80	96	576
75.	Slovenj Gradec	258	71	143	472
76.	Slovenske Konjice	205	50	163	418
77.	Solčava	65	20	10	95
78.	Šentjur pri Celju	80	50	70	200
79.	Škofja Loka	715	150	66	931
80.	Šoštanj	413	139	198	750
81.	»TAM« Maribor	622	97	197	916
82.	Tolmin	264	133	84	481
83.	Trbovlje	597	65	314	976
84.	Tržič	500	140	300	940
85.	Velenje	330	155	165	650
86.	Vipava	20	39	150	209
87.	Vrhnika	170	123	24	317
88.	Vuzenica	90	23	9	122
89.	Zabukovca	191	31	25	247
90.	Zagorje ob Savi	506	293	184	983
91.	Zreče	100	14	43	157
92.	»Železničar« Ljubljana	438	199	84	721
93.	»Železničar« Maribor	171	29	20	220
94.	za Selško dolino v Železnikih	167	56	130	353
95.	Žerjav	292	75	112	479
96.	»Žičnica« Ljubljana	81	14	4	99
97.	Ziri	118	62	138	318
Skupaj		23 282	13 539	10 591	57 412
v letu 1961:		52 341	12 672	10 907	55 920
v letu 1962:		33 282	13 539	10 591	57 412
Razlika:		+ 941	+ 867	- 316	+ 1 492

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO

Zap. št.	PLANINSKO DRUSTO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1962
		iz lastnih sredstev	prostovoljno delo	v vrednosti	subvencije PZS	ostale subvencije	
		din	ur	din	din	din	
1.	Ajdovščina	2 500	46	4 600	—	—	7 100
2.	Akademsko planinsko društvo Ljubljana	2 000	20	3 000	—	—	5 000
3.	Avtomontaža Ljubljana	—	—	—	—	—	—
4.	Bled	37 514	480	48 000	—	—	85 514
5.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—
6.	Bohinj - Srednja vas	22 800	13	2 600	—	—	25 400
7.	BOHOR Senovo	6 500	40	4 000	—	—	10 500
8.	Bovec	—	—	—	—	—	—
9.	Brežice	15 000	85	12 750	—	—	27 750
10.	Celje	71 486	—	—	—	—	71 486
11.	Cerknica	—	—	—	—	—	—
12.	Cerkno	—	—	—	—	—	—
13.	Črnomelj	1 025 000	—	—	—	2 500 000	3 525 000
14.	Črnuče	—	—	—	—	—	—
15.	Dol pri Hrastniku	6 590	126	12 600	—	—	19 190
16.	Domžale	11 931	185	29 750	—	—	41 681
17.	Dovje - Mojstrana	—	86	12 900	—	—	12 900
18.	Gorje pri Bledu	108 508	92	27 600	—	—	136 108
19.	Gornji grad	19 540	84	8 400	—	—	27 940
20.	Gornja Radgona	—	—	—	—	—	—
21.	Gozd Martuljek	—	—	—	—	—	—
22.	Hrastnik	—	—	—	—	—	—
23.	Idrija	—	—	—	—	—	—
24.	Iirska Bastrica	20 000	170	6 800	—	—	26 800
25.	Javornik - Koroška bela	11 062	100	12 000	—	—	23 062
24.	Jesenice na Gorenjskem	—	—	—	—	—	—
27.	Jezerško	4 000	20	6 000	—	—	10 000
28.	Kamnik	90 000	230	46 000	—	—	136 000
29.	Kobarid	—	—	—	—	—	—
30.	Kočevje	—	27	2 700	—	—	2 700
31.	Koper	—	—	—	—	—	—
30.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—
33.	Kranj	161 500	840	126 000	—	—	287 500
34.	Kranjska gora	—	—	—	—	—	—
35.	Križe pri Golniku	29 500	300	30 000	—	—	59 500
36.	KUM Trbovlje	—	—	—	—	—	—
37.	Laško	210 755	—	—	—	—	210 755
38.	LJSCA Videm - Krško	100 456	170	23 800	—	—	124 256
39.	Litija - Šmartno	—	—	—	—	—	—
40.	Litostroj Ljubljana	8 030	60	12 000	—	—	20 030
41.	Ljubljana - matica	133 606	—	—	—	—	133 606
42.	Ljubno ob Savinji	3 382	12	1 200	—	—	4 582
43.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—
44.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—
45.	Majšperk	—	—	—	—	—	—
46.	Maribor - matica	—	—	—	—	—	—
47.	Medvode	1 400	30	3 600	—	—	5 000
48.	Janez Trdina Mengeš	—	—	—	—	—	—
49.	Mežica	21 500	30	4 500	—	—	26 000
50.	Mozirje	—	—	—	—	—	—
51.	MTT Maribor	—	—	—	—	—	—
52.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—

IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1962

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1962
		iz	prosto-	v	sub-	ostale	
		lastnih sredstev	voljno delo	vrednosti	vencije PZS	subvencije	
		din	ur	din	din	din	din
53.	Nova Gorica	40 000	47	6 400	—	—	46 400
54.	Novo mesto	—	50	5 000	—	—	5 000
55.	OBRTNIK Maribor	120 000	—	—	—	—	120 000
56.	OLJKA Polzela	5 233	58	7 700	—	—	12 933
57.	Oplotnica	165 396	—	—	—	—	165 396
58.	Ormož	—	—	—	—	—	—
59.	Podbrdo	5 000	42	4 200	—	—	9 200
60.	Poljčane	—	—	—	—	—	—
61.	Postojna	3 000	75	10 500	—	—	13 500
62.	Prevalje	42 000	75	6 000	—	—	48 000
63.	PTT Ljubljana	29 724	270	51 000	—	—	83 724
64.	PTT Maribor	—	—	—	—	—	—
65.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
66.	Radeče	—	—	—	—	—	—
	pri Zidanem mostu	2 500	24	4 800	—	—	7 300
67.	Radlje ob Dravi	—	—	—	—	—	—
68.	Radovljica	8 500	—	—	—	—	8 500
69.	Rašica Šentvid	—	—	—	—	—	—
70.	Ravne na Koroškem	—	—	—	—	—	—
71.	Rimske Toplice	—	—	—	—	—	—
72.	Ruše	7 200	—	—	—	—	7 200
73.	Sežana	780	60	7 200	—	—	7 980
74.	Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—
75.	Slovenjgradec	—	—	—	—	—	—
76.	Slovenske Konjice	2 300	30	4 500	—	—	6 800
77.	Solčava	—	240	48 000	—	—	48 000
78.	Šentjur pri Celju	—	451	45 100	—	—	45 100
79.	Škofja Loka	—	—	—	—	—	—
80.	Šoštanj	30 000	100	20 000	—	—	50 000
81.	TAM Maribor	—	—	—	—	—	—
82.	Tolmin	35 000	—	—	—	—	35 000
83.	Trbovlje	—	—	—	—	257 321	257 321
84.	Tržič	45 000	—	—	—	—	45 000
85.	Velenje	4 000	25	5 000	—	—	9 000
86.	Vipava	—	32	12 800	—	—	12 800
87.	Vrhnika	95 000	720	95 000	—	—	190 000
88.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—
89.	Zabukovica	1 200	48	4 800	—	—	6 000
90.	Zagorje ob Savi	3 450	42	4 200	—	—	7 650
91.	Zreče	47 815	24	2 400	—	—	50 215
92.	ŽELEZNIČAR	—	—	—	—	—	—
	Ljubljana	2 000	40	8 000	—	—	10 000
93.	ŽELEZNIČAR	—	—	—	—	—	—
	Maribor	—	—	—	—	—	—
94.	za Selško dolino	—	—	—	—	—	—
	v Železnikih	—	—	—	—	—	—
95.	Žerjav	128 300	—	—	—	—	128 300
96.	ŽICNICA Ljubljana	—	—	—	—	—	—
97.	Žiri	društvo kljub večkratnim pozivom ni dostavilo podatkov					—
98.	PZS	63 280	—	—	—	—	63 280
	Skupaj:	3 011 240	4 859	796 400	—	2 757 321	6 546 961
	V letu 1961:	2 814 237	19 536	2 657 880	331 743	13 181 422	18 985 282
	V letu 1962:	3 011 240	4 859	796 400	—	2 757 321	6 564 961
	Razlika:	+ 197 003	— 14 677	— 1 861 480	— 331 743	— 10 424 101	— 12 420 321

PREGLED PLANINSKO-SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	1. 1. 1962	Nad planinskim domom pod Storžičem	Alojz Bekek	—	—	—
2.	2. 1. 1962	Tičarjev dom na Vršiču	Anton Kac	—	23. 4. 1910	Hrušica
3.	7. 1. 1962	Ravnjak na Koroskem	Dušan Golcc	elektr.	24. 11. 1943	—
4.	22. 1. 1962	Pod Storžičem	Janez Kralj	dijak	1947	Tržič
5.	24. 1. 1962	Gojška planina	Jože Gril	—	—	—
6.	24. 1. 1962	Mežakia	Branka Hrček	dijak	3. 11. 1948	Ljubljana
7.	26. 1. 1962	Pod Uršljo goro	Mihael Svetina	učenec	10. 12. 1946	—
9.	26. 1. 1962	Pod Uršljo goro	Alojz Krauthaker	učenec MŠ Jes.	17. 6. 1946	—
9.	26. 1. 1962	Pod Uršljo goro	Pavel Jenko	učenec MŠ Jes.	22. 1. 1944	—
10.	26. 1. 1962	Pod Uršljo goro	Erih Sirk	ključ. gor. reš.	21. 10. 1929	—
11.	27. 1. 1962	Menina planina	Rafael Tomišek	—	—	—
12.	28. 1. 1962	Pri Savskih jamah nad Planino pod Golico	Ana Rabič	smuč. tekmov.	3. 7. 1942	—
13.	28. 1. 1962	Pri Savskih jamah nad Planino pod Golico	Ivan Rabič	smuč. tekmov.	16. 5. 1920	—
14.	28. 1. 1962	Pri Savskih jamah nad Planino pod Golico	Doroteja Poklukar	—	21. 1. 1891	—
15.	1. 2. 1962	Dom na Komni	Anton Fihler	kurjač	18. 10. 1895	Ptuj
16.	6. 2. 1962	Pod Bogatinom	Dragica Cerovec	—	2. 4. 1940	Zagreb
17.	7. 2. 1962	Pred Erjavčevo kočo na Vršiču	Stanka Sprac	študent	—	—
18.	10. 2. 1962	Vršič	Ružica Magovec	—	17. 8. 1937	Hruševljan
19.	11. 2. 1962	Gojška planina	Anica Močnik	študent	16. 8. 1939	—
20.	15. 2. 1962	Mozirska planina	Erih Lešnik	—	—	—
21.	20. 2. 1962	Planina na Kraju	Milovan Canovič	študent	11. 9. 1939	NIŠ
22.	20. 2. 1962	Mala planina	Helena Kaučič	abs. arh.	31. 5. 1932	Novo mesto
23.	23. 2. 1962	Na področju Trigl. sedmerih jezer - Komna	Rastko Gligorovič	stud. med.	24. 1. 1938	Beograd
24.	25. 2. 1962	Komna	Zoran Kosačević	—	—	Beograd
25.	25. 2. 1962	Planina Vogar	Ludvik Šinkovec	—	30. 9. 1920	Ljubljana
26.	4. 3. 1962	Črni vrh	Pavel Noč	dijak	16. 3. 1948	Planina pod Golico
27.	4. 3. 1962	Črni vrh	Jože Klinar	delavec	6. 3. 1934	Planina pod Golico
28.	10. 3. 1962	Mozirska planina	Marjan Pantner	—	—	—

PO GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1962

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reš. akcije din
Jug.	Jesenice	padec pri smučanju	poškodba leve noge - odrgnine	1 600.—
Jug.	Jesenice	padel na stopnicah	poškodba leve noge v kolenu	1 800.—
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	zlom desne noge v ramenu	—
Jug.	Tržič, Čevljarska ulica	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	1 600.—
Jug.	Ljubljana, Kladecna ul. 18	padec pri smučanju	zlom leve noge	3 080.—
Jug.	Ljubljana, Trstenjakova 2	padec pri smučanju	izpah kolena	3 000.—
Jug.	Blejska Dobrava - Jesenice	padec pri smučanju	zlom noge	—
Jug.	Jesenice	padec pri smučanju	zlom noge	—
Jug.	Kranj, Koroška 20	padec pri smučanju	zlom noge	—
Jug.	Prevalje	padel na transportu pone- srečenca in se poškodoval od Akia čolna	nalom reber	—
Jug.	Gornji grad	padec pri smučanju	poškodbe na glavi	—
Jug.	Boh. Bistrica 196	padec pri smučanju	zlom desne noge	1 660.—
Jug.	Boh. Bistrica 186	padec pri smučanju	zlom desne noge	
Jug.	Planina pod Golico 34	poškodovana, ker se je v njo zaletel smučarski tek- movalec	zlom desne noge	
Jug.	Litija, Ponoviška 9	obolel	—	12 688.—
Jug.	Zagreb	padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolenom	9 000.—
Jug.	Ljubljana, Levstikova 3	padec pri smučanju	prelom desne podkolenice	3 000.—
Jug.	Ljubljana, Karlovska 18	padec pri smučanju	poškodba noge	3 000.—
Jug.	Županje njive 14 pri Stahovici	padec pri smučanju	poškodba leve noge nad gležnjem	4 500.—
Jug.	Celje	padec pri smučanju	zlom desne noge	—
Jug.	Beograd	padec pri smučanju	prerezana meča na levi nogi	—
Jug.	Novo mesto	padec pri smučanju	zlom desne noge pod kolenom	8 298.—
Jug.	Beograd	padec pri smučanju	poškodba desnega gležnja	—
Jug.	Beograd, Siljanin Janko 11	neizkušenost	sončarica - močne opekline	6 000.—
Jug.	Ljubljana, Ulica na grad 7	padec pri smučanju	izpah noge v gležnju	6 000.—
Jug.	Planina pod Golico 55	padec pri smučanju	zlom desne noge	1 500.—
Jug.	Planina pod Golico 9	padec pri smučanju	pretres možganov	—
Jug.	Celje	padec pri smučanju	izpah leve noge v gležnju	—

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče				
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
29.	16. 3. 1962	Uroševa grapa v Mojstrovki	Teodor Balabanov	študent	22. 4. 1935	—
			Karen Melchior	zas.	—	—
30.	25. 3. 1962	Kofce	Ferdo Meglič		1946	Tržič
31.	25. 3. 1962	Gojska planina	Tone Lanišek	dijak	—	Kamnik
32.	26. 3. 1962	Mala planina	Elga Rosina	študent	26. 6. 1938	Ljubljana
33.	5. 4. 1962	Planina na Kraju	Božena Olčnik	učiteljica	27. 12. 1938	Celje
34.	8. 4. 1962	Medji dol	Stane Koblar	uslužb.	29. 3. 1919	Jesenice
35.	8. 4. 1962	Medji dol	Janez Lagoja	dijak	11. 1. 1950	Javornik
36.	8. 4. 1962	Medji dol	Stanko Zvan	—	18. 4. 1947	Blejska Dobrava
37.	8. 4. 1962	Planina na Kraju	Anka Bizjak	študent	8. 7. 1938	Tržič
38.	21. 4. 1962	Nad lovsko potjo na Pragu	Ervin Sailer	—	20. 4. 1940	Amberg
39.	22. 4. 1962	Belščica	Božo Kero		2. 2. 1947	—
40.	22. 4. 1962	Zelenica	Majda Sitar	—	8. 9. 1946	Križe
41.	22. 4. 1962	Senožet - Dobrča	Anton Renko	—	1936	Srednja vas
42.	28. 4. 1962	Triglavska sedmera jezera	Janko Pregelj	študent	28. 2. 1942	Ljubljana
43.	29. 4. 1962	Govnjač	Vasilij Gontarev	—	29. 12. 1939	Ljubljana
44.	1. 5. 1962	Krvavec	Milan Potokar	študent	6. 2. 1936	Kranj
45.	2. 5. 1962	Menina planina	Franc Gajžel	—	—	—
46.	31. 5. 1962	Črni vrh	Valentin Ažman	oskrbnik doma	—	—
47.	3. 6. 1962	Gojska planina	Dušan Boškovič	kovino- strugar	5. 7. 1941	
48.	16. 6. 1962	Na snežišču pod Kamniškim sedlom	Terezija Vuk	knjigovodja	28. 9. 1937	Stogovci - Ptujška gora
49.	17. 6. 1962	Dom Induplati na Vel. planini	Janez Krivec	kmet	1905	Krivčevo
50.	26. 7. 1962	Dom na Komni	Marija Falbach	—	1. 5. 1950	Wien
51.	27. 7. 1962	Snežišče pod Dolgim hrbtom	Franc Golob	prof.	3. 8. 1912	Celje
52.	30. 7. 1962	Med Golico in Rošco	Anton Košir	vpokojenec- pastir	11. 1. 1903	Jesenice
53.	2. 8. 1962	V spodnji tretjini Kotliškega plazu	Dušan Hribernik	dijak	26. 3. 1940	Ljubljana
54.	4. 8. 1962	Na plazu med Dolgim hrbtom in Štrucu	Janez Polajnar	vpok.	13. 10. 1901	Cerklje pri Kranju

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reš. akcije din
Jug.	Novi Sad, Braća Ribara 37/I-III	zgrešila smer	ozebline na ušesih in na rokah	3 000.—
Danska	Beograd	—	—	—
Jug.	Tržič, Bračičeva 10	padec pri smučanju	zlom leve noge	3 400.—
Jug.	Kamnik, Maistrova 6	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	1 000.—
Jug.	Ljubljana, Hirska 14	padec pri smučanju	izvin levega kolena	3 000.—
Jug.	Ljubljana, Celovška 126	padec pri smučanju	izvin desne noge v gležnju	7 000.—
Jug.	Jesenice, Bokalova 9	padel v sipkem snegu pri reševanju ponesrečenca	zlom leve noge v gležnju	—
Jug.	Javornik, Travnova 11	padec pri smučanju	zlom desne krače	—
Jug.	Blejska Dobrava 2	padec pri smučanju	zlom roke	—
Jug.	Ljubljana		zlom desne noge v gležnju	12 020.—
Zah. Nem.	Amberg	zaradi neprevidnosti in sla- be opreme padel na pole- denelem terenu	smrtna	12 620.—
Jug.	Javornik, Cesta v Rovte 7	padec pri smučanju	zlom leve noge	750.—
Jug.	Križe 47	padec pri smučanju	zlom desne goleni	3 000.—
Jug.	Srednja vas 4 pri Begunjah	zdrsnil v strmini in padel preko skal	smrtna	19 700.—
Jug.	Ljubljana, Ježica 94	padec pri smučanju	poškodba desne noge	19 500.—
Jug.	Ljubljana, Erjavčeva 19	padec pri smučanju	poškodba leve noge	4 500.—
Jug.	Kranj, Zupančičeva ulica	padec pri smučanju	omedlevica	9 000.—
Jug.	Vransko	padec pri smučanju	izvin leve noge v gležnju in udarec na desno roko	—
Jug.	Koča na Črnem vrhu	infekcija	zastrupitev na glavi	9 188.—
Jug.	Ljubljana, Zaloška 6	pri hoji se mu je zvila desna noga	bolečine in oteklina v desnem gležnju	11 031.—
Jug.	Stogovci 39	na snežišču zdrsnila in dr- sela preko dveh kopnih skokov do zadnjega skoka nad Okrešljem	pretres možganov, poškod- ba glave, zlom roke in močne odrgnine po vsem telesu	—
Jug.	Krivčevo 8 pri Štahovici	samomor	smrtna	6 000.—
Avstr.	Wien	padla skozi okno	zlom leve noge pod kolenom	10 240.—
Jug.	Ljubljana, Vrtača 15	spodrsnil na 30 m dolgem snežišču	zlom leve noge pod kole- nom in odrgnine po zadnjici	20 136.—
Jug.	Jesenice, Titova 75	spodrsnil na mokri travnati strmini	v bolnici podlegel po- škodbam	10 500.—
Jug.	Ljubljana, Igriška 2	pri prečenju Brana—Kolliči —Turska gora med 18. in 20. 1. 1963 ga je verjetno zastul snežni plaz	smrtna	21 396.—
Jug.	Ljubljana	spodrsnil pri prečenju snež- nega plazu	poškodbe na glavi in močne bolečine v hrbtenici	25 816.—

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče				
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
55.	4. 8. 1962	Na snežišču za Glavo na Hanzovi poti v Prisojniku	Oto Vinduško	—	24. 5. 1918	Zenica
			Ljubomir Sandič	—	12. 10. 1924	Zenica
56.	8. 8. 1962	Tržaška koča na Doliču	Marija Pogačar	—	—	—
57.	11. 8. 1962	Ostenjc Rjavine-Vogel	Tone Zorko	dijak	5. 3. 1947	Brežice
58.	13. 8. 1962	Triglavski dom na Kredarici	Branko Matič	—	15. 3. 1947	Zemun
59.	15. 8. 1962	Pod Malim Triglavom	Ruža Makar	—	—	Zagreb
60.	21. 8. 1962	Na poti pri vstopu v steno Škrlatice	Janez Vrhovnik	finomehanik	5. 9. 1940	Trata
			Franc Košir	—	4. 9. 1944	Dol pri Hrast.
61.	23. 8. 1962	Brojanov raz	Branko Braun	študent	24 let	Zagreb
62.	23. 8. 1962	Slovenska smer Triglavske severne stene	Frano Lukinovič	študent	19 let	Split
63.	1. 9. 1962	Krvavec	Marija Frešer	—	15. 8. 1934	Kočna pri Sl. Bistrici
64.	6. 9. 1962	Na poti iz G. Krme na Kredarico	Marija Vidmar	uslužb.	16. 11. 1935	Litija
65.	15. 9. 1962	Vel. planina	Vera Knapič	uslužb.	9. 1. 1923	Ljubljana
66.	16. 9. 1962	Koča na planini Prevala	Marija Wester	vpokojenka-oskrbnica	1904	—
67.	21. 9. 1962	Severozapadni raz Ojstrice	Dani Kopušar	ključ.	14. 9. 1945	Ravne na Kor.
			Ivica Štefan	med. sestra	15. 5. 1943	Črna na Kor.
68.	22. 9. 1962	Koča na Zelenici	Ignac Demšar	vpokojenec	1. 8. 1906	—
69.	3. 10. 1962	Zgornji del Repovega kota	Ivan Šolmajer	poštni uslužb.	6. 4. 1908	Šk. Loka
70.	26. 10. 1962	Krvavec	Anica Skrk	uslužb.	1935	—
71.	29. 10. 1962	Uršlja gora	Miran Krivograd	delovodja	5. 9. 1932	Ravne na Kor.
72.	30. 10. 1962	Podveža	Vinko Knapič	uslužb.	24. 1. 1923	Ljubljana
73.	21. 11. 1962	Na Dolih nad Javor. rovtom	Albin Noč	gozdni del.	18. 1. 1927	Javor. rovt
74.	29. 11. 1962	Dom na Mežaklji	Nada Ogorek	trg. vaj.	4. 8. 1946	—
75.	29. 11. 1962	Vel. planina	Boštjan Sekula	dijak	9. 1. 1953	Ljubljana
76.	30. 11. 1962	Vršič	Cic Sušnik	dijak	13 let	Ljubljana
77.	30. 11. 1962	Vel. planina	Frančiška Lavrič	—	17. 1. 1946	Ljubljana
78.	1. 12. 1962	Vel. planina	Janez Podjed	šofer	27. 9. 1939	Godič

S R E C E N C I

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reš. akcije din
Jug.	Zenica, Matije Gubca 24	zaradi noči in slabe orien- tacije zgrešila pot in zašla na snežišče	nepoškodovana	5 250.—
Jug.	Zenica - Pečuj 29	—	fraktura nad gležnjem desne noge	7 500.—
Jug.	Ljubljana, Tominskova 30	—	prezebel in izčrpan	10 200.—
Jug.	Brežice, Kržišnikova 2	se zaplezal, kjer ga je za- jela noč	zbolel na slepiču	27 734.—
Jug.	Zemun, St. Paunkoviča 14	neznani	poškodbe na glavi	19 701.—
Jug.	Zagreb, Petrova 77	iz višine 4 metrov jo je za- del na glavo za pest debel kamen	—	—
Jug.	Ljubljana, Trata 19	padajoče kamenje	lažje poškodbe	14 350.—
Jug.	Ljubljana, Kersnikova 4	—	zmečkanine - zlom desne noge v gležnju	—
Jug.	Zagreb	skala mu je močno poško- dovala nogo	brez poškodb	—
Jug.	Split	se zaplezal v neprehodne previse	smrtna	17 281.—
Jug.	Ambrož pod Krvavcem 45	samomor	izvin desne noge v členku	27 929.—
Jug.	Litija	neprevižno stopila	zlom leve noge iz desne roke	3 000.—
Jug.	Ljubljana, Miklošičeva 24	v koči OZSZ v Ljubljan- skem naselju padla v klet	srčni napad	5 600.—
Jug.	Zgoše 32 pri Begunjah	neznani	izčrpanost, zmrzle in otekle roke	6 000.—
Jug.	Ravne na Koroškem	zgrešila smer in plezala pod previse, odkoder zaradi mraza nista mogla izplezati	smrtna	18 416.—
Jug.	Črna na Koroškem	srčna kap med spanjem	smrtna	31 877.—
Jug.	Šk. Loka, Mestni trg 8	domnevno pri iskanju pre- hoda na greben Planjave že okrog 25. 7. 1963 zdrsnili in padel čez steno	huda notranja krvavitev	7 500.—
Jug.	Dom na Krvavcu	neznani	prebita lobanja, prelom hrbtenice, roke in noge	6 000.—
Jug.	Ravne na Koroškem	na poti domov iz planinske postojanke zaradi teme zgrešil pot, padel čez pre- pad in drsel še 300 m po prodišču	izčrpan in premražen, zlom desne roke v ramenu, zdrobljen lev gleženj in rana na kolenu	13 500.—
Jug.	Luče 34	na snegu zdrsnili in padel ca. 60 m po strmi steni na 2 m široko polico, kjer je obvisel za macesnom	zlom desne noge	1 500.—
Jug.	Planina pod Golico- Prihođi 22	do nesreče je prišlo pri skladanju blodovine	močna temeperatura	1 500.—
Jug.	Kranj, Stritarjeva 5	neznani	zlom desne noge nad gležnjem	2 250.—
Jug.	Ljubljana	poškodovan, ker se je vanj zaletel smučar	težka rana na desni nogi pod kolenom	5 250.—
Jug.	Ljubljana, Vodmatski trg 3	pri hoji si je zvila nogo	poškodba noge	750.—
Jug.	Godič 58 pri Kamniku	padec pri smučanju	izvin desne noge v kolenu	6 000.—

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
79.	8. 12. 1962	Bjelašnica	Aleksander Krnješa	dijak	16 let	Zemun
			Zoran Ivanišin	študent	20 let	Zemun
80.	13. 12. 1962	Zelenica	Todorov Branislav	graničar	15. 9. 1941	Slavenci Tunj
			Glavštin Ostojan	graničar	5. 6. 1941	Zrenjanin
			Šefkija Saban	graničar	21 let	—
			Vukadinovič Živojtn	graničar	22 let	—
81.	31. 12. 1962	Vršič	Marjan Porenta	študent	29. 8. 1937	Ljubljana
82.	31. 12. 1962	Pod Malo Mojstrovko	Slavimir Vaj	fotograf	3. 1. 1935	Ljubljana
P O I Z V E D O						
83.	7. 1. 1962	Področje Jalovca	Ljubo Juvan	uslužb.	15. 5. 1936	Ljubljana
			Tone Sazanov	uslužb.	8. 6. 1937	Ljubljana
84.	3. 2. 1962	Na področju Okrešlja	Dušan Hribernik	dijak	26. 3. 1940	Ljubljana
85.	28. 2. 1962	Področje Krna	Vesna Rašle	—	—	—
			Vid Mesarič	študent	16. 6. 1933	—
86.	27. 4. 1962	Sija planina	neznanka	—	—	—
87.	2. 5. 1962	Skuta	Tone Skarja	—	15. 1. 1937	—
			Pavle Šimenc	—	16. 7. 1937	—
88.	20. 6. 1962	V plazu Kotliške grape	Dušan Hribernik	dijak	26. 3. 1940	Ljubljana
89.	21. 7. 1962	Dibonova plezalna smer v Špiku	Miloš Komac	študent	—	Ljubljana
			Jošt Razinger	študent	—	Ljubljana
90.	3. 8. 1962	Po plan. kočah na področju Storžiča	Ivan Šolmajer	poštni uslužb.	6. 4. 1908	Šk. Loka
91.	3. 8. 1962	Južno pobočje Storžiča	Ivan Šolmajer	poštni uslužb.	6. 4. 1908	Šk. Loka
92.	5. 8. 1962	Na področju Korošice in Plešivca	Ivan Šolmajer	poštni uslužb.	6. 4. 1908	Šk. Loka
93.	8. 8. 1962	Na področju Grintovca	Ivan Šolmajer	poštni uslužb.	6. 4. 1908	Šk. Loka
94.	11.—12. 10. 1962	Na območju Korošice	neznani	—	—	—
95.	11. 11. 1962	Sobrove čeri na vzhodni strani grebena med Dobroč in Begunjsčico	Franc Rožič	delavec	—	Podljubelj

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reš. akcije din
Jug.	Zemun	zmrznila zaradi snežnega viharja in nizke temperature in zametena s snegom v levi grapi pobočja Bje-lašnice	smrtna (najdena po lavin-skih pseh 8. dan po nesreči)	57 586.—
Jug.	Zemun			
Jug.	karavla Zelenica	snežni plaz zasul 14 graničarjev, od katerih se je večina rešila s takojšnjim samoreševanjem	smrtna	
Jug.	karavla Zelenica		smrtna	
Jug.	karavla Zelenica		večja rana na glavi, bolečine v trebuhu	
Jug.	karavla Zelenica		poškodba levega očesa in levega kolena	129 906.—
Jug.	Ljubljana, Kneza Koclja 12	padec pri smučanju	izvin kolena	3 750.—
Jug.	Ljubljana	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	3 750.—

VALNE AKCIJE

Jug.	Ljubljana	akcija se je pričela, ker se nista vrnila v napovedanem času	brez poškodb	4 800.—
Jug.	Ljubljana			
Jug.	Ljubljana, Igriška 2	glej zap. št. 53	brez uspeha	15 690.—
Jug.	Ljubljana	akcija se je pričela, ker se nista vrnila v napovedanem času s smučarske ture	brez poškodb	1 500.—
Jug.	Poljčane		brez uspeha	53 406.—
	—	na izpoved očitca, da se nahaja trunlo neznanе ženske v snegu pod kočo na Šilji planini		
Jug.	—	akcija se je pričela, ker se nista vrnila v napovedanem času s plezalne ture	brez poškodb	18 775.—
Jug.	—			
	Ljubljana, Igriška 2	glej zap. št. 53	brez uspeha	10 680.—
	Ljubljana, Miklošičeva 17	akcija se je pričela, ker se nista vrnila v napovedanem času s plezalne ture	brez poškodb	8 924.—
	Ljubljana, Rožna dolina			
	Skofja Loka, Mestni trg 8	pogrešan od 25. 7. 1962 na slovenski planinski trans-verzali (glej zap. št. 69)	brez uspeha	5 700.—
	Skofja Loka, Mestni trg 8	pogrešan od 25. 7. 1962 na slovenski planinski trans-verzali (glej zap. št. 69)	brez uspeha	11 250.—
	Skofja Loka, Mestni trg 8	pogrešan od 25. 7. 1962 na slovenski planinski trans-verzali (glej zap. št. 69)	brez uspeha	6 000.—
	Skofja Loka, Mestni trg 8	pogrešan od 25. 7. 1962 na slovenski planinski trans-verzali (glej zap. št. 69)	brez uspeha	15 332.—
	—	zaradi klicev na pomoč	brez uspeha	65 171.—
	Podljubelj 71	ker se ni vrnil pravočasno domov	brez poškodb	22 971.—

Skupni stroški vseh akcij din 953 202.—

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1961	Naročniki 1961	Članstvo 1962	Naročniki 1962	Število naročnikov 1961 v ‰	Število naročnikov 1962 v ‰	Porast 1962	Padeč 1962
1.	Ajdovščina	240	31	226	26	12,9	11,5	—	5
2.	Akad. plan. društvo	808	24	663	24	2,9	3,6	—	—
3.	Bled	841	47	841	46	5,6	5,5	—	1
4.	Bohinjska Bistrica	346	16	372	18	4,6	5,5	2	—
5.	Bohinj	432	39	458	39	9,0	8,5	—	—
6.	Bovec	180	22	224	19	12,2	8,5	—	3
7.	Brežice	503	29	366	28	5,7	7,4	—	1
8.	Celje	2 057	224	2 197	217	10,6	9,9	—	7
9.	Cerknica	201	18	126	16	8,9	12,7	—	2
10.	Cerkno	269	15	224	14	5,5	6,3	—	1
11.	Črnomelj	72	12	112	12	16,6	10,7	—	—
12.	Črnuče	307	19	349	23	6,1	6,6	4	—
13.	Dol pri Hrastniku	559	45	433	42	8,0	9,7	—	3
14.	Domžale	692	43	650	37	6,2	5,7	—	6
15.	Dovje - Mojstrana	392	23	374	21	5,8	5,6	—	2
16.	Gorje	716	48	717	41	6,7	5,7	—	7
17.	Gornji grad	200	10	220	9	5,0	4,1	—	1
18.	Gornja Radgona	—	—	95	—	—	—	—	—
19.	Gozd Martuljk	166	5	152	5	3,0	3,3	—	—
20.	Hrastnik	835	31	841	28	6,6	3,5	—	3
21.	Idrija	761	58	842	53	6,6	6,3	—	5
22.	Iirska Bistrica	90	10	140	12	11,1	8,6	2	—
23.	Javornik	836	79	816	60	9,4	7,4	—	19
24.	Jesenice	1 026	115	1 036	114	11,2	11,0	—	1
25.	Jezerško	200	18	200	15	9,0	7,5	—	3
26.	Kamnik	1 290	144	1 579	143	11,2	9,1	—	1
27.	Kobarid	118	8	120	7	6,8	5,8	—	1
28.	Kočevje	60	5	80	4	8,3	5,0	—	1
29.	Koper	368	100	387	98	27,3	25,3	—	2
30.	Kostanjevica	123	5	104	6	4,0	5,8	1	—
31.	Kranj	1 711	338	1 748	348	19,8	19,3	10	—
32.	Kranjska gora	211	24	191	23	11,3	12,4	—	1
33.	Križe	238	26	326	34	10,9	10,4	8	—
34.	Krško	521	58	677	52	11,1	7,7	—	6
35.	Laško	785	56	749	48	7,1	6,4	—	8
36.	»Litostroj« Ljubljana	410	55	499	58	15,4	11,6	3	—
37.	Litija	410	22	420	21	5,4	5,0	—	1
38.	Ljubljana - matica	9 018	1 309	9 091	1 352	14,5	14,9	43	—
39.	Ljubno	83	10	92	10	12,0	10,9	—	—
40.	Ljutomer	301	8	236	8	2,9	3,4	—	—
41.	Luče	176	21	167	22	12,0	13,2	1	—
42.	Majšperk	105	11	177	9	10,5	5,1	—	2
43.	Maribor MII	460	6	460	6	1,3	1,3	—	—
44.	Maribor	3 617	306	3 649	300	8,1	8,2	—	6
45.	Maribor »Kozjak«	157	11	510	11	2,4	2,2	—	—
46.	Medvode	525	68	588	66	13,0	11,2	—	2
47.	Mengeš	661	45	647	43	6,8	6,6	—	2
48.	Mežica	874	24	1 079	21	2,7	1,9	—	3
49.	Mozirje	181	12	137	14	7,2	10,2	2	—
50.	Murska Sobota	245	5	271	7	2,0	2,6	2	—
51.	Nova Gorica	344	50	378	47	13,2	12,5	—	3
52.	Novo mesto	437	30	571	29	6,8	5,1	—	1
53.	Oplotnica	154	5	190	4	3,2	2,1	—	1
54.	Ormož	—	—	359	—	—	—	—	—
55.	Podbrdo	188	10	213	8	5,3	3,8	—	2
56.	Poljčane	108	8	228	10	7,4	5,3	2	—
57.	Polzela	179	10	189	10	5,6	4,4	—	—
58.	Postojna	501	28	518	28	5,6	5,4	—	—
59.	Prevalje	897	50	808	42	5,6	5,2	—	8

VESTNIKA L. 1961 IN L. 1962

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1961	Naročniki 1961	Članstvo 1962	Naročniki 1962	Število naročnikov 1961 v ‰	Število naročnikov 1962 v ‰	Porast 1962	Padeč 1962
60.	PTT Ljubljana	1 203	53	1 309	49	4,4	3,7	—	4
61.	Ptuj	197	21	294	18	10,6	6,1	—	3
62.	Radeče	236	30	241	28	12,7	11,6	—	2
63.	Radlje	173	7	114	6	4,0	5,3	—	1
64.	Radovljica	1 328	95	1 310	88	7,2	6,7	—	7
65.	»Rašica« - Šentvid	480	43	410	43	8,5	10,5	—	—
66.	Ravne	652	41	588	38	6,3	6,5	—	3
67.	Rimske Toplice	210	16	219	12	7,6	5,5	—	4
68.	Ruše	1 100	84	1 127	84	7,5	7,5	—	—
69.	Senovo	391	28	367	28	7,2	7,6	—	—
70.	Sežana	69	22	111	22	32,0	19,8	—	—
71.	Slovenska Bistrica	635	38	576	34	5,7	5,9	—	4
72.	Slovenj Gradec	600	38	472	37	5,8	7,8	—	1
73.	Slovenske Konjice	356	21	418	21	5,8	5,0	—	—
74.	Solčava	73	20	95	17	27,8	17,9	—	3
75.	Sentjur	226	19	200	19	8,4	9,5	—	—
76.	Škofja Loka	1 039	69	931	74	6,0	7,9	5	—
77.	Šoštanj	700	28	750	25	3,7	3,3	—	3
78.	Tolmin	572	41	481	62	7,2	12,9	21	—
79.	Trbovlje in »Kum«	1 583	98	1 411	91	6,5	6,4	—	7
80.	Trzin	673	121	940	111	17,9	11,8	—	10
81.	Velenje	564	20	650	25	3,6	3,8	5	—
82.	Vipava	232	5	209	10	2,2	4,8	5	—
83.	Vrhnika	219	33	317	32	15,0	10,1	—	1
84.	Vuzenica	160	3	122	3	1,9	2,5	—	—
85.	Zabukovca	248	3	247	3	1,2	1,2	—	—
86.	Zagorje	1 017	26	983	21	2,6	2,1	—	5
87.	»Železničar« Ljubljana	772	64	721	61	8,3	8,5	—	3
88.	»Železničar« Maribor	93	1	220	21	10,0	9,5	20	—
89.	Železniki	373	19	353	16	5,0	4,5	—	3
90.	Žerjav	528	20	479	20	3,8	4,2	—	—
91.	»Žičnica« Ljubljana	—	—	99	15	—	15,1	—	—
92.	Žiri	388	25	318	22	6,4	6,9	—	3
93.	Žreče	294	10	157	10	5,0	6,4	—	—
		56 013	5 004	57 412	4 974	—	—	151	181
Trst - Gorica			105		108			3	
Beograd			36		43			7	
Zagreb			60		68			8	
Republiško Plan. društvo			37		34				3
Ostale republike			79		72				7
Inozemski naročniki			68		58				10
Zamena z inozemstvom			28		35			7	
Zamena v državi			28		25				3
Razni			134		145			11	
			5 579		5 562			187	204

PREGLED GRADBENIH

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur
1.	Ajdovščina	Dom pod Čavnom (Predmeja)	—	—
2.	Akademsko plan. društvo Ljubljana	Študentski planinski dom Tamar	50 000	300
3.	Bled	Bife na Straži	—	85
		Gostišče Murka na Bledu	1 453 616	285
		Blejska koča na Lipanci	30 915	58
4.	Bohinjska Bistrica	Koča dr. Janeza Mencingerja	52 000	—
5.	Bohinj - Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	200 476	—
		Koča pod Bogatinom	207 388	—
		Koča na Uskovnici	144 731	—
6.	Bohor Senovo	Koča na Bohorju	159 853	102
7.	Bovec	Koča na Mangartu	126 528	—
		Dom Petra Skalarja na Kaninu	3 090	—
8.	Celje	Mozirska koča na Golteh	331 055	—
		Kocbekov dom na Korošici	30 365	—
		Frischaufov dom na Okrešlju	921 120	—
		Dom v Logarski dolini	—	—
9.	Cerknica	Gradnja plan.-smučar. doma na Slivnici	296 435	520
10.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	500 000	—
11.	Črnuče	Gradnja doma na Mali planini	300 000	2 000
12.	Dol pri Hrastniku	Dom v Goreh	673 000	1 050
13.	Domžale	Dom na Veliki planini	1 485 734	—
14.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	717 831	72
15.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	228 850	132
		Tržaška koča na Doliču	217 880	42
16.	Idrija	Zavetišče Sivka	25 998	224
17.	Ilirska Bistrica	Zavetišče na Vel. Snežniku	—	500
		Zavetišče na Svinščakih	54 000	150
18.	Javornik - Kor. Bela	Staničeva koča pod Triglavom	40 697	—
		Dom Pristava na Javor. rovtu	88 236	36
		Kovinarska koča na Zasipski planini	366 133	260
19.	Jesenice na Gor.	Erjavčeva koča na Vršiču	59 521	—
		Tičarjev dom na Vršiču	461 241	—
		Koča pri izviru Soče	162 424	—
		Koča v Martuljku	21 000	—
		Bivak I (Vel. Dnina)	53 682	—
		Bivak II (Pod Rokavi)	80 523	—
20.	Jezerško	Češka koča na Ravneh	16 000	35
21.	Kamnik	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	783 035	—
		Koča na Starem gradu	204 690	—
		Koča pri Jelenovem studencu	—	127
22.	Kočevje	Dom na Polomu	174 659	—
23.	Kostanjevica na Krki	Koča ob žičnici na Krvavcu	140 000	—
24.	Kranj	Dom Kokrškega odreda na Kališču	11 500	—
		Dom na Krvavcu	1 987 500	—
		Dom na Šmarjetni gori	—	—
		Upravno poslopje v Kranju	779 260	—
25.	Kranjska gora	Mihov dom na Vršiču	19 902	—
		Koča na Gozdu	419 003	—
		Dom na Korenskem sedlu	108 405	—
		Koča na Kriški gori	1 000 000	1 000
26.	Križe pri Golniku	Tončkov dom na Lisci	53 000	82
27.	Lisca Videm - Krško	Dom na Jančah	50 000	—
28.	Litija - Šmartno	Litostrojška koča na Soriški planini	450 000	800
29.	Litostroj Ljubljana	Dom v Kamniški Bistrici	1 845 000	—
30.	Ljubljana - matica	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	16 800	—
		Triglavski dom na Kredarici	47 058	—
		Gradnja skladišča v Krmi	535 437	—
		Okrepčevalnica Igla	44 500	319
31.	Luče ob Savinji			

INVESTICIJ V LETU 1962

v vrednosti din	sub- vencija PZS din	ostale sub- vencije din	dotacija iz sklada PVP din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije din
—	—	—	—	—	675 849	675 349
45 000	—	—	—	—	—	845 000
12 750	—	—	—	750 000	—	12 750
42 750	—	—	—	—	—	1 496 366
12 200	—	—	—	—	—	43 115
—	—	—	—	—	—	52 000
—	—	—	—	800 000	—	1 000 476
—	—	—	—	—	—	207 388
10 200	—	—	—	—	—	144 731
—	—	—	—	—	—	170 053
—	—	—	413 923	—	1 000 000	1 126 528
—	—	—	—	—	—	417 013
—	—	—	—	—	—	331 055
—	—	—	—	—	—	30 365
—	—	1 824 852	—	—	—	921 120
104 000	—	—	—	—	—	1 824 852
—	—	—	—	—	—	400 435
600 000	—	—	—	—	1 000 000	1 500 000
105 000	—	230 000	—	—	—	900 000
—	—	—	—	—	—	1 008 000
10 800	—	—	—	—	—	1 485 734
39 600	—	—	—	1 020 019	—	1 748 650
12 600	—	—	—	—	—	268 450
33 600	—	—	—	—	—	230 480
50 000	—	445 000	—	500 000	—	59 598
15 000	—	—	—	—	—	995 000
—	—	1 200 000	2 093 233	3 000 000	—	69 000
4 320	—	—	—	—	—	6 333 930
35 400	—	—	—	—	—	92 556
—	—	—	—	—	1 992 763	2 394 296
—	—	—	—	—	—	59 521
—	—	—	—	—	400 000	861 241
—	—	—	—	—	—	162 424
—	—	—	—	—	—	21 000
—	—	—	—	—	—	53 682
9 000	—	—	—	—	—	80 523
—	—	—	—	—	—	25 000
—	—	—	3 725 236	1 500 828	—	6 009 099
12 700	—	—	—	—	—	204 690
—	—	—	—	—	—	12 700
—	—	—	—	—	—	174 659
—	—	—	—	—	—	140 000
—	—	—	—	—	—	11 500
—	—	—	—	—	61 000 000	62 987 500
—	—	—	—	—	42 570 000	42 570 000
—	—	—	—	—	—	779 260
—	—	—	—	—	—	19 902
—	—	—	—	—	—	419 003
100 000	—	—	—	—	—	108 405
12 300	—	10 000	—	—	300 000	1 400 000
—	—	—	—	—	—	75 300
160 000	—	—	—	—	—	50 000
—	—	—	—	—	7 000 000	7 610 000
—	—	—	—	—	—	1 845 000
—	—	700 000	—	—	—	16 800
—	—	—	—	—	—	747 058
52 000	—	—	—	—	—	535 437
—	—	—	—	—	—	96 500

Za p. št.

PLANINSKO DRUŠTVO

PLANINSKA POSTOJANKA

iz
lastnih
sredstev
dinprosto-
voljno
delo
ur

32.	Maribor - matica	Ribniška koča na Pohorju	165 000	—
		Mariborska koča na Pohorju	67 000	—
33.	Medvode	Slavkov dom na Golem brdu	493 905	2 400
34.	Janeza Trdine Mengeš	Mengeška koča na Gobavici	1 564 000	—
35.	Mežica	Dom na Peci	600 000	1 200
		Koča na Pikovem (Podpeca)	100 000	—
		Zavetišče na Heleni	120 000	—
		Zavetišče pri Skrubeju	130 000	—
		Zavetišče pri Pucu	80 000	—
		Zavetišče na Grohat planini	21 000	230
36.	Nova Gorica	Koča Kekec na Katarini	3 000 000	350
		Stjenkova koča na Trstelju	80 000	60
		Gomiščkovo zavetišče na Krnu	—	25
37.	Obrtnik Maribor	Planinski dom Kozjak	123 000	—
38.	Oljka Polzela	Planinski dom na Gori Oljki	—	1 800
39.	Podbrdo	Koča na Črni prsti	—	—
40.	Poljčane	Dom na Boču z razglednim stolpom	487 427	40
41.	Prevalje	Koča na Uršlji gori	150 000	—
42.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	393 227	840
43.	PTT Maribor	Poštarska koča pod Plešivcem	73 871	32
44.	Radeče pri Zid. mostu	Zasavska koča na Prehodavcih	376 863	38
45.	Radovljica	Valvazorjev dom pod Stolom	485 401	—
		Roblekov dom na Begunjščici	78 526	—
46.	Ruše pri Mariboru	Ruška koča (Tinetov dom)	706 777	—
47.	Slovenjgradec	Koča pod Kremžarjevim vrhom	11 993	40
		Grmovškov dom pod Vel. Kopo	60 358	30
48.	Šentjur pri Celju	Gradnja Partizanskega doma na Resevni	23 800	950
49.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	—	—
50.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	258 000	500
51.	Tolmin	Zavetišče Globoka	120 000	35
52.	Trbovlje	Gradnja doma na Mrzlici	216 785	4 544
53.	Tržič	Dom Titovi graničarji na Zelenici	360 000	—
		Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	92 430	—
		Bivak v Storžiču	2 600	—
54.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	—	1 200
55.	Vrhnika	Razgledni stolp na Planini	—	—
56.	Zagorje ob Savi	Koča na Zasavski gori	51 843	120
		Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	—	170
57.	Zreče	Koča na Rogli	91 000	112
58.	Železničar Ljubljana	Gradnja koče na Vogarju	1 725 724	814
		Postavitev spomenika na Vogarju	1 026 181	600
		Tumova koča na Slavniku	—	—
59.	Žerjav	Koča na Smrekovcu	695 157	—
60.	Žiri	Gradnja koče na Goropekah	—	—
61.	PZS	Razni stroški v zvezi z gradnjo in adaptacijo planinskih postojank	—	—
		Skupaj	32 261 939	24 307
		V letu 1961:	25 246 292	38 150
		V letu 1962:	32 261 939	24 307
		Razlika:	+ 7 015 647	- 13 843

vrednosti din	sub- vencija PZS din	ostale sub- vencije din	dotacija iz sklada PVP din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije din
—	—	400 000	—	—	—	565 000
120 000	—	—	—	—	—	67 000
—	—	—	—	—	—	613 905
180 000	—	—	—	—	—	1 564 000
—	—	—	—	—	—	780 000
—	—	—	—	—	—	100 000
—	—	—	—	—	—	120 000
—	—	—	—	—	—	130 000
34 500	—	—	—	—	—	80 000
52 500	—	—	—	—	—	55 500
9 000	—	—	—	—	—	3 052 500
5 000	—	—	—	—	—	89 000
—	—	—	—	—	—	5 000
270 000	—	8 050 881	—	—	—	123 000
—	—	—	410 857	—	—	8 320 881
4 000	—	6 800 000	—	—	—	410 857
—	—	200 000	—	—	—	7 291 427
168 000	—	—	—	—	—	350 000
3 200	—	146 287	—	—	—	561 227
19 000	—	—	—	—	—	223 358
—	—	—	—	—	—	395 883
—	—	—	—	—	—	485 401
—	—	—	—	—	—	78 526
10 000	—	—	—	149 150	—	706 777
7 500	—	—	—	—	—	171 143
95 000	—	696 000	—	—	—	67 858
—	—	143 373	—	—	—	814 800
100 000	—	—	—	—	—	143 373
7 000	—	—	—	—	—	358 000
1 817 917	—	3 733 749	—	—	—	127 000
—	—	2 300 000	—	—	—	5 768 451
—	—	—	—	—	—	2 660 000
—	—	—	—	—	—	92 430
120 000	—	1 600 000	—	—	—	2 600
—	—	100 000	—	—	—	1 720 000
12 000	—	—	—	—	—	100 000
17 000	—	—	—	—	—	63 843
11 200	—	—	—	—	—	17 000
203 500	—	—	—	—	—	102 200
150 000	—	—	—	—	—	1 929 224
—	—	—	—	877 667	—	1 176 181
—	—	—	—	—	—	877 667
—	—	—	—	—	—	695 157
društvo kljub večkratnim pozivom ni dostavilo podatkov						
—	—	—	77 187	—	—	77 187
4 895 537	—	28 580 142	6 720 436	8 597 664	115 938 612	196 994 330
7 913 599	—	32 183 376	6 401 843	5 963 369	80 311 499	158 019 978
4 895 537	—	28 580 142	6 720 436	8 597 664	115 938 612	196 994 330
— 3 018 062	—	— 3 603 234	+ 318 593	+ 2 634 295	+ 35 627 113	+ 33 974 352

PREGLED KAPACITETE, OBISKA IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1962

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmoška višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslo- vanov	ino- zemcev	vseh skupaj	
1.	Študentski planinski dom Tamar	Jul. Alpe	1103	Akademsko PD Ljubljana	20	29	49	3 518	31	3 549	1 450
2.	Blejska koča na Lipanci	"	1633	Bled	24	13	37	4 845	69	4 914	1 462
3.	Gostišče Murka na Bledu	"	501	Bled	3	10	13	28 850	—	28 850	801
4.	Bife na Straži ¹	"	636	Bled	—	—	—	6 730	—	6 730	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	8	8	1 940	—	1 940	60
6.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1805	Bohinj - Srednja vas	33	20	53	3 934	137	4 071	1 870
7.	Koča pod Bogatnom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	39	15	54	4 119	62	4 181	4 263
8.	Koča na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	17	8	25	3 161	44	3 205	1 744
9.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	17	16	33	4 372	126	4 498	1 616
10.	Dom na Predelu	"	1158	Bovec	3	7	10	5 992	35	6 027	320
11.	Dom Petra Skalarja na Kaninu	"	1811	Bovec	17	68	85	275	5	280	151
12.	Koča na Mangartu	"	2072	Bovec	12	8	20	12 977	46	13 023	474
13.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje - Mojstrana	27	133	160	14 156	534	14 690	4 818
14.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	20	44	64	5 590	462	6 052	1 429
15.	Tržaška koča na Dolci	"	2120	Gorje pri Bledu	24	18	42	5 497	616	6 113	1 482
16.	Staničeva koča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koroška Bela	zaradi adaptacije ni poslovala						
17.	Kovinarska koča na Zaspski planini	"	892	Javornik - Koroška Bela	4	26	30	6 843	22	6 865	558
18.	Erjavčeva koča na Vršču	"	1515	Jesenice na Gorenjskem	48	12	60	10 241	290	10 531	4 676
19.	Tičarjev dom na Vršču	"	1620	Jesenice na Gorenjskem	27	23	50	6 101	87	6 188	2 277
20.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice na Gorenjskem	—	10	10	4 663	17	4 680	248
21.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice na Gorenjskem	—	4	4	15	—	15	29
22.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2140	Jesenice na Gorenjskem	—	5	5	27	—	27	43
23.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice na Gorenjskem	—	8	8	12	—	12	12
24.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice na Gorenjskem	—	6	6	17	—	17	33
25.	Koča v Martuljku	"	930	Jesenice na Gorenjskem	6	5	11	41	—	41	56
26.	Koča pod Špičko	"	2050	Jesenice na Gorenjskem	—	16	16	913	—	913	252
27.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	20	26	759	8	767	114
28.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	3	9	12	667	6	673	271
29.	Mihov dom na Vršču	"	1150	Kranjska gora	2	14	16	2 553	18	2 571	256
30.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	20	20	40	2 931	84	3 015	1 261
31.	Litostrojška koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj Ljubljana	55	15	70	8 485	17	8 502	5 590
32.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana - matica	66	24	90	9 626	302	9 928	5 886
33.	Koča pri Savici	"	651	Ljubljana - matica	28	—	28	2 853	92	2 945	1 495
34.	Mladinsko zavet. na Bogatinskem sedlu	"	1804	Ljubljana - matica	ni bilo oskrbovano						

¹ Obratoval od 1. 5. do 31. 10. 1962

35.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana - matica	50	54	104	6 779	348	7 127	4 692
36.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana - matica	54	58	112	9 077	365	9 442	3 592
37.	Gomišškovo zavetišče na Krnu	"	2060	Nova Gorica	—	33	33	1 768	82	1 850	555
38.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	960	Nova Gorica	34	30	54	1 082	28	1 110	560
39.	Koča na Črni prsti	"	1844	Podbrdo	—	16	16	1 491	43	1 534	414
40.	Poštarska koča na Vrščicu	"	1725	PTT Ljubljana	6	22	28	9 362	180	9 542	1 421
41.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zidanem mostu	—	22	22	3 024	174	3 198	460
42.	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	"	2032	Radovljica	36	35	71	2 010	425	2 435	2 046
43.	Koča na Razor planini	"	1333	Tolmin	16	28	44	1 543	25	1 568	1 012
44.	Zavetišče Globoka	"	1835	Tolmin							
45.	Koča na Poreznu	"	1632	Cerkno							
46.	Dom na Črnem vrhu nad Novaki	Pred-gorje	1238	Cerkno	21	—	21	1 096	—	1 096	37
47.	Zavetišče na Robidenskem brdu	Jul. Alp	824	Cerkno	25	—	25	4 068	—	4 068	78
48.	Zavetišče v Ravnah	"	707	Cerkno	2	—	2	2 189	—	2 189	6
49.	Koča na Smarjetni gori	"	664	Cerkno	2	—	2	1 933	7	1 990	8
50.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Kranj	—	—	—	10 220	23	10 243	—
51.	Dom na Lubniku	"	1027	Medvode	16	16	32	23 891	79	23 970	380
52.	Koča na Raditovcu	"	1666	Skofja Loka	22	—	22	3 963	33	3 996	652
53.	Zavetišče Farji potok	"	700	za Selško dolino v Zelezniških	9	39	48	1 885	—	1 885	662
54.	Zavetišče pri Bertu Dražgoše	"	850	za Selško dolino v Zelezniških	—	—	—	1 014	—	1 014	—
55.	Zavetišče Urban Dražgoše	"	850	za Selško dolino v Zelezniških	2	—	2	1 806	—	1 806	40
56.	Zavetišče Mohor	"	840	za Selško dolino v Zelezniških	—	—	—	872	—	872	—
57.	Zavetišče Prtovč	"	1010	za Selško dolino v Zelezniških	—	—	—	540	—	540	—
58.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Kara-vanke	920	Javornik - Koroška Bela	4	27	31	10 756	—	10 756	771
59.	Dom Kokrskega odreda na Katišču	"	1540	Kranj	21	14	35	1 976	5	1 981	815
60.	Dom na Korenskem sedlu ²	"	1075	Kranjska gora	10	—	10	2 536	—	2 536	32
61.	Dom na Peci	"	1665	Mežica	85	60	145	7 023	13	7 036	3 002
62.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	6	—	6	3 600	—	3 600	160
63.	Zavetišče pri Štrubeju	"	650	Mežica	—	—	—	2 500	—	2 500	—
64.	Zavetišče v Heleni	"	730	Mežica	—	—	—	3 100	—	3 100	—
65.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	30	20	50	6 356	4	6 360	776
66.	Poštarski dom pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	8	10	18	3 781	38	3 819	845
67.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	20	22	42	2 002	10	2 012	727
68.	Boblekov dom na Begunjsčici	"	1757	Radovljica	40	32	72	2 878	13	2 891	1 064
69.	Dom na Kofcah	"	1505	Trzič	16	16	32	643	20	663	672
70.	Dom Titovi graničarji na Zelenici	"	1535	Trzič	—	—	—	427	16	443	—
71.	Prehodno plannsko zavetišče v Trziču	"	516	Trzič	—	—	—	8 165	—	8 165	—
72.	Kostanjčeva koča na Dobrič	"	1520	Trzič	21	—	21	180	2	182	60
73.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	161	—	161	33 579	341	33 920	9 934
74.	Frischaufov dom na Okrešlju	Alpe	1387	Celje	44	60	104	13 504	126	13 430	787
75.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	36	59	2 129	19	2 148	518
76.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	94	64	158	3 893	25	3 918	312
77.	Mozirska koča — podružnica Smihel	"	852	Celje	—	—	—	3 119	43	3 162	—
78.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	71	—	71	9

² Od 1. 8. 1962 dalje v upravi TD Kranjska gora

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska visina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			
					število postelj	število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslovanov	inozemcev	vseh skupaj	število nočitev
79.	Ceška koča na Ravneh	"	1545	Jezerško	29	20	49	847	63	910	2 200
80.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	"	1791	Kamnik	30	25	55	2 127	32	2 159	1 268
81.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	46	40	86	3 313	19	3 332	1 335
82.	Bivak v Kočni	"	1932	Kranj	—	6	6	54	—	54	54
83.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe pri Golniku	10	30	40	7 176	—	7 176	1 126
84.	Zavetišče na Mali poljani	"	1100	Križe pri Golniku	—	5	5	2 730	—	2 730	150
85.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe pri Golniku	3	—	3	5 125	—	5 125	—
86.	Dom v Kamniški Bistrici	"	691	Ljubljana - matica	43	—	43	21 054	685	21 739	1 987
87.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	8	8	37	—	37	41
88.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Luče ob Savinji	9	25	34	1 820	—	1 820	350
89.	Okrepčevalnica Igla	"	750	Luče ob Savinji	—	—	—	3 245	—	3 245	—
90.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1882	Mežica	6	16	22	1 128	17	1 145	347
91.	Zavetišče pri Pucu	"	730	Mežica	—	—	—	805	—	805	—
92.	Koča pod Olševo	"	1250	Solčava	—	—	—	283	—	283	—
93.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	20	30	1 203	26	1 229	123
94.	Andrejev dom na Slemenu	"	1098	Soštanj	45	50	95	12 929	851	13 780	2 653
95.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	40	34	74	1 668	23	1 691	845
96.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	5	—	5	76	—	76	62
97.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Zerjav	45	10	55	5 260	—	5 260	3 868
98.	Koča na Mali planini ¹	Predgorje	1447	Črnuče	—	20	20	ne evidentira			—
99.	Dom na Veliki planini	"	1560	Domžale	19	28	47	4 572	—	4 572	2 337
100.	Dom na Menini planini	Kamn. Alp	1508	Gornji grad	22	40	62	1 602	—	1 602	444
101.	Koča na Starem gradu	"	583	Kamnik	5	5	10	10 725	35	10 760	45
102.	Zavetišče na Kratni	"	518	Kamnik	—	—	—	4 760	—	4 760	—
103.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	78	98	176	33 675	67	33 742	7 050
104.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1495	Kranj	—	—	—	14 948	62	15 010	—
105.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Janeza Trdine Mengeš	5	—	5	17 041	119	17 160	99
106.	Koča na Gori Oljki ¹	"	734	Oljka Polzela	12	28	40	854	—	854	—
107.	Partizanski dom na Resevni ²	"	682	Sentjur pri Celju	—	—	—	2 338	12	2 350	—
108.	Mariborska koča z razglednim stolpom	Pohorje	1040	Maribor - matica	35	18	53	22 448	75	22 523	2 197
109.	Ribniška koča na Pohorju	"	1530	Maribor - matica	34	25	59	7 550	107	7 657	2 622
110.	Koča na Pesniku	"	1100	Maribor - matica	—	15	15	koča ni bila oskrbovana			—
111.	Koča na Pesku	"	1482	Oplotnica	30	—	30	5 631	63	5 694	638
112.	Ruška koča (Tineto dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	21	26	47	9 403	—	9 403	2 882

¹ Koča zaprtega tipa

² V gradnji — zasilno oskrbovana

³ V gradnji — zasilno oskrbovan

113.	Dom pri Treh Kraljih	„	1200	Slovenska Bistrica	35	23	58	1 966	5	1 971	1 367
114.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	„	1161	Slovenj Gradec	20	14	34	2 243	—	2 243	510
115.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	„	1377	Slovenj Gradec	34	16	50	2 668	—	2 668	1 221
116.	Razgledni stolp na Rogli	„	1517	Slovenske Konjice							
117.	Koča Planine	„	1010	Vuzenica	2	7	9				
118.	Koča na Rogli	„	1481	Zreče	22	8	30	4 033	74	4 107	803*
119.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	698	Poljčane	30	20	50	4 151	9	4 160	680
120.	Koča na Zavcarjevem vrhu	Kozjak	914	Maribor - matica	13	11	24	1 794	—	1 794	387
121.	Zavetišče na Urbanu	„	595	Maribor - matica	—	—	—	1 212	—	1 212	—
122.	Planinski dom Kozjak	„	705	Obrtnik Maribor	28	—	28	7 103	—	7 103	663
123.	Zavetišče Sober	„	320	Obrtnik Maribor	—	—	—	4 020	—	4 020	—
124.	Zavetišče Podlipje	„	840	Vuzenica	—	—	—	990	22	1 012	—
125.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	36	14	50	8 710	—	8 710	415
126.	Koča na Bohorju	Zasavje	935	Bohor Senovo	51	20	71	6 301	—	6 301	1 560
127.	Celjska koča	„	750	Celje	52	—	52	5 803	41	5 844	1 012
128.	Dom v Gorah	„	791	Dol pri Hrastniku	23	25	48	6 958	161	7 119	927
129.	Koča na Kalu	„	956	Hrastnik	68	60	128	1 136	2	1 138	655
130.	Koča na Kumu	„	1219	Kum Trbovlje	35	25	60	3 761	—	3 761	531
131.	Dom na Smohorju	„	774	Laško	25	25	50	1 933	8	1 941	1 442
132.	Tončkov dom na Lisci	„	947	Lisca Videm - Krško	22	9	31	5 225	1	5 226	1 094
133.	Dom na Jančah	„	794	Litija - Smartno	17	20	37	7 310	56	7 366	907
134.	Zavetišče Lovrenc	„	711	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	671	2	673	—
135.	Zavetišče na Kopitniku	„	914	Rimske Toplice	4	—	4	1 840	—	1 840	81
136.	Dom na Mrzlici	„	1119	Trbovlje	14	—	14	5 992	19	6 011	831
137.	Koča na Zasavski cesti	„	849	Zagorje ob Savi	16	37	53	4 706	—	4 706	530
138.	Zavetišče Zaloka	„	670	Zagorje ob Savi	—	—	—	2 366	—	2 366	—
139.	Čoparjeva koča na Cemšeniški planini	„	1206	Zagorje ob Savi	—	12	12	1 824	—	1 824	154
140.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	10	8	18	1 018	30	1 048	242
141.	Dom Vinka Paderšiča	„	822	Novo mesto	6	12	18	1 560	—	1 560	303
142.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Crnomelj	30	20	50	4 979	156	5 135	650
143.	Gostišče v Crmošnjicah	gričevlje	400	Crnomelj	4	—	4				
144.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	„	156	Crnomelj	—	—	—				
145.	Koča na Jelenovem studencu	„	850	Kočevje	5	8	13	608	7	615	31
146.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1260	Ajdovščina	—	12	12	914	14	928	26
147.	Zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu	gozd	1239	Ajdovščina	—	—	—				
148.	Dom pod Čavnom (Predmeja)	„	890	Ajdovščina	13	—	13	1 996	46	2 042	119
149.	Koča pri izviru Hublja	„	250	Ajdovščina	—	—	—	2 171	57	2 228	—
150.	Koča Kekec na Katarini	„	306	Nova Gorica	16	—	16	15 270	51	15 321	753
151.	Zavetišče Sivka	Idrijsko	1066	Idrija	—	—	—	1 590	—	1 590	—
152.	Zavetišče Jelenk	gorovje	1106	Idrija	—	—	—	1 430	—	1 430	—
153.	Dom na Hleviški planini z razgl. stolpom	„	907	Idrija	6	4	10	3 614	—	3 614	310
154.	Pirnatova koča na Javorniku	„	1240	Idrija	12	—	12				
155.	Planinski dom rudarjev Vojsko	„	1080	Idrija	35	7	42	1 698	—	1 698	2 015
156.	Zavetišče na Svinščakih	Snežnik	1242	Hirska Bistrica	—	14	14				
157.	Koča na Velikem Snežniku	„	1796	Hirska Bistrica	—	14	14	1 772	68	1 840	122

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska visina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			
					število postelj	število skupnih ležišč	vseh ležišč	Jugoslovanov	inozemcev	vseh skupaj	število nočitev
158.	Stjenkova koča na Trstelju	Tržaško-Komenski kras	642	Nova Gorica	12	—	12	1 640	57	1 697	58
159.	Tumova koča na Slavniku	Nanos	1028	Železničar Ljubljana	7	22	29	4 922	—	4 922	174
160.	Vojkova koča na Nanosu	„	1248	Postojna	3	40	43	2 277	67	2 344	916
161.	Furlanovo zavetišče na Nanosu	„	915	Vipava	—	—	—	1 448	—	1 448	—
162.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski kras	710	Postojna	—	6	6	2 639	39	2 678	—
163.	Razgledni stolp na Planini dolomiti	Polhograjski dolomiti	733	Vrhnika	—	—	—	—	—	—	—

ne evidentira

S k u p a j   2 681   2 433   5 114   718 854   8 845   727 699   138 308

Leta 1961:   2 521   2 523   5 044   788 871   9 293   798.164   137.082

Leta 1962:   2 681   2 433   5 114   718 854   8 845   727 699   138 308

Razlika: + 160   - 90   + 70   - 70 017   - 448   - 70 465   + 1 226

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz sledečih držav: 2983 iz Avstrije, 2370 iz Italije, 1704 iz Zapadne Nemčije, 633 iz Anglije, 255 iz Švice, 208 iz ZDA, 190 iz Francije, 155 iz Nizozemske, 63 iz Poljske, 63 iz SSSR, 48 iz Madžarske, 32 iz Belgije, 26 iz Kanade, 21 iz ČSR, 18 iz Bolgarije, 14 iz Švedske, 11 iz Danske, 11 iz Japonske, 7 iz Grčije, 6 iz Nove Zelandije, 5 iz Izraela, 5 iz Norveške, 4 iz Argentine, 3 iz Turčije, 2 iz ZAR, 2 iz Finske, 2 iz Venezuele, 1 iz Indije, 1 iz Avstralije, 1 z Gane in 1 iz Romunije.

AVTOBUSNI PROMET

M

MARIBOR—ROGAŠKA SLATINA

V	V		V	V
10.30	18.00	Maribor	7.20	16.50
11.30	19.00	Poljčane-trg	6.20	15.50
11.44	19.14	Podplat	6.06	15.38
11.50	19.20	Rogaška Slatina	6.00	15.30

A

MARIBOR—DUH NA OSTREM VRHU

D		D
14.00	Maribor	8.20
15.35	Duh na Ostrem vrhu	6.45

R

I

MARIBOR—RIBNICA NA POHORJU

N 1	D 2	N 3	D 4	SN 5		D 6	N 7	D 8	N 9	SN 10
	10.00		15.00		Maribor	7.20		13.25		
	10.17		15.17		Slemcn	7.03		13.08		
	10.28		15.28		Selnica	6.52		12.57		
6.20	11.05	16.15	16.15	21.20	Podvelka	6.20	6.05	12.10	15.30	20.20
6.50	11.35	16.45	16.45	21.50	Ribnica	5.30	5.30	11.40	15.00	19.50

B

O

Opomba: Pod 5 in 10 vozi od 1. maja do 30. oktobra.

R

MARIBOR—RADLJE—PREVALJE

V 1	V 2	V 3		V 4	V 5	V 6
7.30	14.15	16.15	Maribor	6.55	7.40	16.30
7.50	14.33	16.36	Selnica	6.37	7.19	16.09
7.57	14.39	16.42	Fala	6.31	7.13	16.03
8.20	15.00	17.05	Podvelka	6.16	6.50	15.40
8.42	15.15	17.26	Radlje	5.55	6.29	15.18
9.05	15.40	17.54	Dravograd	5.30	6.01	14.51
9.18		18.01	Ravne		5.47	14.37
9.25		18.15	Prevalje		5.40	14.30

priporoča planincem in planinkam za obisk Ribniške koče, Urške, Pece, Duha na Ostrem vrhu in Boča naslednje avtobusne proge:

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

ELEKTROKOVINA MARIBOR

PROIZVODNI PROGRAM ELEKTROKOVINE

SVETILKE

za vsak namen in za vsak prostor

ELEKTRIČNE DUŠILKE

za fluorescentne in živosrebrne žarnice

SVETLOBNA REKLAMA

ELEKTRIČNI MOTORJI

do 4 kw za trofazni in enofazni tok v normalnih izvedbah in specialnih konstrukcijah

ELEKTRIČNI ČRPALNI AGREGATI

za hišne vodovode za zmogljivost do 360 litrov v minuti s trofaznimi ali enofaznimi motorji

ČRPALKE ZA HLADILNO SREDSTVO

s trofaznim motorjem za hlajenje orodja na obdelovalnih strojih

STENSKI IN NAMIZNI VENTILATORJI

SESALNIKI ZA PRAH

SPOJNI MATERIAL

za električne naprave iz Ms, Cu, Al in Al-Cu

KOMUNALNA BANKA MARIBOR

Orožnova 2 in njeni ekspozituri

MESTNA HRANILNICA MARIBOR

Trg svobode 6

LENART v Slov. goricah

sprejemajo hranilne vloge in odpirajo žiro račune
privatnim osebam

hranilne vloge se obrestujejo 5% do 7% letno

tajnost hranilnih vlog je zajamčena

za obveznosti iz hranilnih vlog jamči federacija

ZA PLANINE POSEBNO PRIMERNA!

ZLATOROG
MARIBOR

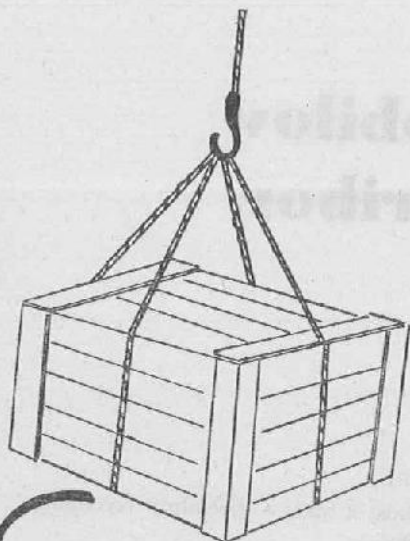
MEDNARODNA ŠPEDICIJA,
TRANSPORTI IN SKLADIŠČA

»Intertrans – Globus«

LJUBLJANA, SMARTINSKA CESTA 152 A

– telefon: h. c. 33-662

– telex: 03-107

opravlja

KVALITETNO,
POCENI
IN HITRO

- vse špeditorske usluge v zvezi s tuzemsko in mednarodno blagovno menjavo ne glede na vrsto in količino blaga;
- vse carinsko posredniške posle pri uvozih in izvoznih pošiljkah;
- kvalitetni in kvantitetni pregled blaga;
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili v tuzemstvu in inozemstvu, sejemske usluge z lastno mehanizacijo;
- nakladanje, prekladanje, skladiščenje, hranjenje in zavarovanje blaga.

INTERESENTI ZAHTEVAJTE INFORMACIJE IN PONUDBE OD CENTRALE
PODJETJA IN PODRUŽNIC: BEOGRAD, ZAGREB, RIJEKA, MARIBOR,
CELJE, JESENICE, KOPER, NOVA GORICA, SEŽANA, NOVI SAD, SU-
BOTICA.

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O SOLIDNOSTI OPRAVLJE-
NIH USLUG SAMI PREPRICALI.

Tovarna avtomobilov in motorjev Maribor

Naši proizvodi:

Kamioni »TAM 4500«, nosilnosti 4,5 tone

Prekucenik »TAM 4500 K« in »TAM 4500 DK«

Gasilsko vozilo »TAM 4500 G«

Kamion »TAM 4500 P« za polivanje in pranje ulic

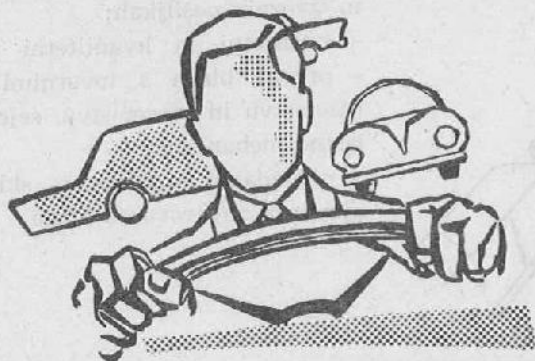
Kamion »TAM 2000« v standardni izvedbi, nosilnost 2 toni, v specialnih izvedbah:
kombi bus, furgon in vozilo za prevoz pošte

Avtobusi »A 3000« v turistični in standardni izvedbi, 32 sedežev

Avtobusi »A 3500« v turistični in standardni izvedbi, 37 in 42 sedežev

4- in 6-valjni zračno hlajeni Diesel motorji, 85 in 125 KS

Rezervni deli za vozila »Pionir«, »TAM 4500« in »TAM 2000«

Informacije v TAM in v njenih prodajalnah v Beogradu, Sarajevu, Novem Sadu,
Zagrebu in Mariboru

PLANINCI!

VELIKO ZNIŽANJE CENE
OSKOTRAČNEGA
PROJEKTORJA KO-6 — 16 mm

stara cena 400 000 dinarjev

nova cena 340 000 dinarjev

najsodobnejši kinoprojektor za
projekcije na ekran do velikosti
3 × 4 m

portabel izvedba v dveh priročnih
kovčkih:

1. KINOPROJEKTOR
2. SAMOSTOJEN
OJAČEVALNIK
ZA OZVOČENJA

Vsem, ki ste se odločili za nakup
projektorja, še tale podatek:

Za projektor KO-6 16 mm nudijo
distributerska podjetja v državi
preko 2000 različnih filmov za
minimalno izposojnino

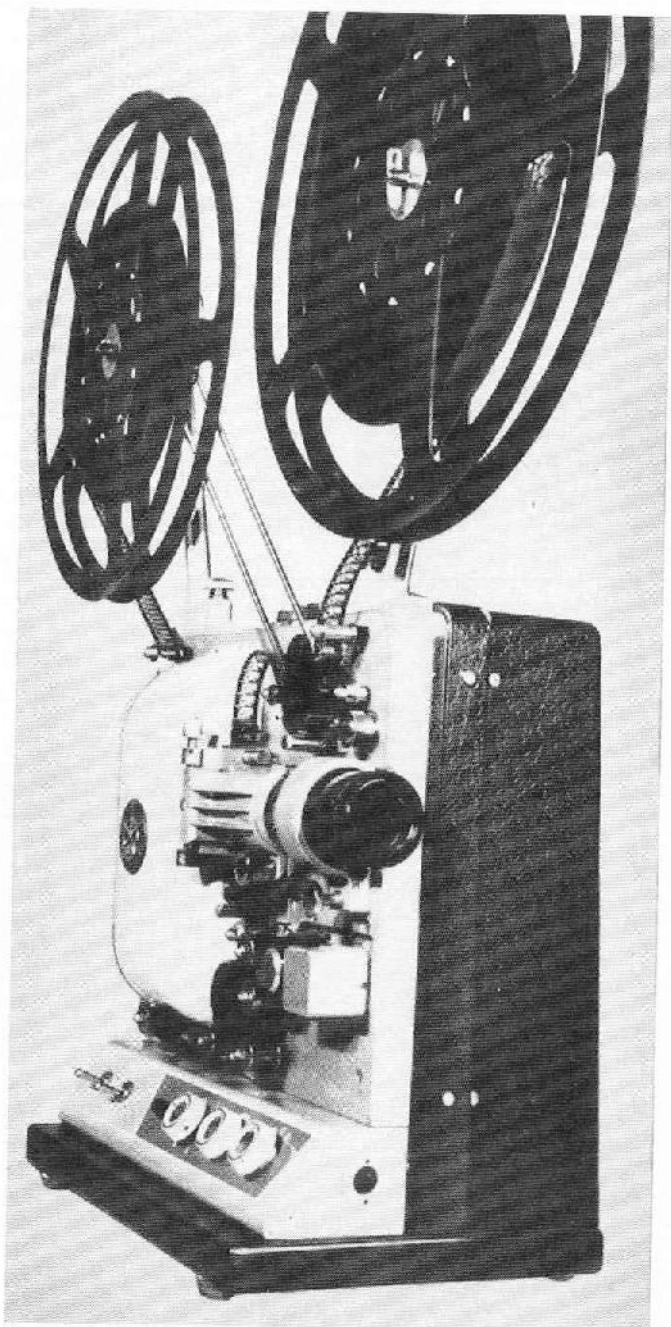
Tri tisoč projektorjev KO-6 redno
oskrbujemo z rezervnimi deli in
servisom po najugodnejših po-
gojih

OSKRIBITE SI NAJSODOBNEJŠI
UČNI PRIPOMOČEK!

Zahtevajte demonstracije v naši
filiali v Ljubljani — Titova 19

Prodajno servisna organizacija
Ljubljana, Kotnikova 6

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od grodlja

patentirano žico, svetlo in pocinkano v dimenzijah od 0.4 do 5 mm (dimenzije in tolerance po JUS C.B6.110 i JUS C.B6.111), patentirano žico izdelujemo iz SM ogljikovega in elektro jekla in normalno dobavljamo v kolobarjih.

patentirano žico za prednapeti beton dobavljamo tudi kot poravnano in ponovno namotano v kolobarje sledeče velikosti:

- Ø 5 mm v kolobarjih 1500 mm
- Ø 2.5 mm v kolobarjih 600 mm

do plemenitih jekel